

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', Τεύχος 44, Σάββατο Πρωτομαγιά 1976

Δρχ. 20

30 ΧΡΟΝΙΑ
ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΚΡΑΤΙΑ



ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Πανεπιστημίου 44 – Τηλ. 615-783 – 3248-346

Νέες εκδόσεις

ΑΣΗΜΑΚΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ

Τότε πού ζούσαμε

Τέταρτη έκδοση συμπληρωμένη
με επιμέλεια Γιώργου Βακιρτζή
Χρονικό

ΜΑΝΩΛΗΣ ΠΡΑΤΙΚΑΚΗΣ

Οί παραχαράχτρες

Ποιήματα

ΒΕΤΑ ΠΑΠΑΔΑΚΗ
Τò άγόρι με τò αυτόματο

Τρεις Νουβέλες

ΑΡΓΥΡΗΣ Π. ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ

Αυτοψία

Ποιήματα

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΠΛΑΣΣΑΡΑ

Παρένθεση

Μυθιστόρημα

ΚΩΣΤΑΣ ΡΟΔΑΡΑΚΗΣ

Τὰ 12

Ποίημα

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΟΥΡΤΗΣ

Άπεργία

ή

ή πάλη τών τάξεων από
αυτούς πού παλεύουν

Θεατρικό

ΣΤΕΛΙΟΣ ΡΑΜΦΟΣ

Ή παλινωδία

του Παπαδιαμάντη

Μελέτη

ΖΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Αιθρία σιγή

Ποιήματα

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΙΔΕΡΗΣ

Σπίθες

Χρονογραφήματα

ΜΑΡΙΑ ΕΥΝΟΥΔΑΚΗ

Συν-θλίψεις

Ποιήματα

ΔΙΔΩ ΣΩΤΗΡΙΟΥ
Οί νεκροί περιμένουν

Δεύτερη έκδοση

Μυθιστόρημα

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΖΑΝΑΣ
Μνήμη άνέμων ό άνεμος

Ποιήματα

ΑΝΤΡΕΑΣ ΦΡΑΓΚΙΑΣ

Ή Καγκελόπορτα

Δεύτερη έκδοση

Μυθιστόρημα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ: 30 χρόνια 'Αμερικανοκρατία	6
Μ. ΝΙΚΟΛΙΝΑΚΟΥ: 'Η λογική της ύποτέλειας	9
Μ. ΚΟΥΤΟΥΖΗ: 'Αργεντινή	12
Π. ΚΑΖΑΚΟΥ: 'Ο έλεγχος των μονοπωλίων	15
Μάρς του 1936	19
Μ. ΒΛΕΣΣΑ: 'Αστικές συγκοινωνίες	24
ΘΕΜΗ ΓΕΩΡΓΙΟΥ: Τό εργατικό συνέδριο	25
Μ. ΚΑΡΑΤΖΑ: Πρωτομαγιά	27
Μ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: Συνθήκες εργασίας	30
Γ. ΜΑΤΖΟΥΡΑΝΗ: Μετανάστες ..	36
Λ. ΑΞΕΛΟΥ: 'Ο Γ. Σκληρός και ή εποχή του	38
Γ. ΖΕΥΓΟΥ — Γ. ΚΟΡΔΑΤΟΥ: Πολεμική	41
ΒΕΤΑ ΣΤΑΓΚΟΥ — ΕΡΙΦΥΛΗ ΒΛΑΧΟΥ: Λαϊκός Πολιτισμός	45
Καλλιτεχνικές σελίδες	47
Β. ΚΑΣΤΑΝΟΠΟΥΛΟΣ: Μεσοστρώματα νέου τύπου	53



Τό εξώφυλλο είναι παρμένο από Γερμανική άφισα του 1946

Κάθε ένυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική γνώμη του συγγραφέα του.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ: Δημοχάρους 60, Αθήνα 601. Τηλ: σύντ. 732-819 - διαχ. 732-713.
● Ίδιοκτήτης - Εκδότης - Διευθυντής: ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ, Δεινοκράτους 131. ● Υπεύθυνος Τυπογραφείου: ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΑΝΟΥΣΗΣ, Αιγαίου 16, Άνω Καλαμάκι. ● Διαφημίσεις: ΕΥΑΓ. ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ. ● Ατελιέ: Α. Σ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΑΚΗ, Πετσόβου 12 ● Τό «ΑΝΤΙ» τυπώνεται από τήν ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ «Ι. ΚΑΜΠΑΝΑΣ» Α.Ε., Φιλαδέλφειας 4.

ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΥΠΟΤΑΓΗΣ

Όλο τό θέμα ήταν λοιπόν τά πολλά ή τά λίγα άργύρια; Από τίς άπλοϊκές κυβερνητικές θριαμβολογίες και άναλύσεις ένα συμπέρασμα προκύπτει: δέν ήταν ούτε τά δολλάρια ήταν τό πλαίσιο της ύποταγής. Άμέσως ή ένταση ξεφούσκωσε μέ τρόπο μαγικό. Η κρίση ήταν συνάρτηση από τή στάση κάποιας δυσαρέσκειας πρός τό άφεντικό. Ξεθύμωσαν και οι όργισμένοι Τούρκοι, βρήκαν ξαφνικά "έκατέρωθεν" ώφέλιμες τίς προτάσεις συνδιαλλαγής και διαπραγματεύσεων. Άφοϋ έγινε δεκτό τό πλαίσιο, όλα τά άλλα φάνηκαν σαν λεπτομέρειες. Θα γεμίσει μέ τό γνωστό περιεχόμενο όπως και όλες οι έως τώρα συμφωνίες. Μέσα στό πλαίσιο στριμώνεται και ή κατοχή της Κύπρου και οι βάσεις και τό ΝΑΤΟ. Τά πάρα κάτω είναι απλά. Και ό τρόπος τους δοκιμασμένος: σιωπή, μυστικοπάθεια, διαπραγματεύσεις και οι από τά πρίν γνωστοί όροι, πού έχουν γίνει κιόλας άποδεικτοί, θα έπισημοποιηθοϋν. Βάσεις, διευκολύνσεις, κατανόηση, ένίσχυση. Άποτέλεσμα: πλήρης ύποτέλεια. Στά ξένα έντυπα άρχισαν κιόλας οι "πληροφορίες" για πλήρη έπιστροφή στό ΝΑΤΟ. Η έστω και μερική χαλάρωση του θανάσιμου έναγκαλισμοϋ λήγει μέ τήν παράδοση.

Η τουρκική άπειλή ήταν τό όργανο, τό λάσο πού έσυρε τόν δυσारेστημένο στό πειθαρχείο.

Είναι, βαρύ φορτίο ή άνεξαρτησία και οι ώμοι της δεξιās δέν μποροϋν νά τό σηκώσουν. Άλλά και δέν θέλει. Φοβάται μήπως κακοχαρακτηρισθεϊ, σά νά μήν καταδέχεται νά φέρει τό τιμητικό αυτό και ιστορικά άναγκαϊο έθνικό έργο. Γεννήθηκε νά είναι δεμένη στην ύποτέλεια, μεγάλωσε στην προστασία και γερνάει στην έξυπνότητα των άφεντικών.

ό *εϋδότης*

● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: έξάμηνη 260 δρχ. - έτήσια 520 δρχ. Έτήσια Όργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ. 1.000 δρχ. - Για μαθητές, σπουδαστές έκπτωση 15%. ● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εϋρώπη - Μεσογ. χώρες: έξάμηνη: άπλή δολ. 10, άεροπ. δολ. 13 - έτήσια: άπλή δολ. 20, άεροπ. δολ. 25 - Η.Π.Α. - Καναδάς - Άνατ. Άσία: έξάμηνη: άπλή δολ. 10, άεροπ. δολ. 17 - έτήσια: άπλή δολ. 20, άεροπ. δολ. 34 - Αύστραλία - Όκεανία: έξάμηνη: άπλή δολ. 10, άεροπ. δολ. 24 - έτήσια: άπλή δολ. 20, άεροπ. δολ. 47 ● Έμβάσματα, τραπεζικές έπιταγές: ΧΡΗΣΤΟΝ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΝ, Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601. ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ δρχ. 20.

Κεντρική διάθεση του «ΑΝΤΙ»
● για τά βιβλιοπωλεία της Άθήνας:
Στά γραφεία
του «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 732.713
● για τά βιβλιοπωλεία Β. Έλλάδος:
Βιβλιοπωλείο «Ξένος Τύπος»,
Ν. Κοτζιάς και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279-720, Θεσ/νίκη

Κι' ἔμεῖς οἱ ἀφελεῖς φανταστήκαμε πῶς ...

«Ὁ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ ξανάγινε... Καραμανλῆς!» Ἔτσι, ἐπιγραμματικά, στέλεχος τῆς ἀντιπολίτευσης χαρακτήρισε τὴν κατάσταση ποὺ ἄρχισε νὰ δημιουργεῖται μετὰ τὴν ὁμιλία τοῦ πρωθυπουργοῦ στὴ Βουλὴ, στὶς 17 τοῦ Ἀπριλίου — τὴν πιὸ σημαντικὴ (καὶ σημαδιακὴ) ἀπ' ὄλες, μετὰ τὴν «ἀλλαγὴ τοῦ Ἰουλίου». Τελικά, ὁ Κ. Καραμανλῆς ξεπέρασε κατὰ πολὺ τὶς προβλέψεις τῶν μετριοπαθῶν «πολιτικῶν παρατηρητῶν» ποὺ μιλοῦσαν γιὰ «μικρὴ πρὸς τὰ Δεξιὰ, στροφὴ»: αὐτὸ δὲν ἦταν ἀπλὴ στροφή, ἦταν σωστή... ἐπιστροφή, σὲ παλιά, γνωστὴ μεθοδολογία, φρασεολογία, «ἐπιχειρηματολογία»:

● Ἡ Ἀριστερά, ποὺ «ἔμεινε ἀπροσάρμοστη», (μὲ τέτοια, περίπου, «λογικὴ» ἀνοιξαν ἄλλοτε τὰ Μακρονήσια), ποὺ χρησιμοποιοῦ «τρόπον πονηρόν», καὶ ὁ στόχος τῆς εἶναι πάντα ἴδιος: «ἡ ἀπομάκρυνσις τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν Δημοκρατικὴν Δύσιν καί, ἐνδεχομένως σὲ δεύτερον στάδιον, ἡ ἔνταξις τῆς στὴν κομμουνιστικὴν Ἀνατολήν». (Λεῖπει, βέβαια ἡ... ἀρκούδα, ἀλλὰ καὶ οἱ καιροὶ δὲν σηκώνουν πιά, τουλάχιστον σὲ κοινοβουλευτικὴς συζητήσεις κάτι τέτοια).

● Ἡ ἐξωτερικὴ μας πολιτικὴ (ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι «πολιτικὴ τοῦ ἀδεσμεύτου» γιὰ αὐτὴ ἡ πολιτικὴ «εἶναι ἐπικίνδυνος»). Ἄλλωστε, ἡ Ἑλλάδα «ἀνήκει εἰς τὴν Δύσιν», «ἀνήκει εἰς ἓνα συνασπισμόν».

● Ἡ μόνιμη κινδυνολογία: «δραματικὰ διλήμματα», «ἐπικίνδυνα ἀδιέξοδα», κλπ.

● Ἡ γνωστὴ περιαιτολογία: «... ἐὰν εὐρισκόμην ἐδῶ δὲν θὰ ἐγένετο δικτατορία», καὶ «ἐφ' ὅσον θὰ εὐρίσκομαι εἰς τὴν ἐξουσίαν νὰ μὴν ἔχετε αὐτὸν τὸν φόβον» (τῆς δικτατορίας). (Σ' αὐτὸ δὲν ἔχει ἄδικο: καὶ γιὰτί, λογικά, γιὰ νὰ γίνῃ δικτατορία θὰ ... ἀνατραπεῖ ὁ ἴδιος, ἀλλὰ καὶ γιὰτί ἡ μόνη δύναμη (ΗΠΑ) ποὺ μπορεῖ νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀνωμαλία, δὲν ἔχει καὶ πολλὰ προβλήματα τούτῃ τῇ στιγμῇ μὲ τὴν Ἑλλάδα: Οἱ συμφωνίες δὲν ἱκανοποιοῦν μόνο τὴν κυβέρνησις Καραμανλῆ, βέβαια...).

● Ἡ πλήρης περιφρόνησις πρὸς τὴν ἀντιπολίτευσις. Ὅχι μόνο γιὰτί «τὴν ἔφερε πρὸς τετελεσμένων γεγονότων» (παρὰ τὶς προκαταβολικὰς διαμαρτυρίες τῆς, πάνω σ' αὐτὸ), ἀλλὰ καὶ γιὰτί ἀγνόησε καὶ τὴν δικήν της ὑπόσχεσις γιὰ «συζήτησις μετ' ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν κομμάτων». Ἡ μόνη «ἐπικοινωνία» ἦταν ἡ ἀποστολὴ στοὺς ἀρχηγούς, τῶν ... πρὸς δημοσίευσιν ἐγγράφων, πολὺ ἀργότερα, μάλιστα, ἀπὸ ὅτι μοιράστηκαν στὶς ἐφημερίδες... Καὶ τελικὰ ἡ «ἐνημέρωσις» τῆς βουλῆς δὲν πρόσθεσε - στὸ συγκεκριμένο θέμα τῆς συμφωνίας - οὔτε μιὰ λέξις στὰ ἤδη γνωστά.

ΥΠΗΡΞΕ, ὅμως, ἓνα θετικὸ ἀποτέλεσμα ἀπὸ ὅλη αὐτὴ τὴν ἀρνητικὴν στάσις: ξεκαθάρισαν τὰ πράγματα, διαλύθηκαν οἱ ψευδαισθήσεις ὅσων τὶς εἶχαν: ἡ Δεξιὰ, αὐτὴ ἡ Δεξιὰ ποὺ σήμερα βρίσκεται στὴν ἐξουσία, ἔδειξε τὸ πραγματικὸν τῆς πρόσωπο. Καὶ δὲν ἦταν τόσο λίγοι οἱ βουλευτὲς καὶ οἱ παράγοντες τῆς «Ν. Δημοκρατίας» ποὺ δὲν ἔκρυβαν τὴν δυσαρέσκειά

τους — σὲ φιλικὸν τὸν κύκλον — γιὰ αὐτὸν τὸν «νέον (;) Καραμανλῆ». Σὲ μιὰ ἐποχὴ ἀναβίωσις τῶν βασιλοχουντικῶν (τὸν ὄρο, τὸν χρησιμοποίησε καὶ ὁ πρωθυπουργὸς) καὶ ἀποθρόνυσίν τους, ἡ κυβέρνησις τοῦ 54% θυμήθηκε τὸν «ἐκπολιτισμένο» ἀντικομμουνισμό - «σήκωσε τὰ λάβαρα ἐναντίον τῆς Ἀριστερᾶς» ὅπως εἶπε καὶ ὁ κ. Ἡλιοῦ.

ΤΟ ΧΕΙΡΟΤΕΡΟ, βέβαια, βρίσκεται ἄλλοῦ: στὴν ἀδυναμία τῆς ἀντιπολίτευσις ν' ἀντιδράσῃ σωστά, καὶ συντονισμένα σ' αὐτὴ τὴν τόσο κρίσιμη γιὰ τὴν πορεία τῆς χώρας περίοδο.

ΑΠΟ ὄλες τὶς πλευρὰς τῆς ἀντιπολίτευσις ἐτοιμάζεται ἐκστρατεία «κατὰ τῆς συμφωνίας», καὶ συγχρόνως ἀνασκούμενωμα γιὰ ὀργανωτικὴ δουλειά. Μά, ὁ χαμένος καιρὸς, παίξει ἤδη, ἀποφασιστικὸν ρόλον σ' ὅλη τὴν ἱστορία: τὸ «πάγωμα» κάθε δημιουργικῆς πρωτοβουλίας, μὲ τὴν ἐπίκλησις ὑπαρκτῶν ἢ ἀνυπαρκτῶν «ἐθνικῶν κινδύνων» ὁ ἀποπροσανατολισμὸς στὸ θέμα τῆς ἀποχουντοποίησης καὶ τοῦ ἐκδημοκρατισμοῦ καὶ ἡ τροπὴ ποὺ πῆρε ἡ τιμωρία τῶν πάσης φύσεως χουντικῶν, ρίχνουν ἔντονα, τὴν σκιά τους σήμερα στὴ πολιτικὴ ζωὴ τοῦ τόπου.

Ο ΤΡΟΠΟΣ, ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, ποὺ συγκροτήθηκαν βιαστικὰ — βιαστικὰ τὰ κόμματα, μετὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1974, καὶ ὁ κατακερματισμὸς τῶν προοδευτικῶν δυνάμεων, φαίνεται τώρα καθαρά, πόσο καθοριστικὸν ρόλον παίξουν: τὰ κόμματα τῆς ἀντιπολίτευσις βρίσκονται σήμερα, ἀνοργάνωτα, μὲ ἔντονος ἐσωκομματικὴς διαφορὰς καὶ μετὰξὺ τους ἰδιαίτερα κακὰς (μερικὰ) σχέσεις.

● Ἡ ΕΔΗΚ, εἶναι κατὰ τὴν ἔκφρασις στελέχους τῆς «πιὸ κοντὰ στὴ διάλυσις, παρὰ ποτὲ». Δὲν τηροῦνται οὔτε τὰ προσήματα στὶς σχέσεις μετὰξὺ τῶν διαφόρων ομάδων, καὶ ἡ γενικώτερη ἐντύπωσις εἶναι ὅτι «οἱ ἀντιδραστικοὶ πῆραν τὴν πάνω βόλτα». Ἡ ἀκαταλληλότης (γενικὰ) τῆς στιγμῆς καὶ ἡ ἔλλειψις κάποιου φορέα ποὺ θὰ μπορούσε νὰ στεγάσῃ εὐρύτερες προοδευτικὴς δυνάμεις, κρατᾶνε ἀρκετοὺς βουλευτὲς τοῦ κόμματος στὴ «θέσις» τους.

● Τὰ κόμματα τῆς Ἀριστερᾶς, βρίσκονται στὴν ἴδια περίπου κατάσταση, ἐδῶ καὶ καιρὸς στὶς μετὰξὺ τους σχέσεις: ὅσο τὸ ΚΚΕ καὶ τὸ ΠΑΣΟΚ ἀρνοῦνται νὰ καθήσουν στὸ ἴδιο τραπέζι ποὺ θὰ εἶναι (ἀντίστοιχα) τὸ ΚΚΕ (ἐσ.) καὶ ἡ «Σοσιαλιστικὴ Πορεία», κάθε προσπάθεια (ὅπως αὐτὴ τῆς ΕΔΑ - ἡ πιὸ πρόσφατη) θὰ εἶναι καταδικασμένη σὲ ἀποτυχία.

ΑΥΤΗ, ἡ «κακὴ εἰκόνα» στὸ χῶρον τῆς ἀντιπολίτευσις, γίνεται χειρότερη, τώρα ποὺ ἡ κοινοβουλευτικὴ Δεξιὰ ἔδειξε τὸ ἀληθινὸ τῆς πρόσωπο — αὐτὸ, δηλαδή, ποὺ μερικοὶ προσπαθοῦσαν νὰ ξεχάσουν ἢ πίστευαν ὅτι μπορούσε ν' ἀλλάξῃ. Τὸ «σφίξιμο» ποὺ ὅλοι πιά βλέπουν ὅτι ἔρχεται, εἶναι — μὲ τὰ σημερινὰ δεδομένα — πολὺ δύσκολο νὰ σφίξῃ καὶ τὶς σχέσεις μετὰξὺ τῶν κομμάτων τῆς ἀντιπολίτευσις. Βλέπεις, νὰ τὸ περιμένουμε μὲ τὴν περιέργη ἐκείνη «καρτερικότητα» ποὺ βλέπαμε τὸ 1967 νὰ ἔρχεται ἡ στρατιωτικὴ δικτατορία...

Η «ΔΙΛΟΧΙΑ»

Κάποτε, στὸ πολὺ πρόσφατον προδικτατορικὸν καθεστῶς, ἦταν ἓνας ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ποὺ «ἤξερε τὰ πάντα» γύρω ἀπὸ τὰ στρατιωτικὰ θέματα, ἀν καὶ ὁ ἴδιος δὲν ἦταν στρατιωτικὸς. Γιὰ τὸν λόγο αὐτό, οἱ στρατιωτικοὶ τὸν φώναζαν ..Μακναμάρα!

Θυμηθῆκαμε τὴν περίπτωσις του, μὲ τὶς παρεμβολὰς, στὴ συζήτησις τῆς Βουλῆς, τοῦ κ. Ἀβέρωφ, ποὺ γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμα, σκέπασε, ἀντὶ νὰ φωτίσῃ, μερικὰ πράγματα στὸ ὄνομα πάντα τῶν «ἐθνικῶν μυστικῶν». Κι' ἀκόμα, μίλησε γιὰ τὴν, ἀνύπαρκτην πιά

σὴν στρατιωτικὸν ὄρον «διλοχία», ποὺ μᾶς θύμιζε λίγο τὸν... «λοχία τῶν εὐζώνων» τοῦ παλιοῦ, κι' ὄχι πάντα καλοῦ, καιροῦ. Μιὰ μικρότερη, βέβαια, σημασίας «ἱστορικὴ ἀνακρίβεια» σὲ σχέση μ' ἐκείνη ποὺ διέπραξε ὁ πρωθυπουργὸς τοποθετώντας τὸ Πακιστάν στὶς.. ἀδέσμευτες χῶρες, χαρακτηριστικὴ, ὅμως, τοῦ ἀνδρός ποὺ σήμερα «καίρει περισσότερον παντὸς ἄλλου τῆς ἐκτιμήσεως τῶν Ἑν. Δυνάμεων», ὅπως λένε ὅσοι γνωρίζουν τὰ πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ πράγματα. Γιὰτί, ὅμως, ὄχι; Οἱ γέφυρες πρὸς τὰ κεῖ δὲν κόπηκαν οὐσιαστικὰ, ποτέ.

ΑΝΤΙ Θέσεις

ΟΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ

Ἡ ἀποκάλυψη τοῦ «ΑΝΤΙ» γιὰ τὴν δράση τῶν ἀμερικανικῶν Μυστικῶν Ὑπηρεσιῶν στὴν Ἑλλάδα (CIA καὶ NSA) προκάλεσε ἰδιαίτερη αἴσθηση. Ἡ συνέντευξη τοῦ ἄλλοτε πράκτορα Γουίνολοου Πέκ, ἀναδημοσιεύτηκε, στὰ βασικά της σημεῖα, ἀπὸ τὶς περισσότερες ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες, εἴτε σὰν πρωτοσέλιδο τονιομένο θέμα («Αὐγή», «Νέα», «Καθημερινή», «Ἀθηναϊκή»), εἴτε σὰν θέμα τῆς τελευταίας (εἰδησιογραφικῆς) σελίδας («Ἐλευθεροτυπία», «Ἀπογευματινὴ») ἢ σὰ οὐλόγιο («Ριζοσπάστης» — πού τὸ πληροφορήθηκε μέσω τῆς Ἰδ. Ὑπηρεσίας του ἀπὸ τὴν ἀμερικανικὴ «Κρίστιαν Σάϊενς Μόνιτορ»), ἐνῶ μνημονεύτηκε κι' ἀπὸ τὸν ξένο τύπο («Γκάρντιαν» κ.ἄ.).

Ὅμως κανένας ἀρμόδιος δὲν θέλησε νὰ δώσει τὴν παραμικρὴ ἐξήγηση, ἂν καὶ τὸ θέμα ἦταν πολλαπλὰ ἐνδιαφέρον καὶ ἐπίκαιρο. Ἡ οἰωπὴ, προτιμήθηκε γιὰ μιὰ ἀκόμα φορά, ἀπὸ μιὰ κυβέρνηση πού ἀρέσκεται νὰ κατηγορεῖ τοὺς πολιτικούς της ἀντιπάλους γιὰ ἀνευθυνότητα.

ΤΑΞΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Πρὶν 15 μέρες ἐπισκέφθηκε τὴν Ἀθήνα ὁ πρόεδρος Ζίβκωφ. Σὲ λίγες μέρες, ἀναμένεται ὁ στρατάρχης Τίτο. Οἱ ἐπισκέψεις αὐτὲς ἐντασσόμενες στὴν «Βαλκανικὴ Πολιτικὴ» τοῦ κ. Καραμανλῆ ἔγιναν ὄχι πολὺ καιρὸ μετὰ τὴν Διαβαλκανικὴ Διάσκεψη τῆς Ἀθήνας.

Γιὰ τὸν αἰσιόδοξο ἀκροατὴ τῶν ἀνακοινωθέντων, ὅλα αὐτά, ἀποτελοῦν εὐοίωνα σημάδια μιᾶς ἀνεξάρτητης πολιτικῆς. Ἡ μεσολάβηση ὅμως, στὸν ἐνδιάμεσο χρόνο, τοῦ ταξιδιοῦ τοῦ κ. Μπίτσιου στὴν Οὐάσιγκτον, τῶν γνωστῶν συμφωνιῶν - πλαισίων καὶ τῶν κυβερνητικῶν θέσεων στὴν Βουλή, διέλυσαν καὶ τὶς τελευταῖες αὐταπάτες γιὰ ἓνα πραγματικὸ «ἄνοιγμα» στὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ μας.

Δὲν γνωρίζομε τί θὰ εἰπωθεῖ μετὰ τὴν ἄφιξη τοῦ στρατάρχη Τίτο. Ὅμως ἡ ἐπίσκεψη Ζίβκωφ ἔδωσε τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκτιμηθεῖ ἡ σημασία συνεργασίας μετὰ τὴν Λ.Δ. τῆς Βουλγαρίας σὲ δυὸ καίρια γιὰ μᾶς, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, θέματα:

- α. Τὴν ἐγγύηση τῶν συνόρων μας καὶ
- β. Τὴν προοπτικὴ οἰκονομικῆς συνεργασίας. Ἡ Βουλγαρικὴ συμμετοχὴ στὴν συνεργασία αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ ἀποβεῖ χρησιμὴ ἂν τουλάχιστο κρίνει κανεὶς ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τῆς Βουλγαρικῆς τεχνολογίας στὴν ἔκθεση τοῦ Ζαπτείου.

Τὶς ὥρες ὅμως πού ὁ πρόεδρος Ζίβκωφ βρισκόταν ἐδῶ, ὁ κ. Καραμανλῆς λάβαινε τὸ μήνυμα Φόρντ καὶ ἄρχιζε ἡ συζήτηση - παζάρεμα μετὰ τὸν ὑπερανταντικὸ «προστάτη» μας.

Ἔτσι ἀναρωτιόμαστε τί σημαντικὸ μπορεῖ νὰ περιμένει κανεὶς ἀπὸ τὴν κυβέρνηση ὅταν χειρίζεται μαὐτὸν τὸν τρόπο τὰ θέματα τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς; Ποιό μπορεῖ νὰ εἶναι τὸ μέλλον μιᾶς «βαλκανικῆς πολιτικῆς» πού ὁ κ. Καραμανλῆς φαίνεται ἐνθερμὸς θιασώτης της; Πῶς θὰ διαμορφωθεῖ μιὰ ἀνεξάρτητη πολιτικὴ ὅταν δίδονται εὐκαιρίες γιὰ νέα στηρίγματα καὶ ἀφήνονται νὰ καθοῦν; Ἐκτὸς κι' ἂν θεωρεῖται ἀνεξάρτητη μιὰ πολιτικὴ ὅπως ἐκείνη τοῦ... Πακιστάν. Τοῦ Πακιστάν τοῦ ΣΕΝΤΟ, τοῦ ΣΕΑΤΟ καὶ συμμάχου τῶν εἰσβολέων, στὴν Κύπρο, Τούρκων καὶ πρόσφατα, θεωροῦν μαζί μετὰ τὸν Σάχη τῶν Τουρκικῶν γυμνασίων στὸ Αἶγαῖο....

ΕΡΕΥΝΕΣ ΓΙΑ ΟΠΛΑ ΚΑΙ ΣΥΛΛΗΨΕΙΣ ΚΥΠΡΙΩΝ

Μεταξὺ τῶν ὀκτῶ Κυπρίων πού συνελήφθησαν στίς 15 Ἀπριλίου καὶ κρατήθηκαν σὲ ἀπομόνωση στὴν Ἀσφάλεια μέχρι τὸ βράδυ ἀργά, ἦταν καὶ ὁ συνεργάτης μας Περικλῆς Νεάρχου, τοῦ ὁποῦ εἶναι γνωστὴ ἡ ἀντιδικτατορικὴ δράση καὶ ἡ δημο-

κρατικὴ πολιτικὴ τοποθέτηση.

Μὲ βάση ὅμως ποιὲς πληροφορίες ἢ γιὰ ποιὰ σκοπιμότητα, οἱ ἐφημερίδες ἔσπευσαν νὰ τοὺς χαρακτηρίσουν ὄλους συλλήβδην σὰν κουντικούς καὶ Ἐοκαβίτες;

Ὁ τρόπος αὐτὸς παρουσίαισης τοῦ γεγονότος ἀναγνωρίζει στὴν Κυβέρνηση κίνητρα καὶ ἄλλοθι ἀντικουντισμοῦ. Εἶναι ὅμως αὐτὴ ἡ πραγματικότητα;

Ἐπὶ πλέον ἓνα δεύτερο ἐρώτημα. Γιατί συλλήψεις Κυπρίων; Γιὰ τὴν ἀνεύρεση τῶν 4.500 αὐτομάτων Κολασνίκωφ πού ἐξαφανίστηκαν στὴν Κύπρο μετὰ τὸ πραξικόπημα; Τὸ ἐπιχείρημα φαίνεται ἀστεῖο. Ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν ἐξαφάνισή τους δὲν μποροῦν νὰ εἶναι ἄλλοι ἀπὸ τοὺς κουντικούς ἀξιοματικούς πού ὑπηρετοῦσαν τότε στὴν Κύπρο. Θὰ ἔπρεπε λοιπὸν οἱ ἔρευνες νὰ στραφοῦν πρὸς τὸ μέρος τους, ἐὰν πράγματι αὐτὸς ἦταν ὁ στόχος.

Φαίνεται ἀπὸ τὰ παραπάνω πὼς ἡ ὑπόθεση τῶν «ὄπλων» χρησιμοποιεῖται μεταξὺ ἄλλων σὲ βᾶρος τῶν Κυπρίων καὶ τῶν Ἑλλήνων δημοκρατῶν γενικότερα γιὰ ψυχολογικὴ πίεση καὶ ἐκφοβισμό, μέσα σὲ κλίμα πολιτικῆς σύγχυσης, καὶ τὴ στιγμή πού συντελεῖται στροφή πρὸς τὰ δεξιά, στὰ πλαίσια τῆς «ἐπιτυχούς» συμφωνίας Κίσιινγκερ - Μπίτσιου.

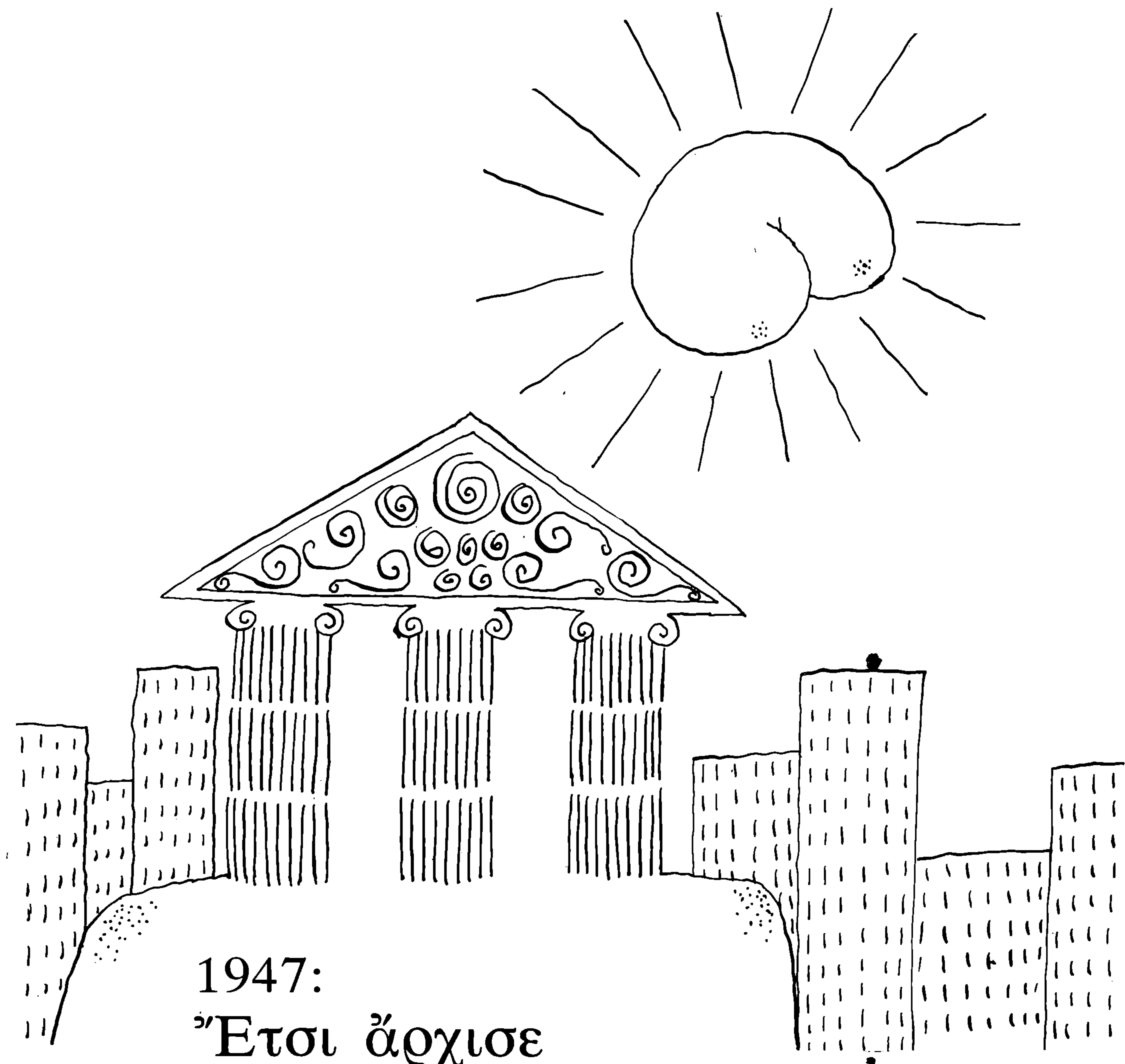
ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΣΥΜΦΩΝΙΑ.

Στὸ βαθμὸ πού ἡ ἑλληνοαμερικανικὴ συμφωνία σημαίνει ἐπιστροφή στὸν ἀπροσχημάτιστο καὶ χωρὶς ὄρους ἀμερικανισμό, (ἀνεξάρτητα ἂν θὰ ἐγκριθεῖ τελικὰ ἀπὸ τὸ Κογκρέσο), θὰ ἐκφραστεῖ στὴν Κύπρο σὰν ἐνεργότερη ὑποστήριξη, ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνηση, μιᾶς «ρεαλιστικῆς», «διαλλακτικῆς» πολιτικῆς μετὰ βάση ἀμερικανο-ΝΑΤΟϊκὴ «διαίτησις» καὶ σὲ διμερῆ ἑλληνοτουρκικά, (ἀντὶ γιὰ διεθνῆ) διπλωματικὰ πλαίσια.

Πάντως, μετὰ βάση τὰ σημερινὰ δεδομένα, δὲν φαίνεται καθόλου πιθανὸ ὅτι ἡ Τουρκία θὰ κάνει οὐσιαστικὲς «ἐδαφικὲς παραχωρήσεις» ὥστε νὰ παρουσιαστοῦν σὰν ἀντάλλαγμα γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τῆς διζωνικῆς. Ὁ Ντενκτὰς ἀρνήθηκε νὰ ὑποβάλει προτάσεις γιὰ τὸ «ἐδαφικὸ» καὶ ζητᾷ, πάλι, ὑποβολὴ νέων «ρεαλιστικῶν» προτάσεων ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ πλευρά. Ἄλλωστε, ἡ τουρκικὴ πλευρὰ τηρεῖ τὴν ἴδια ἀδιάλλακτὴ στάση στὸ θέμα τῶν ἐξουσιῶν τῆς κεντρικῆς κυβέρνησης καὶ στὸ θέμα τῶν διεθνῶν ἐγγυήσεων.

Τὸ ἐρώτημα, λοιπὸν, εἶναι: μέχρι πού θὰ φτάσει ἡ «ρεαλιστικὴ» πολιτικὴ τῆς ἑλληνικῆς κυβέρνησης; θὰ ὑπάρξει ἀνοιχτὴ ρήξη μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Λευκωσίας; Πολλοὶ βλέπουν τὸ «σκάνδαλο Κληρίδη», ὅπως καὶ τὸ ἄνοιγμα τοῦ φακέλου τῆς τραγωδίας μετὰ τὴν σύλληψη τοῦ Σαμψῶν, σὰν ἐνδεικτικὲς ἀντιδράσεις τῆς Λευκωσίας. Ὅπως ἐνδεικτικὴ εἶναι καὶ ἡ κριτικὴ πού ἄσκησε στὴ Βουλή ὁ κ. Καραμανλῆς ἐναντίον τῆς ἀδέσμευτης πολιτικῆς τῆς Κύπρου καὶ τὸ μοίρασμα τῶν εὐθυνῶν μεταξὺ Ἀθῆνας καὶ Λευκωσίας γιὰ τὴ σημερινὴ κατάσταση-στὸ νησί... Ὑπάρχουν ἔγκυρες πληροφορίες ὅτι κύκλοι τοῦ ἑλληνικοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν γνώριζαν ἀπὸ πρὶν τὴ μυστικὴ συμφωνία Κληρίδη - Ντενκτὰς.

Κάτω ἀπὸ τὸ πρίσμα αὐτό, οἱ ἀναγγελλόμενες βουλευτικὲς ἐκλογὲς στὴν Κύπρο ἀποκτοῦν ἀποφασιστικὴ σημασία γιὰ τὴν ὑπάρχει κάθε πιθανότητα νὰ ὀδηγήσουν σὲ ἀνακατάταξη τῶν πολιτικῶν δυνάμεων καὶ τερματισμὸ τῆς πλειοψηφίας στὴ Βουλὴ τοῦ «Ἐνιαίου Κόμματος» τοῦ κ. Κληρίδη. Ἀλλά, εἶναι φανερὸ ἐπίσης ὅτι αὐτοὶ πού ἔχουν λόγους νὰ φοβοῦνται ἓνα τέτοιο ἐνδεχόμενο, θὰ ἐντείνουν τὶς προσπάθειές τους γιὰ νὰ «ξεκαθαρίσουν» μετὰ κάθε τρόπο τὴν κατάσταση πρὶν ἀπὸ τὴν διεξαγωγὴ τῶν ἐκλογῶν, μέσα σὲ τέσσερις ἴσως, μῆνες.



1947:
"Έτσι άρχισε
ή «προστασία»

Του Κώστα Παπαϊωάννου

«Οί Ἴνωμένες Πολιτεῖες ἔλαβαν ἐκ μέρους τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἐπείγουσα ἔκκληση γιά οἰκονομική βοήθεια. Οἱ προκαταρκτικές πληροφορίες ἐκ μέρους τῆς ἀμερικανικῆς οἰκονομικῆς ἀποστολῆς ἡ ὁποία βρίσκεται ἤδη στήν Ἀθήνα, καθῶς και οἱ πληροφορίες τοῦ πρεσβευτοῦ μας στήν Ἑλλάδα ἐνισχύουν τήν δήλωση τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως στό ὅτι ἡ βοήθεια εἶναι ἐπιτακτική, ἂν ἡ Ἑλλάς πρόκειται νά ἐπιζήση ὡς ἐλεύθερο ἔθνος. Ἡ ἑλληνική κυβέρνησις δέν εἶναι σέ θέση νά ἀντιμετωπίσῃ τήν κατάσταση. Ὁ ἑλληνικός στρατός εἶναι ὀλιγάριθμος και πενιχρά ἐξοπλισμένος. Χρειάζεται ἐφόδια και ἐξοπλισμό, ἂν πρόκειται νά ἀποκατασταθῇ ἡ ἐξουσία τῆς κυβερνήσεως στό ἑλληνικό ἔδαφος...»

30 ΧΡΟΝΙΑ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΚΡΑΤΙΑ

ΣΤΙΣ 12 του Μάρτη 1947, ο άμερικανός πρόεδρος Τρούμαν εξάγγειλε το περίφημο «Δόγμα του», και ζήτησε από το Κογκρέσο έκτακτη οικονομική και στρατιωτική βοήθεια για την Ελλάδα (με την παραπάνω αίτιολογία) και για την Τουρκία. Το ύψος της : 400 εκ. δολάρια.

ΑΠΟ τότε μέχρι σήμερα, η αμερικάνικη βοήθεια (και «προστασία») κατανέμεται στοργικά στις δυο αυτές χώρες. Άν τώρα, καμιά φορά όπως στις μέρες μας συμβεί κάποια «παρασπονδία» (αμερικανοτουρκική συμφωνία) ή αποκατάσταση (έλληνοαμερικανική συμφωνία) μπορεί να γίνει και σε διάστημα λιγότερο από ένα μήνα.

ΤΟΤΕ (1947), τα πράγματα εξελίχτηκαν πολύ γρήγορα: στις 12 του Μάρτη εξαγγέλθηκε το «Δόγμα Τρούμαν», στις 23 του Απριλίου πέρασε από την Γερουσία και στις 9 του Μάη από τη Βουλή. Μια βδομάδα μετά ψηφίστηκε από το Κογκρέσο, στις 22 του Μάη υπογράφηκε από τον Τρούμαν και πριν τελειώσει ο μήνας «βγήκαν» 100 εκ. δολ. για τις πρώτες ανάγκες.

Η ΕΛΛΑΔΑ, με την απελευθέρωση από τους Γερμανούς, βρέθηκε «υπό τον άστερισμό της Μ. Βρετανίας». Έναν άστερισμό που (για μας) έδωσε τυπικά στις 27 του Φλεβάρη 1947, όταν οι Άγγλοι έκαναν γνωστό στους Αμερικανούς ότι δεν μπορούν να συνεχίσουν την βοήθεια προς την Ελλάδα. Δεκαπέντε μέρες μετά, εξαγγέλθηκε το «Δόγμα Τρούμαν».

ΒΕΒΑΙΑ, η «στροφή προς Αμερική», στον τομέα αυτό, είχε αρχίσει νωρίτερα: τον Ιούλιο του 1942, η εξόριστη ελληνική κυβέρνηση υπέγραψε μια συμφωνία δανεισμού-έκμίσθωσης για 81,5 εκ. δολ. σε έφοδια και ένα αντιτορπιλικό. Συνολικά, από την απελευθέρωση μέχρι το 1964, η βοήθεια από τις ΗΠΑ έφτασε τα 3,984 εκ. δολ.

ΜΕΧΡΙ την εποχή που ανέλαβε το θέμα ο «Μπάμπια-Σάμ», η UNRA («Όργανισμός Διοικήσεως, Βοηθείας και Αποκαταστάσεως Ήνωμένων Έθνών») που ιδρύθηκε το 1943 από τον ΟΗΕ για να βοηθά οικονομικά τις χώρες-θύματα των Ναζι «κάλυπτε» (με αμερικάνικα, κατά 73% κεφάλαια) στον τομέα αυτό και την Ελλάδα. Μά, από τα μέσα του 1946, έγινε κι επίσημα γνωστό ότι η UNRA θα σταματούσε σε ένα εξάμηνο περίπου τη βοήθεια. Τελικά, την σταμάτησε στις 1-4-47. Χωρίς βρετανούς, χωρίς UNRA, τι θα γινόμασταν αλήθεια; Όλοταχώς προς την Αμερική, λοιπόν!...

● Πρώτη αποστολή, υπό τον αντιπρόεδρο Σ. Βενιζέλο, τον Ιούλιο του 1946. Πρώτες κρούσεις και προτάσεις για αποστολή έμπειρογνωμόνων.

● Δεύτερη αποστολή, τον Δεκέμβρη του 1946. Ο ίδιος ο πρωθυπουργός (Κ. Τσαλδάρης) πηγαίνει «διά βοήθειαν» στην Ουάσινγκτον. Τώρα, υπάρχει κι ένα επί πλέον στοιχείο: ο «κομμουνιστικός κίνδυνος» που μεγαλώνει μέρα με τη μέρα... Έχουν περάσει 9 μήνες από την τυπική έναρξη του δεύτερου αντάρτικου (Λιτόχωρο, 30 του Μάρτη: επίθεση, παραμονή των εκλογών, αντάρτικης ομάδας υπό τον καπετάν Ύψηλάντη) και οι



συγκρούσεις πληθαίνουν-καλύπτουν τώρα, σχεδόν όλη τη χώρα.

ΕΤΣΙ, στα μέσα του Γενάρη 1947, φτάνει η πρώτη αμερικανική «Αποστολή Οικονομικής Έρευνας» με επικεφαλής τον δικηγόρο Πόλ Πόρτερ, που πέθανε τον περασμένο Δεκέμβρη, κι έμεινε γνωστός από την περίφημη έκθεσή του για τα οικονομικά της χώρας και τις 200 οικογένειες που κυβερνάνε τον τόπο. Η άφιξη του «συνέπεσε» με μια κυβερνητική αλλαγή, ώστε να υπάρξει «αντιπροσωπευτική» κυβέρνηση. Την θέση του Τσαλδάρη, πήρε ο τραπεζίτης Μάξιμος, που σχημάτισε κυβέρνηση με συμμετοχή 7 αρχηγών κομμάτων (Τσαλδάρης, Βενιζέλος, Παπανδρέου, Κανελλόπουλος, Στεφανόπουλος, Γονατάς, Αλεξανδρής).

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΑ, ακολουθεί η εξαγγελία του «Δόγματος» — και η ροή στην Ελλάδα δολλαρίων, «συμβούλων», πρακτόρων κλπ αρχίζει. Τα πράγματα μπαίνουν στο δρόμο τους: η μικρή άγγλική ομάδα που, ουσιαστικά, κυβερνούσε τον τόπο (οι στρατηγοί Κρόφορντ και Ρόλλινγκς της Στρατιωτικής Αποστολής, ο πρέσβυς Νόρτον, κι ο «άνθρωπος της Ίντέλιντζες» λόρδος Μπάλφουρ) παραδίδουν σιγά-σιγά στην αμερικανική τριανδρία: τον πρεσβευτή Μάκ Βή, τον αρχηγό της Στρατιωτικής Αποστολής στρατηγό Λάισβέι και τον στρατηγό Γκρην-σοούλντ αρχηγό της AMAG της γνωστής «Αμερικανικής Αποστολής Βοηθείας προς την Ελλάδα».

ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ, δεν φέρονταν εδώ καθόλου σαν τζέντλεμαν — και το απόδειχναν όσο πιο συχνά μπορούσαν. Με πρωτοφανή αφέλεια (;) ο ΙΔΕΑ της στρατηγός Καραγιάννης, στο περιβόητο (και δυσέυρετο) βιβλίο του «1940-1952, το δράμα της Ελλάδος», γράφει για τον Ρόλλινγκς ότι «το θέρος του 1946, κατά μίαν στρατιωτικήν άθλητικήν τελετήν εις το στάδιον του Παναθηναϊκού εις Αθήνας, υπεχρέωσε τους παρισταμένους Έλληνας Στρατηγούς, να αγωνισθώσιν εις τον δρόμον των 100 μ. Ήνα δια της προσωπικής των ταύτης συμμετοχής εις τον άθλητικόν στίβον τονίσωσι την σημασίαν του άθλητισμού, ενώ εις την πραγματικότητα επιτυγχάνετο ή μείωσις του κύρους τούτων, ενώπιον του στρατού και του λαού, μύρια δέ οσα μικρόχολα σχόλια ήκούσθησαν εις βάρος των και οι εύφυλόγοι εύρον έκτάκτως λεπτόν θέμα δια την δημιουργίαν φαιδρών και άστείων λογοπαιγνίων (...) Αύτός, (ο Ρόλλινγκς) διώριζεν την άνωτάτην ήγεσίαν, και κατά τας κρίσεις των άξιωματικών ή άπλή επιθυμία αυτού και των βρετανών συνδέσμων άξιωματικών, οίτινες είχαν αναπτυχθή εις άπάσας τας ελληνικάς μονάδας μέχρι Τάγματος, καθώριζε την τύχην τούτων»!

ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ, δεν ύστέρησαν φυσικά. Συνέχισαν επάξια την κηδεμονία. Όπως είναι γνωστό, όταν τον Ιούνιο του 1946 ήρθε στην Αθήνα ο άγγλος στρατάρχης Μοντγκόμερυ και, στο Έπιτελείο του έδειξαν στο χάρτη τις εστίες των ανταρτών, φώναξε: «Σκοτώστε τους»!

ΔΕΝ πρόλαβε να ύλοποιήσει την επιθυμία του — οι αμερικάνοι ανέλαβαν αυτό το ρόλο. Και είναι χαρακτηριστικό, πως όταν περνούσε από την αμερικανική Βουλή το θέμα της ελληνικής βοήθειας, έγινε πρόταση να ψηφιστεί τροπολογία, σύμφωνα με την οποία θα παρέχονταν ή βοήθεια στην Ελλάδα με τον όρο να χορηγήση ή κυβέρνηση γενική άμνηστία. Και βέβαια ή πρόταση απορρίφθηκε «διά βοής» από τους αμερικανούς βουλευτές!

ΣΤΙΣ 20 του Ιούνη, λοιπόν, υπογράφηκε στην Αθήνα ή πρώτη συμφωνία μεταξύ Έλλήνων και Αμερικανών για χορήγηση βοήθειας, σε έφαρμογή του «Δόγματος Τρούμαν».

Η ΒΟΥΛΗ την ένεκρινε στις 18 του Γενάρη 1948.

ΠΟΛΥ γρήγορα, στις 8 του Ιούλη, υπογράφηκε δεύτερη έλληνοαμερικανική συμφωνία (που κυρώθηκε νωρίτερα από τη Βουλή στις 16-12-47) «άφορῶσα εις την «βοήθειαν προς περίθαλψιν του Έλληνικού λαού» υπό των Ήνωμένων Πολιτειών».

ΕΝΑ χρόνο μετά, στις 2 του Ιούλη 1948 μιά τρίτη συμφωνία «Οικονομικής Συνεργασίας μεταξύ Ελλάδος και ΗΠΑ» υπογράφεται σε έφαρμογή του «Σχεδίου Μάρσαλ», τώρα. Ο έμφύλιος συνεχίζεται — είναι ή εποχή που οι αμερικάνοι θέλουν να πειραματιστούν χρησιμοποιών-

τας, για πρώτη φορά σε πόλεμο, βόμβες «Ναπάμ»!!

ΑΠΟ τότε, μέχρι σήμερα, πολλές και διάφορες συμφωνίες, υπογράφηκαν ανάμεσα στις δύο χώρες οι οποίες δέθηκαν ακόμα περισσότερο μεταξύ τους μετά την είσοδο της Ελλάδας στο ΝΑΤΟ.

ΜΙΑ από τις βασικές συμφωνίες ήταν αυτή που υπογράφηκε, μεταξύ του Στ. Στεφανόπουλου και του πρεσβευτή Κάννον για τις βάσεις, τον Οκτώβριο του 1953. Μεταξύ άλλων ανέφερε ότι δίνουμε το δικαίωμα στις ΗΠΑ «όπως βελτιώσασιν και χρησιμοποιώσιν από κοινού μετά της ελληνικής κυβερνήσεως ώρισμένα αεροδρόμια και ναυτικές εγκαταστάσεις εν Ελλάδι», ότι η κυβέρνηση των ΗΠΑ «δύναται να φέρη, εγκαθιστά και στεγάζη πρόσωπα των ΗΠΑ εν Ελλάδι» κι' ότι μπορούν να μπαινοβγαίνουν ελεύθερα όλα αυτά «τά πρόσωπα» και μάλιστα απαλλαγμένα «οίωνδήποτε τελών, δικαιωμάτων και φόρων».

ΜΕΣΑ στη δικτατορία, (8-1-73) υπογράφηκε η γνωστή «τεχνική συμφωνία» μεταξύ ελληνικού και αμερικανικού ναυτικού.

ΣΗΜΕΡΑ, 30 σχεδόν, χρόνια, μετά την υπογραφή της πρώτης ελληνοαμερικανικής συμφωνίας για βοήθεια, μια άλλη συμφωνία έδειξε και στην πράξη πόσο λίγα πράγματα άλλαξαν από τότε στο θέμα της εξάρτησης και κηδεμονίας.

ΓΙΑ το λόγο αυτό, δημοσιεύουμε όλοκληρο το κείμενο της πρώτης συμφωνίας, σαν ντοκουμέντο που παρουσιάζει, όχι μόνο από ιστορικής πλευράς ενδιαφέρον.

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΤΗΣ 20 ΙΟΥΝΙΟΥ 1947

ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΠΕΡΙ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

«Της Ελληνικής Β. Κυβερνήσεως αίτησας παρά της Κυβερνήσεως των Ηνωμένων Πολιτειών της Β. Αμερικής την παροχήν οικονομικής, υλικής και τεχνικής βοήθειας προς πρόληψιν οικονομικής κρίσεως, προαγωγήν της εθνικής ανασυγκροτήσεως και αποκατάστασιν της εσωτερικής γαλήνης.

Του Κογκρέσσου των Ηνωμένων Πολιτειών εξουσιοδοτήσαντος, δια του έγκριθέντος την 22αν Μαΐου 1947 Νόμου, τον Πρόεδρον των Ηνωμένων Πολιτειών όπως παράσχη την ως άνω βοήθειαν προς την Ελλάδα επί τη βάσει δρων εύρισκομένων εν άρμονία προς την κυρίαρχον ανεξαρτησίαν και την ασφάλειαν των δύο χωρών.

Της Ελληνικής Κυβερνήσεως προτεινάσης, δια της από 15ης Ιουνίου 1947 Διακοινώσεως προς την Κυβέρνησιν των Ηνωμένων Πολιτειών, ώρισμένα μέτρα εν Ελλάδι κρινόμενα ούσιώδη δια την τελεσφόρον χρησιμοποίησιν της βοήθειας των Ηνωμένων Πολιτειών και των ίδιων της Ελλάδος πόρων δια την δσον τὸ δυνατόν ταχύτεραν προώθησιν της ανασυγκροτήσεως και άνορθώσεως της Ελλάδος.

Της Κυβερνήσεως των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ελληνικής Κυβερνήσεως πιστευουσών ότι η παροχή τοιαύτης βοήθειας θέλει συντείνει εις την επίτευξιν των βασικών αντικειμενικών σκοπών του Χάρτου των Ηνωμένων Έθνών και θέλει ενισχύσει περαιτέρω τους δεσμούς φιλίας μεταξύ των λαών της Αμερικής και της Ελλάδος.

Οι κάτωθι υπογεγραμμένοι, δεόντως εξουσιοδοτηθέντες προς τοῦτο παρά των Κυβερνήσεών των, συνεφώνησαν τὰ ἐξής:

Άρθρον 1.

Η Κυβέρνησις των Ηνωμένων Πολιτειών

θέλει παράσχει εις την Ελληνικήν Κυβέρνησιν πᾶσαν βοήθειαν, δι' ἣν ὁ Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειῶν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ δώσῃ τὴν ἐξουσιοδότησίν του, συμφώνως πρὸς τὸν ἐγκριθέντα τὴν 22αν Μαΐου 1947 Νόμον τοῦ Κογκρέσσου, ὡς και πρὸς πάντα τροποποιητικὸν ἢ συμπληρωματικὸν τούτου Νόμον.

Άρθρον 2.

Η Ελληνική Κυβέρνησις θέλει χρησιμοποιήσῃ τελεσφόρως πᾶσαν βοήθειαν χορηγούμενην εις τὴν Ελλάδα ὑπὸ των Ηνωμένων Πολιτειῶν, ὡς και τοὺς ἰδίους πόρους, ἐπὶ τῷ σκοπῷ της ἐξασφαλίσεως της άνορθώσεως της Ελλάδος. Πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον ἡ Ελληνική Κυβέρνησις ἔχει ἤδη ἀναλάβει, και συμφωνεῖ δια τοῦ παρόντος, ὅπως θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὰ ἐν τῇ ἀπὸ 15 Ιουνίου 1947 Διακοινώσεως της πρὸς τὴν Κυβέρνησιν των Ηνωμένων Πολιτειῶν προτεινόμενα μέτρα, θέλει δὲ προβῆ εἰς πᾶσαν ἐνδεδειγμένην πρόσθετον ἐνέργειαν.

Άρθρον 3.

Η Κυβέρνησις των Ηνωμένων Πολιτειῶν θέλει ἀποστείλει εἰς Ελλάδα Ἀποστολήν, ἣτις θὰ εἶναι γνωστὴ ὡς Ἀμερικανικὴ Ἀποστολὴ Βοηθείας πρὸς τὴν Ελλάδα (ἀναφερομένη ἐν τοῖς ἐπομένοις ὡς Ἀμερικανικὴ Ἀποστολή). Ὁ ὀρισθεὶς ὑπὸ τοῦ Προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειῶν Ἀρχηγὸς της Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς θὰ ἀντιπροσωπεύῃ τὴν Κυβέρνησιν των Ηνωμένων Πολιτειῶν ἐπὶ ζητημάτων σχετικῶν πρὸς τὴν κατὰ τὴν παρούσαν Συμφωνίαν χορηγούμενην βοήθειαν.

Άρθρον 4.

Ὁ Ἀρχηγὸς της Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς θὰ καθορίσῃ ἐν συνεννοήσει μετ' ἀντιπροσώπων της Ελληνικῆς Κυβερνήσεως τοὺς δρους και συνθήκας, ἐφ' οὔς ἡ εἰδικῶς καθοριζόμενη βοήθεια θὰ χορηγῆται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κατὰ τὴν Συμφωνίαν ταύτην. Ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Ἀρχηγοῦ ἡ Ἀποστολὴ θὰ παρέχῃ πᾶσαν συμβουλευτικὴν βοήθειαν και θὰ ἐνασχῆται πᾶσαν λειτουργίαν, αἰτινες θὰ ἦσαν ἀναγκαῖαι και ἐνδεδειγμένοι δια νὰ βοηθήσουν τὴν Ελληνικήν Κυβέρνησιν πρὸς τελεσφορωτέραν χρησιμοποίησιν πάσης βοήθειας χορηγούμενης εἰς τὴν Ελλάδα ὑπὸ των Ηνωμένων Πολιτειῶν, ὡς και των ἰδίων της Ελλάδος πόρων, και τὴν δια ταύτης δσον τὸ δυνατόν ταχύτεραν προώθησιν της ανασυγκροτήσεως και ἐξασφάλισιν της άνορθώσεως ἐν Ελλάδι. Τινὲς των λειτουργειῶν τούτων περιλαμβάνονται εἰς τὰ ὑπὸ της Ελληνικῆς Κυβερνήσεως ἐν τῇ ἀπὸ 15 Ιουνίου διακοινώσεως της προτεινόμενα μέτρα.

Άρθρον 5.

Η Ελληνική Κυβέρνησις θὰ προσφέρῃ πᾶσαν ἐφικτὴν βοήθειαν εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν Ἀποστολήν πρὸς διευκόλυνσιν της διεξα-

γωγῆς των καθηκόντων της, της κινήσεως τοῦ προσωπικοῦ της Ἀποστολῆς πρὸς τὴν Ελλάδα, ἐντὸς της Ελλάδος και ἐξ Ελλάδος, της χρησιμοποίησεως προσώπων Ελληνικῆς ἐθνικότητος και κατοικίας, της ἀποκτήσεως εύκολιῶν και ὑπηρεσιῶν, και της διεξαγωγῆς ἐτέρων ἐνεργειῶν της Ἀποστολῆς. Τὸ προσωπικὸν της Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς και ἡ περιουσία της Ἀποστολῆς και τοῦ προσωπικοῦ της θὰ ἀπολαύωσιν ἐν Ελλάδι των αὐτῶν προνομίων και φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν, ὧν ἀπολαύει τὸ προσωπικὸν της Πρεσβείας των Ηνωμένων Πολιτειῶν ἐν Ελλάδι και ἡ περιουσία της Πρεσβείας και τοῦ προσωπικοῦ της.

Άρθρον 6.

Η Ελληνική Κυβέρνησις θέλει ἐπιτρέψει εἰς τὰ μέλη της Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς νὰ παρακολουθῶσιν ἐλευθέρως τὴν χρησιμοποίησιν της παρεχομένης πρὸς τὴν Ελλάδα παρὰ των Ηνωμένων Πολιτειῶν βοήθειας. Η Ελληνική Κυβέρνησις θὰ τηρῆ πάντας τοὺς λογαριασμοὺς και τὰ στοιχεῖα και θὰ παρέχῃ πᾶσαν ἐκθεσιν και πληροφορίαν πρὸς τὴν Ἀμερικανικὴν Ἀποστολήν, τὰ ὅποια θέλει ζητήσῃ ἡ Ἀποστολὴ πρὸς διεξαγωγήν των καθηκόντων και ἀνειλημμένων ὑποχρεώσεών της.

Άρθρον 7.

Η Ελληνική Κυβέρνησις και ἡ Κυβέρνησις των Ηνωμένων Πολιτειῶν θέλουσιν συνεργασθῆ, ἵνα ἐξασφαλίσουν εἰς τοὺς λαοὺς των Ηνωμένων Πολιτειῶν και της Ελλάδος πλήρη ἐνημέρωσιν συμβιβαζομένην πρὸς τὴν ασφάλειαν των δύο χωρῶν, καθόσον ἀφορᾷ τὴν χορηγούμενην εἰς τὴν Ελλάδα βοήθειαν παρὰ των Ηνωμένων Πολιτειῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον

1) Θὰ ἐπιτρέπηται εἰς ἀντιπροσώπους τοῦ τύπου και της ραδιοφωνίας των Ηνωμένων Πολιτειῶν νὰ παρατηρῶσιν ἐλευθέρως και ν' ἀναφέρωσι πλήρως σχετικῶς μετὴν χρησιμοποίησιν της βοήθειας ταύτης, και

2) Η Ελληνική Κυβέρνησις θέλει παρέχει εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν Ἀποστολήν τὴν εὔκαιρίαν και θέλει συνεργασθῆ μετ' αὐτῆς πρὸς παροχήν πλήρους και συνεχοῦς δημοσιότητος ἐντὸς της Ελλάδος, περιλαμβανούσης περιοδικὰς ἐκθέσεις της Ἀποστολῆς ὡς πρὸς τὰς ἐνεργείας σχετικῶς μετὴν παρούσαν Συμφωνίαν και τὸν σκοπὸν, πηγὴν, χαρακτῆρα, ἐκθεσιν, ποσὰ και πρὸδον της βοήθειας ταύτης.

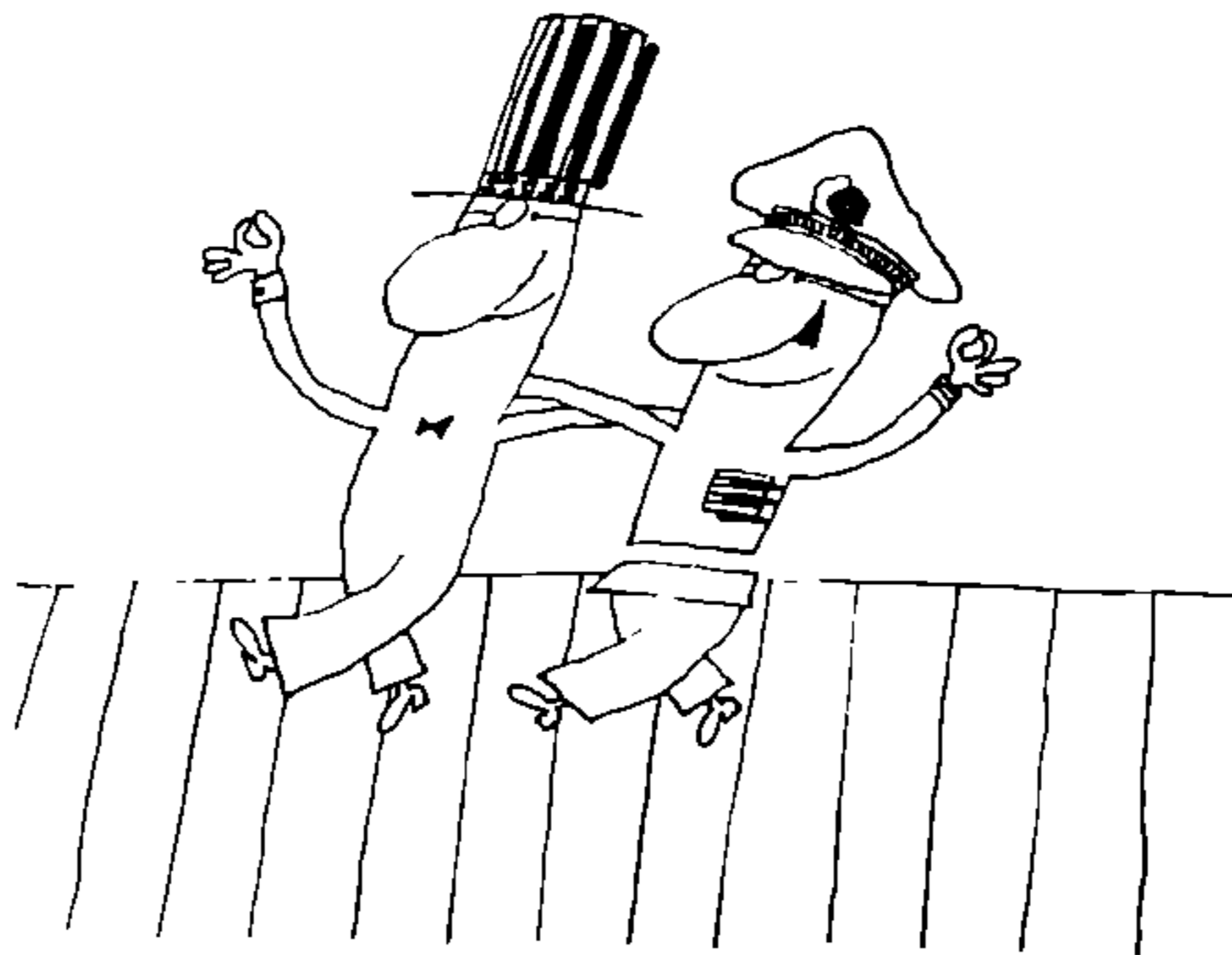
Άρθρον 8.

Η Ελληνική Κυβέρνησις θέλει προβῆ εἰς πᾶσαν ἐνέργειαν, τὴν ὅποιαν ἤθελε ζητήσῃ ὁ Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειῶν δια τὴν ασφάλειαν παντὸς ἀντικειμένου, ὑπηρεσίας ἢ πληροφορίας ληφθείσης ἐν συνετεία της Συμφωνίας ταύτης. Δὲν θέλει μεταβιβάσει ἄνευ της συγκαταθέσεως τοῦ Προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειῶν, δικαίωμα ἢ κατοχήν οἰουδήποτε τοιούτου ἀντικειμένου ἢ πληροφορίας, οὐδὲ θὰ ἐπιτρέπῃ ἄνευ τοιαύτης συγκαταθέσεως τὴν χρησιμοποίησιν τοιούτου τινὸς ἀντικειμένου ἢ τὴν χρησιμοποίησιν ἢ ἀποκάλυψιν τοιαύτης τινὸς πληροφορίας παρ' οὐδενὸς μη ὄντος ἀξιωματοῦχου, ὑπαλλήλου ἢ εκπροσώπου της Ελληνικῆς Κυβερνήσεως, ἢ πρὸς οἰονδήποτε μη κατέχοντα τὴν ιδιότητα ταύτην, ἢ πρὸς οἰονδήποτε ἄλλον σκοπὸν, πλην ἐκείνου δι' ὃν χορηγοῦνται τὸ ἀντικείμενον ἢ αἱ πληροφορίες.

Άρθρον 9.

Η Ελληνική Κυβέρνησις δὲν θέλει χρησιμοποιήσῃ οἰονδήποτε μέρος τοῦ προϊόντος παντὸς δανείου, πιστώσεως, παροχῆς ἢ ἐτέρας μορφῆς της κατὰ τὴν παρούσαν Συμφωνίαν βοήθειας δια τὴν ἐνέργειαν οἰασδήποτε πληρωμῆς ἐναντι τοῦ κεφαλαίου ἢ τόκου οἰουδήποτε δανείου χορηγηθέντος αὐτῇ ὑπὸ ἐτέρας τινὸς ξένης Κυβερνήσεως.

Η Ελληνική Κυβέρνησις δὲν θέλει, εἰμὴ κατόπιν συγκαταθέσεως της Κυβερνήσεως των Ηνωμένων Πολιτειῶν, χορηγήσῃ χρηματικὰ ποσὰ ἢ διαθέσει ξένον συνάλλαγμα δια τὴν καταβολὴν κεφαλαίου ἢ τόκων τοῦ ἐκκρεμοῦντος ἐξωτερικοῦ χρέους της Ελληνικῆς Κυβερ-



νήσεως και οίουδήποτε δημοσίου ή ιδιώτου όφειλέτου.

Άρθρον 10.

Οιαδήποτε και πάσα βοήθεια χορηγηθησομένη κατά την παροῦσαν Συμφωνίαν θέλει παύσει:

1. Έάν ζητήση τούτο ή Έλληνική Κυβέρνησις αντιπροσωπεύουσα πλειοψηφίαν του Έλληνικού λαού.

2. Έάν τὸ Συμβούλιον Ασφαλείας τῶν Ηνωμένων Έθνῶν κρίνη (έν τῇ περιπτώσει δὲ ταύτῃ αἱ Ηνωμένοι Πολιτεῖαι παραιτοῦνται τῆς ἀσκήσεως παντός δικαιώματος ἀρνησικυρίας) ή εάν ή Γενική Συνέλευσις τῶν Ηνωμένων Έθνῶν κρίνη ότι ἐνέργεια γενομένη ή βοήθεια χορηγηθεῖσα παρὰ τῶν Ηνωμένων Έθνῶν καθιστῶσι τὴν συνέχισιν τῆς κατὰ τὴν παροῦσαν Συμφωνίαν βοήθειας παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τῶν Ηνωμένων Πολιτειῶν μὴ ἀναγκαίαν ή ἀνεπιθύμητον.

3. Εἰς οἰανδήποτε τῶν λοιπῶν περιπτώσεων τῶν καθοριζομένων εἰς τὸ τμήμα 5 τοῦ ἀνωτέρω Νόμου τοῦ Κογκρέσσου ή εάν ὁ Πρόεδρος τῶν Ηνωμένων Πολιτειῶν ἀποφασίσῃ ότι ή τοιαύτη παῦσις εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον τῶν Ηνωμένων Πολιτειῶν ή

4. Έάν ή Έλληνική Κυβέρνησις δὲν προβῇ εἰς τὰς ἐνδεδειγμένας ἐνεργείας πρὸς πραγματοποίησιν τῶν ἐν τῇ ἀπὸ 15 Ἰουνίου 1947 διακοινώσεως τῆς προτεινομένης ή τῶν μεταγενεστέρως συμφωνηθέντων μέτρων, ἅτινα εἶναι οὐσιώδη διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν και ἀνόρθωσιν τῆς Ελλάδος.

Άρθρον 11.

Η Συμφωνία αὕτη θέλει τεθῆ εἰς ἰσχὺν ἀπὸ τῆς σήμερον. Θὰ ἐξακολουθήσῃ δὲ ἰσχύουσα μέχρις ἡμερομηνίας συμφωνηθησομένης ὑπὸ τῶν δύο Κυβερνήσεων.

Άρθρον 12.

Η Συμφωνία αὕτη θέλει κατατεθῆ εἰς τὰ Ηνωμένα Έθνη. Εγένετο εἰς διπλοῦν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν και Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν εἰκοστὴν τοῦ μηνός Ἰουνίου 1947.

Διὰ τὴν Κυβέρνησιν τῶν Ηνωμ. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς:

LINCOLN MAK BH

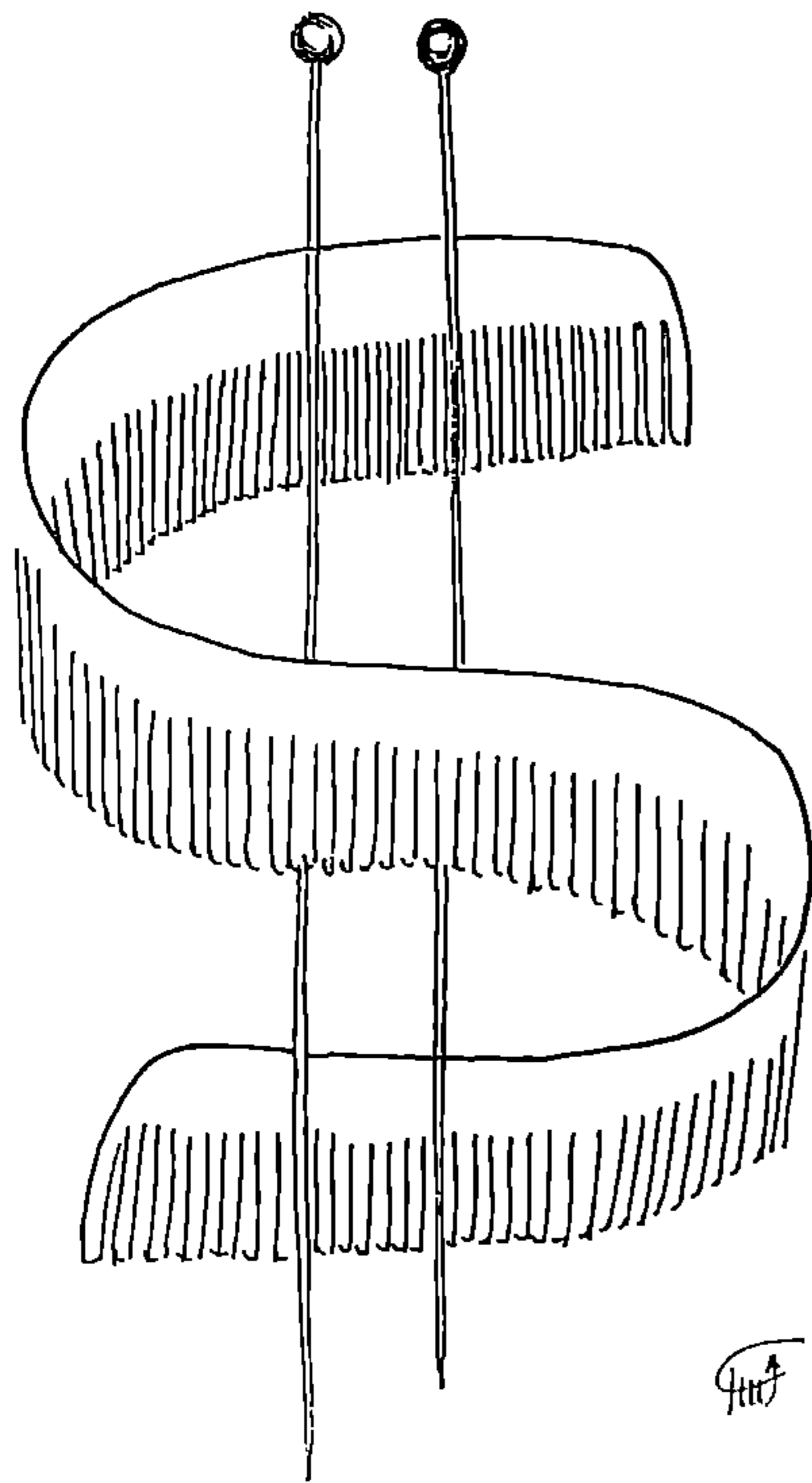
Πρεσβευτῆς Α' Τάξεως

Διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Β. Κυβέρνησιν:

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ

Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως

και Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν



Τὰ γένια, τὰ κτένια και ή ἀμερικανική βοήθεια.

ΕΛΛΗΝΟ - ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

Ἡ λογική τῆς ἢ ὑποτέλειας ἢ ἐπιστροφῆ τοῦ ἀσώτου

Τοῦ Μάριου Νικολινάκου

Στὴν πάρα κάτω ἀνάλυση θὰ πρέπει νὰ προταχθεῖ ή ἀκόλουθη παρατήρηση: πὼς τὴν ὥρα πὸν γράφονται οἱ γραμμὲς αὐτὲς τὰ γεγονότα πὸν ἀποτελοῦν ἀντικείμενο αὐτῆς τῆς ἀνάλυσης βρίσκονται σὲ ἐξέλιξη, ἀποτελοῦν στοιχεῖα μιᾶς ἐξελικτικῆς διαδικασίας. Ἡ ἐγκυρότητα ἔτσι τῆς ἀνάλυσης αὐτῆς εἶναι συνάρτηση τῶν γνωστῶν γεγονότων, τῆς μέχρι τώρα ἐξέλιξης και πάρα πέρα τῆς ἰκανότητας, ἀντικειμενικῆς ή ὑποκειμενικῆς πὸν ὑπάρχει, νὰ δοῦμε τὸ μέλλον μέσα ἀπὸ τὶς γραμμὲς πὸν χαράζουν τὰ γεγονότα στὸ παρόν.

Ἡ πρόσφατη ἑλληνο-αμερικανική συμφωνία με ὅλα ὅσα προηγήθηκαν και με ὅλα ὅσα ἀκολούθησαν μέχρι τὴν ὥρα αὕτη ἀπὸ τὴ στιγμὴ πὸν οἱ δύο ὑπουργοὶ ἔβαλαν τὴ μονογραφή τους στὴ συμφωνία - πλαίσιο, ἀπέτελεσε τὸ ἀποκορύφωμα τῶν ἐξελίξεων ἀπὸ τὸν Ἰούλιο τοῦ 1974 και δῶθε και σύγχρονα τὸ ἐπιστέγασμα μιᾶς πολιτικῆς πὸν τάχα βασιζόταν σὲ μιὰ νέα κατεύθυνση. Ὅταν ὁ Κίσιγκερ δῆλωσε πὼς με τὴν ὑπογραφή τῆς συμφωνίας ἀποκαταστάθηκε και πάλι ή ἐπιρροή τῶν ΗΠΑ στὴν Ἑλλάδα, ἐπισφράγισε στὴν οὐσία τὶς προσπάθειες πὸν κατέβαλε μετὰ τὴν πτώση τῆς δικτατορίας γιὰ νὰ βάλει πάλι τὴν Ἑλλάδα κάτω ἀπὸ τὸν ἀμερικανικὸ ζυγὸ. Χρησιμοποιώντας πάνω στὴ σκακέρα τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου τὸν Ἀττίλα, τὸ Αιγαῖο, τὴν ἀμερικανο-τουρκική συμφωνία, πέτυχε νὰ ξαναφέρει τὴν Ἑλλάδα πάλι ἐκεῖ πὸν τὴν εἶχε ἀφήσει ή πτώση τῆς δικτατορίας. Ἡ βιασὺνη με τὴν ὁποία ἔτρεξε ὁ Ἕλληνας ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν στὴν Οὐάσιγκτον, τὰ αἰτήματα πὸν πρόβαλε ή ἑλληνική κυβέρνηση γιὰ ἀνάλογη βοήθεια μ' αὕτην πὸν χορηγήθηκε στὴν Τουρκία και γιὰ ἐγγύηση τοῦ status quo στὸ Αἰγαῖο, τέλος ὅσα ἀνταλλάγματα δόθηκαν ἀπὸ τὶς ΗΠΑ, ἔδειξαν με διαφάνεια τὸν ἀτεγκτο χαρακτῆρα τῆς ὑποτέλειας πὸν ἀποτελεῖ τὴ συνισταμένη τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου στὸ σύνολό του. Ἡ συμφωνία αὕτη, πὸν ἀποτελεῖ συνέχεια, ὄλων τῶν προηγούμενων ἑλληνο-αμερικανικῶν συμφωνιῶν ἀπὸ τὸ δόγμα Τρούμαν και δῶθε, διόρθωσε κάθε κίνηση, θελητὴ ή ἀθέλητη, πὸν ἔγινε μετὰ τὸν Ἰούλιο τοῦ 1974 και πὸν ἦταν παράφωνη.

Ἄν ή διαπίστωση αὕτη ἀποτελεῖ τὸ καταστάλαγμα τῶν παρατηρήσεων πὸν κάνει γενικά κάθε Ἕλληνας πὸν σκέπτεται λογικά και ἀπλά, ἂν στὴ συμφωνία αὕτη διαβλέπει ἕνα στυγνὸ πούλημα τῆς χώρας μας, στὶς ΗΠΑ με ἀντίτιμο τὰ 700 ἐκ. δολλάρια και τὶς ὑποσχέσεις γιὰ δάνεια με σκοπὸ νὰ διευκολυνθεῖ ή κάλυψη ἐνδεχόμενου ἑλλείμματος τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν, ἔχει σημασία νὰ ἀναλύσουμε μεθοδικὰ τοὺς ἐσωτερικοὺς και ἐξωτερικοὺς ὅρους πὸν προσδιορίζουν τὴ συμφωνία. Μιὰ τέτοια ἀνάλυση θὰ μᾶς ξεκαθαρίσει ὀρισμένες σχέσεις πὸν ἔχουν ἐκφρα-

σθεῖ ἀκόμα και ἀπὸ τὴν Ἀντιπολίτευση με λαθεμένη ὀρολογία. Τὸ βασικὸ ἐρώτημα εἶναι, ἂν ή Κυβέρνηση ή συγκεκριμένη τῆς Ἑλλάδας εἶχε ἄλλη διαζευκτικὴ λύση ἀπὸ τὸ νὰ ὑπογράψει τὴ συμφωνία - πλαίσιο πὸν ὑπόγραψε. Ἡ ἀπάντηση πὸν δίνω εἶναι ἀρνητική. Ἡ λύση πὸν δόθηκε, ή λύση τῆς ὑποτέλειας, ἦταν ή φυσικὴ λύση, και ή μόνη λύση πὸν εἶχε ή κυβέρνηση. Τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ συχωροχάρτι γιὰ τὴν κυβέρνηση. Ἀποτελεῖ διαπίστωση γιὰ τὸν χαρακτῆρα τῆς κυβέρνησης αὐτῆς, ἀποτελεῖ τὴν ἀπογύμνωση τῆς κυβέρνησης αὐτῆς ἀπὸ τὶς ἐλπίδες πὸν ἔθρεψε σὲ ὀρισμένα στρώματα τοῦ λαοῦ, πὼς εἶναι «ἑλληνική». Ἡ πάρα κάτω ἀνάλυση θὰ δείξει τὶ σημαίνει τούτο, θὰ δείξει ἀκόμη ποῖα εἶναι ή νομοτέλεια τῆς ὑποτέλειας.

ΟΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

Ἡ Ἀντιπολίτευση ἔδειξε ὀρθὰ στὴ συζήτηση στὴ Βουλὴ τὶ σημαίνει ή συμφωνία. Καὶ φαίνεται πὼς ἕνα πολὺ μεγάλο μέρος τοῦ λαοῦ, και ἀπ' αὐτὸ πὸν ψήφισε «Νέα Δημοκρατία» ἔχει πεισθεῖ πὼς ή συμφωνία αὕτη ἀποτελεῖ ξεπούλημα, ἀποτελεῖ ἀποκατάσταση τῆς ἐπικυριαρχίας τῶν Ἀμερικανῶν στὴ χώρα μας. Ἐκεῖνο πὸν δὲν ἔκανε ή Ἀντιπολίτευση ἦταν διπλό: πρῶτα, δὲν ἔδειξε καθαρὲς διαζευκτικὲς, ἀλλὰ και ρεαλιστικὲς λύσεις. Κι ὕστερα δὲν ἔδειξε τὰ ταξικά ὑπόβαθρα τῆς συμφωνίας. Ἡ κριτικὴ ἔγινε ἐναντίον τῆς κυβέρνησης σὰν τούτη νὰ ἦταν ή κυβέρνηση τῶν «Ἑλλήνων», και ὄχι ή κυβέρνηση μιᾶς ὀρισμένης τάξης, πὸν ἔδρασε ἐπομένως με βάση τὰ συμφέροντα τῆς τάξης αὐτῆς. Ὅταν ή Ἀντιπολίτευση ζήτησε ἔτσι ἀνεξάρτητη πολιτικὴ στὸ ὄνομα ὄλου τοῦ λαοῦ, βρισκόταν κιόλας ἔξω ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Γιατὶ μιὰ κυβέρνηση πὸν ἐκπροσωπεῖ τὴν ἀστική τάξη και τὸ κεφάλαιο δὲν μπορεῖ νὰ ἀκολουθῆσει ἀνεξάρτητη πολιτικὴ. Ἡ ὑποτέλεια εἶναι ή συνισταμένη και τὸ ὑπόβαθρο τῆς ἐξουσίας τῆς ἀστικῆς τάξης σὲ χώρες σὰν τὴν Ἑλλάδα. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο μάλιστα ἰσχύει και γιὰ χώρες ἀναπτυγμένες, πὸν ὅμως στὸ πλέγμα τῶν ἡγεμονιῶν πὸν σχηματίστηκαν μεταπολεμικά, χρειάστηκε νὰ ἐνταχθοῦν σὲ μιὰ ἀπ' αὐτὲς και νὰ ἐδραιώσουν τὴν ὑποστασὴ τους πάνω στὸ πλέγμα αὐτό. Ἐννοῶ

βασικά τις δυτικο-ευρωπαϊκές χώρες που εντάχθηκαν μεταπολεμικά στη σφαίρα ήγεμονίας των ΗΠΑ, μ' όλο που η ένταξη αυτή δεν ήταν κι ούτε είναι απαλλαγμένη από αντιφάσεις, όπως εκφράζονται ιδιαίτερα στις φυγόκεντρες δυνάμεις που αναπτύσσει η Δυτική Ευρώπη.

Η κυβέρνηση που άσκει την εξουσία στην Ελλάδα τώρα εκφράζει στην ουσία το μεγαλοαστικό τμήμα της αστικής τάξης γενικότερα, το συγκριτικά μεγάλο και μεσαίο ντόπιο κεφάλαιο. Είναι το τελευταίο βασικά, που επιδιώκει τη σύνδεση με την Κοινή Αγορά και που επιδιώκει τώρα την ένταξη σ' αυτή. Η χούντα είχε εκπροσωπήσει κι εκφράσει το διεθνικιστικό ελληνικό κεφάλαιο, τραπεζικό και έφοπλιστικό βασικά, κι είχε ταυτίσει πάρα πέρα με το μονοπωλιακό ξένο κεφάλαιο. Η διάκριση αυτή είναι θεμελιώδης. Κι η αντίθεση αυτή ανάμεσα στις δυο φράζεις του κεφαλαίου, ανάμεσα στην ολιγαρχία και τη μεγαλοαστική τάξη, έρχεται στην επιφάνεια από το 1960 και πέρα συνέχεια. Η μεγαλοαστική τάξη, ήταν εκείνη που στηρίζε στην αρχή την Ένωση Κέντρου το 1963, εκείνη που στην αρχή της δικτατορίας έμεινε διστακτική, σε σημείο που ο Παπαδόπουλος να την απειλήσει με επιστράτευση, εκείνη που πήγε να εξυπηρετήσει ή λύση Μαρκεζίνη, εκείνη που εκφράστηκε με την παρούσα κυβέρνηση, εκείνη που εξέφρασε την αντίδρασή της στην πρόσφατη γνωστή δήλωση του Συνδέσμου Ελλήνων Βιομηχάνων (1).

Η διάκριση αυτή δεν καταλήγει στο θεώρημα της «έθνικης αστικής τάξης». Δεν είναι δυνατόν να συζητηθεί το θέμα τούτο στα πλαίσια της ανάλυσης αυτής. Έχεινο που τονίζει ή διαπίστωση αυτή είναι ακριβώς ή ύπαρξη αντιθέσεων, οι οποίες χαρίζουν και την κινητικότητα στο σύστημα στη φάση αυτή. Από το άλλο μέρος ή διάκριση αυτή δεν είναι καταλυτική της αστικής τάξης, ούτε καταλυτική της συγκεκριμένης δομής της εξουσίας. Μπροστά στον κίνδυνο, τα διάφορα κομμάτια της αστικής τάξης ενώνονται, ξαναβρίσκουν την ομοιογένεια τους. Στον κίνδυνο μπροστά ή αστική τάξη ξαναβρίσκει τη συνοχή της και τη σύμπτωση των μακροχρόνιων συμφερόντων της.

Όταν επομένως γίνεται ή διαπίστωση πως ή μεγαλοαστική τάξη που κατέχει τώρα την εξουσία κινείται προς την Ευρώπη — κι ο πρωθυπουργός το είπε ρητά στις δηλώσεις του στη Βουλή, πως ή Ελλάδα ανήκει στη Δύση, και συγκεκριμένα στη Δυτική Ευρώπη — δεν σημαίνει πως ή ελληνική μεγαλοαστική τάξη γίνεται αντιαμερικανική. Ο δυτικοευρωπαϊκός προσανατολισμός της είναι συνάρτηση τακτική, είναι κίνηση διαλεκτική μέσα στο γενικότερο πλαίσιο του δυτικού συστήματος. Η μεγαλοαστική τάξη παραμένει φιλοαμερικανική, όπως και όσο παραμένουν φιλοαμερικανικές και οι αστικές τάξεις στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Θα πρέπει να ξεκαθαριστεί πως το δυτικοευρωπαϊκό σύστημα σε τελευταία ανάλυση ορίζεται από τη θετική του σχέση, από τη σχέση εξάρτησης,

— κυρίως πολιτικά και στρατιωτικά — από τις ΗΠΑ. Οι αντιθέσεις που παρατηρούνται ανάμεσα στο πολυεθνικό αμερικανικό κεφάλαιο από το ένα μέρος και τα έθνικά δυτικοευρωπαϊκά κεφάλαια από το άλλο, είναι αντιθέσεις που εξηγούνται από τη διαλεκτικότητα που χαρακτηρίζει κάθε σύστημα, σύγχρονα όμως αντιθέσεις που δεν είναι καταλυτικές του συστήματος της Δύσης, που προσδιορίζεται ακόμη από την ήγεμονική θέση των ΗΠΑ, μια θέση που διατηρείται στον πολιτικό και στρατιωτικό τομέα, και που έχει ξεπεραστεί στον οικονομικό, όπως φαίνεται.

Όταν έτσι στην περίοδο μετά τον Ιούλιο του 1974 γίνεται ή απαγκίστρωση από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ, όταν γίνονται κινήσεις μίας κάποιας ανεξάρτητης εξωτερικής πολιτικής με στροφή προς Ανατολικές και Αραβικές χώρες, δεν πρόκειται για αλλαγές τοποθέτησης, πρόκειται για κινήσεις τακτικές, που αποβλέπουν στο να άσκηθεί πίεση για τη βελτίωση της διπλωματικής θέσης, απέναντι στην Τουρκία όσον άφορα το Κυπριακό. Αποτελούν πιδό πέρα κινήσεις που αποβλέπουν στο να στηρίξουν τη θέση της μεγαλοαστικής τάξης που θα ήθελε να ελέγξει και να αξιοποιήσει αυτή τα πετρέλαια της Θάσου και του Αιγαίου γενικότερα καθώς και τα άλλα όρυκτά, σε αντίθεση με την προσπάθεια που καταβάλλει το αμερικανικό κεφάλαιο να ελέγξει τις πλουτοπαραγωγικές αυτές πηγές. Είναι φυσική και εξηγήσιμη έτσι ή σπουδή για την ένταξη στην Κοινή Αγορά κι ή αντίδραση στην σύσταση της Εκτελεστικής Επιτροπής της να προηγηθεί στάδιο προετοιμασίας. Δεν πρέπει να υπάρχει έτσι ψευδαίσθηση ως προς το εάν ή μεγαλοαστική τάξη στην Ελλάδα είναι φιλοαμερικανική ή όχι. Ο αντιαμερικανισμός, το αίτημα για ανεξαρτησία και λαϊκή κυριαρχία δεν είναι χαρακτηριστικά της αστικής τάξης, αλλά των λαϊκών τάξεων.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η συμφωνία που κλείστηκε αποκάλυψε καθαρά έτσι τον τακτικό χαρακτήρα της μέχρι τώρα πολιτικής απέναντι στο ΝΑΤΟ καθώς και της εξωτερικής πολιτικής. Έδειξε επίσης πως ο άσωτος κάνει τα πρώτα δειλά βήματα για να επιστρέψει στο «πατρικό σπίτι». Αν πραγματικά ή κυβέρνηση και ή αστική τάξη που στέκεται πίσω της ήθελαν να ακολουθήσουν δρόμο ανεξαρτησίας θα μπορούσαν να στραφούν στο λαό, που ήταν ικανός να χρηματοδοτήσει, σφίγγοντας τη ζώνη του όπως το έκανε πολλές φορές, τον αναγκαίο εξοπλισμό της χώρας. Θα μπορούσε να στραφεί προς τις αραβικές χώρες. Θα μπορούσε να εκμεταλλευτεί την προσφορά της Γαλλίας να χορηγήσει αυτή στην Ελλάδα τον αναγκαίο όπλισμό. Τίποτα από αυτά δεν έκανε, γιατί δεν ήταν στην πρόθεσή της να κάνει ένα τέτοιο βήμα. Όταν ο Κίσιπγκερ υπόγραψε τη συμφωνία — πλαίσιο με την Τουρκία χάραξε τα άνω-άνω όρια άντοχης της ελληνικής κυβέρνησης και της ελληνικής αστικής τάξης. Με άλλα λόγια τους έθεσε τα όρια των τα-

κτικων τους έλιγμων, τους ξεγύμνωσε. Η θα έπρεπε να υποταγούν ή να τραβήξουν την πολιτική τακτικων έλιγμων στην τελευταία της συνέπεια. Όταν ο Καραμανλής είπε πως ή τελευταία λύση, ή λύση «των άδεσμευτων» θα αποτελούσε «έπικίνδυνους πειραματισμούς» έλεγε μιάν αλήθεια, μιάν αλήθεια σε σχέση με την αστική τάξη. Γιατί μιá τέτοια πολιτική ανεξαρτησίας που θα ανταποκρινόταν και στο αίτημα του λαού, που θα ήταν «έθνική», μπορούσε να αποτελέσει και το λάκκο της αστικής τάξης. Σ' αυτή την περίπτωση ή αστική τάξη δεν μπορεί να σκεφτεί «έθνικά». Σκέφτεται «έθνικά» μόνο κατά την έκταση που το «έθνικό» ταυτίζεται με το «ταξικό» της συμφέρον. Δεν είχε έτσι άλλη λύση. Το ταξικό της συμφέρον υπερίσχυσε. Κι ήταν επόμενο να υπερίσχυσει. Έσκυψε το κεφάλι και έκανε τη συναλλαγή. Βοήθησε τον Κίσιπγκερ να εδραιώσει τη θέση του, να λύσει το πρόβλημα στη Μέση Ανατολή, να διατηρήσει τις βάσεις στην Ελλάδα, βοήθησε τέλος τον Φόρντ στον προεκλογικό άγώνα, και πήρε θέση υπέρ της κυβέρνησης Φόρντ κι αντίθετα προς το Κογκρέσσο. Ο μάγος της χορήγησε τα στοιχεία εκείνα με τα όποια θα μπορούσε να περάσει τη λύση αυτή σαν «έπιτυχία» σώζοντας το προσωπείο της: στρατιωτική βοήθεια, μιάν άφηρημένη δήλωση, ότι οι ΗΠΑ θα προστατεύσουν την ειρήνη στο Αιγαίο, έλεγχο των στρατιωτικων βάσεων από την Ελλάδα — πράγμα που τεχνικά είναι ανέφικτο —, υπόσχεση για οικονομική βοήθεια, έπιρροή για τη λύση του Κυπριακού. Το τελευταίο δεν ίποτελει έπιτυχία της ελληνικής κυβέρνησης, αλλά των ΗΠΑ, γιατί έτσι εξασφαλίστηκε πως ή όποια λύση θα δοθεί στο Κυπριακό θα είναι εκείνη που θα γίνει κάτω από την «έπιρροή» των Αμερικανων, με άλλα λόγια αυτή που θα εξυπηρετεί τα αμερικανικά συμφέροντα. Με τον τρόπο αυτό οι Αμερικανικοί που έδημιούργησαν το Κυπριακό με το πραξικόπημα της χούντας τον Ιούλιο του 1974 άναγνωρίστηκαν σαν οι φυσικοί υπεύθυνοι της «λύσης» του προβλήματος. Παραλλογισμός στην πιδό καθαρή του μορφή, αν δεϊ κανείς το θέμα πάνω σε «έθνική», «έλληνική» βάση. Φυσική έντοτοις λογική κάτω από το πρίσμα των ταξικων σχέσεων, των δομων της εξουσίας και της λογικής της υποτέλειας.

ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Για όσους υποστηρίζουν πως ο Καραμανλής θα ήθελε ίσως άλλη λύση, αλλά δεν ελέγχει τον στρατό, θα πρέπει να προστεθεί και ή πάρα κάτω παρατήρηση. Με βάση την ταξική ανάλυση, οι συσχετισμοί είναι φανεροί και άτεγκτοι, πέρα από τις υποκειμενικές προθέσεις και τις προσωπικές διαστάσεις των προβλημάτων. Ο στρατός στη σημερινή του σύνθεση και μορφή είναι ο στυλοβάτης των συγκεκριμένων ταξικων σχέσεων, ο έγγυητής του φιλοαμερικανισμού της αστικής τάξης στο σύνολό της. Το εάν ελέγχει ή όχι τον στρατό ο Καραμανλής είναι έτσι ζήτημα περιθωριακό, γιατί τούτος αντικειμενικά δεν είχε άλλη δια-



ζευτική λύση κι ούτε μπορεί να ξθελε άλλη λύση, κι αυτό από τή λογική τών πραγμάτων.

ΟΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

Οι εξωτερικοί όροι τής λύσης τής ύποτέλειας δίνονται πρώτα από τις συνθήκες που προσδιορίζει ή φύση και ή κατάσταση που βρίσκεται το ΝΑΤΟ και οι χώρες τής Δυτικής Εύρώπης, ύστερα από τις συνθήκες που προσδιορίζονται από το λεγόμενο δόγμα Sonnenfeld.

Είναι φανερό πώς μιá λύση άνεξαρτησίας, όπως προσδιορίστηκε πιο πάνω, θά μπορούσε να άνατινάξει το ΝΑΤΟ. Δέν είναι έτσι περιέργο, γιατί οι δυτικοευρωπαϊκές χώρες σιώπησαν, γιατί δέν έκαναν καμιά κίνηση, δέν έκαναν καμιά δήλωση έναντίον τής συμφωνίας που έκλεισε ο Κίσιινγκερ με τήν Τουρκία, που άπειλησε να θέσει σε κίνδυνο τή Συμμαχία στο Αίγαίο. Με εξαίρεση τή Γαλλία, όπως αναφέρθηκε, οι δυτικοευρωπαϊκές χώρες κράτησαν μιάν «ουδέτερότητα» που εσήμαινε πώς δέν ήταν διατεθειμένες να ενισχύσουν έναν φυγοκεντρισμό τής Ελλάδας. Η ένταξη στην Κοινή Αγορά δέν σημαίνει άντιαμερικανισμό. Η Ελλάδα έπρεπε να κατανόησει τους κανόνες του παιχνιδιού. Τα όρια του παιχνιδιού είναι έτσι στενά και μέσα σ' αυτά μπαίνει και ή ένταξη στην ΕΟΚ, και ή λύση του Κυπριακού, και οι κάθε λογής έλληνοτουρκικές διαφορές. Το ΝΑΤΟ, βάση τής άμυντικής πολιτικής τών δυτικοευρωπαϊκών χωρών, δέν μπορεί να τεθεί σε κίνδυνο. Η έλληνική άστική τάξη είναι ύποχρεωμένη να συμπεριφερθεί με βάση τα γενικά συμφέροντα του κεφαλαίου. Κι αν ακόμη ήθελε να τήν ακολουθήσει για τέτοια τακτική, ή τάση τής Δυτικής Εύρώπης τήν εξανάγκαζε έτσι να επιστρέψει στη Συμμαχία, να ύποκύψει, εξασφαλίζοντας τήν ύπόστασή της μέσα στον ευρωπαϊκό χώρο, πάντα όμως σε συνάρτηση με τήν άρχή τής άμερικάνικης ήγεμονίας.

Από το άλλο μέρος οι κίνδυνοι που πηγάζουν από τις γνωστές εξελίξεις στην Ιταλία και τή Γαλλία με το δυνάμωμα τών Κομμουνιστικών κομμάτων και τις ένδεχόμενες αλλαγές ήταν καθοριστικοί τόσο για τήν άφρικάνικη, όσο και για τή δυτικοευρωπαϊκή πολιτική. Οι ΗΠΑ είναι άναγκασμένες για τα στρατηγικά τους συμφέροντα στην Ανατολική Μεσόγειο και τή θέση τους στη Δυτική Εύρώπη, να ενισχύσουν τον έλεγχο τους στην περιοχή αυτή τής Μεσογείου. Δέν θά ήταν

δυνατόν να άνεγθούν μιάν άνάπτυξη φυγοκεντρων δυνάμεων και στην περιοχή αυτή. Με τή συμφωνία με τήν Τουρκία ο Κίσιινγκερ έφιαξε τή δομή για τήν εξασφάλιση τής άμερικάνικης επικυριαρχίας στην Ανατολική Μεσόγειο και εξηνάγκασε τήν έλληνική άστική τάξη να ύποταγει. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίστηκε προσωρινά ή άμερικανική θέση και κερδήθηκε χρόνος για τήν άντιμετώπιση του προβλήματος που δημιουργούν τα κομμουνιστικά κόμματα στην Ιταλία και τή Γαλλία. Δέν είναι ίσως άπλή μόνον εικασία, ότι ή ύποτέλειά τής έλληνικής άστικής τάξης καθόρισε μερικά και τις εξελίξεις στις δυο πάρα πάνω χώρες ή τουλάχιστον είναι το άντάλλαγμα για ένδεχόμενες εξελίξεις στις χώρες αυτές. Η ύποτέλεια τής Ελλάδας και ή εξασφάλιση έτσι τών στρατηγικών θέσεων τών ΗΠΑ στην Ανατολική Μεσόγειο προσδιορίζει διαφορετικά τις μορφές άντίδρασης και επέμβασης τών ΗΠΑ στις εξελίξεις στην Ιταλία και Γαλλία.

Αυτή είναι μιá έρμηνεία, πιο εύλογοφανής, όταν λάβει κανείς ύπόψη του το συσχετισμό δυνάμεων μέσα στις χώρες αυτές. Μιá άντίθεση άπ' αυτή έρμηνεία θά στηριζε τήν άποψη πώς ο εξαναγκασμός σε ύποτέλεια τής έλληνικής άστικής τάξης προσδιορίζει και τή μέθοδο και τις δυνατότητες έλέγχου τών εξελίξεων στην Ιταλία και Γαλλία, κι έτσι και τα στενά όρια λύσεων, συγγενών ή άνάλογων προς τον «ιστορικό συμβιβασμό».

Από το άλλο μέρος το γεγονός πώς μόνο μιάν έβδομάδα σχεδόν μετά τή συμφωνία ή Σοβιετική Ένωση άντέδρασε πλαδαρά με μικρό σχόλιο στην «Πράβδα» είναι ένδεικτικό μιās σχέσεως που περιγράφεται από το «δόγμα Sonnenfeld». Ούτε ή Βουλγαρία, ούτε ή Ρουμανία, ούτε ή Γιουγκοσλαβία άντέδρασαν στην συμφωνία ΗΠΑ — Τουρκίας ή Ελλάδας — ΗΠΑ. Από τήν άποψη αυτή τα σχετικά άνολίγματα χωρών όπως ή Ρουμανία, είναι σχετικά, όπως σχετικά είναι και τα περιθώρια μιās Διαβαλκανικής Συμμαχίας, έφόσον ισχύει ο χωρισμός σε σφαίρες έπιρροής. Μιá τέτοια Συμμαχία έντάσσεται περισσότερο στο πλαίσιο τών σχέσεων άνάμεσα στις δυο ήγεμονίες, τήν άμερικανική και τή σοβιετική, παρά μπορούν να έννοηθούν σαν κινήσεις τών κρατών για μιάν άνεξαρτησία, μόνο που κάτω από όρισμένες συνθήκες για τέτοια Συμμαχία τους δίνει περισσότερο χώρο για τακτικούς έλιγμούς χωρίς όμως να μπορεί δίχως άλλο να καταλύσει τα όρια που θέτει το «δόγμα Sonnenfeld».

Μέσα στο πλαίσιο αυτό παίρνουν τή σωστή τους διάσταση οι κινήσεις που έγιναν από τήν παρούσα κυβέρνηση στον τομέα τής εξωτερικής πολιτικής προς τήν κατεύθυνση τών Ανατολικών Χωρών. Δέν πρέπει να λησμονιέται πώς άνάλογες κινήσεις σε επίπεδο οικονομικών σχέσεων είχαν γίνει με τις χώρες αυτές και από τή Δικτατορία, κινήσεις που είχαν καθαρά τακτικό χαρακτήρα. Ούτε ως προς αυτό πρέπει να ύπάρχουν ψευδαισθήσεις. Η εξωτερική πολιτική τής Ελλάδας είναι συνάρτηση τών ταξικών συμφερόντων που εκπροσωπούνται από τήν Κυβέρνηση και του «δόγματος Sonnenfeld». Μόνον αν είτε τα ταξικά συμφέροντα στην Κυβέρνηση, είτε οι όροι του «δόγματος Sonnenfeld» άλλαζαν, θά ήταν δυνατή μιá πραγματική αλλαγή τής εξωτερικής πολιτικής. Αν δεχτούμε το «δόγμα Sonnenfeld» σαν δοσμένο, τότε μόνο ή αλλαγή στα ταξικά συμφέροντα στην έξουσία θά μπορούσε να προσδιορίσει άλλη εξωτερική πολιτική. Ριζική άναθεώρηση τής εξωτερικής πολιτικής μας θά εσήμαινε πώς ή άστική μας τάξη πήγαινε προς τήν αυτοκτονία της, πώς στηριζόταν στη συμμαχία με τις λαϊκές τάξεις στη χώρα. Δέν γνωρίζω καμιά ιστορική περίπτωση που να έχει γίνει τέτοιο πράγμα. Κάτι τέτοιο θά ήταν ο παρα-

λογισμός στο τετράγωνο. Και ή λογική του κεφαλαίου είναι άτεγκτη, είναι λογική του συμφέροντος.

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Αποδεικνύεται έτσι μαθηματικά πώς οι έσωτερικές σχέσεις και οι εξωτερικοί όροι προσδιορίζουν τήν προδοτική από έθνική άποψη συμφωνία Κίσιινγκερ - Μπίτσιου σαν τή μόνη δυνατή και «λογική» κάτω από τις δοσμένες σχέσεις. Το συμπέρασμα τουτο έχει συνέπειες σε σχέση με τή στρατηγική και τήν τακτική που ακολουθούν όρισμένα κόμματα τής Αντιπολίτευσης άπέναντι στην Κυβέρνηση. Αλλά τουτο δέν μπορεί να συζητηθεί στα πλαίσια του άρθρου αυτού.


Θά πρέπει στο τέλος να γίνει μιá παρατήρηση. Το εάν το Κογκρέσο άπορρίψει τις συμφωνίες του Κίσιινγκερ με τήν Τουρκία και τήν Ελλάδα είναι θέμα που δέν επηρεάζει τήν πάρα πάνω άνάλυση. Τουτο είναι θέμα έσωτερικό τών ΗΠΑ, θέμα συσχετισμού τών πολιτικών δυνάμεων, τελικά θέμα που προσδιορίζεται από τους όρους του έκλογικού παιχνιδιού στις ΗΠΑ. Και ή παρατήρηση τουτο έχει σημασία σχετικά με το εάν ή συμφωνία Κίσιινγκερ - Μπίτσιου άποτελεί έλιγμό τής Κυβέρνησης. Η παραπάνω άνάλυση έδειξε τή φύση και τήν ούσία τής συμφωνίας αυτής κι έδειξε τελικά πώς ή έλληνική κυβέρνηση δέν ήθελε να εκμεταλλευτεί ούτε τακτικά τουλάχιστον τήν άντίθεση Κογκρέσου - Κυβέρνησης Φόρντ - Κίσιινγκερ, γεγονός που το όμολόγησε ρητά ο Πρωθυπουργός στη Βουλή. Η παραπάνω άνάλυση έδειξε πώς ή έλληνική κυβέρνηση άναγκάστηκε να δεχτεί τους όρους Κίσιινγκερ και να χρησιμοποιηθεί άπ' αυτόν ή έλληνοαμερικανική συμφωνία στην άναμέτρηση του με το Κογκρέσο.

(1) Για μιá πιο έμπεριστατωμένη άνάλυση πρέπει να παραπέμψω άναγκαστικά στο βιβλίο μου «Αντίσταση και Αντιπολίτευση, 1967-1974».

κυκλοφορεί

ΠΕΤΡΟΥ ΠΙΚΡΟΥ

τουμπεκί



ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΡΤΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΠΠΑ

ZEPAP ΜΑΝΤΕΛ
η αποδυναστευση
του παιδιου

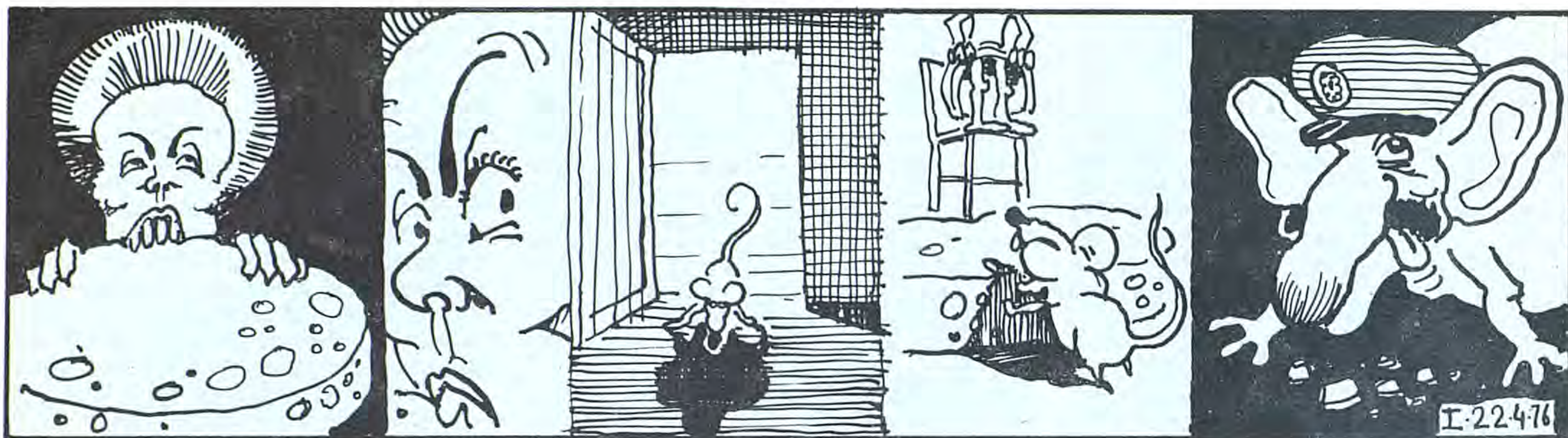
κοινωνική ψυχανάλυση της ΕΠΙΒΟΛΗΣ



ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΠΠΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ «ΚΕΔΡΟΣ»
Πανεπιστημίου 44 - Τηλ. 3248346

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ



Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΠΡΑΙΤΩΡΙΑΝΩΝ

ΠΡΑΓΜΑΤΙ ή έκκληση που απεύθυνε στον Περόν ο στρατός, ο οποίος στην ουσία έλεγχε άμεσα ή έμμεσα την εξουσία άπ' τὸ 1955, ανταποκρινότανε σὲ δυὸ κατηγορίες αἰτιῶν.

• 'Απ' τὴ μιὰ ἢ βαθιὰ οἰκονομικὴ κρίση που γιὰ τοὺς 'Αργεντινοὺς ἀστούς εἶχε σάν αἰτία τὴν ἐσκεμμένη θέληση τῶν ΗΠΑ νὰ ἐπενδύσουν οἰκονομικὰ καὶ πολιτικὰ μᾶλλον στὴ Βραζιλία μετὰ ἀπ' τὸ ἀμερικανοκίνητο πραξικόπημα τοῦ 1964 στὴ χώρα αὐτή. "Ὁμως ἡ ἐπιλογή αὐτὴ εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νὰ κάνουν οἱ 'Αμερικάνοι ἐλάχιστες μόνον ἐπενδύσεις στὴν 'Αργεντινὴ, ἐνῶ παράλληλα κρατοῦσε τὴ χώρα σὲ κατάσταση στενῆς οἰκονομικῆς ἐξάρτησης σ' ὅλα τὰ ἐπίπεδα. Γι' αὐτὸ οἱ 'Αργεντινοὶ ἀστοὶ θεωρήσανε τότε ὅτι ὁ Περὸν θὰ μπορούσε νὰ παίξει τὸ ρόλο τοῦ πόλου ἑλξης καὶ νὰ συσπειρώσει γύρω του μιὰ συμμαχία που θὰ ξεκίναγε ἀπ' τὴν ἐργατικὴ τάξη γιὰ νὰ φτάσει μέχρι καὶ στὰ ἀστικά μονοπώλια, πράμα που θὰ 'κανε τὸν ἀμερικανικὸ ἱμπεριαλισμὸ νὰ δείξει κάποια μεγαλύτερη κατανόηση.

• 'Απ' τὴν ἄλλη μεριά, οἱ ἀγῶνες τῶν λαϊκῶν μαζῶν καὶ τῶν διαφοροποιημένων μικροαστῶν που ἀποτελούσανε τὶς ἀντάρτικες ομάδες, γινότανε ὅλο καὶ πιὸ δύσκολο νὰ ἐλεγχθοῦνε καὶ ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ δημιουργηθεῖ μιὰ προεπαναστατικὴ κατάσταση. Τὸ κύρος που διατηροῦσε τότε ἀκόμα ὁ Περὸν στὴν ἐργατικὴ τάξη καὶ ἡ ἐπιβολὴ του στὶς περονικὲς ἀνταρτικὲς ὀργανώσεις, ὅπως π.χ. οἱ «Μοντονέρος», ἐπιτρέπαν τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ κατόρθωνε νὰ θέσει ὑπὸ ἐλεγχὸ τὸν ἀγῶνα τους καὶ νὰ τοὺς ἀποτρέψει ἀπ' τὸν τελικὸ σκοπὸ τους. Τρία χρόνια ἀργότερα ὅμως

'Αναλύοντας τὰ γεγονότα που ἐκτυλιχθήκανε πρόσφατα στὴν 'Αργεντινὴ, ἐκεῖνο που ἐκπλήσσει δὲν εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ ἔνοπλες δυνάμεις καταλάβανε τὴν ἐξουσία, ἀλλὰ τὸ ὅτι ἀργήσανε τόσο πολὺ νὰ διαβοῦνε τὸν Ρουβίκωνα. Πέρασε γρήγορα ὁ καιρὸς, ὅπου οἱ μάζες που εἶχανε φέρει τὸν πρόεδρο Καμπόρα στὴν ἐξουσία, καθὼς περνοῦσαν οἱ στρατιῶτες μπροστὰ τους τραγουδοῦσανε: «Φεύγουν καὶ δὲν θὰ ξανάρθουν πιά». 'Η ἐπιστροφὴ τῶν στρατιωτικῶν στὸ προσκῆνιο χαρακτηρίζει, πρὶν ἀπὸ ὅλα, τὴν ἀδυναμία τοῦ ἐπίσημου περονικοῦ κινήματος νὰ ἀποτελέσει ἓνα ἐναλλακτικὸ χαρτὶ στὰ χέρια τῶν ἀστῶν.

Τοῦ Μ. Κουτούζη

ἦτανε φανερὸ ὅτι τὸ σχέδιο αὐτὸ εἶχε ὀλότελα ἀποτύχει.

Στὴν πρώτη χρονιά τῆς περονικῆς διακυβέρνησης σημειώθηκε μιὰ μικρὴ βελτίωση στὸν τομέα αὐτό, ὅμως ἡ κατάσταση γρήγορα χειροτέρευσε. 'Ο ρυθμὸς τοῦ πληθωρισμοῦ καλπάζει. 'Απ' τὸ χρονιάτικο ποσοστὸ τῶν 26% που ἦτανε τὸν Νοέμβρη τοῦ '74 φθάνει μετὰ ἓνα χρόνο τὸ 335%, γιὰ νὰ περάσει τοὺς δύο πρώτους μῆνες τοῦ 1976 στὸ 600%! Τὰ κρατικὰ ἔσοδα ξεπερνᾶνε

τρὶς φορές τὰ ἔσοδα. 'Η οἰκονομικὴ κατάσταση στὰ τέλη τοῦ 1975 εἶναι καταστροφικὴ:

• Πάνω ἀπὸ τὸ 1/4 τοῦ βιομηχανικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας μένει ἀναξιοποίητο καὶ γιὰ πρώτη φορὰ μετὰ ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἡ παραγωγὴ ἐλαττώνεται ἀπὸ -1,5% σὲ -2%.

• 'Η πτώση τῶν ἐπενδύσεων, που στὸ 1974 ἔφτανε τὸ 30%, μεγάλωσε ἀκόμη περισσότερο.

• Τὸ ἐμπορικὸ ἰσοζύγιο, που στὸ 1974 παρουσίαζε πλεόνασμα 640 ἑκατ. δολλάρια, τὸ 1975 ἔχει ἓνα ἔλλειμμα ἀπὸ 525 ἑκατ. δολ.

• 'Η ἀξία τῶν ἐξαγωγῶν πέφτει κατὰ 17%, κυρίως μετὰ ἀπ' τὸ κλείσιμο τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς 'Αγορᾶς στὰ κρέατα τῆς 'Αργεντινῆς, ἐνῶ παράλληλα τὸ μέγεθος τῶν εἰσαγωγῶν αὐξάνει κατὰ 20%.

• Τὸ ἐξωτερικὸ χρέος, ἀπὸ 7.555 ἑκατ. δολ. στὸ τέλος τοῦ '73, φθάνει δύο μόλις χρόνια ἀργότερα στὰ 9.800 ἑκατ. δολ.

'Η μόνη λύση γιὰ τὴν κυβέρνηση εἶναι νὰ ζητιανεύει πιστώσεις ἀπ' τὶς καπιταλιστικὲς χώρες καὶ τοὺς διεθνεῖς οἰκονομικοὺς ὀργανισμοὺς που ἐξαρτιῶνται ἀπ' αὐτές. 'Η συνέπεια εἶναι ὅτι τὸ περονικὸ καθεστῶς ἐγκαταλείπει τὴν δημαγωγία τῆς «ἀντιιμπεριαλιστικῆς» στάσης του, ἀπ' τὸ Γενάρη κυρίως τοῦ 1975, ὅταν ὁ Ἰπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν ταξιδεύει στὴν Οὐάσιγκτον σὲ ἀναζήτηση πιστώσεων. 'Εξ ἄλλου καὶ ὅλοι οἱ διάδοχοί του αὐτὸν τὸν ἴδιο δρόμο θὰ πάρουνε.

'Ο ἱμπεριαλισμὸς ὅμως, ὅσο ἡ χώρα βαλτώνει στὴν ἀστάθεια, δὲν ἐπεμβαίνει. Τὰ γιαιτροσόφια τοῦ FMI—ὑποτίμηση, ἀπελευθέρωση τῶν τιμῶν, δέσμευση

των ήμερομισθίων κ.λπ.— δημιουργοῦνε κοινωνική ἀναταραχή πού οί κυβερνήσεις ὄλο καί λιγότερο κατορθώνουνε νά ἐλέγχουνε. Ἀκόμα καί ἡ ὀλιγαρχία τῶν γαιοκτημόνων καί οί ἀστοί θεωροῦνε ἀνεπαρκῆ τὰ μέτρα πού λαμβάνονται καί ὑπέρ αὐτῶν ἀκόμα. Λίγο πρὶν ἀπ' τὸ στρατιωτικὸ πραξικόπημα, ἡ κυβέρνησις ἔχει ν' ἀντιμετωπίσει μιὰ σειρά ἀπὸ ἀπεργίες τῆς ἐργοδοσίας καί τῶν γαιοκτημόνων, σημάδια ἀδιάψευστα ὅτι ἐπικεῖται πραξικόπημα, μιὰ πού ὁ στρατὸς ξηρᾶς ἀπὸ παράδοση εἶναι συνδεδεμένος μὲ τὴ βιομηχανικὴ ἀστικὴ τάξη.

ΟΙ ΕΡΓΑΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Οἱ μικροαστοὶ καί ἡ ἐργατικὴ τάξη εἶναι βέβαια τὰ θύματα τῆς κρίσης.

● Ἡ ἀνεργία πλήττει τὸ 80% τοῦ δυναμικοῦ τοῦ πληθυσμοῦ καί ἡ ἀγοραστικὴ δύναμη τῶν ἐργαζομένων πέφτει στὰ χαμηλότερα ἐπίπεδα τῶν τελευταίων 25 χρόνων.

● Ὁ δείκτης τῶν πραγματικῶν ήμερομισθίων, περνάει ἀπ' τὸ 100 τὸν Ἰούνιο 1975 στὸ 40,05 τὸ Δεκέμβρη τοῦ ἴδιου χρόνου. Τὰ ήμερομισθία δὲν ἐπαρκοῦνε οὔτε καί γιὰ τίς πιὸ στοιχειώδεις ἀνάγκες μιᾶς οἰκογένειας. Ἔτσι γίνεται ἀκατόρθωτη ἡ ἐξεύρεση καί τῶν πιὸ βασικῶν εἰδῶν τῆς τρέχουσας κατανάλωσης, ὅπως ἡ ζάχαρη, τὸ ἀλάτι, τὸ λάδι, τὰ ἀπορρυπαντικὰ κ.λπ.

Ἡ ἀντίδραση τῶν ἐργαζομένων γίνεται ὄλο καί πιὸ βίαιη :

● ἀπ' τὸ 1973 ἔπου οἱ ἀγῶνες στὴ χώρα εἶχανε φτάσει σὲ πολὺ προχωρημένο βαθμὸ, καί τοῦτο παρὰ τὴ σύγκυση τοῦ ἀριστεροῦ περονισμοῦ, διαπιστώνουμε ἄλλωστε ἕνα ἀναμφισβήτητο ἀνέβασμα τοῦ ἐπιπέδου τῆς ταξικῆς ἐργατικῆς συνείδησης.

Σὲ μιὰ πρώτη φάση οἱ ἐργαζόμενοι παλεύανε στὸ ὄνομα τοῦ Περὸν, καί παρὰ τίς ἀντίθετες δηλώσεις τοῦ ἴδιου, ἐναντίον τῆς ἐργοδοσίας καί τῆς γραφειοκρατίας τῆς συνδικαλιστικῆς Γ.Σ.Ε. (Γενικὴ Συνομοσπονδία Ἐργατῶν), πού στὴν πραγματικότητά ἦταν μιὰ ἀληθινὴ μαφία κι ὄργανο τῶν ἐργοδοτῶν τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ. Τὴ στάση αὐτὴ τοῦ Περὸν, οἱ «Μοντονέρος» τὴ θεωροῦσαν ὡς «ταχτικὴ». Μετὰ τὸν θάνατό του, τὸν Ἰούνη τοῦ 1974, παρατηρήθηκε μιὰ κάμψη τοῦ κινήματος, λόγω τῆς ἄγριας φασιστικῆς τρομοκρατίας πού εἶχε ὡς ὄργανό της τὰ «Γάμματα Ἀργεντινῶν Ἀντικομμουνιστῶν» (Α.Α.Α.), πού δολοφονήσανε τότε δεκάδες ἀγωνιστικὰ στελέχη τῆς ἀριστερᾶς. Ὁμως ὁ ἀγῶνας ξαναρχίζει στὶς ἀρχές τοῦ 1975 μὲ πρωτεργάτες τοὺς τυπογράφους, τίς τηλεπικοινωνίες καί τοὺς ἐργαζόμενους στὰ ἐργοστάσια ψυγείων. Τὸν Μάρτη τοῦ 1975 τρεῖς μεγάλες μεταλλουργικὲς ἐνώσεις τῶν

ἐπιχειρήσεων τῆς Villa Constitución, ἀγωνίζονται ἐναντίον μιᾶς ἀπόπειρας τοῦ Ἰπουργείου Ἐσωτερικῶν νά καθυποτάξει τὸ κίνημά τους.

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1975, ἡ ἄρνηση τῆς κυβέρνησης νά ἐπικυρώσει τίς συλλογικὲς συμβάσεις πού προβλέπανε αὐξήσεις τῶν ήμερομισθίων ἀπὸ 100 μέχρι 150% προκάλεσε μαχητικὲς ἀπεργίες, ἄλλες αὐθόρμητες κι ἄλλες καθοδηγούμενες ἀπ' τίς μαρξιστικὲς πτέρυγες τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων. Οἱ μαζικὲς αὐτὲς κινητοποιήσεις εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα νά ἐξασθενήσει σοβαρὰ ἡ δύναμη ἐλέγχου πού εἶχε ὁ γραφειοκρατικὸς συνδικαλισμὸς. Ἔτσι κι ἂν ὁ τελευταῖος αὐτὸς — πού εἶχε κατορθώσει νά μπεῖ τὴν τελευταία στιγμὴ στὸ κίνημα — ἐκμεταλλεόμενος τίς ἀδυναμίες καί τίς διαιρέσεις τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς, κατόρθωσε νά ἀποτρέψει τὸ κίνημα ἀπ' τοὺς ἐπαναστατικούς του στόχους, ἡ ἐργατικὴ τάξη τῆς χώρας ἀπόχτησε μὲ τοὺς ἀγῶνες αὐτοὺς μιὰ πολύτιμη πείρα. Ἔτσι δημιουργήθηκαν συντονιστικὰ ὄργανα στὰ συνδικάτα, πού παλεύανε, ὄχι μόνο στὰ ἐργατικὰ προπύργια, ὅπως ἦταν ἡ Κόρδοβα, ἀλλὰ, καί γιὰ πρώτη φορά καί σὲ μεγάλη μάλιστα κλίμακα, στὰ ἴδια τὰ προάστια τῆς πρωτεύουσας, τὸ Μπουένος Ἰαιρες.

Αὐτὰ τὰ συντονιστικὰ ὄργανα βάσης, πού θυμίζουνε καταπληχτικὰ τὰ «βιομηχανικὰ κορδόνια» (Cordones Industriales : Ὁργανα λαϊκῆς ἐξουσίας στὶς ἐργατικὲς συνοικίες τοῦ Σαντιάγκο, τὸν τελευταῖο χρόνο τῆς κυβέρνησης Ἀλλιέντε) τῆς Χιλῆς, κηρύξανε τὸ Μάρτη τοῦ 1976 ἕνα νέο κύμα ἀγῶνων γιὰ νά πετύχουνε αὐξήσεις ήμερομισθίων τέτοιες πού νά ἰσοφαρίζουνε τὴν ἱλιγγιώδη αὐξηση τοῦ κόστους ζωῆς. Ἡ στιγμὴ πού διαλέξανε οἱ στρατιωτικοὶ γιὰ νά ἐπέμβουν, δὲν εἶναι ἄσχετη μὲ τὴν ἐργατικὴ αὐτὴ ἀντεπίθεση, πού οὔτε τὸ περονικὸ καθεστῶς οὔτε ἡ ΓΣΕ μποροῦσαν νά ἐλέγξουν.

ΑΝΤΑΡΤΕΣ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

Παράλληλα μ' αὐτὴ τὴν ἐπίθεση τῆς ἐργατικῆς τάξης, δραστηριοποιόντανε καί οἱ ὀργανώσεις τῶν ἀνταρτῶν πόλεων, PRT - ERP καί «Μοντονέρος», πού τίς καθοδηγοῦσε μιὰ διαφοροποιημένη μικροαστικὴ τάξη.

Καί οἱ δυὸ ποντάρανε σὲ στρατιωτικὸ πραξικόπημα.

● Τὸ PRT-ERP ὑποτιμοῦσε ἀπ' τὴ μιὰ τίς ἐλπίδες πού εἶχε δημιουργήσει ὁ περονισμὸς στὶς μάζες καί τίς δυνατότητες πού ξανοίγονταν γιὰ ἕνα μεταβατικὸ στάδιο ψευτοδημοκρατίας, κι ὑπερτιμοῦσε ἀπ' τὴν ἄλλη τὸ βαθμὸ συνειδητοποίησης καί μαχητικότητας τῶν μαζῶν· χαρακτήριζε ἔτσι τὴ στιγμὴ ἐκείνη ὡς «προεπαναστατικὴ». Θέλησε

τότε νά δημιουργήσει ἕναν «λαϊκὸ πόλεμο» πού θὰ στρεφότανε ἐναντίον τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καί θὰ τίς ὑποχρέωνε νά ἐπέμβουνε ὡς κρατικὰ πλέον ὄργανα, θεωρώντας ὅτι μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ κατάσταση θὰ ξεκαθάριζε καί ὁ λαὸς θὰ κατόρθωνε νά ἀντιληφθεῖ ποιὸς ἦταν ὁ «κυριότερος ἐχθρὸς».

● Ἡ στρατηγικὴ τῶν «Μοντονέρος» ἦταν ἀκόμα πιὸ περίπλοκη. Στὸ μέτρο πού θεωροῦσε ὅτι ἡ φάση πού διανυότανε τότε εἶναι ἐκείνη τῆς «ἐθνικῆς ἀπελευθέρωσης» πού ἐπιτρέπει νά ἐνωθοῦνε ὅλες οἱ τάξεις τοῦ πληθυσμοῦ, ἐκτὸς ἀπ' τοὺς μεγαλοαστοὺς τῶν μονοπωλίων, συνδεδεμένους μὲ τὸν ἱμπεριαλισμὸ, δὲν ἀπορρίπτανε μιὰ πρώτη ἐκλογικὴ φάση, στὴν ὁποία οἱ ἴδιοι θὰ ἐμφανίζοντουσαν ὡς οἱ μόνοι «αὐθεντικοὶ» περονιστῆς. Γι' αὐτὸ καί ἰδρύουνε στὴ φάση αὐτὴ ἕνα κόμμα μ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ὄνομασία. Οἱ στρατιωτικὲς τους ἐπιχειρήσεις εἶχαν τὸν καιρὸ ἐκεῖνο γιὰ σκοπὸ νά τοὺς προσδώσουνε ἕνα κύρος πού θὰ τοὺς ἔφερνε ψήφους. Εἶχανε ἐξ ἄλλου ἔτσι τὴ δυνατότητα νά διαπραγματευθοῦνε ἀπὸ «θέση ἰσχύος» τόσο μὲ τοὺς ἐθνικιστῆς ἀστοὺς ὅσο καί τοὺς «προοδευτικὸς» ἀξιωματικούς. Παράλληλα ὅμως, οἱ «Μοντονέρος» δὲν ἀποκλείανε καί τὴ δυνατότητα στρατιωτικοῦ πραξικοπήματος ἐναντίον τῆς περονικῆς κυβέρνησης. Πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση πιστεύανε ὅτι θὰ μποροῦσαν νά συνεχίσουνε καί τοὺς περονιστῆς σὲ ἀντίσταση ἐναντίον μιᾶς ἐνδεχόμενης στρατιωτικῆς δικτατορίας.

Στὸ διάστημα ἀπ' τὸν Σεπτέμβρη μέχρι τὸν Δεκέμβριο, ἡ ERP ἐκτέλεσε μιὰ δεκάδα ἀξιωματικούς, σ' ἀντίποινα γιὰ τὴ δολοφονία 16 μελῶν τῆς στὴν Καταμάρα. Μετὰ ἀπ' αὐτὸ συγκέντρωσε τίς προσπάθειές της στὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἀντάρτικου στὴν περιοχή τοῦ Τουκουμάν, ἔπου ἡ ERP κατέλαβε ἀρκετὲς πόλεις, ἐξετέλεσε καταδότες κι ἔφτασε ἀκόμα ν' ἀνακηρύξει «ἀπελευθερωμένες» πολλὲς περιοχές.

Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ὁ στρατὸς ἄρχισε μιὰ εὐρύτατη ἐκκαθαριστικὴ ἐπιχείρηση πού τὴν ἐκτελέσανε κυρίως οἱ 5.000 ἐπίλεκτοι ἄνδρες τῶν εἰδικῶν μονάδων τῆς 5ης Ταξιαρχίας πεζικοῦ τῆς Κόρδοβας. Εἶναι δύσκολο νά κάνουμε σήμερα ἐκτίμηση τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν συγκρούσεων.

● Ἡ ERP ὑποστηρίζει ὅτι τὸ 1975 ἔχασε ἡ ἴδια στὸ Τουκουμάν 35 ἀντάρτες κι ἔθεσε ἐκτὸς μάχης 240 στρατιῶτες.

● Ὁ στρατὸς, ἀντίθετα, διατείνεται ὅτι σκοτώθηκαν πάνω ἀπὸ 600 ἀντάρτες, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους καί μερικοὶ ἀπ' τοὺς ἀρχηγούς τους, ὅπως ὁ Molina, ὁ Negrin κι ὁ Oscar Santucho. Ἐκεῖνο πού φαίνεται βέβαιο εἶναι ὅτι μὲ σκληρὰ μέτρα ἐναντίον τῶν κατόικων τῆς περιοχῆς, μὲ ἐκτελέσεις καί

βασανιστήρια σε μεγάλη κλίμακα και κυρίως με μαζικές μετακινήσεις πληθυσμών (πρόμοιες με εκείνες που είχαμε δει στον πόλεμο της Αλγερίας), κατόρθωσε να περιορίσει τους αντάρτες στα βουνά.

Τα μέτρα αυτά δεν φαίνεται να είχαν όμως ουσιαστικά στρατιωτικά αποτελέσματα. Τη νύχτα της 23ης προς την 24η Δεκεμβρίου 1975, πραγματοποιήθηκε η πιο μεγαλεπίβολη επιχείρηση των ανταρτών, στην οποία συμμετείχαν πολλές εκατοντάδες μαχητές. Κύριος αντικειμενικός σκοπός είναι τα ναυπηγεία Νο. 601 του Monte Chingolo, στα προάστια του Μπουένος Άιρες. Οι «Μοντονέρος» είχαν αναλάβει μια επιχείρηση αντιπερισπασμού — επιθέσεις εναντίον αστυνομικών τμημάτων και στρατώνων, προσπάθειες ανατίναξης γεφυρών κ.λπ. — ενώ η ERP έκανε την κύρια επίθεση στο ναύσταθμο. Ο στρατός ξηράς και οι κομάντος του ναυτικού, που φαίνεται ότι περιμένανε την επιχείρηση της ημέρας εκείνης, επεμβήκανε άκαριαία και με τη χρησιμοποίηση αρμάτων και αεροπορίας βομβαρδίσανε τις φτωχοσυννοικίες που βρίσκονταν κοντά στον ναύσταθμο. Αν και τα αποτελέσματα είναι κι εδώ αντιφατικά, φαίνεται ότι οι αντάρτες είχαν γύρω στους πενήντα σκοτωμένους, ενώ απ' την πλευρά αστυνομίας και στρατού, οι νεκροί είναι άλλοι τόσοι. Το μεγαλύτερο πάντως μέρος των θυμάτων ήταν πολίτες άσχετοι με τα γεγονότα. Η επιχείρηση αυτή όμως, όπως εξ άλλου και οι προηγούμενες, δεν φαίνεται να είχαν καμιά θετική επίδραση, ούτε πάνω στην εργατική τάξη του Μπουένος Άιρες, ούτε και στο σύνολο του πληθυσμού της πρωτεύουσας. Αποτέλεσμα αυτής της επιχείρησης ήταν η διάλυση στις 24 Δεκεμβρίου 1975 του Αύβεντικου Περονικού Κόμματος.

Μετά από μία ανάλογη αποτυχία στην περιοχή της Φορμόζα, οι «Μοντονέρος» περιορίζονται τώρα σε επιχειρήσεις μέσα στις πόλεις, εναντίον αστυνομικών, γραφειοκρατών συνδικαλιστών κ.λπ.

Φαίνεται λοιπόν ότι οι δύο ομάδες, που είχαν κάνει μια στρατιωτική συμφωνία, θεωρούνε ότι θα μπορούσαν να αναπτύξουν δράση εναντίον της στρατιωτικής κυβέρνησης.

Στα 1975, ο στρατός δεν αποπειράθηκε να καταλάβει την εξουσία, όπως το περιμένανε όλοι, αλλά περιορίστηκε να τη διαβρώσει σταδιακά. Σαν άφορη χρησιμοποίησε τις όλο και μεγαλύτερες ευθύνες που αναλάμβανε στις επιχειρήσεις εναντίον των ανταρτών.

• Στις 9 Φεβρουαρίου 1975, επενέβη μαζικά στην επαρχία Γουκουμάν.

• Στις 6 Οκτώβρη έξεβιασε την

κυβέρνηση για τη δημιουργία ενός «Συμβουλίου Ασφαλείας» που έθετε τις δυνάμεις ασφαλείας υπό τη διοίκηση του στρατού.

• Στις 17 Νοεμβρίου, επτά επαρχίες καθώς και η πρωτεύουσα, μπαίνανε κάτω από άμεσο έλεγχο του στρατού, όπως στο Γουκουμάν.

Κάτω απ' τις συνθήκες αυτές, μεταξύ 18 και 23 Δεκεμβρίου, εκδηλώνεται και η απόπειρα πραξικοπήματος ενός τμήματος της αεροπορίας, που έχει αυτοκληθεί η «Χούντα του Γαλάζιου Κόνδορα», επικεφαλής της οποίας είναι ο στρατηγός Jesus Orlando Capellini. Ο στρατηγός Videla και ο στρατός ξηράς, που δεν συνταχθήκανε με το πραξικόπημα, επιβεβαιώσανε έτσι τη «νομιμοφροσύνη» τους, ενώ παράλληλα υιοθετούσανε τις διεκδικήσεις των πραξικοπηματιών, που ήτανε: πάλι εναντίον της διαφθοράς του περονικού καθεστώτος και επίστράτευση του έθνους εναντίον των επαναστατών κ.λπ.

Ο στρατός, που ήτανε υπόδικος στα μάτια του πληθυσμού, είχε συνειδητοποιήσει ότι μια επάνοδος του στην εξουσία έπρεπε να φανεί στα μάτια μεγάλου τμήματος του πληθυσμού σαν μια έσχατη λύση.

Μ' αυτή την έννοια, οι αδυναμίες και η διαφθορά της περονικής διακυβέρνησης — ή ίδια ή πρόεδρος βρισκότανε υπό την απειλή δίκης για άπατη — προετοιμάζανε το έδαφος για το στρατό. Ένα πρόσθετο άτου ήτανε η έλλειψη κάθε αστικής εναλλακτικής λύσης. Ένα Ριζοσπαστικό Κόμμα που έχει μια κάποια έκλογική βάση αλλά και μεγάλες ευθύνες για την περονική αποτυχία, ένα Κομμουνιστικό Κόμμα χωρίς εργατική βάση και με έπιρροή σε μικρά τμήματα μικροαστών ή «έθνικιστών» αστών (μόνο του το Κ.Κ. σε καμιά εκλογή δεν πήρε πάνω από 4% των ψήφων) αφαιρούσαν απ' την αντιπολίτευση κάθε κύρος. Η οικονομική αστάθεια και οι δραστηριότητες της άκρας δεξιάς ή της άκρας αριστεράς αγανακτούσαν τις πλατιές μάζες των μεσαίων στρωμάτων και αναζητούσαν έτσι λίγη «τάξη». Η κατάσταση σάπιζε όλο και περισσότερο κι ο χρόνος δούλευε υπέρ των στρατιωτικών.

Απ' την άλλη μεριά, ήτανε φανερό, μετά και την αποτυχία του περονισμού, ότι η μόνη πολιτική για την επιβίωση της αστικής τάξης, ήτανε εκείνη που θα έβαζε τη χώρα ακόμα περισσότερο κάτω απ' τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό και το βραζιλιάνικο υποκατάστατό του, μαζί με μια πολιτική απόλυτης λιτότητας: ελάττωση των ήμερομισθίων, υπερεκμετάλλευση, υποχρεωτική ανεργία μεγάλου αριθμού εργαζομένων, κατάργηση των άχρηστων στα πλαίσια

της νέας διεθνούς διάρθρωσης εργασίας βιομηχανικών τομέων. Ένα τέτοιο σχέδιο, μόνον ο στρατός μπορεί τώρα να πραγματοποιήσει.

Παρ' όλα αυτά όμως πολλά είναι τα ερωτήματα σχετικά με το στρατιωτικό πραξικόπημα του περασμένου Μάρτη. Ένας απ' τους βραχυπρόθεσμους σκοπούς του είναι η πάταξη του αντάρτικου. Με ποιό τρόπο όμως μπορεί να γίνει κάτι τέτοιο, χωρίς τον κίνδυνο μιας νέας «μάχης της Αλγερίας», που το τίμημά της θα είναι ασφαλώς πολύ μεγάλο, και χωρίς να σπλώσει την εικόνα μιας χούντας που θέλει να εμφανίζεται σαν σχετικά μετριοπαθής και δεν «επιθυμεί» να επαναλάβει το πείραμα του Πινοσέτ;

Απ' την άλλη μεριά όμως πώς θα μπορέσει ο στρατός να στηριχθεί στο ίδιο εργατο-βιομηχανικό δυναμικό και στη γραφειοκρατική ΓΣΕ, διαχωρίζοντας όμως παράλληλα τη θέση του απ' το παλιό καθεστώς; Γιατί είναι φανερό ότι η σταθερότητα του νέου καθεστώτος εξαρτάται απ' τη διεύρυνση της κοινωνικής του βάσης και κυρίως απ' την ικανοποίηση της επιθυμίας μιας μερίδας του πληθυσμού για ειρήνη και τάξη.

Αλλ' ακόμα κι αν σε μια πρώτη φάση κατορθώσει να μπλοκάρει τα ήμερομισθία και να προσελκύσει επενδύσεις απ' το έξωτερικό, δηλαδή να ανορθώσει για λίγο την οικονομική κατάσταση, δεν φαίνεται ότι θα κατορθώσει τελικά περισσότερα απ' τις προηγούμενες στρατιωτικές δικτατορίες, χωρίς ριζικές αλλαγές τόσο στην οικονομική διάρθρωση της Αργεντινής όσο και της εξάρτησής της απ' τον ιμπεριαλισμό, ριζικές αλλαγές που ασφαλώς δεν είναι στους σκοπούς της.

Πρέπει επίσης να καταστείλει την τρομοκρατία της άκρας δεξιάς, της οποίας η παρουσία είναι για τις μεγάλες μάζες των Αργεντινών πολύ πιο άνησυχητική από την ύπαρξη αριστερών ανταρτών. Καθώς έδειξε κιόλας ο πρώτος μήνας κυβέρνησης των στρατιωτικών, αυτή η καταστολή δεν έγινε και οι αυθαίρετες τρομοκρατικές φασιστικές πράξεις δεν σταμάτησαν τουναντίον.

• Απ' την άποψη αυτή, η σταθερότητα του νέου καθεστώτος εξαρτάται απ' την ικανότητα της επαναστατικής αριστεράς να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις μιας εναλλακτικής λύσης. Οι αγώνες των τελευταίων χρόνων δείξαν ότι δεν απολείπανε ούτε τα ιδεώδη ούτε η μαχητικότητα απ' τις λαϊκές μάζες της Αργεντινής, ενώ εκείνο που έλειπε ήτανε μια πολιτική ήγηση ικανή να καθοδηγήσει αυτές τις μάζες στον αγώνα τους εναντίον του ιμπεριαλισμού και του καπιταλισμού.

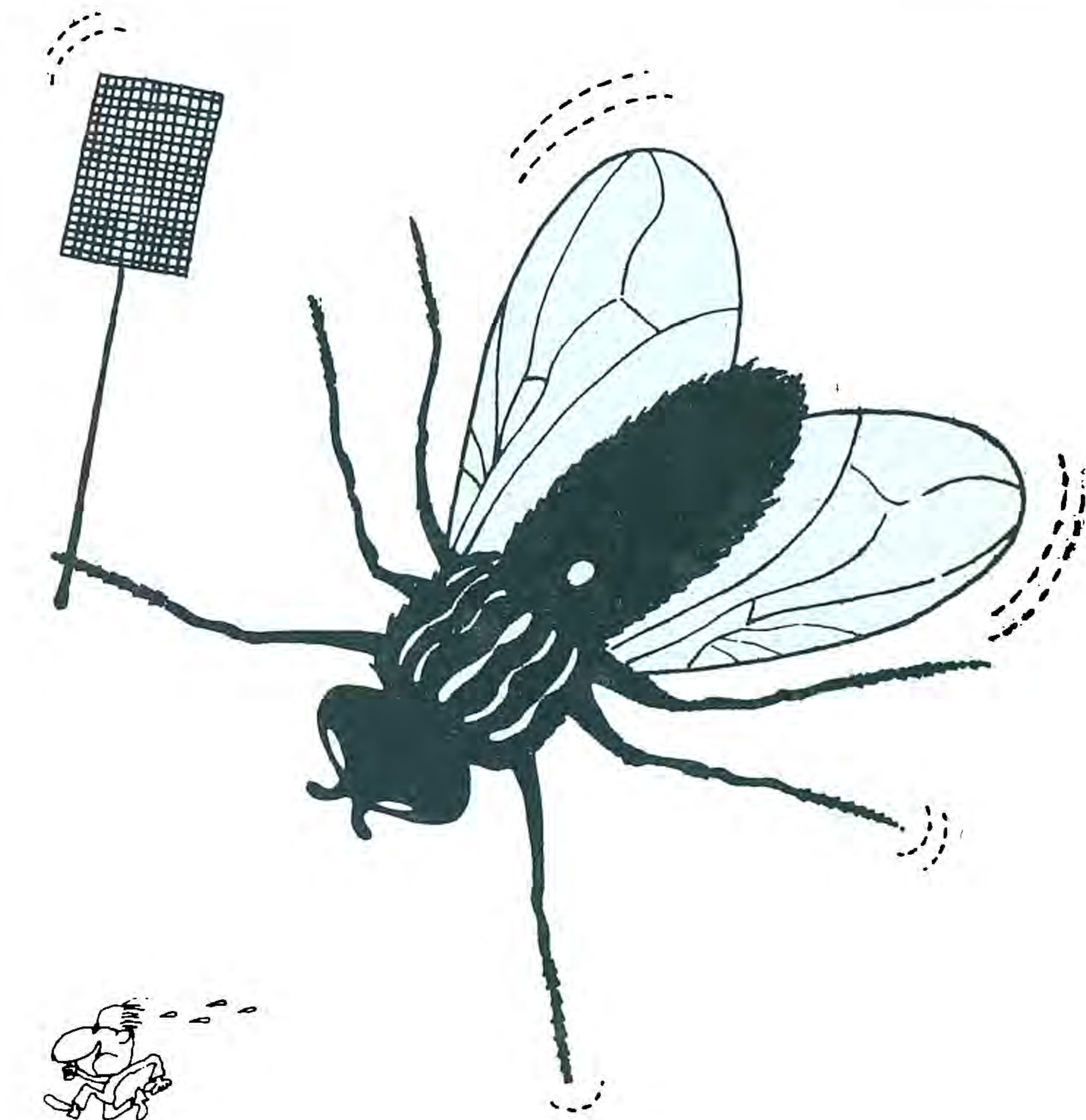
ΑΠΟΨΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

Τοῦ Παν. Β. Καζάκου

Ἡ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ ὁ ἔλεγχος τῶν μονοπωλίων γίνονται γιὰ πρώτη φορά στὴν Ἑλλάδα ἀντικείμενα νομοθετικῆς ρύθμισης. Τὸ ἀξιοσημεῖωτο αὐτὸ γεγονός καὶ μερικὲς ἄλλες κυβερνητικὲς πρωτοβουλίες συνθέτου μιὰν εἰκόνα κυβερνητικῆς πολιτικῆς, πού διαφέρει ἀπὸ ἐκείνη τῆς περιόδου ὡς τὸ 1963.

■ Τὸ σχέδιο νόμου «περὶ ἀπαγορεύσεως πράξεων περιορισμοῦ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ» δὲν περιέχει οὔτε στηρίζεται σὲ μιὰ κάποια θετικὰ διατυπωμένη σύλληψη τοῦ ἐπιδιωκομένου ἀνταγωνιστικοῦ προτύπου. Αὐτὸ εἶναι φυσικό: τὸ ὑπόδειγμα τοῦ πλήρους ἢ τελείου ἀνταγωνισμοῦ, πέρα ἀπὸ τὴν ἰδεολογική του λειτουργία, δὲν ἔχει καμιὰ ἀπολύτως πρακτικὴ σημασία. Καὶ ἡ ἰδέα τοῦ ἀποτελεσματικοῦ ἀνταγωνισμοῦ (workable competition) δὲν ἔφερε τελικὰ καμιὰ γενικὰ ἀποδεκτὴ πρακτικὴ νόρμα. Ὁ ἀποτελεσματικὸς ἀνταγωνισμὸς εἶναι, προφανῶς, τόσο λίγο προσδιορίσιμος, ὥστε νὰ προσφέρονται τόσοι ὀρισμοί, ὅσοι εἶναι καὶ οἱ εἰδικοί πάνω στὸ θέμα. Ἔτσι τὸ νομοσχέδιο υἱοθετεῖ τὴν τακτικὴ τοῦ ἀρνητικοῦ κανονισμοῦ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ: στρέφεται ἐναντίον ὀρισμένων ἐπιχειρηματικῶν ἐνεργειῶν — καὶ αὐτὸ ὑπὸ ὄρου.

■ Τὸ νομοσχέδιο προσανατολίζεται πρὸς τὰ μητροπολιτικὰ πρότυπα νομικῶν ρυθμίσεων τοῦ ἀνταγωνισμοῦ.



Ὅμως τὰ πρότυπα αὐτὰ ὄχι μόνον ἦταν προϊόντα εἰδικῶν πολιτικῶν καὶ οἰκονομικῶν συνθηκῶν, ἀλλὰ καὶ ἐξυπηρέτησαν (καὶ ἐξυπηρετοῦν ὅσο εἶναι δυνατό) μιὰ λειτουργία τελείως διαφορετικὴ ἀπὸ τὴ δεδηλωμένη!

■ Στὶς ΗΠΑ π.χ. σημειώνεται κατὰ τὸ τελευταῖο τέταρτο τοῦ 19ου αἰώνα μιὰ δραματικὰ γρήγορη διαδικασία συγχωνεύσεων καὶ ἄλλων ἐπιχειρησιακῶν συνδυασμῶν, πού καταλήγουν στὴ μονοπωλιοποίηση ὀλοκλήρων κλάδων. Δεύτερο, ἡ παρατεταμένη καὶ ἰδιαίτερα βαθιὰ οἰκονομικὴ κρίση ἐντείνει τὶς κοινωνικὲς ἀντιθέσεις. Ἡ κριτικὴ στρέφεται κατὰ τῆς big business. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ὁ νόμος τοῦ Σέρμαν (1890) καὶ ὁ ἐμπορικὸς νόμος (1887) συνιστοῦν τὴν πρώτη μεγάλη ἀντίδραση τοῦ συστήματος στὶς χωρὶς σοσιαλιστικὸ στόχο λαϊκὲς πιέσεις καὶ ἔτσι συμβάλλει, μαζί μὲ τὴν ἀλλαγὴ τῆς συγκυρίας, στὴ μείωση τῆς ἐντασης τῶν «αἰσθημάτων» καὶ ἐκτόνωση!

■ Στὴν Εὐρώπη ἀντίθετα τῆς ἴδιας

περίπου περιόδου τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ εἶδος τῶν μεταρρυθμίσεων πού ἐπραγματοποιοῦντο στὶς ΗΠΑ ἦταν μικρό. Τὰ μέτρα αὐτὰ οἱ Εὐρωπαῖοι σοσιαλιστὲς ἔτειναν νὰ θεωροῦν ἢ σὰν ἀπάτη ἢ σὰν περιττὴ καὶ καταδικασμένη προσπάθεια παρέμβασης στὴ λειτουργία τῶν οἰκονομικῶν νόμων. Σοσιαλισμὸς καὶ ὄχι περισσότερος ἀνταγωνισμὸς ἦταν ἡ ἀπάντησή τους στὸ πρόβλημα τῆς συγκεντρωμένης οἰκονομικῆς δύναμης.

■ Μόνο μετὰ τὸν Β' παγκόσμιο πόλεμο πραγματοποιήθηκαν παρόμοιες καὶ πιὸ διστακτικὲς ρυθμίσεις στὴν Εὐρώπη. Στὴ Μεγ. Βρετανία π.χ. ὁ μεταπολεμικὸς πληθωρισμὸς καὶ ὁ ἐπιγώνος χαρακτήρας τοῦ προβλήματος τῆς παραγωγικότητας στὸν ἀγώνα γιὰ ἐξωτερικὲς ἀγορές, εὐνόησαν σίγουρα τὸ θέμα. Μεγαλύτερη ὅμως σημασία ἔχει τὸ γεγονός, ὅτι καθὼς τὸ πρόγραμμα ἐθνικοποιήσεων τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος ἄρχισε νὰ συναντᾷ ἀυξανόμενη ἀντίσταση, ὀρισμένα τμήματά του ἔβλεπαν μιὰ κάποια διέξοδο στὴν ἀντι-

μονοπωλιακή νομοθεσία. Το 1948 ψηφίστηκε ο νόμος περί μονοπωλίων και περιοριστικών του ανταγωνισμού πράξεων (1).

Οι έδω ιδιαίτερες συνθήκες

■ Η εισηγητική έκθεση αναφέρει, ότι με το νομοσχέδιο επιδιώκεται η προσαρμογή της νομοθεσίας μας προς εκείνη των χωρών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η εξήγηση δεν ικανοποιεί τελείως. Από την άλλη πλευρά είναι γεγονός, ότι η κυβέρνηση, υπό τις σημερινές συνθήκες, δεν πιέζεται τόσο για εθνικοποιήσεις κ.λπ., ώστε ν' αναζητά μια διέξοδο σ' απαγορεύσεις των καρτέλ και της καταχρηστικής εκμετάλλευσης μονοπωλιακών θέσεων στην αγορά — αν και το θέμα έχει τεθεί από την αντιπολίτευση.

■ Το νομοσχέδιο ρυθμίζει (όσο μπορεί) τις δι-επιχειρησιακές σχέσεις, και αυτό σε μια περίοδο κατά την οποία οι πιέσεις ενός μεγάλου τμήματος της επιχειρηματικής τάξης προς την κατεύθυνση αυτή είναι έντονες. Πρόσφατα ακόμη, οι εκπρόσωποι συνδικαλιστικών βιοτεχνικών οργανώσεων συζητήσαν τα προβλήματα που συνδέονται με τη δημιουργία ολιγοπωλίων ή μονοπωλίων στην παραγωγή ή εισαγωγή πρώτων υλών και τον ανεξέλεγκτο καθορισμό απ' αυτά των τιμών και ζήτησαν, μεταξύ άλλων, να καταργηθούν τ' απαράδεκτα προνόμια των μονοπωλίων (φοροαπαλλαγές, υπερβολικές αποσβέσεις κ.λπ.) και να θεσπισθεί αυστηρός έλεγχος του κόστους παραγωγής των προϊόντων των μονοπωλιακών επιχειρήσεων (2).

■ Το νομοσχέδιο για την προστασία του ανταγωνισμού (μαζί με την ίδρυση του Συμβουλίου Έρευνας Τιμών Εισαγομένων και Έξαγομένων Αγαθών, στόχος του οποίου θα είναι η αποτροπή υπερτιμολογήσεων ή υποτιμολογήσεων, με τις οποίες διαμορφώνονται τιμές και σε βάρος των παραγωγών εξαγωγίμων προϊόντων, και μαζί με την αναμόρφωση της Επιτροπής Τιμών και Εισοδημάτων, που θα εξετάζει το κόστος και τις τιμές βασικών προϊόντων, για ν' αποφεύγονται υπερβολικά κέρδη) αποτελεί τη θετική κυβερνητική αντίδραση τουλάχιστον σ' ένα μέρος των αιτημάτων του ανταγωνιστικού (μη μονοπωλιακού) τομέα.

■ Τοποθετώντας τα μέτρα αυτά σ' ένα ευρύτερο έρμηνευτικό πλαίσιο, θα μπορούσαμε να πούμε ότι εκφράζουν τη μερική α υ τ ο ν ο μ ί α της κυβέρνησης απέναντι του μονοπωλιακού τομέα — πράγμα φυσικό, αν δεχθούμε την υπόθεση ότι η κυβέρνηση είναι «ένα είδος συνδετικού ιστού του συνόλου των τμη-

μάτων της ελληνικής αστικής τάξης» (Ν. Πουλιαντζάς) στη βάση ενός νέου μεταξύ τους συμβιβασμού. "Όπως επίσης οι εξελίξεις δείχνουν, ότι ο συμβιβασμός αυτός δεν είναι διόλου στατικός — και δεν μπορεί να είναι, γιατί οι αντικειμενικές αντιθέσεις είναι έντονες και οι προοπτικές διαφορετικές. Πρέπει λοιπόν να επιβεβαιώνεται αδιάκοπα...

Τα καρτέλ απαγορεύονται

■ Σύμφωνα με το νομοσχέδιο «απαγορεύονται και θεωρούνται άκυροι αι πάσης φύσεως συμφωνίες (...) εάν δύναται να συνεπάγονται περιορισμούς εις τον ελεύθερον ανταγωνισμόν και αναφέρονται ίδια (α) εις τον καθορισμόν άμέσως ή έμμέσως των τιμών της αγοράς (...) (β) εις τον έλεγχον της παραγωγής, της διανομής, της τεχνικής ανάπτυξεως, των επενδύσεων, επί ζημία της εθνικής οικονομίας, (γ) εις την κατανομήν των αγορών ή των πηγών ανεφοδιασμού, (δ) εις την έξουδετέρωσιν των ανταγωνιστών . . . » (άρθρο 1, παρ. 1).

■ Οί λόγοι που σύμφωνα με τη σχετική θεωρία επιβάλλουν την κατ' αρχήν απαγόρευση των καρτέλ θα μπορούσαν να συνοψισθούν ως εξής: Τα καρτέλ προστατεύουν μειονεκτικές τεχνολογίες και άχρησιμοποίητες παραγωγικές ικανότητες, συνεπάγονται κακή χρησιμοποίηση των παραγωγικών δυνάμεων, επηρεάζουν αρνητικά την οικονομική δυναμική, εξασφαλίζουν τεχνητά το εισόδημα των συμβαλλομένων σε βάρος του μεριδίου άλλων στο εθνικό προϊόν κ.λπ.

■ Στην πράξη ωστόσο έχει αναγνωρισθεί ότι τα καρτέλ δεν έχουν πάντοτε αρνητικές συνέπειες. Έτσι και η απαγόρευση τους δεν είναι, στις νομοθεσίες που ρυθμίζουν τον ανταγωνισμό, απόλυτη. Στη Δυτ. Γερμανία π.χ. επιτρέπονται συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου που περιορίζουν τον ανταγωνισμό καθιερώνοντας κοινές εκπτώσεις (καρτέλ εκπτώσεων), καθορίζουν τις τιμές σε περιόδους οικονομικής κρίσης ή για να διευκολύνουν διαδικασίες ορθολογικοποίησης της παραγωγής κ.λπ. Ανάλογα, και έδω, οι συμφωνίες που περιορίζουν τον ανταγωνισμό μπορούν να θεωρηθούν σαν έγκυρες, αν συμβάλλουν στη βελτίωση της παραγωγής, στην προαγωγή της τεχνικής προόδου κ.λπ. (άρθρο 1, παρ.2).

■ Οι εξαιρέσεις δεν είναι παράλογες: Δεν πρέπει να παραγνωρισθεί ότι σε καρτέλ προχωρούν συχνά οι μικρές σχετικά επιχειρήσεις, που με τον τρόπο αυτό θέλουν να εξασφαλίσουν από κοινού τα πλεονεκτήματα των μεγάλων

(π.χ. συμφωνίες για την τυποποίηση των προϊόντων, για την ίδρυση κοινών έρευνητικών κέντρων, για ειδικευση κ.λπ.). "Όμως τέτοια καρτέλ δέν συνηθίζονται στην Ελλάδα, όπου η έμπορική - άτομιστική συμπεριφορά του μικροεπιχειρηματία είναι ο κανόνας. Αντίθετα δέν φαίνεται να σπανίζουν τα καρτέλ και η συμπεφωνημένη συμπεριφορά μεγάλων επιχειρήσεων. Αυτό επιβεβαιώνει και η πρόσφατη απόφαση των μεγάλων βιομηχανιών ηλεκτρικών ειδών ν' αύξησουν από κοινού τις τιμές των οικιακών συσκευών από 8 ως 12%, που κατάγγειλαν η ΓΣΕΕ και οι έμποροι ηλεκτρικών ειδών, ενώ και η κυβέρνηση ζήτησε την ανάκλησή της σαν άδικαιολόγητη (3). "Ας σημειωθεί ακόμη, ότι το γεγονός αυτό δείχνει την ικανότητα των μεγάλων επιχειρήσεων, μέσω συμπεφωνημένων ενεργειών σε συγκεκριμένες περιπτώσεις ή και μονιμοτέρων συμφωνιών, να υπονομεύουν μέτρα της οικονομικής πολιτικής. Στην περίπτωση μας, ήταν φανερό η προσπάθεια των βιομηχάνων να προεισπράξουν, μετακυλώντας το βάρος στην κατανάλωση, τις αυξήσεις που πρόκειται να χορηγήσουν στο προσωπικό τους με την επίκαιρη αναπροσαρμογή των κατωτάτων ορίων μισθών και ήμερομισθίων.

■ Καρτέλ ανάμεσα σε μικρές επιχειρήσεις όχι μόνο δέν συνηθίζονται στην Ελλάδα, αλλά και, γενικά, είναι βραχύβια: Ισχύουν όσο διάστημα συμφέρουν σε κάθε μια των συμβαλλομένων επιχειρήσεων. Σπάνια έμποδίζουν διαδικασίες αναπροσαρμογής. Διαλύονται μόλις αλλάξουν οι συνθήκες. Αυτή είναι η εμπειρία από τις μητροπόλεις. Δεν μπορεί όμως να υποστηριχθεί το ίδιο και για τις μεγάλες επιχειρήσεις και τις μεταξύ τους συμφωνίες, ιδίως όταν το μέγεθος συνδέεται με αποτελεσματικά έμπόδια εισόδου στην αγορά και συνεπώς αποκλείει τον δυνητικό ανταγωνισμό. Αυτό σημαίνει ότι οι δυνατότητες κατάχρησης της οικονομικής δύναμης που σχηματίζεται με καρτέλ μικρών επιχειρήσεων είναι πολύ μικρότερες από εκείνες των καρτέλ μεταξύ μεγάλων.

■ Μπορούμε λοιπόν να πούμε, ότι η απαγόρευση των καρτέλ δέν στρέφεται κατά των μικρών επιχειρήσεων. Έτσι εξηγούνται και οι αρνητικές αντιδράσεις του ΣΕΒ, που περιλαμβάνονται στη γνωμάτευση του Ίνστιτούτου Οικονομικών και Βιομηχανικών Έρευνών, σύμφωνα με την οποία οι διατάξεις του νομοσχεδίου εισάγουν απαγορευτικές άρχές, αποκλείουν δηλαδή κάθε ουσιώδη μορφή συνεργασίας μεταξύ ελληνικών επιχειρήσεων (!) και δέν ανταποκρίνονται στο επίπεδο ανάπτυξης της οικονομίας μας (4).

■ Το δεύτερο φαινόμενο στο οποίο αναφέρεται το νομοσχέδιο, είναι η συμπεριφορά επιχειρήσεων που κατέχουν «δεσπόζουσες» (μονοπωλιακές) θέσεις στην αγορά. «Θεωρείται ως καταχρηστική και απαγορεύεται ή εκ μέρους μίας ή πλειόνων επιχειρήσεων ή επιχειρηματικών οργανισμών εκμετάλλευσις της δεσποζούσης θέσεως την οποίαν κατέχουν επί του συνόλου ή επί μέρους της αγοράς της χώρας προς τόν σκοπόν προσπορισμού υπερβολικού όφελους εις βάρος της εθνικής οικονομίας, των καταναλωτών ή ετέρων ανταγωνιστών των επιχειρήσεων» (άρθρο 2). Η καταχρηστική εκμετάλλευση συνίσταται ειδικότερα στην έπιβολή αυθαιρέτων τιμών, στον περιορισμό της παραγωγής, της διανομής ή της τεχνικής και οικονομικής ανάπτυξης και σε διακρίσεις και άδικαιολόγητους περιορισμούς της ελευθερίας του εμπορίου.

■ Θα πρέπει να τονισθεί εδώ ότι η κατοχή δεσποζουσών (μονοπωλιακών) θέσεων δεν απαγορεύεται. Απαγορεύεται μόνον η καταχρηστική εκμετάλλευση τέτοιων θέσεων. Στη στάση αυτή αντανακλάται η άμφιροπία της οικονομικής θεωρίας. Πραγματικά στη στατική ανάλυση είναι σίγουρο, ότι όπου ένας μικρός αριθμός επιχειρήσεων συγκεντρώνει ένα μεγάλο μέρος της παραγωγής ή των πωλήσεων, το οικονομικό αποτέλεσμα της αγοράς θα διαφέρει από εκείνο μίας τελείως ανταγωνιστικής, και ειδικότερα (α) δεν θα πραγματοποιηείται άριστη κατανομή των πόρων, (β) ή χρησιμοποίηση των έσωτερικών πόρων δεν θα είναι ή πιο άποδοτική και (γ) ή κατανομή του εισοδήματος δεν θα μπορεί να δικαιολογείται με καθαρά οικονομικά κριτήρια. Από την άλλη πλευρά ή δυναμική ανάλυση υπέδειξε τη σημασία των οικονομικών κλίμακος (όποτε ή συγκέντρωση της παραγωγής σ' ένα μικρό αριθμό επιχειρήσεων εξασφαλίζει χαμηλότερο κόστος και τιμές και μεγαλύτερη παραγωγή απ' ό,τι αναμένεται υπό ανταγωνιστικές συνθήκες) και την ένδεχόμενη θετική συσχέτιση ανάμεσα στους βαθμούς μονοπωλιοποίησης των αγορών και την τεχνολογική εξέλιξη (όχι πρόοδο).

■ Ψευδαισθήσεις δεν έχουμε: Ο έλεγχος των μονοπωλίων ενέχει πολλά προβλήματα. Στην καθημερινή ζωή οι δυνατότητες των μονοπωλίων να χρησιμοποιούν την ανώτερη οικονομική τους δύναμη είναι τόσο πολύπλευρες, οι έπαφές τόσο διαφοροποιημένες, που καμιά αρχή δεν μπορεί ν' ασκήσει αποτελεσματικό έλεγχο. Το πολύ άκρατες περιπτώσεις κατάχρησης της οικονομικής δύναμης σε βάρος π.χ. των καταναλωτών ή του ανταγωνιστικού τομέα της οικονομίας είναι δυνατό να συλλη-

φθούν. Το δεύτερο σκέλος του νομοσχεδίου είναι κάπως ανώδυνο. Στην παρατήρηση αυτή όμως έχουμε να προσθέσουμε μερικές ακόμη.

■ Στο νομοσχέδιο ενυπάρχει ένα βασικό μειονέκτημα, ή δυνατότητα που δίνει στους προϊσταμένους τριών οικονομικών ύπουργείων να εξαιρούν κάθε επιχείρηση της εφαρμογής του νόμου, όταν αυτό υπαγορεύουν φυσικά «λόγοι εθνικής οικονομίας ή συμφέροντος του καταναλωτικού κοινού». Η διάταξη αυτή αφήνει άνοιχτό το δρόμο για κάθε είδους ειδικές και προνομιακές εξαιρέσεις και δεν είναι τυχαία. Αυτό μπορεί να δειχθεί εύκολα: «Όπως είδαμε ή έπιβολή αυθαιρέτων τιμών — έκφραση καταχρηστικής εκμετάλλευσης μονοπωλιακής δύναμης — απαγορεύεται. Ποιοι λόγοι εθνικού συμφέροντος είναι ποτέ δυνατό να δικαιολογήσουν την έπιβολή αυθαιρέτων τιμών; Με τη διάταξη αυτή (και άλλες παρόμοιες σε άλλα νομοσχέδια) παρατείνεται ή ύπαρξη του «περιοριστικού συστήματος» — όπως είχε όνομασθεί το πλέγμα νομικών κανόνων που αφήνουν εύρύτατη διακριτική έξουσία στην κρατική διοίκηση να επέμβαίνει στην αγορά και έπιτρέπουν στους ιδιώτες ν' αποφεύγουν τόν ανταγωνισμό μέσω κρατικών παρεμβάσεων ή και να εξασφαλίζουν προνομιακή μεταχείριση. Στο περιοριστικό σύστημα το κράτος «οικειοποιούνται» τα ειδικά συμφέροντα.

■ Σημειώνουμε ακόμη ότι εξαιρούνται ρητά του έλέγχου οι δημόσιες και οι κοινής ωφελείας επιχειρήσεις — «έκτός αν δι' αποφάσεως των Ύπουργών Συντονισμού και Εμπορίου (...) ήθελε κριθεί, ότι δια της υπαγωγής των εις τους κανόνες του ανταγωνισμού δεν θα έδυσχεραίνετο ή επίτευξις του δι' όν συνεστήθησαν σκοπού» (άρθρο 3, παρ. 1). Αλλά, τόσο στην Ελλάδα, όσο και άλλου ό έλεγχος των κρατικών επιχειρήσεων, που συχνά κατέχουν μονοπωλιακές θέσεις σε αγορές - κλειδιά, είναι ένα πρόβλημα τόσο έπιτακτικό όσο και ό έλεγχος των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Μόνο που βέβαια τοποθετείται διαφορετικά ήδη και μόνο λόγω των διαφορετικών σχέσεων των κρατικών επιχειρήσεων με το κράτος και του ρόλου τους στην εθνική οικονομία.

■ Ο σημαντικότερος όμως περιορισμός του νομοσχεδίου είναι ότι αναφέρεται στη μονοπωλιακή δύναμη σε συγκεκριμένες αγορές και όχι στη γενικότερη οικονομική δύναμη που αντιπροσωπεύει ή μεγάλη επιχείρηση και στη συγκέντρωση της γενικότερης οικονομικής δύναμης, που αντανακλάται στο μέρος εκείνο των συνολικών βιομηχανικών δραστηριοτήτων που έλέγχεται

από ένα μικρό αριθμό μεγάλων επιχειρήσεων — τις μεγαλύτερες 50 ή 100 ή 200. Δεν ενδιαφέρεται για το άπολυτο μέγεθος των επιχειρήσεων — αν και κατά κανόνα τις αγορές μονοπωλούν οι μεγάλες επιχειρήσεις! Και δεν δημιουργεί ένα θεσμικό πλαίσιο για πολιτικό - δημοκρατικό έλεγχο της άποδοσης του μονοπωλιακού τομέα. Και όμως δεν υπάρχει άμφιβολία ότι ή άποδοση του τομέα είναι καθοριστική για την εξέλιξη της οικονομίας. Διευκρινίζουμε, ότι ό μονοπωλιακός (ή, νεοκλασικά, μοντέρνος) τομέας περιλαμβάνει τις σχετικά μεγάλες και με σχετικά προωθημένη τεχνολογία επιχειρήσεις.

■ Τέλος: άκριβώς έπειδή το νομοσχέδιο δεν θίγει τη μεγάλη επιχείρηση είναι πολύ πιθανό, ότι πολλές πρακτικές των μεγάλων στις έπιμέρους αγορές, που άντικειμενικά αποτελούν κατάχρηση της οικονομικής τους δύναμης, θα διαφεύγουν του έλέγχου. Πραγματικά, το πιο σπουδαίο χαρακτηριστικό μίας μεγάλης επιχείρησης είναι ότι λειτουργεί σε μιά σειρά διαφορετικών αγορών, όπου άντιμετωπίζει διαφορετικές συνθήκες ζήτησης και προσφοράς. Μπορεί να μην κατέχει δεσπόζουσα (μονοπωλιακή) θέση σε καμιά αγορά, αλλά λόγω μεγέθους είναι σε θέση να έξυπηρετεί τους στόχους της έπιδοτώντας π.χ. όρισμένα προϊόντα και καλύπτοντας το κόστος με τα κέρδη από αγορές, όπου άντιμετωπίζει λιγότερο έντονο ανταγωνισμό. Μιά τέτοια πολιτική ζημιώνει τις πιο ειδικευμένες επιχειρήσεις, που «τυχαίνει» να παράγουν επίσης τα από τις μεγάλες έπιδοτούμενα προϊόντα και, όπωσδήποτε, είναι ταυτόσημη με κακή χρήση των εθνικών πόρων που κατέχει ή επιχείρηση.

(1) E. V. Rostow: *The development of Law on Monopoly and Competition*, στο A. Huhtev (ed): *Monopoly and Competition*, Penguin, 1972, σελ. 161-182.

(2) «Το Βήμα», 24.3.76.

(3) «Καθημερινή», 21.3.76.

(4) «Το Βήμα», 19.2.76.



ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙ

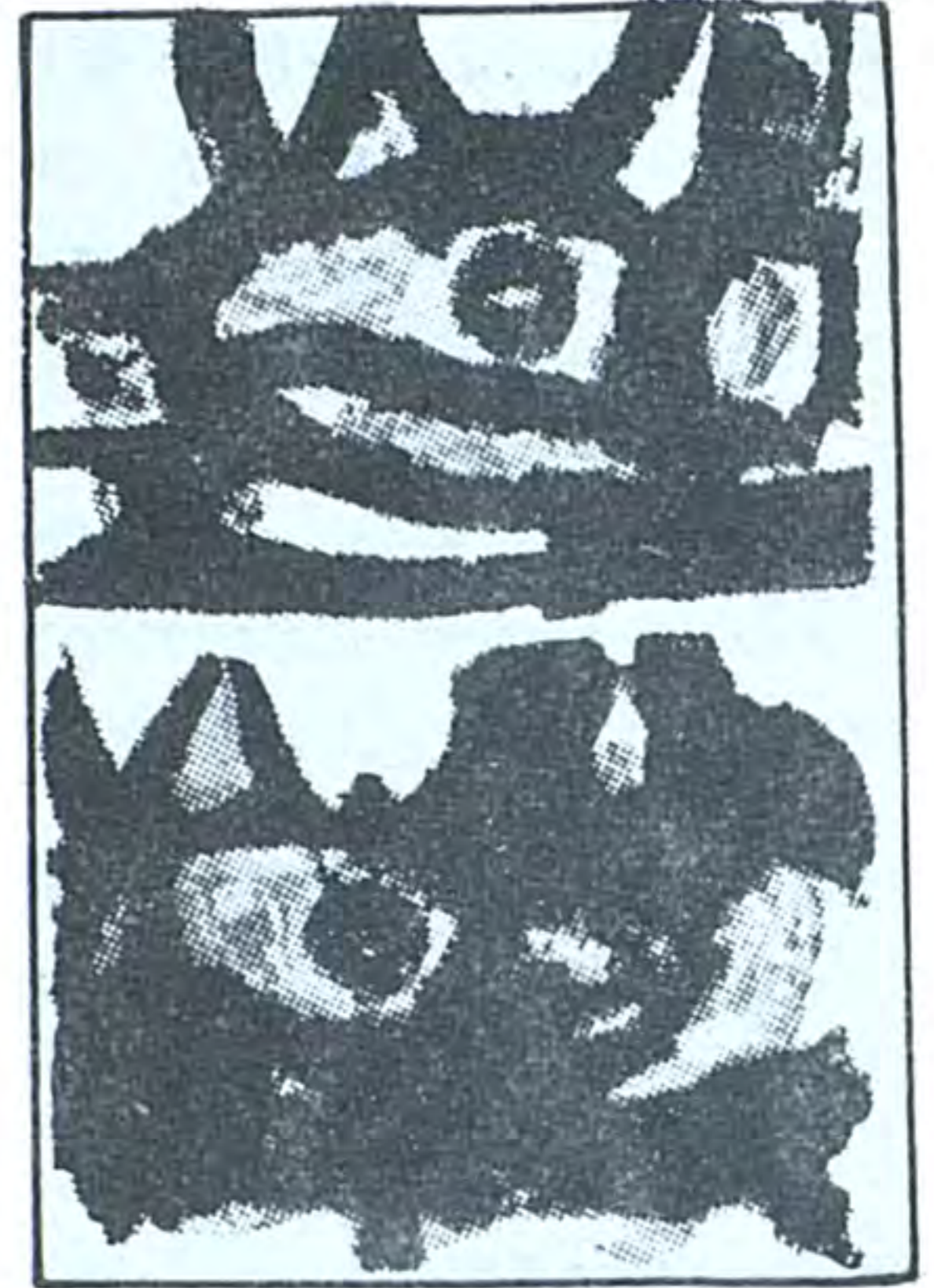
- Έργα γνωστών καλλιτεχνών, σε περιορισμένο αριθμό αντιτύπων, με την υπογραφή του δημιουργού τους, θα προσφέρουμε στους αναγνώστες μας που θα γραφτούν συνδρομητές για ένα χρόνο.
- Οί ζωγράφοι Λ. Κανακάκης, Ν. Κεσανλή, Δ. Κοκκινίδης, Π. Μοσχίδης, Χρύσα Ρωμανού μας δίνουν την ευκαιρία αυτής της προσφοράς.



1
Π. Μοσχίδη
Λιθογραφία (57×37)



2
Π. Μοσχίδη
Λιθογραφία (45×62)



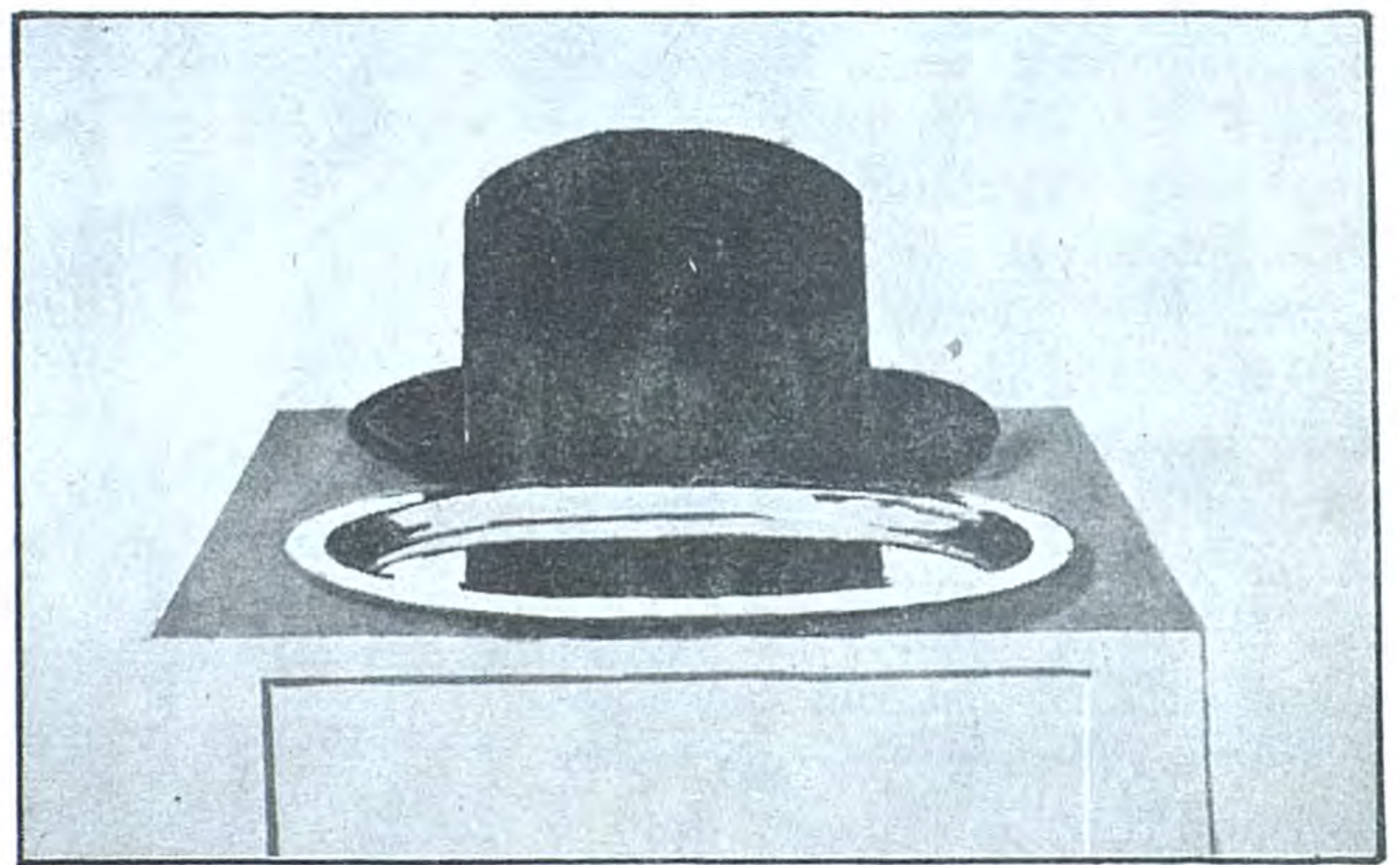
3
Χρύσας Ρωμανού
Μεταξοτυπία (40×60)



4
Δ. Κοκκινίδη
Μεταξοτυπία (37×46)



5
Ν. Κεσανλή
Μεταξοτυπία (50×60)



6
Λ. Κανακάκη
Ξυλογραφία (75×49)

- Στη συνολική τιμή των 1.050 δρχ. μπορείτε ν' αποκτήσετε ένα από τα παραπάνω έργα, έχοντας ταυτόχρονα και τη συνδρομή σας για ένα χρόνο στο «ΑΝΤΙ». Συμπληρώστε λοιπόν το σχετικό κουπόνι και ταχυδρομηστε το στη διεύθυνση του περιοδικού (εμβάζοντας συγχρόνως και το αντίστοιχο ποσό): Δημοχάρους 60, Τ.Τ. 601.

ΚΟΨΤΕ ΕΔΩ

ΕΠΩΝΥΜΟ.....
ΟΝΟΜΑ.....
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ.....
ΠΟΛΗ..... Τ.Τ.....

Θα ήθελα μαζί με τη συνδρομή μου για ένα χρόνο στο «ΑΝΤΙ», το έργο.....
Έμβάζω το ποσόν των 1.050 δρχ. για τη συνδρομή μου και για το έργο που διάλεξα.



Ἡ πρωτοσέλιδη φωτογραφία τοῦ «Ριζοσπάστη». Ἡ Κατίνα Τούση, μοιρολογεῖ τὸν σκοτωμένο γιό της.

Μέρα Μαγιοῦ μου μίσεψες

Τοῦ Χρ. Χριστοδούλου.

Θεσσαλονίκη, 9 τοῦ Μάη, 1936. Μέρα Μαγιοῦ μου μίσεψες... Ἐννιά νεκροὶ «σημαδεύουν» μὲ τὸ αἷμα τους τὴν πιὸ μεγάλη ἀπεργία πού ἔγινε μέχρι τότε στὴν πόλη — ἀποκορύφωμα ἑνὸς φουντωμένου ἀπεργιακοῦ κύματος. Πρῶτος νεκρός, ὁ Τάσος Τούσης. Ἡ φωτογραφία τῆς μάνας (τῆς μάνας του) πάνω ἀπὸ τὸ ξαπλωμένο σὲ μιὰ πόρτα ἄψυχο κορμί, στὴ μέση τοῦ δρόμου, πού δημοσιεύεται στὸ «Ριζοσπάστη» τὴν ἄλλη μέρα, συγκλονίζει.

Δυὸ μερόνυχτα μετὰ, ἓνα ἐκπληκτικὸ ποίημα ἔχει «γεννηθεῖ» Ὁ «Ἐπιτάφιος». Δημιουργός, ὁ Γιάννης Ρίτσος.

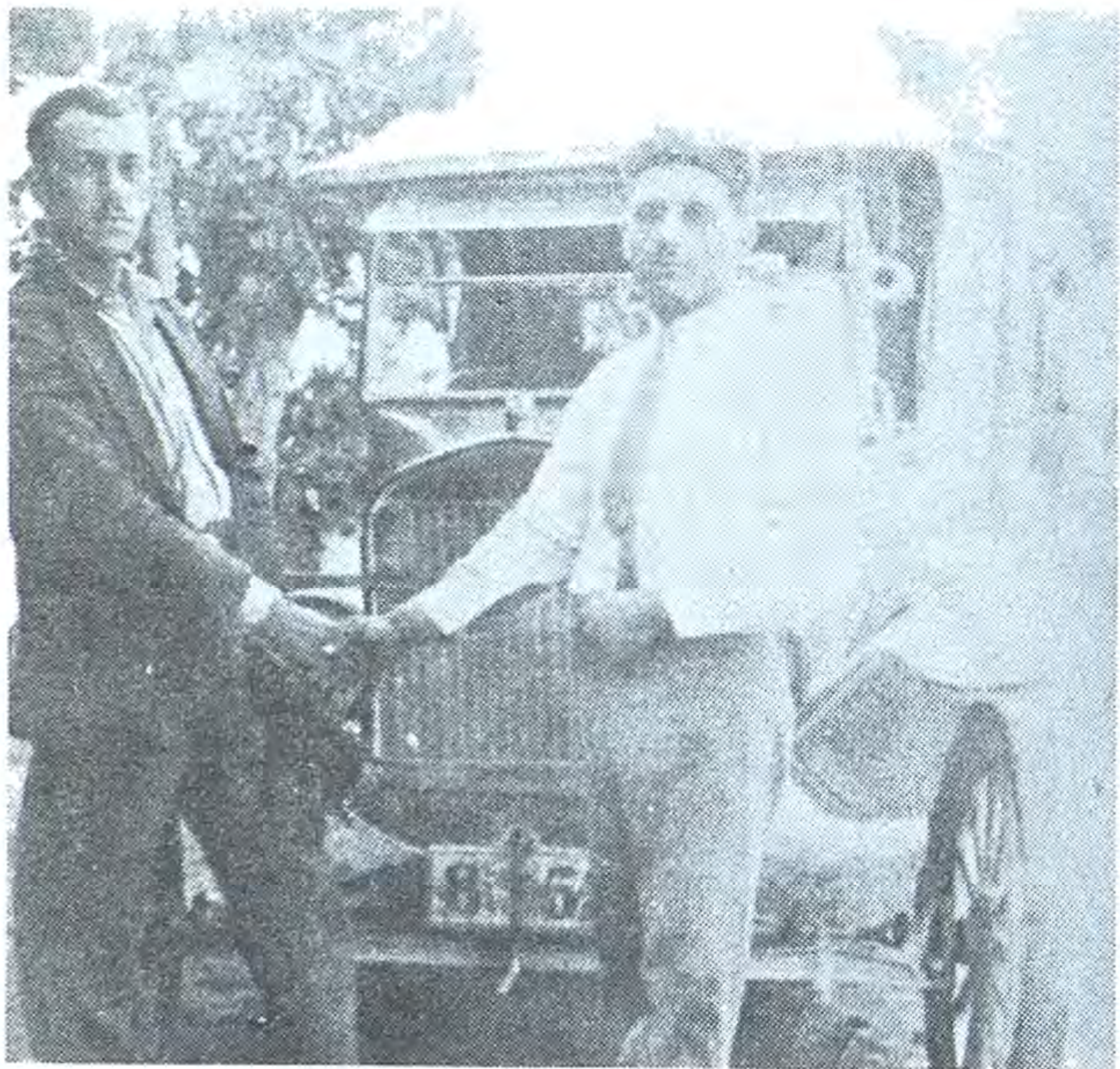
Σαράντα χρόνια μετὰ, ὁ ποιητὴς παίρνει ἓνα

γράμμα. Δυὸ λόγια, ἓνα μεγάλο εὐχαριστῶ, μιὰ ἀνάμνηση. Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Τάσου Τούση γράφει στὸ Γιάννη Ρίτσο.

Τὸ «ANTI» δημοσιεύει σήμερα, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπετείου, τὸ γράμμα αὐτό. Κι ἓνα ρεπορτάζ γιὰ τὸν Μάη τοῦ '36, γραμμένο ἀπὸ τὸν Θεσσαλονικιὸ δημοσιογράφο Χρ. Χριστοδούλου καὶ στηριγμένο σὲ στοιχεῖα πού πάρθηκαν ἀπὸ συνεντεύξεις τῆς Μαρίας Τούση (ἀδελφῆς τοῦ θύματος), μιὰ διάλεξη τῆς Μάρως Δούκα γιὰ τὸν «Ἐπιτάφιο», δημοσιεύματα ἡμερησίων τῆς ἐποχῆς («Ριζοσπάστης», «Ἐλεύθερο Βῆμα», «Μακεδονία», «Ἀκρόπολις») καὶ συνομιλίες μὲ παλιούς δημοσιογράφους τῆς Θεσσαλονίκης.



Τάσος Τούσης (πρώτος από αριστερά). Ή φωτογραφία πάρθηκε πριν από τη δολοφονία του, όταν υπηρετούσε στην αεροπορία.



Ο Τούσης (δεξιά) με φίλο του.



Οί συλληφθέντες άπεργοί που καταδικάστηκαν, έξορίστηκαν. Στη φωτογραφία, «έν πλώ» πρὸς τὰ νησιά.

«Μετά τὸ 1920, τὸ ἐργατικὸ κίνημα στὴ χώρα μας ἀνδρώνεται. Οἱ ἐργατικοὶ ἀγῶνες πυκνώνουν καὶ παίρνουν μορφή ἐπαναστατικὴ. Ἡ ταξικὴ συνειδητοποίηση τοῦ προλεταριάτου μας ἰσχυροποιεῖ τὰ συνδικάτα καὶ τὴ Γενικὴ Συνομοσπονδία, πού μέρα τὴν μέρα ἐξελίσσονται σὲ σπουδαῖα καθοδηγητικὰ ὄργανα πάλης γιὰ τὴν προάσπιση τῶν ἐργατικῶν συμφερόντων.

»Ταυτόχρονα οἱ ὀργανώσεις τοῦ Σοσιαλιστικοῦ ἐργατικοῦ Κόμματος γίνονται μαζικότερες καὶ ρίχνουν ὄλο τους τὸ βάρος στὴν ἐνίσχυση τῶν ἐργατικῶν ἀγῶνων.

»Ὁ ὀργανωτικὸς κι' ἀγωνιστικὸς αὐτὸς ὄργασμος τῆς ἐργατικῆς τάξης εἶχε τεράστιο ἀντίτυπο σ' ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ τόπου. Ἀπὸ τοὺς παλιούς λογοτέχνες πού ἀναφέραμε, ὅσοι μείνανε πιστοὶ συμπαταστάτες τῆς ἐργατιᾶς καὶ τοῦ Λαοῦ, δίνουν τώρα μεγάλα καὶ ὄριμα ἔργα. Πλάι σ' αὐτοὺς νέα προοδευτικὰ ταλέντα ξεπηδᾶνε ὄχι μονάχα στὴν πεζογραφία καὶ στὴν ποίηση, ἀλλὰ καὶ στὶς εἰκαστικὲς λεγόμενες τέχνες, ἀκόμα καὶ στὴν ἐπιστήμη. Τὸ προλεταριάτο, ἔχοντας μαζί του συμμάχους καὶ φίλους του, ὄ,τι ζωντανότερο καὶ καλλύτερο ἔχει νὰ δείξει ἡ νεοελληνικὴ διανόηση, προχωρεῖ στοὺς ἀγῶνες του μὲ πίστη, αὐτοθυσία, κι ἐνθουσιασμό, γιὰτι ἔχει πιά ἐπίγνωση τοῦ ἱστορικοῦ του ρόλου.»

ΟΙ ΠΑΡΑΠΑΝΩ, φράσεις εἶναι ἀσφαλῶς γνωστές. Ἀνήκουν στὸν Γιάννη Κορδάτο καὶ ἀποτελοῦν τὸν ἐπίλογο τοῦ βιβλίου του «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐργατικοῦ Κινήματος».

Ὁ μεγάλος αὐτὸς ἱστορικὸς καὶ πρωτοπόρος τοῦ Σοσιαλεργατικοῦ κινήματος στὴ χώρα μας, κάνει στὸ τελευταῖο ὄπως βλέπουμε μέρος τοῦ παραπάνω ἔργου του μερικὲς σημαντικότες παρατηρήσεις. Λέει:

«Μετά τὸ 1920... οἱ ἐργατικοὶ ἀγῶνες πυκνώνουν καὶ παίρνουν μορφή ἐπαναστατικὴ. Ἡ ταξικὴ συνειδητοποίηση τοῦ προλεταριάτου μας ἰσχυροποιεῖ τὰ συνδικάτα καὶ τὴν Γενικὴ Συνομοσπονδία... Ὁ ὀργανωτικὸς κι ἀγωνιστικὸς αὐτὸς ὄργασμος τῆς ἐργατικῆς τάξης εἶχε τεράστιο ἀντίτυπο σ' ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ τόπου».

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΑΝΔΡΩΝΕΤΑΙ

Ἀπὸ τὸ 1931, ὄποτε γράφτηκε τὸ κύριο σῶμα τῆς «Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐργατικοῦ Κινήματος» μέχρι τὶς παραμονές τῆς Δικτατορίας τοῦ Μεταξᾶ στὰ 1936 γιὰ — νὰ περιοριστοῦμε σὲ κείνη τὴν κοσμογονικὴ περίοδο, — ἡ ἐργατικὴ τάξη, μὲ σύμμαχο τῆς τὶς πιὸ ἀκμαῖες μορφές τῆς ἑλληνικῆς διανόησης ἔπαιξε ἕναν ἀπὸ τοὺς πιὸ σημαντικοὺς ρόλους στὴν κοινωνικὴ διαμόρφωση τοῦ τόπου.

Τὸ 1936 τὸ ἐργατικὸ κίνημα εἶχε ἀνδρωθεῖ τόσο, ὄστε οἱ ξένοι πάτρονες αὐτῆς τῆς γῆς καὶ οἱ ἐδῶ ὑπηρετές τους, ἀποφάσισαν νὰ τὸ χτυπήσουν μὲ κάθε τρόπο. Παρακάτω θὰ δοῦμε γιὰτι. Στὰ χρόνια ἀπὸ τὴ μικρασιατικὴ καταστροφή μέχρι τὴν ἀποκατάσταση τῆς βασιλείας, οἱ ἐργαζόμενες μάζες δὲν ἔπαψαν νὰ προχωροῦν μὲ πίστη καὶ αὐτοθυσία στοὺς ἀγῶνες τους!

Βέβαια, τὰ ἡμερομίσθια καὶ γενικὰ οἱ ὄροι ἐργασίας ἦταν ἀπάνθρωπα. Ὁράρια δὲν ὑπῆρχαν, οὔτε κάποια ἐξασφάλιση. Οἱ ἐργαζόμενοι δέχονταν ὄλα τὰ βάρη τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς καὶ τοῦ μακροχρόνιου πολέμου στὴν πλάτη τους, ἐνῶ ἀντιμετώπιζαν τὴν ἀνοιχτὴ καταπίεση τοῦ μονοπωλιακοῦ κεφαλαίου. Ὁστόσο, αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ μεταχείριση, παράλληλα μὲ τὴν ἰδεολογικὴ χρεοκωπία τῆς ἀστικῆς τάξης καὶ τὴν καταρράκωση τῆς μεγάλης ιδέας, ὄδηγησαν τοὺς ἐργαζόμενους ὄριστικὰ σ' αὐτὸ πού ὁ Γιάννης Κορδάτος λέει «ἐπίγνωση τοῦ ἱστορικοῦ τους ρόλου», δηλαδὴ τὴν ἐπαναστατικοποίησή τους.

ΤΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

Τὸ μεγαλύτερο χτύπημα κατὰ τῆς Δημοκρατίας τὸ κατάφερε τὸ 1935 ὄ τότε ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβέρνησης Τσαλδάρη, Γ. Κονδύλης, πού στὶς 10 Ὀκτωβρίου καθόρισε πραξικοπηματικὰ Δημοψήφισμα γιὰ τὴν παλινῴρθωση τῆς δυναστείας. Ὁ μηχανισμὸς γιὰ τὸν στραγγαλισμὸ τοῦ προοδευτισμοῦ στὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ὄπισθοδρομικὴ τοῦ τόπου εἶχε μπεῖ σὲ κίνηση. Στὶς 3 Νοεμβρίου 1935 γίνεται τὸ περίφημο Δημοψήφισμα. Ὁ Γεώργιος Β' ἔρχεται στὴν Ἑλλάδα μὲ καθορισμένο σχέδιο: Νὰ ὄδηγήσει τὴ χώρα στὴ δικτατορία.

Στὶς ἐκλογές τοῦ Ἰανουαρίου 1936 πού γίνονται μὲ πλειοψηφικὸ σύστημα, κανένα κόμμα δὲν συγκεντρώνει τὴν ἀπόλυτη

πλειοψηφία. Ο διορισμένος πρωθυπουργός των ανακτόρων Δεμερτζής σχηματίζει πάλι κυβέρνηση. Λίγο αργότερα, στις 5 Μαρτίου 1936, στο Υπουργείο Στρατιωτικών προωθείται ο Ί. Μεταξάς. Οί πολιτικοί χαιρετίζουν με ικανοποίηση το γεγονός και άπευθύνουν καθησυχαστικά μηνύματα στο λαό.

Δυο μονάχα μήνες αργότερα ή ανακτορική καμαρίλα πετά για καλά τή μάσκα και άποκαλύπτει τὸ πραγματικό πρόσωπό της. Στις 9 Μαΐου στη Θεσσαλονίκη, μέρα τῆς μεγαλύτερης άπεργίας που έγινε εκεί ποτέ, δασκαλεμένα σώματα στρατιωκῶν και χωροφυλάκων χτυποῦν τούς άπεργούς καπνεργάτες και σκοτώνουν έννια άτομα, ένῶ τραυματίζουν πάνω άπό 200...

Στις 10 Μαΐου 1936, ή δεξιά έφημερίδα «Άκρόπολις» γράφει σέ ανταπόκρισή της άπό τή συμπρωτεύουσα:

«Ουδέποτε ή τοσάκισ αίματοκυλιοθεΐσα Θεσσαλονίκη παρουσίασε τήν σημερινήν άναστατωμένην ὄψιν. Άπό πρωΐας ήρχισαν αί συγκρούσεις και οί πυροβολισμοί. Οί άπεργοί ὀρηκτικώτατοι, άφοβοι, πρώτην φοράν παρουσιασθέντες με τόσην πολεμικήν διάθεσην, έπαναστατικήν αυτόχρημα, άπεδοκίμαζον, έγιουχάϊζον, έζητωκραύαζον με ένα θάρρος πρωτοφανές, μέσα εις τās άπείρους άδεσπότους σφαίρας, μέσα εις έναν άπερίγραπτον πανικόν τῆς πόλεως. Έφιπποι και πεζοί, στρατιῶται και χωροφύλακες με κράνη διέσχισον τούς δρόμους τῆς πόλεως. Αυτόκίνητα πλήρη όπλισμένου στρατού περιέτρεχον τήν πόλιν και τὰ τάνκς με τὰ πολυβόλα των ειχον καταλάβει τās θέσεις των και άλλοι έκτύπων με τούς ύποκοπάνους και άλλοι έπυροβόλουν...»

Η «ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΝΟΤΗΤΑΣ»

Τί ειχε προηγηθεΐ εκείνης τῆς αίματηρῆς ήμέρας;

Άμέσως μετά τήν παλινόρθωση τῆς δυναστείας και ειδικότερα έπειτα άπό τήν «κατάληψη» του ύπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν άπό τόν γερμανοθρεμμένο και «γαλαζοαίματον» Μεταξά, οί εργαζόμενοι τῆς Θεσσαλονίκης έδειξαν μιὰ περισσότερο ὀξυμένη πολιτική αίσθηση άπ' ὄλους τούς συναδέλφους τους τῆς υπόλοιπης Έλλάδας. Τὰ 4 εργατικά κέντρα τῆς πόλης βλέποντας τόν κίνδυνο τῆς δικτατορίας του Μεταξά, και δίχως νά λογαριάσουν τίς διαβεβαιώσεις τῶν πολιτικῶν (Έ. Βενιζέλος, Σοφούλης), ήρχισαν νά καλοῦν τούς εργαζόμενους σέ άγῶνες.

Στῆ Θεσσαλονίκη σχηματίζεται τότε μιὰ «έπιτροπή ένότητας» με βασικά αίτήματα «Δημοκρατία» και «αυξήσεις». Άπό τόν Μάρτη κι έπειτα ή μιὰ άπεργία διαδέχεται τήν άλλη. Τσαγκάρηδες, οικόδομοι, ὀδηγοί, καρεκλοῦδες, μηχανουργοί, τυπογράφοι, τροχιοδρομικοί και τέλος καπνεργάτες. Όλοι στὸν άγῶνα. Η πρωτομαγιά γιορτάζεται μέσα σ' ένα κλίμα έπαναστατικῆς έξαρσης. Στις 6 Μαΐου ή άπεργία παίρνει ακόμη μεγαλύτερες διαστάσεις. Τήν ήμέρα εκείνη ὁ Μεταξάς «διέρχεται» άπό τή Θεσσαλονίκη πηγαίνοντας στη Γιουγκοσλαβία.

Στὸ σταθμό, ὅπως έγραφαν οί έφημερίδες, δίνει έντολή στους άστυνομικούς νά «σπάσουν ὀπωσδήποτε τήν άπεργία». Η έντολή του έπαναλαμβάνεται δυο μέρες πιὸ ύστερα, στην έπιστροφή του: «Νά διαλυθοῦν οί άπεργοί με κάθε τρόπο».

Ο γενικός Διοικητής Βορ. Έλλάδος Πάλης δηλώνει σέ έπιτροπή εργατῶν που ειχε πάει νά διαμαρτυρηθεΐ για τή στάση τῶν χωροφυλάκων:

«Τὸ κράτος θά έπιβληθεΐ. Έχω τήν δύναμη του στρατού και τῆς χωροφυλακῆς και θά σās τσακίσω. Λυπᾶμαι βέβαια δι' ὅσα θά συμβοῦν εις βάρος σας ή εις βάρος τῶν οικογενειῶν σας...»

Έδῶ θά πρέπει νά άποσαφηνιστεΐ κάτι: Τὸ Κ.Κ.Ε., στις έμλογές του 1932 που ειχαν γίνει με άναλογικό σύστημα κατάφερε νά τετραπλασιάσει τή δύναμή του άπό τὸ 1919 ὀπότε ειχε ὀδρυθεΐ. Άπό 14.325 ψήφους, πήρε 58.223. Η δύναμη αὐτή ήταν βέβαια μικρῆς ἀριθμητικῆς σημασίας. Για τόν κατεστημένο ὀμως κρατικομονοπωλιακό καπιταλισμό, ὁ φόβος ήταν άλλου. Μήπως δηλαδή άπό τὸ ανερχόμενο Έλληνικό εργατικό κίνημα, κερδίζονταν τὰ μεσοστρώματα, ὀπότε θά χανόταν ή ἰσορροπία τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων και μαζί της ή κυριαρχία τῆς άρχουσας τάξης. Τὸ συμφέρον λοιπὸν τῆς ὀλιγαρχίας καθιστοῦσε άπολύτως έπιτακτική τή «χρεοκοπία» του κοινοβουλευτισμοῦ και τήν έπιβολή τῆς φασιστικῆς δικτατορίας.

Για τούς Άγγλους, πάτρονες τότε του τόπου μας, ή άσφαλέστερη έγγύηση για τήν έπιτυχία αὐτοῦ του σκοποῦ και τῆς διατήρησης τῆς παρουσίας του έδῶ, ήταν ή παλινόρθωση, του Γεωργίου Β'. Η έκμετάλλευση τῶν γεγονότων τῆς Θεσσαλονί-



Οί συλληφθέντες (και καταδικασμένοι σαν πρωταίτιοι) στην φυλακή.



Τὸ ξενοδοχείο «ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ» (γωνία Συγγροῦ και Πτολεμαίων) μπροστά στο ὀποῖο σκοτώσανε τὸν Τούση.



Η κινηματογραφική αντίληψη τῆς άπεργίας. Σκηνή άπό τήν ταινία του Ψαρά «Μάης».

κης αποτέλεσε για την κυβέρνηση και τον Μεταξά, το καλύτερο πρόσχημα.

Στις 9 Μαΐου 1936, μιὰ μεγάλη στρατιά εργατῶν προχωροῦσε πρὸς τὸ κτίριο τῆς Διοικήσεως. Ἐφιπποὶ ἀστυνομικοὶ ἔκαναν τὰ πάντα γιὰ νὰ δημιουργήσουν ἐπεισόδια. Σὲ κάθε βῆμα καὶ ἐμπόδια. Σὲ κάθε τετράγωνο καὶ συγκρούσεις.

Στὸ μεταξὺ σ' ὄλα τὰ ξενοδοχεῖα κατὰ μῆκος τῆς πορείας εἶχαν κρυφτεῖ Ἐνοπλοὶ ἀστυνομικοὶ.

Ο «ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ»

Ὁ Γιάννης Κορδάτος κλείνοντας τὴ συγγραφή τοῦ βιβλίου του «Ἱστορία τοῦ Ἑργατικοῦ Κινήματος στὴν Ἑλλάδα», παρατηρεῖ ὅτι «ὁ οργανωτικὸς καὶ ἀγωνιστικὸς ὄργανισμὸς τῆς ἐργατικῆς τάξης εἶχε ἀντίκτυπο σ' ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ τόπου». Εἶναι γνωστὸ τὸ πόσα καὶ ποιά προοδευτικὰ ταλέντα στὴν πεζογραφία καὶ τὴν ποίηση, στάθηκαν ἀποφασιστικὰ στὸ πλευρὸ τοῦ ἐργάτη καὶ μοιράστηκαν μαζὶ τοὺς ἀγῶνες καὶ τοὺς διωγμοὺς του.

Ἐνα ἀπὸ τὰ ταλέντα αὐτά, ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς νιότης του ἀκόμα, ὑπῆρξε ὁ μεγάλος μας ποιητὴς Γιάννης Ρίτσος.

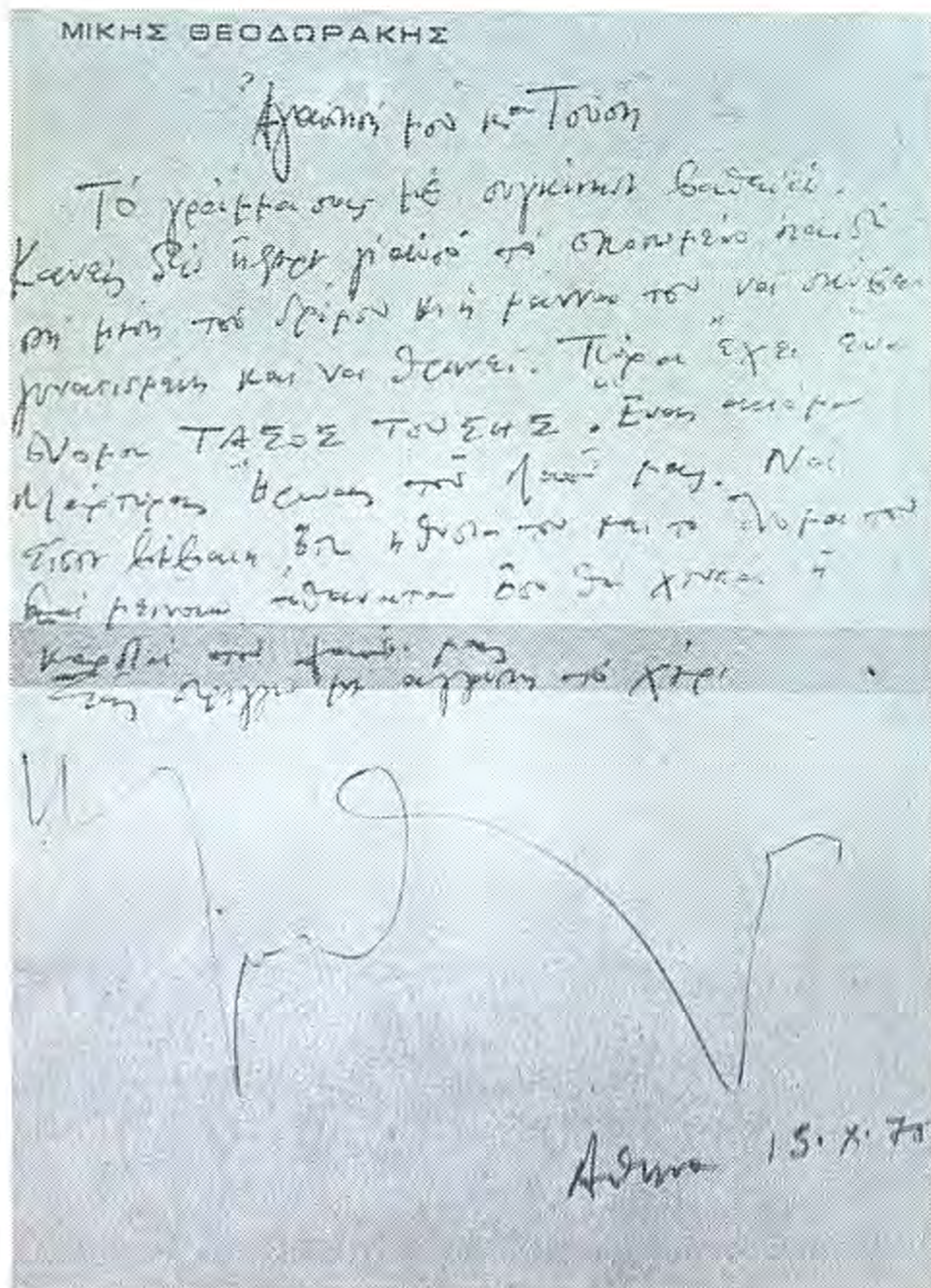
Στὸν ἄνθρωπο αὐτὸ καὶ στὴ Θεσσαλονίκη χρωστᾶμε ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ποιητικὰ ἔργα ὄλων τῶν ἐποχῶν. Τὸν «Ἐπιτάφιο».

Ὁ «Ἐπιτάφιος» γράφτηκε σὲ δύο μερόνυχτα. Ὅταν ὁ ποιητὴς τὴν ἐπαύριο τῆς σφαγῆς ἀντίκρουσε στὴν πρώτη σελίδα τοῦ «Ριζοσπάστη» τὴν περίφημη φωτογραφία τῆς μάνας πού θρηνεῖ τὸν δολοφονημένο γιό της, κλείστηκε στὴ σοφίτα ὅπου ἔμεινε καὶ ἔγραψε τὸν «Ἐπιτάφιο».

Στις 12 Μαΐου δημοσιεύτηκαν στὸν «Ριζοσπάστη» τρία ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ «Ἐπιτάφιου» μὲ τὸν τίτλο «Μοιρολόϊ» καὶ ἦταν ἀφιερωμένα στοὺς ἡρωϊκοὺς ἐργάτες τῆς Θεσσαλονίκης.

Στις 8 Ἰουνίου 1936 κυκλοφορεῖ σὲ 10.000 ἀντίτυπα ὁλόκληρο τὸ ποιητικὸ ἔργο. Μέσα σὲ δυὸ μῆνες τὸ βιβλίο ἐξαντλεῖται.

Στὸ μεταξὺ γίνεται ἡ δικτατορία τοῦ Μεταξά. Τὰ 250 ἀντίτυπα τοῦ ἔργου πού ὑπῆρχαν, κατάσχονται καὶ καίγονται στὶς στήλες τοῦ Ὀλυμπίου Διός.



Γράμμα τοῦ Μίκη Θεοδωράκη στὴ Μαρία Τούση-Μπόχαλη.



Γιάννης Ρίτσος



Μαρία Τούση - Μπόχαλη

ΠΡΙΝ ἀπὸ ἕνα ἐξάμηνο περίπου, ὁ Γιάννης Ρίτσος πῆρε ἕνα γράμμα ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη. Εἶχε ἡμερομηνία 6/10/76. Ἦταν ἕνα γράμμα «πού ἔπρεπε νὰ εἶχε σταλεῖ πρὸ πολλῶν ἐτῶν»: Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Τάσου Τούση ἔγραφε στὸν ποιητὴ τοῦ «Ἐπιτάφιου» γιὰ «νὰ τοῦ σφίξει θερμὰ τὸ χέρι»...

«Ἀξιότιμε κ. Ρίτσο»,

Ἀσφαλῶς θὰ σᾶς προξενήσῃ ἐκπληξὴ πού σᾶς ἔρχεται μίᾳ εὐχαριστήριος ἀλλὰ καὶ γεμάτῃ εὐγνωμοσύνη ἐπιστολὴ πού ἔπρεπε νὰ σᾶς σταλῆ πρὸ πολλῶν ἐτῶν. Ἀλλεπάλληλες ὁμῶς ἀτυχίες καὶ δυστυχήματα, καὶ τὸ τελευταῖο, νὰ χάσω πρὸ τετραετίας καὶ τὰ δυὸ μου μάτια ἀπὸ τὴν κακοήθῃ μυωπία πού ἔπαθα.

Ὁ πρόλογος ὁμῶς εἶναι μεγάλος καὶ πρέπει νὰ ἐμφανιστῶ.

Εἶμαι ἡ Μαρίκα Τούση, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Τάσου Τούση πού ἡ θυσία του καὶ ὁ τραγικὸς του θάνατος σᾶς ἐνέπνευσαν νὰ γράψετε τὸ περίφημο ποίημα «Ἐπιτάφιος» πού μὲ τόση ζωντάνια διατραγουδεῖτε τὸν πόνο μιᾶς δυστυχισμένης μάνας. Αὐτοὶ οἱ ὑπέροχοι στίχοι σας ἐλάμπρυναν τὴν μελοποίηση τοῦ μουσικοσυνθέτου Θεοδωράκη, ὅπως μίᾳ ὁμορφῇ κορνίζα τονίζει ἕναν ὑπέροχο καὶ γεμάτο ζωντάνια καὶ κίνηση ζωγραφικὸ πίνακα.

Ἀξιότιμε κ. Ρίτσο, τελειώνοντας τὸ γράμμα μου αὐτό, σᾶς εὐχαριστῶ καὶ πάλι γιὰ τὸν «Ἐπιτάφιο» γιατί μὲ τὸ ποίημά σας αὐτό, ἡ θυσία τοῦ ἀλησμόνητου ἀδελφοῦ μου δὲ θὰ ξεχαστῇ καὶ ἕνας Τάσος Τούσης πού ἀγωνίστηκε ἡρωϊκὰ γιὰ τὰ δίκαια τοῦ πτωχοῦ κόσμου θὰ μείνει πάντα ἕνα παράδειγμα. Ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμα ἑνὸς ἄλλου πού θυσιάστηκε γιὰ τὸν κόσμο.

Σᾶς σφίγγω θερμὰ τὸ χέρι
μὲ βαθιὰ ἐκτίμηση
Μαρίκα Μπόχαλη

Υ.Γ. Ἡ παρούσα ἐγράφη καθ' ὑπαγόρευσίν μου ὑπὸ τοῦ συζύγου μου κ. Μπόχαλη.

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΝΕΚΡΟΣ

Ὁ Γιάννης Ρίτσος ἔγραφε τὸν «Ἐπιτάφιο» συγκινημένος βαθιὰ «ἀπ' τὶς ἄγριες σκηνές τῆς Θεσσαλονίκης, ἀπὸ τὸν πόνο, τὸν κατατρεγμὸ καὶ τὸν ἡρωϊσμὸ τοῦ μακεδονικοῦ προλεταριάτου».

Πρῶτος νεκρὸς τῆς 9ης Μαΐου τοῦ 1936 ἀπὸ «ἀδέσποτη» σφαῖρα ριγμένη πιθανότατα ἀπὸ τὴν ταρατσα τοῦ ξενοδοχείου «Μητρόπολις» στὴ γωνιὰ τῶν ὁδῶν Συγγροῦ καὶ Πτολεμαίων, ἦταν ὁ νεαρὸς αὐτοκινητιστὴς Τάσος Τούσης, ἀπὸ τὸ Ἀσβεστοχώρι.

Κάπου ἐκεῖ κοντά, πίσω ἀπὸ τὶς «Νέες φυλακές» τῆς Θεσσαλονίκης, ἔμενε σ' ἕνα φτωχόσπιτο ἡ μάνα τοῦ Τούση μὲ τὶς τρεῖς ἀδελφές του.

Τὴ μέρα ἐκείνη ἡ Κατίνα Τούση ἦταν μόνη στὸ σπῆτι. Ἄκουσε τοὺς πυροβολισμοὺς καὶ βγήκε νὰ δεῖ τί συμβαίνει.

Προχώρησε πρὸς τὸ Διοικητήριον καὶ ἔσιμξε χωρὶς νὰ τὸ πολυκαταλάβει μὲ τοὺς ἀπεργοὺς, πού κουβαλάγαν πάνω σ' ἕνα φύλλο πόρτας τὸν γιό της. Ἐκεῖ τὴν εἶδαν τέσσερις Ἀσβεστοχώριτες συναδελφοὶ τοῦ Τάσου Τούση.

«Τί θές ἐδῶ Κυρὰ Κατίνα, τῆς λένε. Δὲ βλέπεις ποιὸν κουβαλᾶνε πάνω στὴ πόρτα:»

Μαζί με τον Τάσο Τούση, δολοφονήθηκαν και οι:
 Βασίλης Σταύρου
 Ι. Πανόπουλος
 Δημ. Ἀλιμίδης
 Ε. Ζαχαρίου
 Σ. Διαμαντόπουλος
 Ι. Πετάρης
 Ε. Μάνου
 Ἀναστασία Καρανικόλα
 Δημήτρης Λαϊλάνης
 Σαλβατὸρ Ματαράσο
 Ἴντο Σενόρ.

Οἱ ἔνοχοι τῶν δολοφονιῶν ἐκείνων —πὺ ἔδρασαν βάσει σχεδίου— δὲν βρέθηκαν ποτέ, παρὰ τὶς ἐνέργειες τῶν συγγενῶν τῶν θυμάτων. Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Τάσου Τούση, Μαρία, μιὰ γλυκιὰ βασανισμένη γυναίκα, πὺ ζεῖ τυφλὴ σήμερα στὴ Θεσσαλονίκη, λέει μὲ κάθε ἐπιφύλαξη:

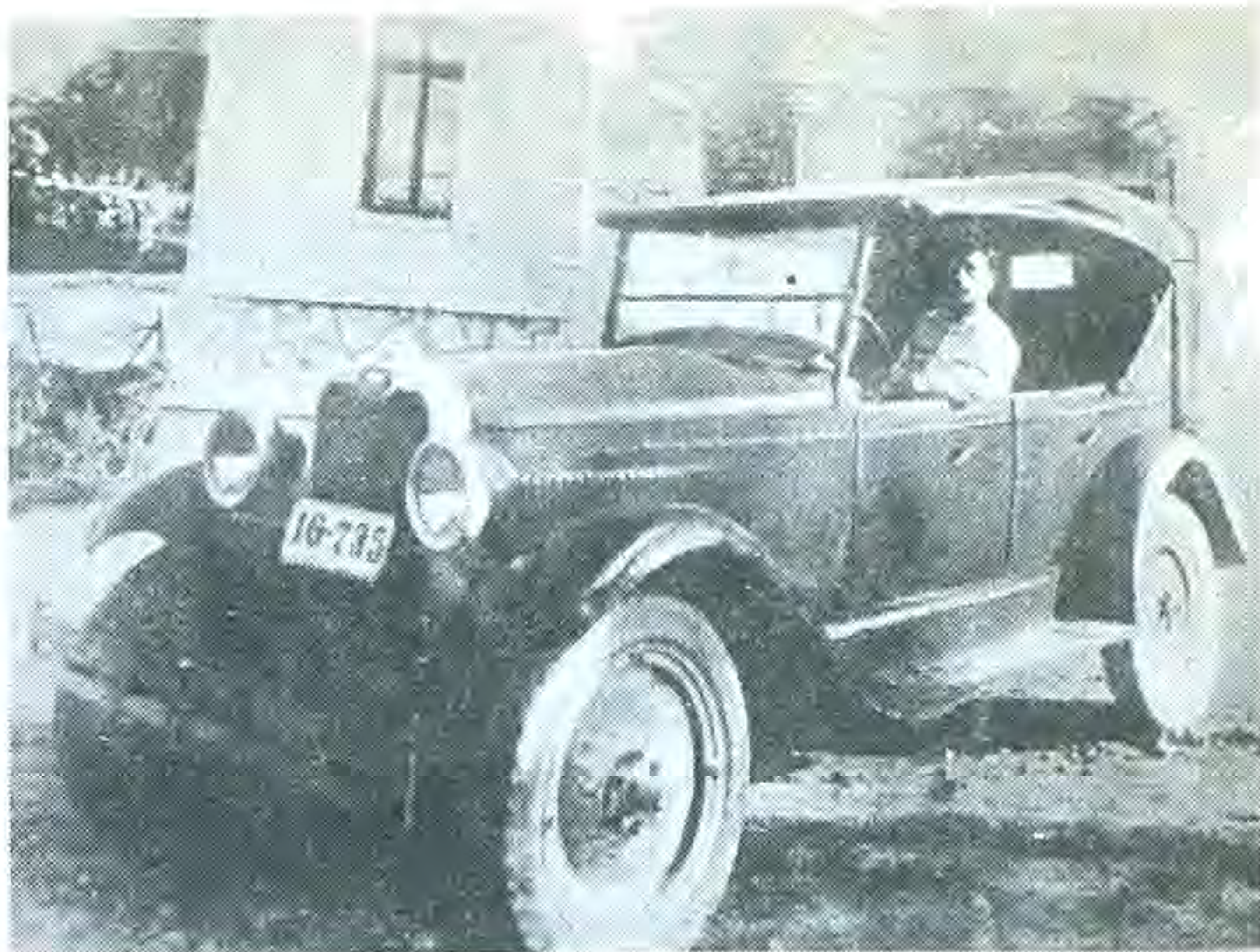
«Κατὰ πληροφορίες, ἀλλὰ ὄχι θετικές, τὸν ἀδελφὸ μου τὸν δολοφόνησε κάποιος χωροφύλακας Ἀρμπέντης. Ἀπὸ πὺ πηγάζει αὐτὴ ἡ πληροφορία δὲν θυμάμαι. Πῆγα τότε νὰ συναντήσω αὐτὸν τὸν Ἀρμπέντη, ἀλλὰ εἶχε ἀμέσως μετατεθεῖ μακριά. Ἀργότερα μᾶς εἶπαν ὅτι ὁ Ἀρμπέντης πέθανε φυματικός, σὲ σανατόριο τῆς Κατερίνης... Γεγονὸς εἶναι ὅτι παρὰ τὶς ἐνέργειές του στὸν τότε ἀστυνομικὸ διευθυντὴ Ντάκο, ὁ δολοφόνος οὔτε βρέθηκε ἐπίσημα, οὔτε φυσικά, συνελήφθη ποτέ...»

Η ΔΙΚΗ — Ο ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τὴν ἄλλη μέρα κηδεύτηκαν ὅπως-ὅπως τὰ θύματα. Στὸ μεταξὺ ἡ πόλη ἦταν ἀνάστατη. Οἱ συγκρούσεις συνεχίζονταν ἐνῶ στρατιῶτες τηρούσαν τὴν τάξη. Τὸ ἴδιο βράδυ τὰ πράγματα ἄλλαξαν. Μονάδες στρατοῦ ἔφτασαν στὴ Θεσσαλονίκη ἀπὸ τὴ Λάρισα καὶ τὴν Ἀθήνα. Δυὸ ἀντιτορπιλικὰ ἀποβίβασαν ναῦτες.

Τὸ πρωὶ ἐξαπολύθηκε κύμα συλλήψεων. Πιάστηκαν ἑκατοντάδες. Ἡ ἀστυνομία σὲ ἀνακοίνωσή της δήλωνε:

«Ὁ Μεταξὰς ἐδέχθη ἐπίθεσιν. Ἐλήφθησαν τὰ κατάλληλα μέτρα».



Ὁ Τούσης στὸ αὐτοκίνητό του.

Ἐσκηνοθετήθηκε μιὰ δίκη πὺ, ἔπειτα ἀπὸ 3 ἀναβολές, ἔγινε στὴν Ἔδεσσα τὸ 1938. Οἱ θεωρηθέντες σὰν πρωπαίτιοι καὶ ἡγέτες τῆς ἀπεργίας, φυλακίστηκαν. Ἀργότερα παραδόθηκαν χέρι μὲ χέρι στοὺς Γερμανούς. Οἱ περισσότεροι ἐκτελέστηκαν. Στὰ θύματα τῆς 9 Μαΐου προστέθηκαν καινούργια. Χώρια ἐκείνοι πὺ ἄφησαν τὰ κόκαλά τους στὰ πουργκατόρια τῆς ἔξορίας, ὅπου τοὺς ἔστειλε ὁ Μεταξικὸς Πολιτισμός!

Σήμερα, κλείνουν 40 ἀκριβῶς χρόνια ἀπὸ τὶς μεστὲς ἐκείνες ἡμέρες τοῦ Μάη τοῦ '36.

«Τὰ πὺ δὲν μούπαν οἱ καιροὶ
 κι' ὄλου τοῦ κόσμου οἱ γλώσσες
 μού τᾶπε μόνο ἡ μιὰ στιγμή,
 ξεχωριστὴ στὶς τόσες...».

TO ΒΗΜΑ TO ΒΗ
 ὀλόκληρη ἡ Ἑλλάδα
 ὀλόκληρος ὁ κόσμος
 Ο ΒΗΜΑ TO ΒΗΜ
 Α TO ΒΗΜΑ TO
 TO ΒΗΜΑ TO ΒΗ
 ΒΗΜΑ TO ΒΗΜΑ
 Ο ΒΗΜΑ TO ΒΗΜ
 Α TO ΒΗΜΑ TO
 Ο ΒΗΜΑ TO ΒΗΜ
 Ο ΒΗΜΑ TO ΒΗΜ

ΤΟ ΒΗΜΑ

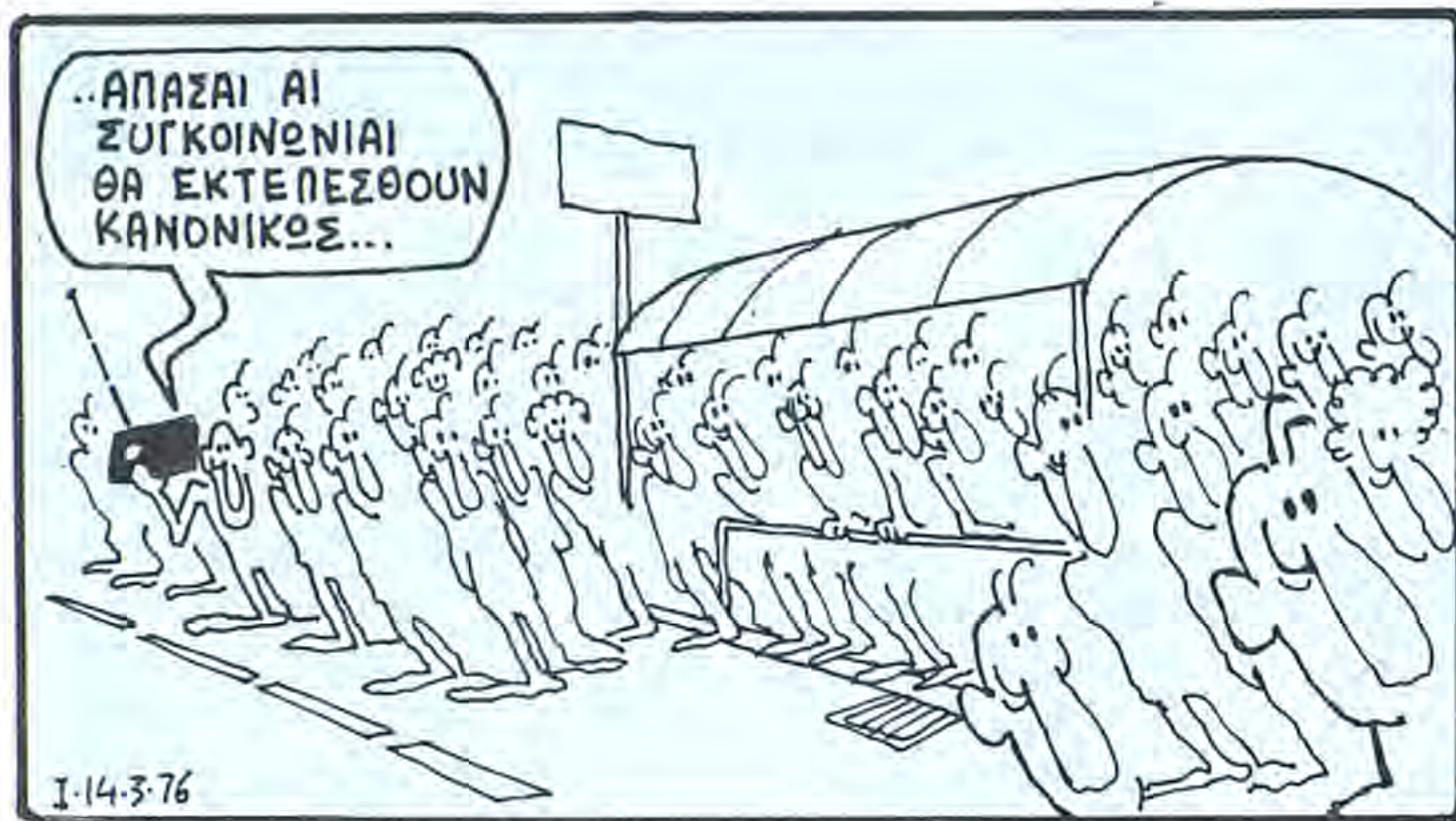
κάθε πρωὶ
 στὰ χέρια σας.

Μωσὸς.
 ὀρέα δόρα

Ὁμήρου 21 - τηλ. 635-394

ΑΣΤΙΚΕΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

Του Μαρίνου Βλέσσα



ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΕΝΟ καλοκαίρι παρουσιάστηκαν οι πρώτες αντιδράσεις στην τρίτη διαδοχικά αύξηση των εισιτηρίων στις δημόσιες συγκοινωνίες μέσα σε 8 μήνες.

● Τό 'Ινστιτούτο Καταναλωτών, διάφορες οργανώσεις και μερικές εφημερίδες έκαναν έκκληση για μπουκοτάζ του ηλεκτρικού σιδηρόδρομου. Τυπώθηκαν κάρτες για τὰ τζάμια των Ι.Χ. «'Ελάτε μαζί μου». 'Η άποτυχία του άνεδαφικού συνθήματος ήταν παταγώδης. Λίγο καιρό αργότερα, ένα αντίστοιχο μπουκοτάζ στο κρέας σημείωνε ασύγκριτα μεγαλύτερη επιτυχία. 'Εναλλακτική λύση στο διαιτολόγιο υπήρχε.

● Ποιά όμως εναλλακτική λύση υπάρχει για τις δημόσιες συγκοινωνίες; Πώς απαιτούμε από τον εργαζόμενο να λύσει μ'άλλον τρόπο τό πρόβλημα της μετάβασης στην εργασία του στις 5 και στις 6 τό πρωί (πόσα άραγε Ι.Χ. κυκλοφορούν αυτή την ώρα;) 'Αντίστοιχα: έλπίζουμε ότι οι άργόσχολες κυρίες της 11ης πρωϊνής θά κάνουν ώτοστόπ γιατί άγανακτούν στην επί πλέον άφαιμάξη της μιάς δραχμής;

● 'Η κριτική σε ένα άνεδαφικό σύνθημα θά ήταν ίσως χωρίς ενδιαφέρον άν σήμερα, ύστερα από μερικούς μήνες, ή φυσική ροή του λαϊκού κινήματος δέν έδινε ένα διαφορετικό περιεχόμενο στή γενική, αλλά και μέχρι τώρα εύλογα παθητική άγανάκτηση για τις διαδοχικές αύξήσεις των εισιτηρίων. Μιλάμε για τις κινητοποιήσεις, τόσο των εργαζομένων στα λεωφορεία, όσο και του έπιβατικού κοινού

κατά τούς δύο τελευταίους μήνες, με άποκορύφωμα την άρνηση πληρωμής εισιτηρίου στους άπεργοσπάστες. Βέβαια δέν έλειψε ένα γενικότερο ευνοϊκό κλίμα, δημιουργημένο από την άπεργοσπαστική πραχτική των λεωφορειούχων, πού με τις εύλογες του κράτους ρίχτηκαν σε μιά χωρίς προηγούμενο άισχροκέρδεια.

● Τό ποιοτικό άλμα στο λαϊκό κίνημα για φτηνές και ανθρώπινες συγκοινωνίες έγινε με την παλαική συγκέντρωση και άπεργία της Θεσσαλονίκης στις 2 του Φλεβάρη. 'Ηταν ή πρώτη κινητοποίηση γύρω από ένα αίτημα του οποίου ο οργανωτικός χειρισμός είναι έξαιρετικά δύσκολος. Δέν πρόκειται για τούς εργαζόμενους ενός εργοστασίου, όπου μιά άποτελεσματική και συνειδητοποιημένη επιτροπή μπορεί να δώσει άγωνιστική προοπτική σ'ένα γενικό πρόβλημα. Δέν πρόκειται επίσης για μιά περίπτωση άπλης έπιλογής, όπου ή διάχυτη δυσaréσκεια και μιά εύστοχη συνθηματολογία φέρουν κάποιο άποτέλεσμα, όπως στην περίπτωση του κρέατος. Οι συγκοινωνίες δέν αντιπροσωπεύουν μιά έπιλογή για την πλειοψηφία των εργαζομένων, αλλά έξαναγκασμό, έφ'όσον είναι προϋπόθεση για τό μεροκάματο. Σε χώρες με πιο προχωρημένο κίνημα, προβάλλουν αίτήματα για δωρεάν άστικές συγκοινωνίες, τύπου κοινωικών ύπηρεσιών, πράγμα πού έχει ήδη δοκιμαστεί σε μερικές πόλεις της δυτικής Ευρώπης. Προβάλλει επίσης τό αίτημα πληρωμένων ώρων μετακίνησης, ή τουλάχιστον πληρωμένου εισιτηρίου. Κι όλα αυτά σ'ένα πλαίσιο γενικότερων άγώνων

για την όργάνωση του άστικού περιβάλλοντος.

● 'Ετσι ή άπεργία-διαδήλωση της Θεσσαλονίκης άποτελεί τό προοίμιο μιάς σειράς κινητοποιήσεων γύρω από προβλήματα πού άπαιτούν διαφορετικού τύπου όργάνωση από την πατροπαράδοτη: 'Οργάνωση της βάσης, εύκαιριακή όσο και μόνιμη, συνεχή και έξελισσόμενη προς ένα λαϊκό κίνημα, αντίρροπο στις όποιοσδήποτε «έκ των άνω» έπιλογές ή παραλείψεις.

● 'Η κατάληψη του λεωφορείου στον 'Υμηττό και τὰ «παράπονα στον Δήμαρχο» μπορεί να μαρτυρούν άυθορμητισμό, όχι ίσως αρκετά άποτελεσματικά διοχετευμένο, ώστόσο δίνουν τό μέτρο της δυνατότητας για μιά εύκαιριακή συσπείρωση πού μπορεί να έξελιχθεί σε μόνιμότερη και τότε πιά άποτελεσματική. 'Η πρόθεση του Δήμου Ζωγράφου να αγοράσει τρία λεωφορεία μπορεί να μαρτυρεί, πάλι, διάφορες άυταπάτες, δίνει όμως με τή σειρά της τό βαθμό κρισιμότητας του όλου θέματος.

● Κρισιμότητα και λαϊκή άποφασιστικότητα φάνηκαν μέρα με την ήμερα στή διάρκεια της τελευταίας άπεργίας (1-19 Μάρτη) των εργαζομένων στα άστικά λεωφορεία της 'Αθήνας. Παρά τις προσπάθειες των λεωφορειούχων, του Κράτους και της διοίκησης της ΠΟΥΠΑ, ή λαϊκή συμπάρασταση υπήρξε έμπραχτη. 'Ο κόσμος μεμονωμένα στην άρχή και πιο όργανωμένα άργότερα, άρνιόταν να πληρώσει τούς άπεργοσπάστες λεωφορειούχους, με άποτέλεσμα συνεχείς διαπληκτισμούς, δεκάδες συλλήψεις και μικροδίκες. 'Επιτροπή σχηματίστηκε με βασικό άξονα τή μείωση του εισιτηρίου στις 4,50 δραχ. 'Ακολούθησαν οι ύποεπιτροπές σε συνοικίες, μοιράστηκαν δεκάδες χιλιάδες προκηρύξεις και όργανώθηκαν ομάδες για μπουκοτάζ των εισιτηρίων, πρωτοβουλία πού υλοθέτησε με άνακοίνωσή της και ή ΕΦΕΕ. 'Ηδη ή στάση των άπεργών στο θέμα του εισιτηρίου ήταν έκπληκτική: δήλωσαν ότι παραιτούνται από τις αύξήσεις εάν τό εισιτήριο μειωθεί στις 4,50 δραχ. Τελικά όμως οι διοικήσεις των σωματείων φάνηκαν κατώτερες από τις περιστάσεις. Προσπάθησαν να θάψουν αυτήν την «πολιτική» χειρονομία των άπεργών και τέλος ήλθαν σε σύγκρουση μαζί τους όταν εισηγήθηκαν τή μετατροπή της άπεργίας σε τριώρες στάσεις εργασίας.

● 'Ετσι ή άπεργία τερατιστηκε χωρίς να ίκανοποιηθεί κανένα βασικό αίτημα. Και μάλιστα σε κρισιμη στιγμή. Λίγες μέρες άκόμη και ή λαϊκή κινητοποίηση θά κορυφωνόταν, πράγμα πού ώστόσο θά γίνει στην έπόμενη άπεργία ή στις έπόμενες αύξήσεις.

● Πάντως στο ενδιάμεσο διάστημα ή άδράνεια θά 'ταν καταστρεπτική. 'Εχει

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΚΑΒΑΛΑΣ

(ἢ οἱ χουντικοὶ ξανάρχονται)

Τοῦ Θέμη Γεωργίου

Τὸ 18ο πανελλήνιο συνέδριο τῆς ΓΣΕΕ πὺ ἐγινε στὴν Καβάλα πρὶν εἴκοσι μέρες (10-11 τοῦ Ἀπριλίου) ἦταν τὸ πρῶτο μετὰ τὴν «ἀλλαγὴ τοῦ Ἰουλίου». Κι' ἔβγαλε τοὺς χουντικούς συνδικαλιστὲς στὴν δευτέρη θέση! Στὴν οὐσία, τὸ τελικὸ ἀποτέλεσμα ἀλλοιώθηκε ἀπὸ τὶς ἴδιες τὶς διαδικασίες τοῦ νόμου 42/74

Στὸ συνέδριο, πῆραν μέρος 573 ἀντιπρόσωποι 77 Ἑργατικῶν Κέντρων καὶ 42 Ὀμοσπονδιῶν πὺ ὑπολογίζεται ὅτι ἐκπροσωποῦν τὶς 400.000 συνδικαλιζόμενους σὲ σύνολο 1.2000.000 περίπου μισθωτῶν (ἐκτὸς ἀγροτῶν). Πολλὰ μαζικὰ σωματεῖα ὅπως ἡ Ὀμοσπονδία Οἰκοδόμων δὲν ἀντιπροσωπεύτηκαν γιὰ διάφορους λόγους. Τὸ ἐπίσημο αἰτιολογικὸ ἦταν οἱ γνωστὲς νομιμοφανεῖς δικαιολογίες γιὰ τὸν ἀποκλεισμὸ τους.

Σύμφωνα καὶ μὲ τὸ γενικότερο κυβερνητικὸ σχέδιο γιὰ τὸν ἔλεγχο τοῦ κινήματος μετὰ τὴ μεταπολίτευση ἄλλαξαν μόνο

οἱ διοικήσεις τῶν δευτεροβάθμιων σωματείων δηλ. οἱ ὁμοσπονδίες καὶ τὰ ἐργατικὰ κέντρα, ΓΣΕΕ. Ἀντίθετα, στὰ πρωτοβάθμια σωματεῖα παρέμειναν, στὸ σύνολό τους σχεδόν, οἱ ἴδιες διοικήσεις πὺ εἶχε διορίσει ἡ χούντα. Φυσικὴ συνέπεια ἦταν οἱ διοικήσεις αὐτὲς νὰ ἐλέγχουν τοὺς μηχανισμοὺς τῶν ἐκλογῶν στὰ σωματεῖα τους ἀποτέλεσμα ἡ ἐκπροσώπησή τους στὰ δευτεροβάθμια ὄργανα νὰ εἶναι ἰδιαίτερα ἐξογκωμένη.

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν — πὺ ἐγιναν μὲ ἀναλογικὸ σύστημα εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

Συνδικαλιστικὲς παρατάξεις	ψῆφοι	Ἔδρες
● Δ.Σ. (Δημοκρατικὴ Συνεργασία - πρῶην ΑΣΔΗΣ) Συνασπισμὸς διάφορων στοιχείων: Κεντρῶι, Καραμανλικὸι, Ἀδέσμευτοι, Δεξιοί-Παπαγεωργίου, Καρακίτσος, Θεοφανόπουλος, Δούσκας.	254	16
● ΕΔΕΚ (Ἐλεύθερο Δημοκρατικὸ Ἑργατικὸ Κίνημα). Χουντικοί-Χιώτης, Μαραβέλιας, Λευτεριώτης	125	8
● ΕΣΑΚ (Ἐνιαῖο Συνδικαλιστικὸ Ἀντιδικτατορικὸ Κίνημα). ΚΚΕ - Σπυρόπουλος, Ἐπιτρόπου, Προβελέγγιος	91	6
● ΠΑΣΚΕ (Πανελλήνιο Ἀγωνιστικὸ Συνδικαλιστικὸ Κίνημα Ἑργαζομένων) ΠΑΣΟΚ - Δασκαλάκης, Φουρναράκης	49	3
● ΑΕΜ (Ἀντιδικτατορικὸ Ἑργατικὸ Μέτωπο) ΚΚΕ (ἐσ.). - Χατζηβασιλείου, Γαλανόπουλος	27	2
● Ἀνεξάρτητοι (Ρομπόπουλος, 14 Κοτσοβάλης 8)	22	-
● Ἀκυρα	1	-
	<hr/> 569	<hr/> 35

Τὸ ΑΕΜ τοῦ ΚΚΕ ἐσ. καὶ ὀρισμένοι δεξιὸι συνδικαλιστὲς ὅπως ὁ Ρομπόπουλος ἀνεξαρτητοποιήθηκαν ἀπὸ τὴν ΑΣΔΗΣ, πὺ τελικὰ μετονομάστηκε σὲ Δημοκρατικὴ Συνεργασία, λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ συνέδριο. Στὴ ΔΣ μετέχουν ἡ ΑΔΕΚ τῆς ΕΔΗΚ ὑπὸ τοὺς Δ. Χαρίτο, Χ. Μαραρόπουλο καὶ οἱ λεγόμενοι ἀδέσμευτοι Κεντρῶι καὶ Καραμανλικὸι συνδικαλιστικὲς. Συμμετέχουν ἐπίσης ὀρισμένα στοιχεῖα πὺ χαρακτηρίζονται σὰν ΟΦΑ ("Ὄπου Φυσηθεῖ ὁ Ἄνεμος) ἢ ἀλλιῶς «παρδαλοί», καθὼς ἐπίσης καὶ ἄτομα ὅπως ὁ Σαραντάρης, γνωστὸς ἀπὸ τὴν ἀκόλουθη παλιά του δήλωση: νὰ κάνουμε τὰ τρακτέρ τάνκς καὶ νὰ τὰ δώσουμε στὸν Παπαδόπουλο».

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν εἰ-

νοῦν τὸ κυβερνητικὸ σχέδιο, πὺ ἤθελε βέβαια νὰ ἀποφύγει τὴν πλήρη ἐπικράτηση τῶν χουντικῶν στοιχείων, κυρίως γιὰ λόγους ἐντυπώσεων στὸ ἐξωτερικὸ, ἀλλὰ ταυτόχρονα ἐπιθυμοῦσε μιὰ ἀσθενὴ πλειοψηφία τῆς ὀμάδας Παπαγεωργίου - Καρακίτσου, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ τὴν ἐλέγχει ἀποτελεσματικὰ. Ἡ μεγάλη μάχη δόθηκε μετὰ τῶν ὀριακῶν «συνδικαλιστῶν» πὺ ἀμφιταλανεύονταν μετὰ τῶν Παπαγεωργίου - Καρακίτσου καὶ χουντικῶν. Τὸ παρασκήνιο ὀργίαζε ἤδη ἀπὸ τὴν Τετάρτη πὺ εἶχαν ἔρθει τὰ πρῶτα κλιμάκια τῶν συνέδρων. Στὰ περιθώρια τῶν σχετικῶν διεργασιῶν ἔδρασαν διάφορα στοιχεῖα καὶ «παράγοντες», μετὰ τῶν ὀποιῶν καὶ γνωστὸς δικηγόρος πὺ θεωρεῖται σὰν ὁ «προστάτης» τῶν ἐργατοπατέρων. Σχετικὰ ἱκανοποιημένοι ἀπὸ τὸ ἀποτελέ-

ἤδη γίνε μιὰ ἀρχὴ καὶ ἡ ἀποτελεσματικότητά τῆς συνειδητῆς λαϊκῆς παρέμβασης, σ' ἓνα θέμα παγιδευμένο μέχρι σήμερα στὴν ὀργανωτικὴ δυσπραγία τοῦ ἐπιβατικοῦ κοινοῦ, τὴν αἰσχροκέρδεια τῶν κεφαλαιούχων καὶ τὴν ἀδιαφορία τοῦ κράτους ἔχει διαφανεῖ. Γιατί, ἐάν ὁ προβληματισμὸς πάνω στὸ θέμα τῶν δημόσιων συγκοινωνιῶν ἀνοίγει σειρὰ ἀπὸ ἐρωτήματα ἀμέσως κλείνει τουλάχιστον ἓνα: δὲν ὑπάρχει καμιά ἀμφιβολία γιὰ τὴν ἀπαράδεκτη καὶ μοναδικὴ (ὄχι μόνο μὲ βάση τὰ ἑυρωπαϊκὰ μέτρα) κατάστασή τους ὅσο καὶ γιὰ τὴ διάχυτη ἀποφασιστικὴ γιὰ ἀλλαγὴ τῆς. Εἶναι καιρὸς, καὶ ὑπάρχει δυνατότητα, νὰ τεθεῖ φραγμὸς στὴ μικροκαπιταλιστικὴ κερδοσκοπία μὲ τὶς κρατικὲς εὐλογίες.

● Καὶ βέβαια δὲν μιλάμε στὸ ὄνομα μιᾶς κρατικομονοπωλιακῆς ἀνάπτυξης, ὅσο φαινεται ἀνεδαφικὴ ἡ ὀποιαδήποτε λαϊκιστικὴ συνθηματολογία πάνω στὸ θέμα τῆς δημοτικοποίησης. Ἡ ἐπίλυση τοῦ συγκοινωνιακοῦ προὑποθέτει ἐφαρμογὴ ἓνός εὐρύτερου προγράμματος μεταρρυθμίσεων στὸ ἀστικὸ περιβάλλον καὶ ἔτσι εἶναι περίπου σίγουρο ὅτι ἡ διαχείρησή του ἀπὸ τὰ ἰσχνὰ βαλάντια τῆς τοπικῆς αὐτοδιοίκησης ἐλάχιστα θὰ βελτιώσῃ τὴν κατάσταση, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀνάμιξη τοῦ κράτους. Στὸ βαθμὸ πὺ ἡ σημερινὴ (καὶ αὐριανὴ) Δεξιά μόνιμα κονταροκτυπιεῖται μὲ τοὺς «λαϊκομετωπικούς» Δήμους ἡ ὀλη κατάσταση θὰ ὀδηγήσῃ σὲ μιὰ μείωση τοῦ πολιτικοῦ κύρους τῶν τελευταίων. Ἀντίθετα οἱ Δήμοι θὰ μποροῦσαν νὰ διοχετεύσουν τὴ ζωτικότητά τους σὲ λιγότερο ἀκανθῶδεις ἀλλὰ ἐξ ἴσου σημαντικὸς τομεῖς. Ὅσο γιὰ τὸ συγκοινωνιακὸ, μιὰ κρατικοποίηση, καὶ τὴν ἀσυδοσία τῶν ἐδιωτικῶν κεφαλαιούχων θὰ σταματοῦσε καὶ τὸ λαϊκὸ κίνημα γιὰ φθινὲς καὶ ἀνθρώπινες συγκοινωνίες θὰ ἐνίσχυε προσανατολιζοντάς το σὲ πιέσεις πρὸς ἓνα συγκεκριμένο καὶ ἀπρόσωπο φορέα μὲ σύμμαχο καὶ ὄχι στόχο τὴν τοπικὴ αὐτοδιοίκηση. Ἀλλὰ καὶ κάτι παραπάνω: Θὰ τὸ ἐξωθοῦσε ἴσως, σὲ μιὰ ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος μέσα στὴν εὐρύτερη ὀπτικὴ τῶν ποικίλων διασυνδέσεων του μὲ τὰ προβλήματα ὀργάνωσης τοῦ ἀστικοῦ χώρου.



σμα τών έκλογών είναι και ή ΕΣΑΚ (ΚΚΕ) πού όπως φαίνεται προσέκλυσε περισσότερους ψήφους άπ' αυτούς τών 70 με 75 συνέδρων πού έλεγχε άπόλυτα. Σ' αυτό φαίνεται πώς συνετέλεσε και ή σύμπραξη μαζί της αξιόλογων στελεχών της άριστεράς όπως του Γρ. Ψαλτάκου καθώς και ή άρκετά ίκανοποιητική παρουσία τών έκπροσώπων της.

Χαρακτηριστικό είναι τó γεγονός ότι οί συνέδροι της ΕΣΑΚ και του ΑΕΜ ήταν σχεδόν οί μόνοι πού παρέμειναν μέχρι την τελευταία βραδινή ώρα πού τέλειωσε τó συνέδριο, πράγμα για τó όποιο τούς ευχαρίστησε ιδιαίτερα ό πρόεδρος Παπαγεωργίου. Τό ΑΕΜ, παρ' όλη την εύπρόσωπη παρουσία τών Χατζηβασιλείου, Γαλανόπουλου, Τασούλη κ. ά., δέν κατόρθωσε τελικά νά πάρει περισσότερες άπό 2 έδρες. Αυτό άποδόθηκε κυρίως στην παλαιότερη μειοδοτική σύμπραξη του με την ΑΣΔΗΣ, πού χαρακτηρίστηκε σαν λεόντεια σύμβαση για τó ΑΕΜ. Η συνεργασία αυτή άποφεύχθηκε στη νέα Έκτελεστική της ΓΣΕΕ, όπου δέν συμμετέχει ό Ο. Χατζηβασιλείου παρ' όλες τις μεγάλες παραχωρήσεις πού του έγιναν.

Η παρουσία του ΠΑΣΚΕ στο συνέδριο δέν μπορεί νά χαρακτηριστεί σαν ιδιαίτερα ίκανοποιητική. Γενικά φαίνεται πώς ή παράταξη αυτή του ΠΑΣΟΚ, παρ' όλες τις μερικότερες έπιτυχίες της και τις φιλότιμες προσπάθειες τών έκπροσώπων της, δέν κατόρθωσε νά άνορθωθεί μετά τη διαρροή στελεχών της πείρας του Γ. Ταξιάρχου.

Άδιευκρίνιστο παραμένει πρós ποιά παράταξη έκλεινε τελικά ό Θ. Παπαμάργαρης, πρόεδρος της ΟΤΟΕ (Όμοσπονδία Τραπεζικών Όργανισμών Ελλάδος) με τούς 6 περίπου «δικούς του» αντιπρόσωπους.

Τό συνέδριο παρακολούθησαν άρκετοί ξένοι συνδικαλιστές του δυτικού κυρίως συνδικαλιστικού στρατόπεδου. Μεταξύ τών άλλων παραβρέθηκαν ό: Ο. Κέρστεν, Γ. Γραμματέας της Διεθνούς Συνομοσπονδίας τών Έλεύθερων Συνδι-

κάτων, και ό Ε. LAURIJSSEN, υπεύθυνος της ίδιας όργάνωσης για τις μεσογειακές χώρες. Ό τελευταίος είχε έρθει άρκετές φορές στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της δικτατορίας και είχε έπαφες με την ομάδα του ΔΕΚΕ τών Παπαγεωργίου, Λάσκαρη, Παπαϊωάνου, Βιτώρη.

Παραβρέθηκαν επίσης άρκετοί Κύπριοι συνδικαλιστές πού συμμετείχαν σαν τακτικά μέλη του συνεδρίου, καθώς και έκπρόσωποι τών Έλλήνων Μεταναστών όπως ό Σπ. Κλοτωρής άπό τη Γερμανία (D.G.B.) ό Λευτέρης Σαρρής άπό τó Βέλγιο και ό Η. Χατζηανδρέου άπό τη Διεθνή Όμοσπονδία Μετάλλου.

Τό νέο συμβούλιο

Τό 35μελές συμβούλιο της ΓΣΕΕ συνήλθε σέ σώμα στις 17/4/76. Για την Έκτελεστική Έπιτροπή έγιναν δύο ψηφοφορίες σύμφωνα και με τó καταστατικό, πού παρέχει τη δυνατότητα (έκτός άπό την περίπτωση του Ταμία) στον πλειψηφήςαντα συνδυασμό νά σχηματίσει διοίκηση χωρίς νά συγκεντρώνει την άπόλυτη πλειοψηφία. Την αύλαία έκλεισε ή άξιοπρόσεχτη χειρονομία του κεντρικού συνδικαλιστή Δ. Χαρίτου πού παραιτήθηκε - αν και ήταν ό μόνος πού δέν πιέστηκε σχετικά - για νά συμμετάσχει στο 35μελές συμβούλιο και τελικά στην έκτελεστική έπιτροπή ό έκλεκτος της κυβέρνησης Έμμ. Σαΐτης. Ό τελευταίος αυτός, πού ήλθε πρώτος έπιλαχών στις έκλογές του συνεδρίου, άπειλούσε ότι σέ αντίθετη περίπτωση ή ΠΝΟ (Πανελλήνια Ναυτική Όμοσπονδία) την όποία έκπροσωπεί θά προσχωρούσε σέ κάποια άλλη όργάνωση πού αυτοαποκαλείται νέα ΓΣΕΕ. (Βλέπε και διάσπαση του κινήματος).

Τά μέλη της Έκτελεστικής Έπιτροπής (πού προέρχονται όλα άπό τη Δημοκρατική Συνεργασία), είναι τά ακόλουθα: Πρόεδρος: Ν. Παπαγεωργίου (Όμοσπονδία Τσιμεντών), γ. γραμματέας: Χ. Καρακίτσος (Πρόεδρος Έργατικού Κέντρου Άθηνών), αντιπρόεδρος: Σ. Σεραφείδης (Πρ. Έργατικού Κέντρου Θεσσαλονίκης), αναπληρωματικός γεν. γραμματέας: Π. Θεοφανόπουλος (Γεν. Γραμματέας Όμοσπονδίας Τραπεζούπαλλήλων), γραμματέας όργανωτικού: Λ. Γιαννόπουλος (γεν. γραμ. Όμ. Ίδιωτ. Ύπαλλήλων) ταμίας: Κ. Μαυρίκος (Όλυμπιακή), αναπλ. γεν. γραμ. όργανωτικού: Ι. Ίορδανίδης (Όμοσπ. Δέρματος), αναπληρωματικός ταμίας: Δ. Δούσκας (ΔΕΗ), μέλη: Χ. Λουΐζας (Προεδρος Έργατικού Κέντρου Καβάλας), Χ. Μαρμαρόπουλος (Όμοσπονδία Μετάλλου), Έμμ. Σαΐτης (ΠΝΟ).

● Άπ' αυτούς «καθαρόαιμοι» δεξιοί θεωρούνται οί Σεραφείδης, Λουΐζας (;), Δούσκας και Σαΐτης.

Η σύνθεση της Έκτελεστικής Έπιτροπής φαίνεται πώς ένισχύει ιδιαίτερα τη θέση του Λάσκαρη στην Κυβέρνηση έξ αίτίας και τών στενών δεσμών του με τά ήγετικά στελέχη της ΓΣΕΕ, αλλά και της δυνατότητάς του νά τούς έλέγχει σέ περίπτωση άνυπακοής άνατρέποντας την άσθενή πλειοψηφία πού διαθέτουν στο 35μελές συμβούλιο.

ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΑΠΟΚΤΗΜΑ



ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΤΟΜΟΣ Α' ΕΞΑΜΗΝΟ 1975

● Σέ πολυτελή πανόδετο τόμο με πλήρη πίνακα περιεχομένων, κυκλοφόρησαν τά τεύχη 10 έως και 22 της Β' περιόδου (Α' έξάμηνο του 1975) Σελίδες 740 Τιμή 300 δραχ.

● Τό καλύτερο δώρο για σās και τούς φίλους σας:

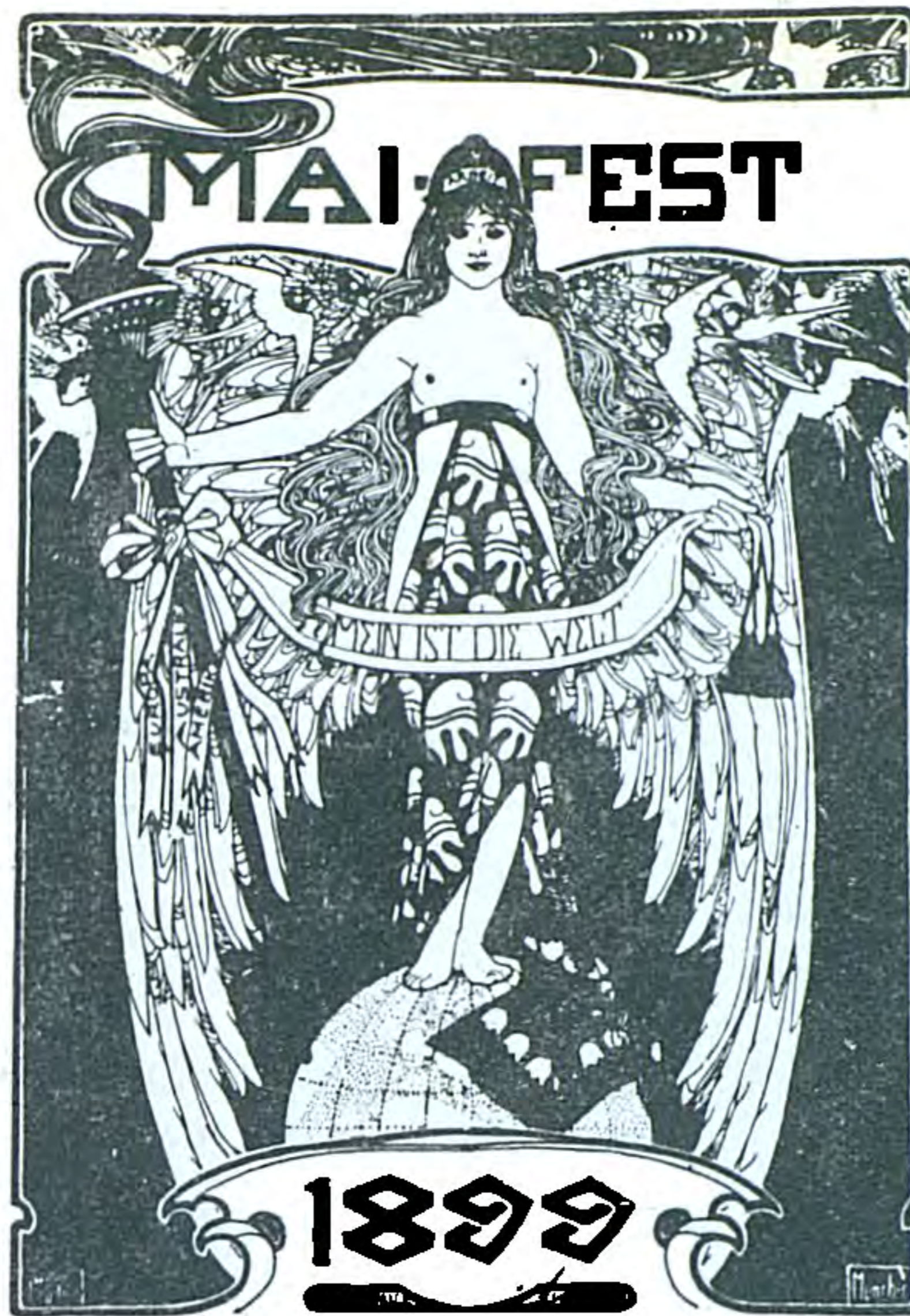
● Ένας πανόδετος τόμος του περιοδικού «ΑΝΤΙ»



ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ



Γερμανική ἀφίσα τοῦ 1899.



Πρωτομαγιά

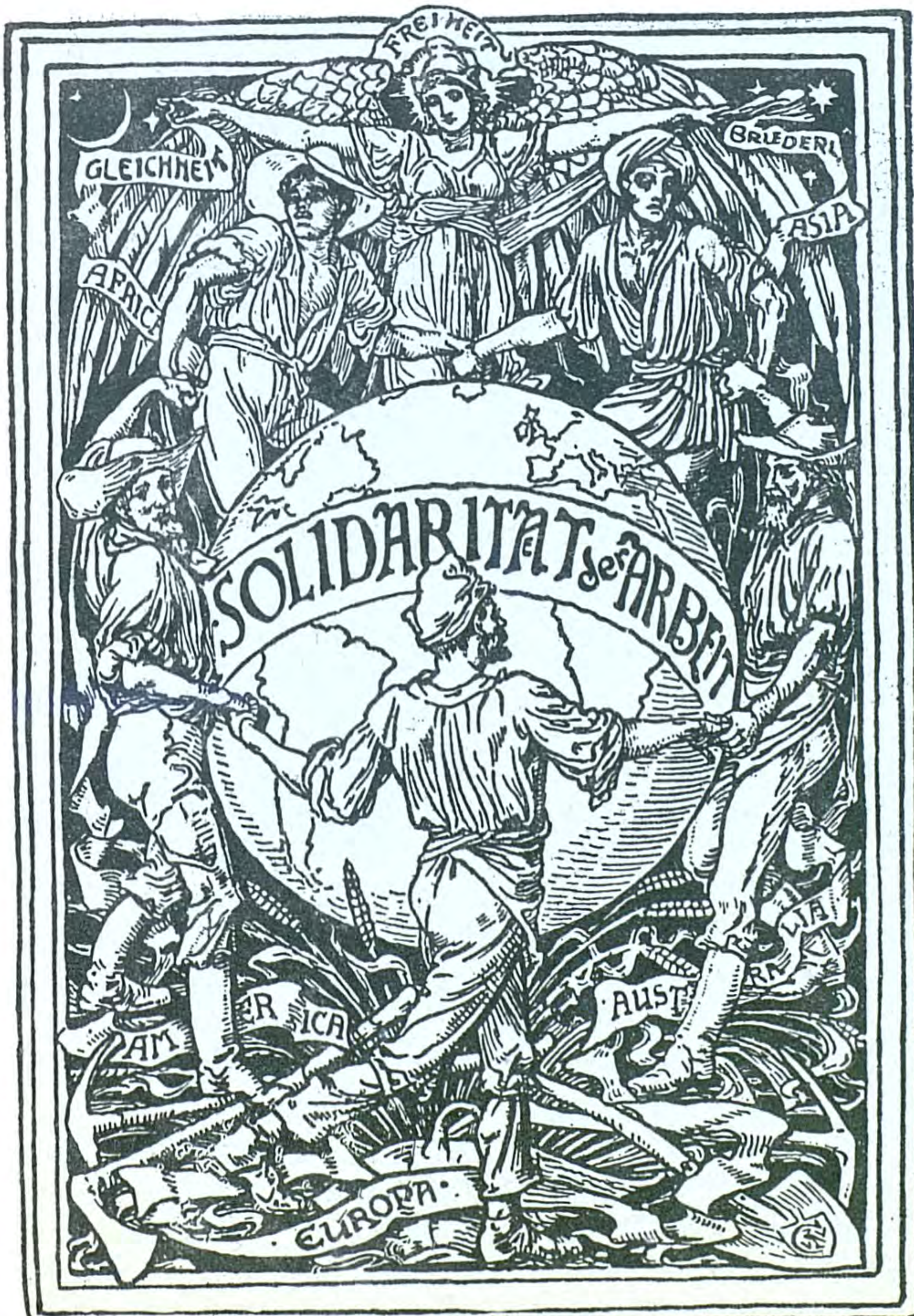
Τὸ 1886 ξέσπασε στὸ Σικάγο ἕνας ἀπεργιακὸς ἀγώνας τῶν ἐργατῶν ποὺ ἔμελλε νὰ μείνει ἱστορικός.

Μὲ ἐπικεφαλῆς τὴν Ἀμερικάνικη Ὀμοσπονδία Ἑργασίας, ποὺ εἶχε βάλει τὸ αἶτημα τοῦ ὀχτάωρου ἤδη ἀπὸ τὸ συνέδριό της τοῦ 1884, 350.000 ἀπεργοὶ ἔριξαν τὸ σύνθημα τῶν «τριῶν 8» (8 ὥρες δουλειά, 8 ὥρες ἀνάπαυση καὶ 8 ὥρες ψυχαγωγία καὶ μόρφωση) καὶ ζήτησαν τὴν ἄμεση καθιέρωση τοῦ ὀχτάωρου ἀπὸ τὴν 1η τοῦ Μάη τοῦ 1886.

Ἔτσι ξεκίνησε, τὴν Πρωτομαγιά τοῦ 1886, ἡ μαζικότερη καὶ μαχητικότερη ἀπεργία ἐκείνης τῆς ἐποχῆς γιὰ τὴν κατάκτηση τοῦ ὀχτάωρου, γιὰ καλύτερες συνθῆκες δουλειᾶς καὶ γιὰ αὔξηση τοῦ μεροκάματου. Ἡ ἀπεργία συνεχίστηκε ἀγωνιστικά καὶ τὶς ἐπόμενες μέρες μὲ συνεχεῖς συγκεντρώσεις καὶ διαδηλώσεις τῶν ἐργατῶν. Στὶς 4 τοῦ Μάη ὅμως,

Γερμανική ἀφίσα τοῦ 1890.

Ρωσική ἀφίσα τοῦ 1920.



1η ΜΑΙΑ 1920 ΕΡΩΔΑ





Άφισα του Κ.Κ.Ε. (έσωτ.) 100 x 68,5 εκ. Κόκκινο, μαύρο, άσπρο.



Άφισα του Ε.Κ.Κ.Ε. 50 x 70 εκ. Κόκκινο, κίτρινο, άσπρο.

και με άφορη τον θάνατο μερικων εργατων και αστυνομικων απο εκρηξη βόμβας, η αστυνομία επεμβαίνει βίαια και συλλαμβάνει τους ηγέτες των εργατων. Πολλοι φυλακίζονται, ενώ 4 από τους μαχητικότερους συνδικαλιστές ηγέτες, οι Πάρσου, Σπάις, Ένγκελ και Φίσερ, καταδικάζονται σε θάνατο μετά από μια δίκη - παρωδία και απαγχονίζονται στις 11 του Νοέμβρη του 1887.

Τρία χρόνια αργότερα, στις 14 του Ιούλη 1889, συνήλθε στο Παρίσι το Διεθνές Έργατικό Συνέδριο, που εξέλιχθηκε σε ιδρυτικό συνέδριο της 2ης Διεθνούς. Στο συνέδριο αυτό και μετά από πρόταση της Αμερικάνικης Ομοσπονδίας Έργασίας, την οποία υποστήριξε θεομά και η γαλλική αντιπροσωπεία, αποφασίστηκε το εξής :

«Το Συνέδριο αποφασίζει να οργανώσει μια μεγάλη διεθνή διαδήλωση, έτσι που σ' όλες τις χώρες, και σ' όλες τις πόλεις και σε μια, από πριν καθορισμένη μέρα, οι εργατικές μάζες να ζητήσουν από τα κρατικά όργανα την ελάττωση με νόμο της εργάσιμης μέρας σε 8 ώρες και την εκπλήρωση των αποφάσεων του Παρισιού. Έφόσον η αμερικάνικη Ομοσπονδία καθόρισε κι αυτή στο συνέδριό της του Αγίου Λουδοβίκου μια παρόμοια διαδήλωση για την Πρωτομαγιά του 1890, η μέρα αυτή ορίστηκε σά μέρα της διεθνούς διαδήλωσης. Οι εργάτες των διαφόρων χωρών πρέπει να οργανώσουν τη διαδήλωσή τους σύμφωνα με τις υπάρχουσες σε κάθε χώρα συνθήκες». (Ουίλλιαμ Φόστερ : «Η ιστορία των τριών Διεθνών», τόμος Α').

Αυτή η ιστορική απόφαση βρήκε μεγάλη απήχηση. Ήδη την Πρωτομαγιά του 1890 η εργατική τάξη απεργεί για πρώτη φορά οργανωμένα σε πολλές χώρες του κόσμου. Η Εύρώπη συνταράσσεται από την πρωτομαγιάτικη απεργία που εκδηλώνεται ιδιαίτερα έντονα στις χώρες με τα περισσότερο αναπτυγμένα κινήματα, όπως η Γαλλία, η Αυστροουγγαρία και η Πολωνία.

Το 1894 — και ενώ το 1893 μεμονωμένοι εργάτες και διανοούμενοι γιόρτασαν στην Αθήνα την Πρωτομαγιά — γιορτάζεται για πρώτη ουσιαστικά φορά η Πρωτομαγιά και στην Ελλάδα.

Το απόγευμα της 1ης του Μάη συγκεντρώνονται πάνω από 1.000 άτομα στο Στάδιο και γίνονται όμιλίες από τους εκπροσώπους διαφόρων σοσιαλιστικών όμιλων της εποχής όπως ο Δρακούλης, ο Καλλέργης, ο Μαρκαντωνάτος και ο Γραμματικός. Στο τέλος της συγκέντρωσης εγκρίθηκε ψήφισμα, στο οποίο αναφέρονταν τα κυριότερα συνδικαλιστικά αιτήματα της εποχής, και επιδόθηκε στην κυβέρνηση.

Αυτή ήταν η γέννηση της Πρωτομαγιάς σαν παγκόσμιας γιορτής του προλεταριάτου. Από τότε και μέχρι σήμερα η εργατική τάξη κάθε χώρας γιορτάζει αγωνιστικά την ταξική και διεθνιστική της ημέρα χρησιμοποιώντας την κατάλληλη μορφή γιορτασμού που της επιτρέπουν οι εκάστοτε συνθήκες στη χώρα της. Τα κομμουνιστικά και εργατικά κόμματα ρίχνουν όλες τους τις δυνάμεις προπαγανδίζοντας με όλα τα μέσα την Πρωτομαγιά. Με προκηρύξεις και αφίσες, με όμιλίες και από τον προοδευτικό τύπο προτρέπουν τους εργάτες και εργαζόμενους να συμμετάσχουν ενεργά στον γιορτασμό της Πρωτομαγιάς, εξηγούν και αναλύουν το περιεχόμενο και τη σημασία αυτής της ημέρας και συνδέουν τον αγώνα του λαού τους με τον αγώνα των λαών όλου του κόσμου.

Πέρσι στην Ελλάδα γιορτάστηκε (ή δεν γιορτάστηκε) η πρώτη μεταδιχτατορική Πρωτομαγιά. Όμως η 1η του Μάη έπεσε μέσα στη μεγάλη εβδομάδα και η κυβέρνηση μέσω του Υπουργού Απασχολήσεως Λάσκαρη απαγόρευε τον ανήμερο γιορτασμό της Πρωτομαγιάς, μεταθέτοντας τη γιορτή (άλλα και την αργία) για τις 9 του Μάη. Αυτή η μετάθεση του γιορτασμού αποτέλεσε στοιχείο έντονης διαμάχης στους κόλπους της Ελληνικής Αριστεράς.

Από την αρχή διαμορφώθηκαν τρεις τάσεις : α) αυτή που τάχθηκε ανεπιφύλαχτα υπέρ της μετάθεσης, υιοθετώντας ουσιαστικά τη θέση της κυβέρνησης, που τοποθετούσε τη θρησκευτική γιορτή πάνω από την ταξική - διεθνιστική γιορτή, β) αυτή που παράλληλα με την κριτική της κυβερ-

νητικῆς θέσης δὲν τοποθετιόταν ἄμεσα καὶ συγκεκριμένα πάνω στὸ θέμα τῆς διαμάχης καὶ γ) αὐτὴ ποὺ ζητοῦσε τὸν ἀνήμερο γιορτασμὸ τῆς Πρωτομαγιάς.

Ἡ ἰδεολογικὴ πάλη πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα πῆρε χαρακτηριστικὴ ὀξύτητα (ἦτανε πρόσφατα καὶ τὰ γεγονότα τῆς 21ης τοῦ Ἀπριλίου στὴν Ἀμερικανικὴ Προσβεία) ποὺ ἐκφράστηκε ποικιλότροπα καὶ παντοῦ: στὶς γεν. συνελεύσεις τῶν ἐργατικῶν σωματείων, στοὺς χώρους δουλειᾶς, στὰ πηγαδάκια, ἀλλὰ καὶ στὸν ἀριστερὸ τύπο.

Τελικὰ ἡ ἐργατικὴ τάξη καὶ ὁ ἐργαζόμενος λαὸς γιορτάσαν διχασμένοι τὴν Πρωτομαγιά. Ἀνήμερα τὴν 1η τοῦ Μάη τὸ ΕΚΚΕ μὲ 1.000 περίπου ὁπαδούς του, καὶ μετὰ ἀπὸ ἀποτυχημένη προσπάθεια νὰ πραγματοποιήσει συγκέντρωση στὴν πλατεία Δημοσφείου, κάνει διαδήλωση ἀπὸ τὸ Πεδίον τοῦ Ἀρεῶς ἕως τὸ Σκοπευτήριον τῆς Καισαριανῆς. Ἡ ΟΜΛΕ κάνει ἐπίσης ἀνήμερα συγκέντρωση στὸ θέατρο «ΓΚΛΟΡΙΑ», ἐνῶ διάφορες ἄλλες μικροομάδες (ΕΕΛΜ, ΟΣΕ, Μαχητῆς κ.λπ.) ἐπιχειροῦν, χωρὶς ἐπιτυχία, νὰ πραγματοποιήσουν διαδήλωση στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας.

Στὶς 9 τοῦ Μάη γιορτάζεται ἡ Πρωτομαγιά σὲ συγκέντρωση 15.000 ἀτόμων στὴν πλατεία Δημοσφείου, ἡ ὁποία ὑποστηρίζεται ἀπὸ τὸ ΚΚΕ, τὸ ΚΚΕ ἐσ., τὸ ΠΑΣΟΚ καὶ τὶς συνδικαλιστικὲς τὸνς ὀργανώσεις, ἀπὸ πολλὰ ἐργατικὰ σωματεία ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πολλοὺς κυβερνητικὸνς συνδικαλιστικὸνς παράγοντες.

Φέτος δίνεται ἡ εὐκαιρία στὸν ἐλληνικὸ ἐργαζόμενον λαὸ νὰ γιορτάσει ἐνωμένος τὴ δευτέρη μεταδιχτατορικὴ Πρωτομαγιά, κάνοντας ἔτσι ἓνα σημαντικό βῆμα γιὰ τὴ σφρηλάτηση τῆς ἐνότητάς του στοὺς διεκδικητικὸνς καὶ πολιτικὸνς ἀγῶνες του.

Ἀφίσα τοῦ ΠΑΣΟΚ 80x55 ἐκ. Κόκκινο, μαῦρο, ἄσπρο.



Ἀφίσα τοῦ Κ.Κ.Ε. 49x70 ἐκ. Πράσινο, κόκκινο, ἄσπρο, κρέμ.



ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

ΜΙΑ πρόχειρη αποδελτίωση τῶν ἑφημερίδων τῆς κοινοβουλευτικῆς καὶ ἐξωκοινοβουλευτικῆς Ἀριστερᾶς ὕστερα ἀπὸ τὴ μεταπολίτευση, θὰ ἀρκοῦσε γιὰ νὰ συγκεντρωθεῖ ὁλόκληρο πακέτο ἀπὸ ἄρθρα καὶ σημειώματα πάνω σὲ προβλήματα συνθηκῶν ἐργασίας στὶς βιομηχανίες καὶ γενικότερα. Μιὰ ἀνάλογη συγκομιδὴ τῆς προδικτατορικῆς περιόδου θὰ ἔταν ἀσύγκριτα πιὸ φτωχὴ. Σήμερα, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά, προβάλλονται ἀπὸ τὸ ἐργατικὸ κίνημα οἱ οἰκονομικὲς διεκδικήσεις σὲ ἄμεση συσχέτιση μὲ προβλήματα ποὺ ἀπορρέουν ἀπὸ τὸ ὅλο σύστημα ὀργάνωσης ἐργασίας καὶ τὶς ἐπιπτώσεις του: Φυσικὸ περιβάλλον, ἐξοντωτικοὶ ρυθμοί, ἄδειες, ὑπερωρίες, κίνδυνοι καὶ ἀτυχήματα, γίνονται στόχοι τῶν ἐργαζόμενων ποὺ σιγά-σιγά συνειδητοποιοῦν ὅτι ὑπάρχουν κι ἄλλοι τρόποι γιὰ μεγιστοποίηση τῶν ἐπιχειρηματικῶν κερδῶν ἔξω ἀπὸ τὸ συνεχὲς ἐξανέμισμα τῶν ἀυξήσεων, ποὺ κατὰ καιροὺς πετυχαίνουν, ἀπὸ τὴν ἄνοδο τοῦ κόστους ζωῆς. Βέβαια, ἡ κατάσταση αὐτὴ πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τὸ ν' ἀντανακλᾷ σὲ μίαν ὁλοκληρωμένη ποιοτικὴ ἄνοδο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ὡστόσο μέσα στὰ τελευταῖα 10 χρόνια μιὰ σειρά ἀπὸ παράγοντες συντέλεσαν στὴν ἀνατροπὴ τῆς παλιᾶς ἱεράρχησης τῶν συνδικαλιστικῶν ἐπιδιώξεων καὶ μάλιστα πολλές φορές σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς ἐπίσημους συνδικαλιστικοὺς φορεῖς.



Τοῦ Μάρκου Δημητρίου

Πρῶτα-πρῶτα οἱ ὅροι ἐργασίας ἐπιδεινώθηκαν σημαντικά. Ἡ περίοδος τῆς στρατοκρατίας ὑπῆρξε γιὰ τὶς πολυεθνικὲς ἐπιχειρήσεις ἰδιαίτερα εὐνοϊκὴ. Ἡ Ἑλλάδα κατοχύρωσε πλέον γιὰ τὰ καλὰ τὸ ἀμφίβολο προνόμιό της σὰ χώρας κατάλληλης γιὰ κερδοσκοπικὲς ἐπενδύσεις, ὄχι μόνο ἐξαιτίας τῶν χαμηλῶν ἀμοιβῶν ἐργασίας ἀλλὰ, κυρίως, γιατί στὸ κόστος ἐγκατάστασης καὶ λειτουργίας μιᾶς ἐπιχείρησης τὸ κονδύλι προστασίας περιβάλλοντος, φυσικῆς καὶ ψυχικῆς υἱείας τῶν ἐργαζόμενων ἦταν ἐντυπωσιακὰ χαμηλό. Ἄς θυμηθοῦμε ὅτι μὲ τὸ περυσινὸ φούντωμα γύρω ἀπὸ τὸ θέμα τῆς ΕΘΥΛ - ΕΛΛΑΣ ἐπανειλημμένα ἔγινε λόγος γιὰ τὴν ἀδυναμία τοῦ ἀμερικανικοῦ μονοπώλιου «Ἐθὺλ - Κορπορέισον» νὰ βρεῖ μέρος γιὰ τὶς ἐγκαταστάσεις του. Ἄφου διώχτηκε ἀπὸ τὴν Καλιφόρνια καὶ τὴν Ἰαπωνία, ἀφου ἡ φασιστικὴ Ἰσπανία καὶ ἡ Ὀλλανδία δὲν δέχτηκαν παρὰ ἀπομο-

νωμένες δεξαμενὲς ἀποθήκευσης, κατέληξε — ἐργοστάσιο καὶ δεξαμενὲς — στὰ πυκνοκατοικημένα περὶχωρα τῆς Θεσσαλονίκης!

Οἱ Ἕλληνες βιομήχανοι ἀπὸ τὴν πλευρὰ τους δὲν φάνηκαν λιγότερο πρόθυμοι νὰ συναγωνιστοῦν τὴν ἀσυδοσία τῶν ξένων μονοπωλίων. Ἄς θυμηθοῦμε μονάχα τὴν ΑΓΕΤ στὸ Βόλο, τὴ Χαλυβουργία, τὰ τραγικὰ δυστυχήματα στὰ Ναυπηγεῖα τοῦ Ἀνδρεάδη. Τέλος ἄς σημειώσουμε ἐνδεικτικὰ ὅτι σύμφωνα μὲ τὶς ἐπίσημες στατιστικὲς τοῦ ΙΚΑ (!) τὰ θανατηφόρα ἀτυχήματα στὸν βιομηχανικὸ κλάδο, ἀπὸ 29 στὰ 1957 ἔφτασαν τὰ 128 στὰ 1972.

Ἡ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη εἶχε σοβαρὸ ἀντίχτυπο ὄχι μόνο στὴν ἐργοστασιακὴ καθημερινότητα ἀλλὰ κι ἔξω ἀπ' αὐτήν. Ἡ μόλυνση τοῦ περιβάλλοντος (ἰδιαίτερα σὲ περιοχὲς κατοικίας βιομηχανικῶν ἐργατῶν), ἡ ὕξηση τοῦ οἰκιστικοῦ

προβλήματος, τὸ συγκοινωνιακὸ κ.λπ. συνειδητοποιήθηκαν ἀπὸ ἓνα σημαντικό τμήμα τῆς ἐργατικῆς τάξης σὰν ὀργανικὰ κομμάτια μιᾶς πολλαπλῆς ἐκμετάλλευσης ποὺ δὲν καταπολεμιέται μὲ ἀπλὲς μισθολογικὲς ἐνισχύσεις. Παράλληλα ἡ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη, μὲ τὴν ἔντονη συγκέντρωση ποὺ τὴ χαρακτηρίζει (1963 : 15.000 ἄτομα σὲ ἐργοστάσια μὲ πάνω ἀπὸ 1.000 ἐργαζόμενους, 1972: 50.000 ἄτομα), παρέχει ἐπιπλέον εὐνοϊκὲς προϋποθέσεις ὥστε ὕστερα ἀπὸ τὴ μεταπολίτευση ν' ἀναπτυχθοῦν οἱ ἀπαραίτητες ὀργανωτικὲς δομὲς ποὺ θὰ προωθοῦσαν τὸν μετασχηματισμὸ τῆς διάχυτης συνειδητοποίησης μιᾶς πολλαπλῆς ἐκμετάλλευσης σὲ ἀγωνιστικὴ αἰχμὴ τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, σπάζοντας μιὰ μακρόχρονη παράδοση οἰκονομιστικῆς καὶ ἐργατοπατερίστικης πραχτικῆς. Τὰ ἐργοστασιακὰ σωματεῖα, ποὺ στὴν πλειοψηφία τους γεννήθηκαν καὶ ἀντρώθηκαν μέσα ἀπὸ ἀπεργιακοὺς ἀγῶνες, κατόρθωσαν πολλὰ φορὲς νὰ συσπειρώσουν τοὺς ἐργαζόμενους γύρω ἀπὸ τὰ καθημερινὰ προβλήματα τους μέσα στὸ ἐργοστάσιο, εἴτε τὰ οἰκονομικὰ, εἴτε τὰ πολιτικὰ (ἀποχουνοποίηση, διώξιμο ἀντεργατικῶν στελεχῶν κ.λπ.), εἴτε συνθετώτερα ποὺ σχετίζονται μὲ τὴν ὀργάνωση τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας καὶ τὶς συνθήκες ἐργασίας ποὺ ἀπορρέουν ἀπ' αὐτήν.

Στὴν προσπάθεια, βέβαια, σφυρηλάτησης τῆς ταξικῆς ἐνότητας μὲ βάση τὰ πολλαπλὰ προβλήματα στοὺς χώρους ἐργασίας κι ἔξω ἀπ' αὐτούς, ἡ προϊστορία τοῦ ἐργατικοῦ μας κινήματος δὲν εἶναι σύμμαχος. Μέχρι τώρα ἡ μόνη σχεδὸν μορφὴ ἐργατικῆς ὀργάνωσης ἦταν ἡ κλαδική. Ὁ συνδικαλιστικὸς κατακερματισμὸς σὲ ὁμοιοεπαγγελματικὲς κατηγορίες, μὲ ἐργαζόμενους διασκορπισμένους σὲ ἑκατοντάδες ἐτερόκλητες ἐπιχειρήσεις, πέρα ἀπὸ τὶς ἀναμφισβήτητες ἐπιδράσεις στὴν ὑπανάπτυξη τῆς ταξικῆς συνείδησης καὶ ἀλληλεγγύης, τὸ πολὺ πολὺ νὰ εὐνοοῦσε μιὰ συσπείρωση γύρω ἀπὸ τὸ μόνο κοινὸ ποὺ ἔχουν ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἐργαζόμενοι : τὴν οἰκονομικὴ ἐκμετάλλευση. Ἐτσι, κι ἂν ἀκόμη γινόταν λόγος γιὰ δυσμενεῖς συνθήκες ἐργασίας, γιὰ ὑπερβολικοὺς ρυθμοὺς κ.λπ., ἡ διαφορετικὴ μορφὴ καὶ ἔνταση ἀπὸ ἐπιχείρηση σὲ ἐπιχείρηση ὀδηγοῦσε τὸν ἐπαγγελματικὸ κλάδο στὴν ἀναζήτηση ἐνὸς κοινοῦ μέτρου, μιᾶς παροχῆς ποὺ γιὰ ὅλους μετράει τὸ ἴδιο. Εἰδικὰ χρηματικὰ ἐπιδόματα ὅπως ἀνθυγιεινῆς ἐργασίας, βαρέων ἐπαγγελματῶν κ.λπ., ἀποχτοῦν σιγά-σιγά μιὰ ἀνεξάρτητη ὄντοτητα, γίνονται «εὐκαιρίες» γιὰ αὐξηση τῶν ἡμερομισθίων, ἐνῶ ἡ ἐργοδοσία ξεμπερδεύει ἀπὸ τὴ σκοτούρα πολυδάπανων ἐπενδύσεων γιὰ τὴ βελτίωση τῶν συνθηκῶν ἐργασίας καὶ οἱ ἐργαζόμενοι βυθίζονται ἀκόμη περισσότερο στὶς αὐταπάτες μιᾶς ταξικῆς νίκης.

ΟΙ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΑΞΕΙΣ

Εἶναι αὐτονόητο ὅτι μιὰ τέτοια οἰκονομιστικὴ νοοτροπία δὲν ἀποβάλλεται ἀπὸ τὴ μιὰ μέρα στὴν ἄλλη, καὶ μάλιστα ὅταν οἱ μεγάλες συνδικαλιστικὲς παρατάξεις δὲ φαίνεται νὰ σκοτίζονται καὶ πολὺ γιὰ κάτι τέτοιο. Ἡ νοοτροπία αὐτὴ ἔχει ἀποκρυσταλλωθεῖ μέσα σὲ ὀλόκληρες δεκαετίες καὶ δὲν εἶναι μόνο ἀποτέλεσμα τῆς κλαδικῆς ὀργανωτικῆς δυσκαμψίας, ἀλλὰ καὶ μιᾶς σειρᾶς ἄλλων παραγόντων, ὅπως τῆς ἔντονης ἐπαγγελματικῆς κινητικότητας τῆς ἐργατικῆς τάξης, τῆς οἰκονομικῆς τῆς ἐξαθλίωσης, τοῦ χαμηλοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου, τοῦ χτυπήματος ποὺ δέχτηκε τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημά τῆς χώρας. Καὶ φυσικὰ τὸ Κεφάλαιο βγαίνει κερδισμένο ἀπ' ὅλες αὐτὲς τὶς ἀδυναμίες. Οὔτε οἱ ἀστικοὶ νόμοι, οὔτε οἱ μεμονωμένοι ἐργοδότες φροντίζουν ἀπὸ μόνοι τους γιὰ τὴν ἐξουδετέρωση τῶν δυσμενῶν ἐπιδράσεων τῶν συνθηκῶν ἐργασίας πάνω στὴν ὑγεία τῶν ἐργαζόμενων, ἀρκεῖ τὸ κόστος ἀντικατάστασης τῆς ἐργατικῆς δύναμης νὰ μὴν αὐξάνεται. Καὶ δὲν αὐξάνεται, ἐφόσον, παρ' ὅλες τὶς δυσμενεῖς ἐπιδράσεις στὴν ὑγεία του, τὸ προλεταριάτο εἶναι συνήθως σὲ θέση νὰ δουλεύει 30 καὶ 40 ὀλόκληρα χρόνια πεισμένο ἀπὸ τὶς ἀνάγκες τῆς ζωῆς καὶ ἀδιαφορώντας γιὰ τὴν ὀλοκλη-

ρωτικὴ φυσικὴ κατάρρευση καὶ τὸν πρόωρο θάνατο. Ἡ κατάσταση γίνεται ἀκόμη πιὸ ἀσφυκτικὴ μὲ τὴ μεγάλη προσφορὰ ἀνειδίκευτης ἐργατικῆς δύναμης, ποὺ συρρέει ἀπὸ τὶς ἀγροτικὲς περιοχὲς στὰ βιομηχανικὰ κέντρα ἀφήνοντας περιθώριο γιὰ ἄμεση ἀναπλήρωση τῆς ὀποιασδήποτε πρόωρης ἀπώλειας. Στὴν ἐλληνικὴ ἐργατικὴ ἱστορία ἀφθονοῦν τὰ περιστατικὰ ἀπόλυσης μὲ αἰτία τὴ μείωση τῆς ἀπόδοσης ἢ τὴν ἀρρώστια.

Ἡ ἐξασφάλιση σωστῶν συνθηκῶν ἐργασίας ὄχι μόνο δὲν μπορεῖ νὰ ἐγκαταλειφθεῖ στὶς πρωτοβουλίες Κεφάλαιου καὶ Κράτους, ἀλλὰ εἶναι σίγουρο ὅτι οἱ φροντίδες ἀπὸ τὴ μεριά τους θὰ ἔναι, ἐντελῶς ἀντίστροφα, ν' αὐξήσουν ρυθμοὺς καὶ ἀποδοτικότητα, ὥστε μὲ τὴ βοήθεια τοῦ πληθωρισμοῦ νὰ ἐξουδετερώσουν τὶς μισθολογικὲς αὐξήσεις ποὺ ἀπέσπασε τὸ ὀργανωμένο ἐργατικὸ κίνημα. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά λοιπὸν συμπιέζουν τὰ ἐξοδα συντήρησης μηχανῶν καὶ κτιρίων, ἀποφεύγοντας νέες πολυδάπανες ἐγκαταστάσεις ἐξουδετέρωσης τῶν δυσμενῶν ἐπιδράσεων στοὺς χώρους τῆς δουλειᾶς, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη («ὑποκύπτουν») σὲ πιέσεις γιὰ παραχώρηση κάποιου «ἐπιδόματος» ποὺ νομιμοποιεῖ ἀκόμη περισσότερο τὴν παραπομπὴ ὀποιασδήποτε βελτίωσης στὶς καλὲς.

Ὅταν, ὅμως, τὸ διεκδικητικὸ κίνημα τῶν ἐργαζόμενων, μὲ κλιμάκωση τῆς ἀγωνιστικότητάς του, πετύχει δυσανάλογα μεγάλες μισθολογικὲς αὐξήσεις σὲ σχέση μ' ἐκεῖνες ποὺ ἔχουν μάθει («ν' ἀντέχουν») οἱ βιομήχανοι, τότε ἡ ἐπίθεση τῶν τελευταίων δὲν περιορίζεται στὴ ματαιώση βελτιώσεων τοῦ «ποιοτικοῦ», ἄς ποῦμε, ἐξοπλισμοῦ, ἀλλὰ ὀργανώνεται μὲ στόχο τὴν αὐξηση τῆς παραγωγικότητας. Ἐτσι προωθείται μιὰ διαδικασία τεχνολογικῆς μεταρρύθμισης καὶ δοκιμάζονται συστήματα ἀσφυκτικῆς ὀργάνωσης τῆς ἐργασίας. Αὐτὸ σημαίνει εἰσαγωγὴ νέων μεθόδων ἀξιολόγησης τῆς ἐργασίας, ἀπο-ἐξειδίκευσή της, αὐξηση τῶν μηχανῶν ἀνά ἐργάτη, αὐξηση στὴν ταχύτητα τῆς ἀλυσίδας παραγωγῆς κ.λπ., μὲ λίγα λόγια ἐντατικοποίηση καὶ «ἀπλοποίηση» τῆς ἐργασίας, ἔτσι ὥστε «... ἡ εὐκολία τῆς ἐργασίας (νὰ) γίνεταί μέσο βασανισμοῦ, ἀφοῦ ἡ μηχανὴ δὲν ἐλευθερώνει τὸν ἐργάτη ἀπὸ τὴν ἐργασία ἀλλὰ τὴν ἐργασία του ἀπὸ κάθε περιεχόμενο» (Κ. Μάρξ, Κεφάλαιο I, σελ. 452).

Κι ἐδῶ βρίσκεται τὸ πιὸ ἐπικίνδυνο σημεῖο στὴν πορεία ἐνὸς ἐργατικοῦ κινήματος μὲ ἔντονα οἰκονομιστικὴ προϊστορία. Ἡ ἀνυπαρξία ἐνὸς ταξικὰ προωθημένου κινήματος μπορεῖ νὰ παρασύρει τὴν ἐργατικὴ τάξη σ' ἓνα φαῦλο κύκλο οἰκονομικῶν αὐξήσεων - πληθωρισμοῦ, ἐνῶ παράλληλα ἡ ἀστικὴ τάξη προωθεί μιὰ ἐντατικοποίηση καὶ ὀρθολογικοποίηση τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας ποὺ στόχο ἔχει νὰ διατηρήσει ψηλὰ ἐπιχειρηματικὰ κέρδη καὶ νὰ μὴν μπορεῖ νὰ κατηγορηθεῖ γιὰ ἀντεργατικὴ συμπεριφορὰ. Ἡ «ρεφορμιστικὴ» πολιτικὴ τῶν μανδρινῶν τοῦ Ἰπουργείου Ἐργασίας προσανατολίζεται σήμερα πρῶτ' ἀπ' ὅλα στὸ χτύπημα τῆς ἐργατικῆς αὐτοοργάνωσης — ἰδιαίτερα στὴν ἐργοστασιακὴ τῆς μορφὴ — καὶ πολὺ λιγότερο στὴν ἐπίθεση ἐναντία σὲ καθαρὰ οἰκονομικὰ αἰτήματα. "Ὅλοι ξέρουν σήμερα πολὺ καλὰ ὅτι νέες ὀργανωτικὲς μορφὲς θὰ ὀδηγήσουν ἀναπόφευχτα στὸν συνδυασμὸ μισθολογικῶν αἰτημάτων καὶ ἐπίθεσης ἐναντία στὶς συνθήκες ἐργασίας στὴ γενικότερή τους ἔννοια. Μὲ τὴν οἰκοδόμηση τῆς ἐργατικῆς ἐνότητας, ποὺ εἶναι δυνατὴ μόνο μέσα ἀπὸ μιὰ πραχτικὴ διαρκῶν ἐπαφῶν καὶ ζυμώσεων τῶν ἐργαζόμενων στοὺς χώρους ἐργασίας, ὁ προβληματισμὸς θὰ ξεφύγει γρήγορα ἀπὸ τὰ οἰκονομικὰ στεγανά. Κάθε ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος «συνθῆκες ἐργασίας» δὲν εἶναι ἀπὸ πρὶν ἐξασφαλισμένο ὅτι θὰ ἐξαντληθεῖ στὴν ποιότητα τῶν κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων καὶ ὅτι τὸ μαχαίρι δὲν θὰ προχωρήσει πιὸ βαθιὰ ἀγγίζοντας τὴν καπιταλιστικὴ ὀργάνωση ἐργασίας καὶ ὀδηγώντας τοὺς ἐργαζόμενους στὴ συνειδητοποίηση ὅτι τεχνολογικὸς ἐκσυγχρονισμὸς, ὑπερωρίες, συμμετοχὴ στὰ κέρδη κ.λπ., ὄχι μόνο δὲν ἀποσκοποῦν στὴ βελτίωση τῶν ὄρων τῆς ἐπαγγελματικῆς ζωῆς τους, ἀλλὰ εἰσάγουν νέες μέθοδοις ἐκμετάλλευσης ποὺ δὲν καταπο-

Β Ι Ο Μ Η Χ Α Ν Ι Κ Ο Ι Χ Ω Ρ Ο Ι

Επιδράσεις σε όργανα — παθήσεις — αρρώστιες	ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΑ	ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΑ	ΚΑΠΝΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ	ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ	ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ
1. Διαταραχές Ισορροπίας (ίλιγγιοι-ναυτίες) 2. Πονοκέφαλοι - ζαλάδες - άυπνίες 3. Έμετος - δυσκοιλιότητα 4. Παραισθήσεις - παραλήρημα 5. Αδυνατίσμα μυών 6. Σπασμοί 7. Κώμα	● (2, 3) : Από ψηλές θερμοκρασίες και μεγάλες μεταβολές θερμοκρασίας (μέχρι 500°C) καυτή σκόνη άνθρακα και μετάλλων στην κοκερία ● Μολυβδίαση	● Από θόρυβο και ρυθμούς δουλειάς ● Μολυβδίαση από όξυγονοκολλήσεις	● (2) : Από θόρυβο και ρυθμούς δουλειάς	● (2) : Από θόρυβο και ρυθμούς δουλειάς	● (1, 2) Από θόρυβο που φτάνει μέχρι 190 Db
1. Καρδιακές παθήσεις 2. Κυκλοφοριακές διαταραχές 3. Ταχυκαρδία 4. Μεταβολή στο σφυγμό 5. Διαταραχές πίεσης 6. Αύξηση ρυθμού άναπνοής 7. Άναιμία	● (1, 4, 5, 6) Από ψηλές θερμοκρασίες	● (3, 5, 6, 7) Από θόρυβο στις όξυγονοκολλήσεις και τα «πιστόλια»	● (1,4,5,6) : Από τις ψηλές θερμοκρασίες που επικρατούν σε μερικά τμήματα	● (1,4,5,6) : Από τις ψηλές θερμοκρασίες.	● (1, 7) Από τον θόρυβο ● (2) Από τα καυσάερια. Η άπογείωση ενός Boeing-707 βγάζει τόσα καυσάερια όσα και η ταυτόχρονη εκκίνηση 7.500 αυτοκινήτων
1. Άναπνευστικό σύστημα 2. Πνευμονικές παθήσεις	● Σ' όλα τα τμήματα βρογχίτιδες, πνευμονίες, πνευμονοκονιάσεις (κυρίως σιδήρωση) ● Στην κοκερία : Πυριτίαση (σε 50% των περιπτώσεων θανατηφόρα)	● Πνευμονοκονίαση από τις μεταλλικές σκόνες ● Φυματίωση, πνευμονικά οιδήματα από τις βαφές ● Βρογχίτιδα, πνευμονία από τη γενική έξασθένηση του οργανισμού εξαιτίας των μεγάλων μεταβολών θερμοκρασίας	● (1,2) : Από σκόνη καπνού	● Βυσσίωση από την άναπνοή σκόνης μπαμπακιού	● Βρογχίτιδα, βρογχοεκτασία, σιλίκωση από τοξικά υγρά και καυσάερια ● Άναπνευστική ανεπάρκεια από καυσάερια ● Πνευμονικές παθήσεις από βαφές, επιμεταλλώσεις, όξυγονοκολλήσεις
Δερματικές παθήσεις	● Έκζέματα από θερμική ακτινοβολία ή αναθυμιάσεις όξέων - βάσεων λαδιών	● Παθήσεις από όξέα - βάσεις ● Από έκπομπή θερμικής ακτινοβολίας στους φούρνους των λαμαρινών και τα βαφεία	—	● Έγκαύματα στις πρέσες σιδερώματος.	● Χρόνιες παθήσεις και πληγές στο δέρμα από τοξικά υγρά καθαρισμού ● Παθήσεις από βαφές, επιμεταλλώσεις
Έλάττωση τής όρασης	● Σ' όλα τα τμήματα από σκόνες - όξέα - ακτινοβολίες, έκτόξευση καυτών υλικών (κίνδυνος τύφλωσης)	● Από αναθυμιάσεις όξέων και βάσεων ● Κίνδυνοι τύφλωσης από έκπομπή θερμικής ακτινοβολίας από τις λαμαρίνες ● Από τις όξυγονοκολλήσεις	● Από σκόνη καπνού	—	● Κίνδυνος τύφλωσης από τοξικά υγρά
1. Άρθρίτιδες 2. Ρευματισμοί 3. Κιρσοί	● (1, 2) : Στα τμήματα που δέν στεγάζονται	● (1, 2) Από άμεση επαφή χεριών και ποδιών με νερά στα μπάνια του έμαγιέ ● (3) Από όρθοστασία	● (1,2,3) : Από υγρασία και όρθοστασία	● (1,2,3) : Από υγρασία και όρθοστασία.	—
Νευρικό σύστημα	● Νευρώσεις, νευροφυτικές διαταραχές, από ένταση δουλειάς, θορύβους και μεγάλες θερμοκρασίες	● Νευρώσεις, νευροφυτικές διαταραχές, κυρίως εκεί όπου ή ένταση δουλειάς συνοδεύεται από θορύβους και ψηλές θερμοκρασίες	● Νευρώσεις — υπερένταση από ψηλή θερμοκρασία (ιδιαίτερα στα υγραντήρια) και ψηλούς ρυθμούς δουλειάς	● Νευρικότητα, υπερένταση από ψηλούς ρυθμούς δουλειάς και θερμοκρασία (ιδιαίτερα στις πρέσες)	● Νευρικό σύστημα σπασμένο από τον θόρυβο
Δηλητηριάσεις	● Από όξέα, βάσεις, λάδια, άερια (π.χ. μεθάνιο), αναθυμιάσεις φούρνων	● Μολύνσεις από κοψίματα από λαμαρίνες ● Αναθυμιάσεις από όξέα - βάσεις	● Από κατάχρηση άναψυκτικών εξαιτίας τής ζέστης	● Από νικοτίνη ● Από κατάχρηση άναψυκτικών εξαιτίας τής ζέστης	● Από τοξικά υγρά και καυσάερια
1. Λευχαιμία 2. Καρκίνος	● Από ακτινοβολία κοβάλτιου στους φούρνους	● Κίνδυνος καρκίνου από τις βαφές	—	—	● (2) : των πνευμόνων από τα καυσάερια ● Λευχαιμία από ραδιενεργές ακτινοβολίες
1. Σεξουαλική ανεπάρκεια - άνικανότητα 2. Άποβολές 3. Άνωμαλίες τής περιόδου	● Από διάχυτη θερμική ακτινοβολία από κάτω προς τα πάνω	—	—	—	● (3, 4) : Από το θόρυβο
Διάφορες αρρώστιες	● Νόσος του Parkinson σ' όσους κόβουν μαγγάνιο	—	—	—	● Θόλωση τής διάνοιας από τα καυσάερια - Διαταραχή λειτουργίας των νεφρών από το θόρυβο

λεμοῦνται πιά με τήν πεπατημένη ταχτική τῶν μισθολογικῶν — καί μάλιστα ποσοστιαίων — αὐξήσεων.

Ἡ πείρα τῆς παγκόσμιας ἀστικῆς τάξης δικαιώνει τέτοιους φόβους. Σέ πολλές χώρες με ἀνεπτυγμένο ἐργατικό κίνημα ἢ ἀναδιάρθρωση τοῦ παραγωγικοῦ συστήματος, ἀναγκαία γιά τόν καπιταλισμό κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν οικονομικῶν αἰτημάτων τῆς ἐργατικῆς τάξης, σκόνταψε στήν ὀργανωμένη ἀντίθεση τῆς τελευταίας νά ὑποστῆ μεταρρυθμίσεις στήν πλάτη της. Στήν Ἰταλία π.χ. οἱ ἐργάτες πέτυχαν στά 1961-1963 γιά πρώτη φορά μιᾶ μισθολογική ἀνοδο (26,4%) μεγαλύτερη ἀπό τήν ἀντίστοιχη αὐξηση τοῦ βιομηχανικοῦ προϊόντος (17,5%). Στά ἐπόμενα χρόνια οἱ βιομήχανοι ἀκολούθησαν μιᾶ διαδικασία τεχνολογικῆς μεταρρύθμισης με στόχο τήν ἀνεξαρτητοποίηση τῆς παραγωγῆς ἀπό τόν ἀνθρώπινο παράγοντα. Ἐφαρμόστηκαν νέα συστήματα ἀξιολόγησης τῆς ἐργασίας, ἐπιβάρυνση τοῦ ἐργάτη με πολλές μηχανές πού παρακολουθεῖ, ἀνοδος τῶν ρυθμῶν, ὑπερωρίες κ.λπ. Ἡ ὑπαρξη ὅμως ἰσχυροῦ καί αὐτόνομου κινήματος σέ ἐργοστασιακή βάση ὁδήγησε τὸ ἰταλικὸ προλεταριάτο σέ συνειδητοποίηση ὅλων αὐτῶν τῶν καινοτομιῶν σάν νέων μεθόδων ἐκμετάλλευσης. Τότε προωθοῦνται συνθήματα ὅπως ὁ ἐργατικός ἔλεγχος στήν παραγωγή, συνθήματα καθαρὰ ξεκάθαρα πολιτικά, πού κλιμακώνονται με ἀποκορύφωση τὸ γνωστὸ στήν ἱστορία σάν «καυτὸ» φθινόπωρο τοῦ 1969.

Βέβαια στήν Ἑλλάδα τὰ πράγματα δὲν ἔχουν προχωρήσει τόσο πολύ. Ἐδῶ ἀντιμετωπίζουμε κυρίως συνθήκες ἐργασίας με «παραδοσιακή», ἄς ποῦμε, ἀθλιότητα καί λιγότερο ἐκεῖνες πού ἀπορρέουν ἀπὸ μιὰν αὐστηρὴ ἐκλογικευμένη παραγωγικὴ διαδικασία. Αὐτὸ ὅμως δὲ σημαίνει πὼς δὲν βρισκόμαστε μπροστὰ σέ μιᾶ σταδιακὴ εἰσαγωγή τους καί στήν ἐλληνικὴ βιομηχανικὴ πραγματικότητα, εἰσαγωγή ἤδη μεθοδευμένη ἀπὸ τὶς πολυεθνικὲς κυρίως ἐταιρίες. Μὲ λίγα λόγια μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι σήμερα συνυπάρχουν στὴ χώρα μας ὅλες οἱ δυνατὲς μορφές καί συνδυασμοὶ κακῶν συνθηκῶν ἐργασίας: Ἀπὸ τὴν παραδοσιακὴ σχέση ἀφέντη - δούλου στὶς μικρὲς — συχνὰ οἰκογενειακὲς — ἐπιχειρήσεις, ὅπου τὸν δεῦτερο ρόλο παίζουν συνήθως οἱ ἀνήλικοι «μαθητευόμενοι», ἀλλὰ κυρίως οἱ γυναῖκες με τὴ διπλὴ, τριπλὴ τους ἐκμετάλλευση σάν ἐργαζόμενες - σύζυγες - μητέρες, στὰ ἄθλια ἀνθυγιεινὰ περιβάλλοντα τῶν μεσαίων ἐπιχειρήσεων, καὶ ἀπὸ κεῖ στοὺς ἐξωφρενικοὺς ρυθμοὺς τῶν μεγάλων σύγχρονων μονάδων με τοὺς ἀπερίγραπτους κινδύνους γιά τὴ σωματικὴ καί ψυχικὴ υἰεία τῶν ἐργαζόμενων.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Στὸ δεύτερο μέρος αὐτοῦ τοῦ σημειώματος θὰ ἐπιχειρήσουμε μιᾶ πρώτη καταγραφή τῆς ποιότητας τοῦ ἐργοστασιακοῦ περιβάλλοντος καί τῶν συνθηκῶν ἐργασίας, μαζί με τὶς πιὸ γνωστὲς ἐπιπτώσεις τους. Φυσικὰ καί ἡ καταγραφή καί οἱ κατηγορίες πού ἀναφέρονται στὸν μεγάλο πίνακα εἶναι ἀνεπαρκεῖς καί δὲν φιλοδοξοῦν νά καλύψουν ὅλο τὸ φάσμα τῶν περιπτώσεων — μιᾶ τέτοια δουλειὰ εἶναι ἄλλωστε πολὺπλοκη, μακρόχρονη καί ἀδύνατη ἔξω ἀπὸ τὰ πλαίσια σειρᾶς πρωτοβουλιῶν ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς ἐργαζόμενους. Διὸς μας στόχος εἶναι νά συμβάλουμε σ' ἓναν προβληματισμὸ πού φαίνεται νά φουντώνει πιά ἀπειλώντας νά διαρρήξει τὰ στεγανὰ τῆς παραδοσιακῆς ἀντίληψης γιά τὴ λειτουργία τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Πέρα ἀπὸ τὶς ἰδιαίτερες συνθήκες σέ κάθε ἐργοστάσιο, βρίσκουμε μερικὰ κοινὰ χαρακτηριστικὰ στὰ περισσότερα ἀπ' αὐτά. Πρῶτα πρῶτα οἱ τουαλέτες καί τ' ἀποδυτήρια. Συνήθως τ' ἀποδυτήρια εἶναι ἀνύπαρκτα, ὅποτε χρησιμοποιοῦνται οἱ τουαλέτες, βρώμικες, ἀνεπαρκεῖς, με χαλασμένα

καζανάκια πού συνήθως ἀδειάζουν τὸ νερὸ ἐπάνω σου. Χῶροι με ἄφθονες εὐκαιρίες γιά νά κολλήσει κανεὶς ἠπατίτιδα.

Γιά τὸ πλῆσιμο τῶν ἐργατῶν ὑποτίθεται ὅτι ὑπάρχουν μιᾶ σειρὰ ἀπὸ βρύσες ὅπου, με τὴν εὐκαιρία, πλένεται κι ὅ,τι ἄλλο τύχει, λάδια ἀπὸ μηχανές, κόλλες κ.λπ. Στὴν πλειοψηφία τους οἱ ἐργάτες προτιμοῦν νά φύγουν βρώμικοι παρά νά τὶς χρησιμοποιοῦν.

ΟΙ ΚΥΡΙΩΣ ΧΩΡΟΙ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ

Πιὸ ἐνδιαφέρον εἶναι ὅμως νά δοῦμε τὶς καθημερινὲς συνθήκες στοὺς κυρίως χώρους δουλειᾶς. Ὁ παρακάτω πίνακας δίνει μιᾶ γενικὴ εἰκόνα πιθανῶν ἐπιπτώσεων πάνω στήν ψυχικὴ καί σωματικὴ υἰεία τῶν ἐργαζόμενων πού ὀφείλονται στὶς συνθήκες ἐργασίας μέσα στὰ ἐλληνικὰ ἐργοστάσια:

ΥΓΡΑΣΙΑ: ρευματισμοί, ἀρθριτικά.

ΚΡΥΟ - ΖΕΣΤΗ: ἐξασθένηση τοῦ ὀργανισμοῦ — μεταβολὲς στὸ ρυθμὸ ἀναπνοῆς — ἀδυναμία τῆς καρδιᾶς — χαμῆλωμα τῆς πίεσης — στομαχικὲς διαταραχὲς (κυρίως γαστρίτιδα).

ΜΕΓΑΛΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΑΣ: ἐξασθένηση τοῦ ὀργανισμοῦ — εὐπάθεια σέ κρυολογήματα — πνευμονίες.

ΣΗΚΩΜΑ ΒΑΡΩΝ - ΑΦΥΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ: κήλη — δυσκοπᾶθειες καί ἄλλες ἀρρώστιες τῆς σπονδυλικῆς στήλης — θλάσεις μυῶν — ἐξάρθρωσεις — στομαχικὲς διαταραχὲς.

ΘΟΡΥΒΟΙ: νευρικὴ ὑπερένταση — νευροφυτικὲς διαταραχὲς — πονοκέφαλοι, ζαλάδες — γαστρίτιδα, κολίτιδα — ἐξασθένηση τῆς ἀκοῆς.

ΨΗΛΟΙ ΡΥΘΜΟΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: σεξουαλικὴ ἀνεπάρκεια.

ΜΟΝΟΤΟΝΗ ΔΟΥΛΕΙΑ: νευρικὴ ἐνταση — βαθμιαία καταστροφή τῆς ὄρασης.

ΟΡΘΟΣΤΑΣΙΑ: αἰμορροΐδες — κίρσοι — ἀσθένειες τῆς σπονδυλικῆς στήλης.

Εἰδικὰ γιά τὸ θόρυβο οἱ ἀμερικανικοὶ νόμοι ὀρίζουν μέγιστη διάρκεια κατὰ τὴν ὁποία εἶναι ὑποφερτοὶ σέ σχέση με τὴν ἐνταση:

ΕΝΤΑΣΗ (Desibel): 90 92 95 97 100 102 105 110 115

Μέγιστη διάρκεια (ὥρες): 8 6 4 3 2 1½ 1 ½ ¼

Μία ἄλλη ἀνεξάντλητη πηγή ἐπιβλαβῶν ἐπιδράσεων πάνω στὸν ἀνθρώπινο ὀργανισμό εἶναι οἱ διάφορες χημικὲς οὐσίες. Μιᾶ σειρὰ ἀπὸ πρῶτες ὕλες, αὐτὲς καθευτὲς καθόλου βλαβερὲς (π.χ. μπαμπάκι), προκαλοῦν ἀρρώστιες πολὺ συνηθισμένες ἰδιαίτερα σ' ἐργαζόμενους ὕφαντουργείων, ὅπως πνευμονοκονίαση καί ἄλλες. Σέ κάποιον συρτάρι τοῦ ὑπουργείου Ἀπασχόλησης ὑπάρχει ἓνας κατάλογος με 547 τοξικὲς οὐσίες πού χρησιμοποιοῦνται σέ διάφορους χώρους ἐργασίας. Ἡ παγκόσμια Ὀργάνωση Ὑγείας τοῦ ΟΗΕ καί τὸ Διεθνὲς Γραφεῖο Ἐργασίας τὶς ἔχουν χαρακτηρίσει σάν ἰδιαίτερα ἐπικίνδυνες. Ποιὲς ἀκριβῶς εἶναι ὅλες αὐτὲς οἱ οὐσίες δὲν θὰ τὸ μάθουμε ἴσως σύντομα, ὡστόσο μιᾶ ἐμπειρηματιὰ μπορεῖ νά ἐντοπίσει πολλὲς στοὺς πιὸ κοντινοὺς μας χώρους ἐργασίας. Μιᾶ πασίγνωστη γιά τὶς συνέπειές της εἶναι τὸ χλωρίδιο τοῦ πολυβινυλίου (PVC): Χρησιμοποιεῖται ἐκτὸς τῶν ἄλλων καί στήν κατασκευὴ δίσκων μουσικῆς. Προκαλεῖ ἓνα εἶδος καρκίνου, τὸ ἀγγειοσάρκωμα. Στὰ ἱατρικὰ χρονικὰ βρέθηκαν 100, ὅλες κι ὅλες περιπτώσεις, ἐνῶ μιᾶ ἔρευνα σέ ἐργοστάσιο Ky Plastics plant στὸ Louisville (ΗΠΑ) ἀποκάλυψε μαζεμένες 12 περιπτώσεις. Τρία ἀπ' αὐτὰ τὰ ἄτομα εἶχαν ἤδη πεθάνει.

Ὁ μεγάλος πίνακας πού δημοσιεύουμε χωριστὰ παρουσιάζει μερικὲς βλαβερὲς ἐπιπτώσεις καί ἀρρώστιες, τὰ συγκεκριμένα αἰτία τους καί τὴν ἰδιαίτερη μορφή με τὴν ὁποία συνήθως ἐμφανίζονται στοὺς βασικοὺς βιομηχανικοὺς κλάδους.

Ἀπὸ τὸν πίνακα λείπει ὁ κλάδος τῶν χημικῶν βιομηχανιῶν, γιὰ τὴν καθεμιὰ ἀπ' αὐτὲς παρουσιάζει ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ ἀνάλογα με τὶς χρησιμοποιούμενες πρῶτες ὕλες, τὶς χημικὲς ἀντιδράσεις πού συντελοῦνται κ.λπ. Ἐτσι οἱ ἐπιπτώσεις στήν υἰεία εἶναι κάθε φορά διαφορετικὲς, ὅποτε

**AUTO ΠΙΑ..
ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ.
ΕΙΝΑΙ ΒΑΖΑΝΟ!!**



πρέπει να μελετηθούν συγκεκριμένα και μάλιστα με πρωτοβουλία των εργαζόμενων και τη βοήθεια ειδικών επιστημόνων της εμπιστοσύνης τους.

ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Εμείς εδώ θα περιοριστούμε να υπενθυμίσουμε μερικά στοιχεία για τις συνθήκες εργασίας στην ΕΘΥΛ - ΕΛΛΑΣ Θεσσαλονίκης. Η ΕΘΥΛ, που συγκρόνησε πέρυσι την πανελλήνια κοινή γνώμη, αποτελεί, όπως αναφέραμε πιο πάνω, ειδική περίπτωση, δίνει ωστόσο κάποιο μέτρο για τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι στις χημικές βιομηχανίες και τη δυσκολία πολλές φορές να τους συνειδητοποιήσουν αν δεν υπάρξουν προϋποθέσεις για συνεργασία τους με επιστήμονες και άρκοονται στα «πορίσματα» ειδικών επιτροπών των διάφορων Υπουργείων.

Σάν πρώτες ύλες ή ΕΘΥΛ χρησιμοποιεί:

1) Μεταλλικό μόλυβδο: Ουσία τοξική σ' όλες της τις μορφές. Εισέρχεται στον οργανισμό με την αναπνοή και μέσω του πεπτικού συστήματος, έχει δε άθροιστική επενέργεια, αποτίθεται στα κόκαλα και προκαλεί μολυβδίαση, αρρώστια εξαιρετικά επικίνδυνη. Ανάλογα με το στάδιο εξέλιξής της φέρνει δυσκοιλιότητα, αδυναμία μυών, παραισθήσεις, παραλήρημα, σπασμούς, κώμα. Ο μόλυβδος μεταβάλλει, επίσης, τη μορφή των ερυθρών αιμοσφαιρίων, επιφέρει αλλοιώσεις στα νεφρά, τον εγκέφαλο και το νευρικό σύστημα. Τέλος, μαυρίζει και καταστρέφει τα δόντια.

2) Μεταλλικό νάτριο, ιδιαίτερα επικίνδυνο γιατί αυτοαναφλέγεται σ' επαφή με το νερό ή σε υγρό περιβάλλον. Η επαφή του με το δέρμα προκαλεί θερμικά και χημικά εγκαύματα. Αν θερμανθεί στον αέρα παράγει τοξικούς ατμούς οξειδίου του νατρίου.

3) Ιδιαίτερα τοξικό είναι επίσης το χλώριο. Με την εισπνοή προκαλεί πνευμονικά οίδημα. Στον Α' παγκόσμιο πόλεμο χρησιμοποιήθηκε σαν χημική πολεμική ουσία. Άλλα συμπτώματα της επίδρασής του είναι: όξεια δηλητηρίαση (συχνά θανατηφόρα), βήχας, λαρυγγίτιδα, σπασμοί του λάρυγγα, δύσπνοια, βρογχίτιδα, εμφύσημα, άσθμα.

4) Η δηλητηρίαση από τον τετρααιθυλιοϋχο μόλυβδο (όπως και όλων των ενώσεων του μολύβδου, σαν τον τετρααιθυλιοϋχο μόλυβδο, άλλο προϊόν της ΕΘΥΛ) έχει ανάλογες

επιπτώσεις μ' εκείνην από τον μεταλλικό μόλυβδο.

Στο εργοστάσιο της ΕΘΥΛ ή συγκέντρωση του μόλυβδου φτάνει τρεις με πέντε φορές πάνω από το ανώτατο επιτρεπτό όριο συγκέντρωσης, του δέ τετρααιθυλιοϋχου μολύβδου είκοσι φορές πάνω από το αντίστοιχο όριο!! (Όπως αναφέρεται στην έκθεση πραγματογνωμοσύνης στις 31/5/72 «συνταχθείσα κατόπιν της υπ' αριθμ. 109/58/13.1.72 Διαταγής του Υπουργείου Έθνικης Οικονομίας»).

Πριν κλείσουμε με την ΕΘΥΛ, πρέπει ν' αναφέρουμε τρία χαρακτηριστικά παραδείγματα για τό:

1) Πώς αντιμετωπίζεται η μόλυνση γενικά και οι συνθήκες εργασίας ειδικότερα από τους «υπεύθυνους» κρατικούς φορείς.

2) Πώς αντιμετωπίζονται οι εργαζόμενοι από την εταιρία.

3) Πώς αντιμετωπίζεται το θέμα της υγείας εργαζόμενων και λαού από διάφορους επιστήμονες πού, όπως λένε, «άρνιούνται να πολιτικοποιήσουν την επιστήμη, πού πρέπει να είναι απολιτικοποιητή».

Τα παραδείγματα:

1) Ο υπουργός Βιομηχανίας σκόπιμα ή από άγνοια δήλωσε πέρυσι το καλοκαίρι ότι το μέγιστο επιτρεπόμενο όριο για τον τετρααιθυλιοϋχο μόλυβδο είναι 100 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ αέρα, ενώ αυτό, σύμφωνα με πρόταση των κρατικών βιομηχανικών υγειονολόγων της Αμερικής είναι 75 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

2) α. Πρώτα ή εταιρία άφηνε χωρίς καμιά ενημέρωση τους εργάτες να βουτάνε γυμνά τὰ χέρια τους μέσα σ' αυτά τὰ θανατηφόρα υγρά.

β. Τὰ φυσιολογικά όρια περιεκτικότητας των ούρων σε μόλυβδο είναι 0,010 έως 0,080 mg/lit . Από περιεκτικότητες 0,140 μέχρι 0,240 mg/lit , έχουμε χρόνια δηλητηρίαση. Η περιεκτικότητα των ούρων των εργαζόμενων της ΕΘΥΛ φτάνει μέσα στη δουλειά σύντομα τὰ 0,180 mg/lit , είναι δηλαδή χρόνια δηλητηριασμένοι. Τότε ή εταιρία τους απομακρύνει μέχρις ότου ή περιεκτικότητα πέσει στα 0,120 mg/lit . Οί «επιστήμονες» λοιπόν δεν έχουν προβλέψει τίποτα για την περιεκτικότητα 0,080 μέχρι 0,140 mg/lit , όποτε οί εργαζόμενοι ούτε φυσιολογικοί είναι ούτε δηλητηριασμένοι, δηλαδή μάλλον αδιάφοροι!!

3) α. Ο καθηγητής Βασιλικιώτης, πού στις 10 του Νοέμβρη 1972 σύνταξε μιάν έκθεση όπου αναφέρονται όλα τὰ παραπάνω, πέρυσι το καλοκαίρι δεν δίστασε να δηλώσει, μετά τη σύσκεψη τριών καθηγητών και των Υπουργών στη Θεσσαλονίκη, ότι κανένας κίνδυνος δεν υπάρχει από την ΕΘΥΛ (!)

β. Οί γιατροί του ΑΧΕΠΑ, ήταν δύο τουλάχιστον λιμενεργάτες της Θεσσαλονίκης άργοπέθαιναν δηλητηριασμένοι από τετρααιθυλιοϋχο μόλυβδο, δεν δίστασαν να δηλώσουν ότι οί άρρωστοι είχαν σίφυλη!

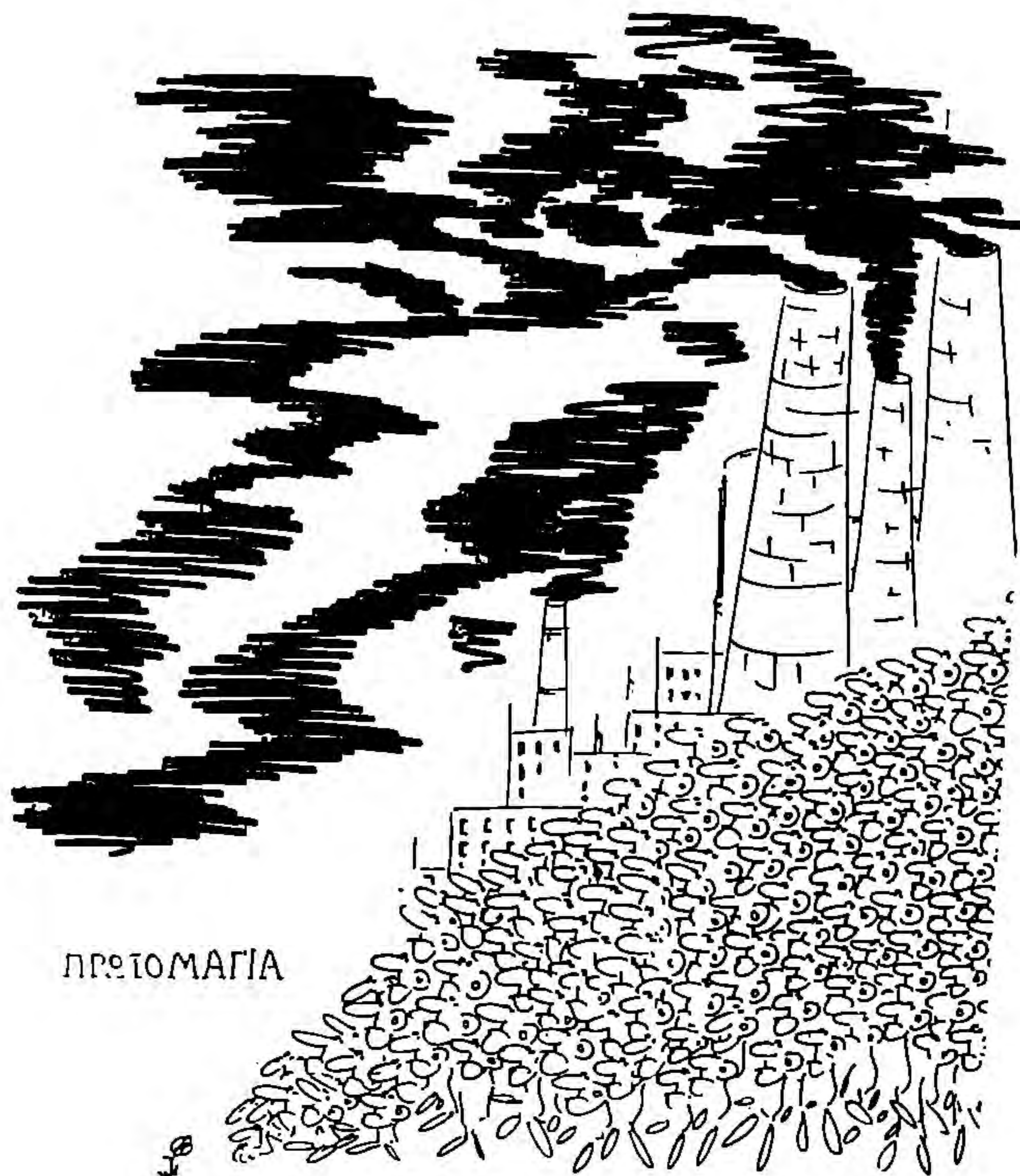
Ε ΠΙΛΟΓΟΣ

Το σημείωμα αυτό, επαναλαμβάνουμε, είχε σα στόχο του να συμβάλει στην ενίσχυση μιās τάσης στο εργατικό κίνημα πού φαίνεται να γενικεύεται: Το θέμα της ΕΘΥΛ έγινε άφορμή για συγκρότηση πολλών επιτροπών σε λαϊκές συνοικίες της Θεσσαλονίκης με στόχο το διώξιμό της από την πόλη και τη χώρα. Στον «ΠΙΤΣΟ» οί εργάτες έχουν άρνηθεί τις υπερωρίες, ενώ στις μεταπεργιακές τους συνλεύσεις μπαίνει σχεδόν πάντα θέμα ρυθμών εργασίας, θέμα άτυχημάτων κ.λπ. Οί εργαζόμενοι στα ΕΚΤΕΛ δήλωσαν ότι είναι έτοιμοι να παραιτηθούν από τις οικονομικές τους διεκδικήσεις αν το εισιτήριο μειωθεί στις 4,50 δρχ. Το σωματείο των τρύλευ βάζει σα στόχο της πρόσφατης άπεργιακής του κινητοποίησης το θέμα της επιβάρυνσης του ήδηγοῦ μαζί με το θέμα ασφάλειας του επιβατικού κοινοῦ πού δημιουργεί ή εφαρμογή του συστήματος «χωρίς εισπράκτορα». Επίτροπή επιστημόνων διορισμένη από το Υπουργείο άπασχό-

λησης κάνει μετρήσεις στην ΓΤΤ - ΕΛΛΑΣ και εκδίδει πόρισμα όπου αναφέρεται ότι οι συνθήκες εργασίας δεν ξεπερνάνε τα παραδεχτά όρια. Οι εργαζόμενοι όμως, με τη σωστή τους επιχειρηματολογία, καταφέρνουν να δείξουν πόσο διαβλητό ήταν αυτό το πόρισμα, με αποτέλεσμα να το απορρίψει η διαιτησία και να εξουσιοδοτήσει το εργοστασιακό σωματείο της ΓΤΤ να σχηματίσει, αυτό το ίδιο πλέον, μία επιτροπή εμπειρογνομόνων που θα επαναλάβει όλες τις μετρήσεις.

Δέν μπορούμε ακόμη να καθορίσουμε σε ποιό βαθμό τα παραπάνω περιστατικά αποτελούν σπέρματα μιας νέας κατάστασης μέσα στο εργατικό συνδικαλιστικό κίνημα, ωστόσο διαρκώς πληθαίνουν οι ένδειξεις για κάτι τέτοιο. Στην πρωτοπορία βρίσκονται συνήθως εργοστασιακά σωματεία (χωρίς ν' αποκλείονται και ύρισμένα κλαδικά, όπως των τρόλεϋ, που διαθέτει πλούσια αγωνιστική παράδοση ακόμη και μέσα στη δικτατορία), τα περισσότερα από τα οποία συγκροτήθηκαν και μαζικοποιήθηκαν μέσα σε απεργιακούς αγώνες. Το μεγάλο πρόβλημα είναι πώς θα συνεχίσουν και ύστερα από την απεργιακή όξυνση να συσπειρώνουν τους εργαζόμενους παραμερίζοντας κομματικές μισαλλοδοξίες που μόνο την εργατική ενότητα υπονομεύουν. Γιατί μέχρι τώρα η διατήρηση καθημερινής εγρήγορσης συνάντησε δυσκολίες. Είδαμε αγωνιστικά εργοστασιακά σωματεία ν' αποπροσανατολίζονται και να μαρζώνουν, όχι μόνο επειδή χτυπήθηκαν λυσσαλέα από την εργοδοσία και το κράτος (βλέπε εκατοντάδες δίκες) αλλά κι επειδή έλειψε ένα αποτελεσματικό για την πλειοψηφία κίνητρο παραπέρα ενεργοποίησης.

Το αγωνιστικό σφρίγος δέν θα πέσει μόνο εάν η εργατική οργάνωση εξελιχτεί σ' ένα ζωντανό φορέα αποκάλυψης και επίλυσης των καθημερινών προβλημάτων. Οποιαδήποτε άλλα υποκατάστατα, π.χ. θέατρα, εκδρομές κ.λπ., είναι αμφίβολο αν τελικά θα συσπειρώσουν τον κόσμο, ενώ ο προβληματισμός και η πάλη για την καλύτερη ζωή στην καθημερινή εργασία (άλλα κι έξω απ' αυτήν) δίνει προοπτικές χειροπιαστές και δύσκολα εκφυλίζεται, παρά τις όποιεςδήποτε — αναπόφευκτες — διακυμάνσεις. Τα προσωποπαγή στοιχεία στις σχέσεις συρρικνώνονται, συντροφικότητα και



ΠΡΕΙΟΜΑΓΙΑ

Του Γ. Λιακούτσου

άλληλεγγύη απλώνονται πέρα από συγκεκριμένα άτομα και γίνονται συστατικά ταξικής ενότητας. Η συνειδητοποίηση της πολλαπλής εκμετάλλευσης οδηγεί, εξάλλου, βαθμιαία στην αμφισβήτηση όλων των στοιχείων που συνθέτουν και συντηρούν την καπιταλιστική πραγματικότητα, είτε αυτά λέγονται άνιση κατανομή ή μονοπώληση των αποφάσεων ή ανταγωνισμός. Έτσι, μόνο μέσα από τις διαδικασίες και τους προσανατολισμούς ενός αναπτυγμένου και αυτόνομου λαϊκού κινήματος μās φαίνεται κατορθωτό να ξεπεραστεί αυτό που σήμερα λέγεται «κρίση της ελληνικής 'Αριστεράς».

Η ΑΥΓΗ
ΠΡΩΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

- Ζωντανή ενημέρωση στην
- Σε όλα τα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα
- Τα προβλήματα της ελληνικής 'Αριστεράς και του παγκοσμίου προοδευτικού κινήματος
- Πνευματική και καλλιτεχνική ζωή
- Οι πιο έγκυρες απόψεις

έκδόσεις 'Εξάντας

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

◆

CHRISTIAN ZIMMER

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

ΚΑΙ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ



Πάντα υπό: στο σπίτι...

Οί μετανάστες ικανοποιούν τή λαιμαργία και πληρώνουν τήν κρίση τῶν μονοπωλίων

Τό Μάρτη τοῦ 1960 ἡ τότε Κυβέρνηση βρῆκε τήν εὐκαιρία μιᾶς βαθιάς ἀναπνοῆς ἀπό τήν πίεση καί τήν κατακραυγή τῶν ἀνέργων. Ὑπέγραψε διαστικά τήν «ἑλληνογερμανική σύμβαση ἐργασίας», δηλαδή τή συμφωνία νά διαλέγουν οἱ Γερμανοί βιομήχανοι ἐργάτες ἀπό τήν Ἑλλάδα. Μέ τή σύμβαση αὐτή εἶχε τήν ἐλπίδα, κατά τή ρήση ἀνώτατου κρατικοῦ λειτουργοῦ, ὅτι θά ἀπαλασσότανε «ἐκ τῶν πιεστικῶν ἐκδηλώσεων ἄς θά ὑφιστάμεθα μοιραίως, μέ ὄλας τά ἐντεῦθεν δυσμενεῖς οἰκονομικές καί ἰδία κοινωνικές συνεπεΐας».

Στά δεκαέξι χρόνια πού μεσολάβησαν μέχρι σήμερα, σχεδόν 1.000.000 Ἑλληνες δοκίμασαν τήν τύχη τους στίς γερμανικές φάμπρικες. Ἄλλοι ἔμειναν πολύ, ἄλλοι λίγο. Πολλοί γύρισαν πίσω στήν πατρίδα κι ἄλλοι βρῆκαν τήν εὐκαιρία ἀπό τή Γερμανία νά μεταναστεύσουν ἀκόμα μακρύτερα καί μονιμότερα: Στήν Αὐστραλία, στόν Καναδά, στίς ΗΠΑ. Σήμερα στή Γερμανία ζοῦνε 396.000 Ἑλληνες. Μέ μιάν ἰδιόρρυθμη ἀνάλυση στόν ἀριθμό:

230.000 ἔχουν τήν ἰδιότητα τῶν ἐργαζομένων νόμιμα, ἀνεξάρτητα ἀν αὐτή τή στιγμή ἕνα σημαντικό ποσοστό τους εἶναι ἀναγκαστικά πελάτες τῶν Ταμείων Ἀνεργίας.

60.000 περίπου εἶναι τά ἐνήλικα προστατευόμενα μέλη τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἐργαζομένων, πού ψάχνουν καί ἀναλαμβάνουν ὅποιαδήποτε δουλειά «στή μαύρη» γιά νά συμπληρώνουν τό οἰκογενειακό εἰσόδημα.

100.000 περίπου εἶναι τά παιδιά. Πού δῆθεν σέ κάποια σχολεῖα μαθαίνουν ἑλληνικά μέ «ὀλίγα» γερμανικά, μά πού στήν οὐσία μένουν ἀγράμματα, δῶρο τῆς Ἑλλάδας στούς ἀναπτυγμένους συνεταιίρους της «ἐπί τῆ εἰσόδω της» στήν ΕΟΚ.

Στό διάστημα τῶν δεκαέξι αὐτῶν χρόνων οἱ Ἑλληνες καί ὄλοι γενικά οἱ μετανάστες στή Δ. Γερμανία, δέν κατάκτησαν κανένα δικαίωμα. Μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι ἡ Γερμανία δέν εἶναι χώρα ὑποδοχῆς μεταναστῶν ἀλλά ἐργοδότηρια μετακινουμένων ἐργατῶν, οἱ ξένοι κρατήθηκαν, μέ τή γνωστή καπιταλιστική ἐπιτηδειότητα, μακριά ἀπό τήν κοινωνική, πολιτική, συνδικαλιστική καί ἐπαγγελματική ζωή τῆς χώρας πού «ζοῦν», ἐργάζονται καί πληρώνουν φόρους.

Ἔτσι:

ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ὄλοι οἱ ξένοι μέ τήν ἰδιότητα τοῦ ἀνειδίκευτου βοηθητικοῦ ἐργάτη. Αὐτό σημαίνει: Πληρωμή μέ βάση τά κατώτατα ὄρια τῶν συλλογικῶν συμβάσεων. Ὑποχρέωση νά ἀναλαμβάνουν ὅποιαδήποτε δουλειά τούς προσφέρουν καί φυσικά τούς προσφέρουν τίς πιό ἡρωμικές καί ἀνθυγιεινές θέσεις, ἐκεῖνες ἀκριβῶς πού ἀρνοῦνται νά ἀναλάβουν οἱ Γερμανοί πολίτες. Δέν ἔχουν καμιά δυνατότητα ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης καί

ἀνόδου. Οἱ ἐργοδότες ἀπαιτοῦν ἀπό τούς ξένους βαθύτατη πειθαρχία καί ὑποτιπώδη προσαρμογή στή βιομηχανική δουλειά. Τίποτα ἄλλο.

ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

ΚΑΤΟΙΚΟΥΝ στά ἄθλια κοινόδια πού δημιουργήσαν οἱ γερμανικές βιομηχανίες εἰδικά γιά τούς ξένους ἐργάτες τους. Χρησιμοποιήθηκαν γι' αὐτό τό σκοπό ὑπόστεγα, ἐγκαταλειμμένα ἐργοστάσια, ἀποθήκες, ξύλινες παράγκες ἀκόμα καί παλιά σιδηροδρομικά βαγόνια. Οἱ βιομήχανοι ἄρχισαν νά χτίζουν κοινόδια γιά τούς ξένους ἐργάτες τους ὅταν βεβαιώθηκαν πώς θά μπορούν ἀσύδοτα νά κερδοσκοποῦν. Στά χτίρια πού ἔχτισαν ἀπό τό 1964 καί μετά στοίβαξαν σέ κάθε δωμάτιο τό λιγότερο τέσσερις ἐργάτες.

Αὐτό σημαίνει ὅτι ἕνα δωμάτιο σέ ἐργοστασιακό κοινόδιο ἀποδίδει στόν ἰδιοκτήτη του τουλάχιστον τό διπλάσιο εἰσόδημα ἀπό ὅσο ἕνα δωμάτιο στήν ἀριστοκρατικότερη συνοικία μιᾶς γερμανικῆς μεγαλούπολης. Ἐνδεικτική εἶναι ἡ ἀπόφαση τοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας πρὸς τούς ἐργοδότες πού ἀπό τό 1973 ζητοῦσε νά προσφερθοῦν ὀρισμένες «πολυτέλειες» στούς ξένους ἐργάτες σχετικά μέ τή διαμονή τους ὅπως οἱ παρακάτω.

Οἱ τοῖχοι καί τά ταβάνια πρέπει νά εἶναι στεγανά.

Μόνο δύο κρεβάτια ἐπιτρέπεται νά τοποθετηθοῦν τό ἕνα πάνω στό ἄλλο.

Δέν ἐπιτρέπεται νά ὑπάρχουν πάνω ἀπό τέσσερα κρεβάτια σέ κάθε δωμάτιο.

Κάθε ένοικος δικαιούται μιά καρέκλα.

Γιά κάθε είκοσι ένοίκους πρέπει νά υπάρχει ένα ντούς μέ ζεστό και κρύο νερό.

Τά αποχωρητήρια πρέπει νά φωτίζονται και νά αερίζονται. Μιά λεκάνη νά ανάλογει σέ δέκα άτομα.

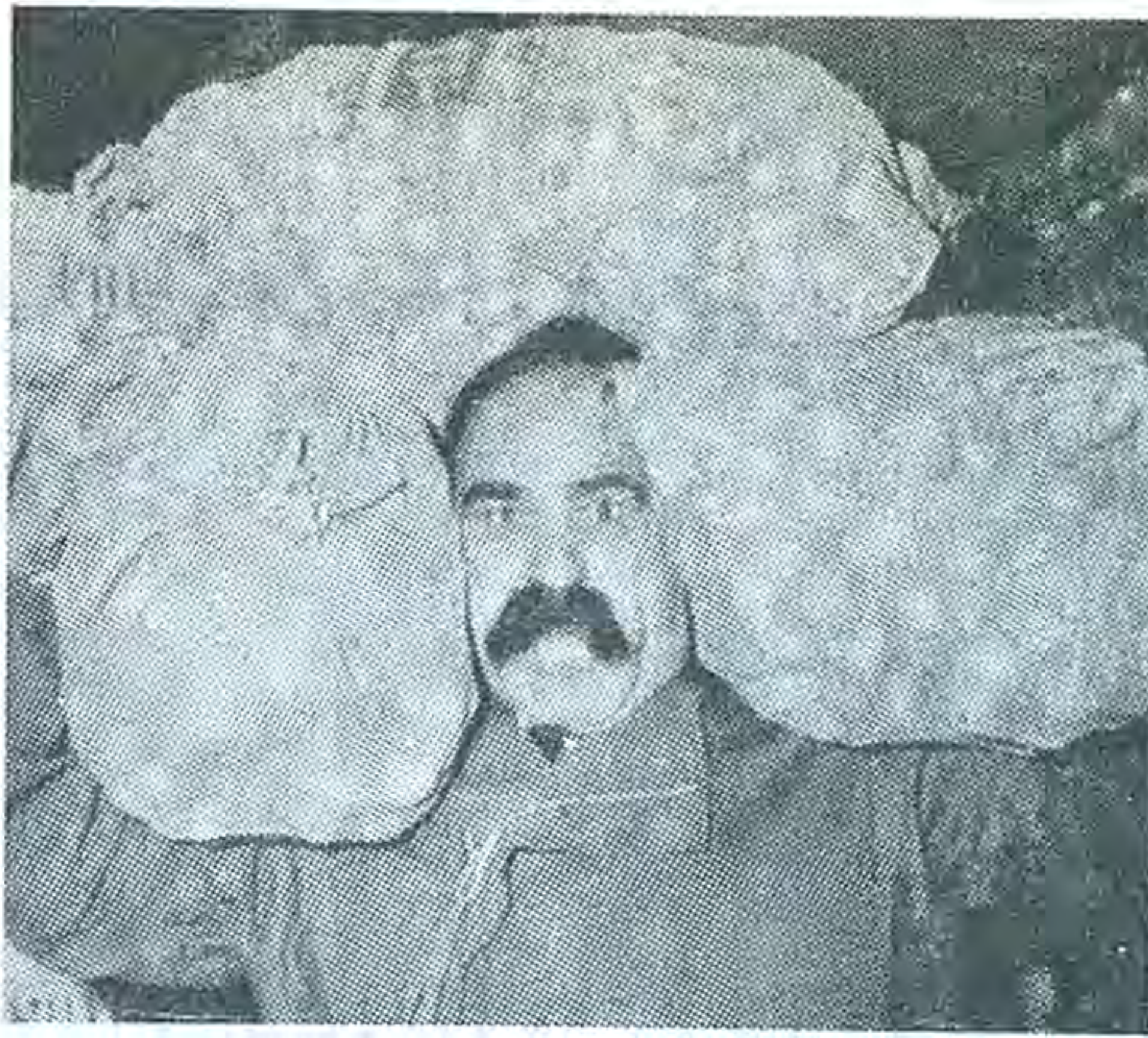
Φυσικά οί βιομήχανοι έγραψαν στά παλιά τους παπούτσια τήν ύπουργική απόφαση. Καί ή κατάσταση στά κοινόβια συνεχίζεται. Βέβαια οί μετανάστες, ύστερα από τόν πρώτο χρόνο, πού ύποχρεωτικά μένουν στό κοινόβιο, μπορούν νά φύγουν και νά κατοικήσουν όπου θέλουν. Αυτό είναι σχήμα λόγου. Γιατί καταλήγουν στίς γνωστές «γειτονιές τών μεταναστών» πού υπάρχουν σέ κάθε πόλη. Οί γειτονιές αυτές έχουν ξελιχθεί σέ οικιστικά γκέτο γιά μετανάστες, έχουν παλιά σπίτια χωρίς εύκολίες και οί περιβαλλοντολογικές συνθήκες είναι τέτοιες πού αναγκάζουν τούς Γερμανούς πολίτες νά τίς εγκαταλείπουν.

ΨΥΧΑΓΩΓΟΥΝΤΑΙ στίς γερμανικές ταβέρνες και στά κέντρα πού τούς επιτρέπεται ή είσοδος. Γιατί στή Γερμανία, όπως και στή Ν. Άφρική γιά τούς μαύρους, υπάρχουν πολλά κέντρα πού στήν είσοδό τους έχουν αναρτήσει άδιάντροπα τήν έπιγραφή: «Άπαγορεύεται ή είσοδος σέ άλλοδαπούς εργάτες». Άκόμα και αν προέρχονται από χώρες τής Κοινής Άγοράς, όπως οί Ίταλοί.

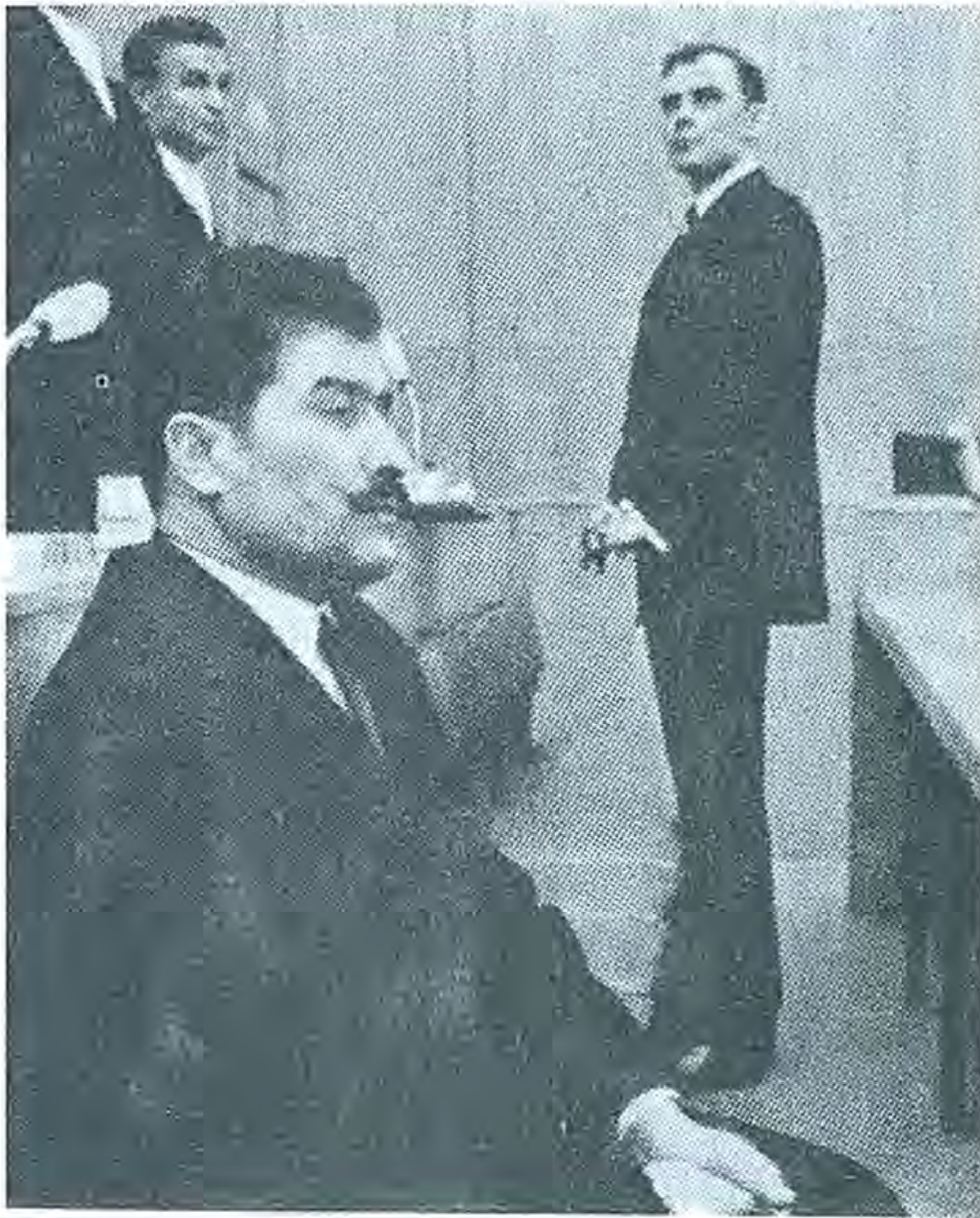
ΜΟΡΦΩΝΟΥΝ τά παιδιά τους μέ ένα άλλοπρόσαλλο σύστημα πού τούς προσφέρει ή Πρώτη και συμπληρώνει ή Δεύτερη πατρίδα τους. Στήν Ελλάδα ή ύποχρεωτική εκπαίδευση είναι έξάχρονη, στή Γερμανία έννιάχρονη. Ένας άπόφοιτος του Δημοτικού στήν Ελλάδα θεωρείται ύπόχρεως τριέχρονης φοίτησης στή Γερμανία γιά νά μήν καταχωρηθεί στους άγράμματους. Καί ένα παιδί πού φοιτά έννιά χρόνια στή Γερμανία γιά νά τελειώσει τό Δημοτικό, διαπιστώνει στήν Ελλάδα ότι πρέπει, γιά νά συνεχίσει, νά πάει στήν πρώτη του Γυμνασίου μαζί μέ τά παιδιά πού έχουν άποφοιτήσει από τό έξατάξιο Δημοτικό.

Στή Γερμανία τά ελληνόπουλα ύποτίθεται ότι πρέπει νά ακολουθούν τό έξής σύστημα: Νά πηγαίνουν τέσσερα χρόνια σέ κάποιο ελληνικό σχολείο και μετά νά εντάσσονται στό γερμανικό. Στο ελληνικό σχολείο όμως, και όπου υπάρχει, δέν μαθαίνουν γερμανικά, και έτσι στήν πράξη ή ένταξη στό γερμανικό είναι άδύνατη ή τουλάχιστον δυσκολότατη. Η γερμανική Στατιστική Ύπηρεσία δίνει στοιχειά γιά τήν απασχόληση μόνο τών μισών παιδιών τών ξένων εργατών. Συγκεκριμένα γιά τά ελληνόπουλα είναι άγνωστη ή απασχόληση του 40% απ' αυτά. Καί αυτό σημαίνει ότι 40.000 ελληνόπουλα δέν πηγαίνουν σχολείο.

Άπό τό χειμώνα του 1973 ή γερμανική οικονομία περνά μιάν ιδιόρρυθμη κρίση.



Πάντα ύπό: στή δουλειά...



Πάντα ύπό: στό δικαστήριο...

Η αυτοκρατορία τών γερμανικών ύπερμονοπωλίων άπλώνεται στό έξωτερικό, παράγει στον τόπο τής κατανάλωσης εκμεταλλεόμενη ταυτόχρονα τά φτηνά εργατικά χέρια πού βρίσκει στίς ύπανάπτυκτες χώρες και τίς φορολογικές άπαλλαγές πού απολαμβάνει παντού. Φυσικό είναι στή μητρόπολη νά μειώνονται οί έξαγωγές, νά πέφτει ή παραγωγή και νά δημιουργείται άνεργία. Τά πρώτα θύματα αυτής τής άνεργίας είναι οί ξένοι εργάτες, πού ό αριθμός τους παραμένει στά δύομισι εκατομμύρια αλλά πού μέ τά προστατευόμενα μέλη τών οικογενειών τους πού ζουν μαζί τους στή Γερμανία ξεπερνούν τά τέσσερα εκατομμύρια άτομα. Οί προτάσεις διαφόρων παραγόντων πού έγιναν από τό 1974 και πρόβλεπαν τήν άμεση άπέλαση τουλάχιστον τών μισών άλλοδαπών εργατών, απορρίφθηκαν από τήν Κυβέρνηση. Δέν ήταν δυνατό νά προταθεί από τήν Κυβέρνηση και νά ψηφιστεί από τή Βουλή ένα νομοσχέδιο πού θά έπέβαλλε τή μαζική άποχώρηση τών ξένων. Κάτι τέτοιο θά δημιουργούσε μιά τεράστια οικονομική αναστάτωση, χειρότερη από τή γνωστή κρίση, θά έξέθετε τή Γερμανία σάν ήγέτρια χώρα τής ΕΟΚ και θά έριχνε ένα από τά τελευταία προσωπεία

τής Σοσιαλδημοκρατίας: τόν ψευτοανθρωπισμό. Έτσι προτιμήθηκαν άλλα μέτρα, πού θά έξανάγκαζαν τούς ξένους νά εγκαταλείψουν τή Γερμανία μέ «δική τους» πρωτοβουλία, χωρίς τήν ανάγκη νομοσχεδίων, διαταγμάτων και άποζημιώσεων.

Δραστηριοποιήθηκε «ό νόμος περί άλλοδαπών». Ένας νόμος πού είχε θεσπιστεί τό 1938 στή χιτλερική Γερμανία έναντίον τών Έβραίων και στά 1965 ή δημοκρατική Γερμανία τόν έφερε στά μέτρα τών άλλοδαπών εργατών της. Μέ τό νόμο αυτό γίνονται έπίσημη πολιτική οί διακρίσεις. Γιά όποιοδήποτε παράπτωμα ή εκτελεστική έξουσία έχει δικαίωμα νά άπελάσει έναν άλλοδαπό και τά δικαστήρια μπορούν νά επιβάλλουν ποινές στους ξένους πού είναι άδιανόητες γιά τούς Γερμανούς πολίτες όταν δικάζονται γιά τά ίδια άδικήματα.

Άπαγορεύτηκε ή μετακίνηση τών ξένων στίς πόλεις τής άρεσκείας τους. Άπό τό 1974 λιγοστεύουν συνεχώς οί περιοχές πού μπορούν έλεύθερα οί ξένοι νά κατοικήσουν, νά βρουν δουλειά και νά στείλουν τά παιδιά τους στό σχολείο.

Τό Ταμείο Άνεργίας διαρκεί μικρό χρονικό διάστημα. Ξαφνικά έλαττώνεται σάν προειδοποίηση και μετά σταματά έντελώς. Κανείς δέν έχει δικαίωμα νά άρνηθεί εργασία πού του βρίσκουν τά άρμόδια γραφεία, έστω και αν είναι βρώμικη, άνθυγιεινή και μακριά από τήν κατοικία του.

Στήν έξεύρεση εργασίας οί Γερμανοί έχουν άπόλυτη προτεραιότητα.

Ο Τύπος τής πλατιάς κυκλοφορίας παίρνει σαφή θέση έναντίον τών ξένων και είναι πολύ συχνοί πρωτοσέλιδοι τίτλοι όπως: «Τέρμα πιά μέ τούς ξένους» ή «Έξω οί βρωμοεργάτες». Τό ίδιο συμβαίνει μέ τίς άρχές, τίς ύπηρεσίες, άκόμα και μέ τούς ταχυδρόμους ή τούς σκουπιδιάρηδες, όταν οί τελευταίοι συμβαίνει νά είναι Γερμανοί.

Οί συνθήκες ζωής πού έχουν δημιουργηθεί γιά τούς ξένους είναι άφόρητες. Ζουν μέ τό φόβο τής άπόλυσης, του Ταμείου Άνεργίας, του χωροφύλακα πού θά κτυπήσει τήν πόρτα νά επιδώσει μιά πρόσκληση από τό Τμήμα Άλλοδαπών. Άναγκάζονται νά άποδέχονται μιά πειθαρημένη διαδίκωση, νά άποφεύγουν κάθε τί πού θά μπορούσε νά προκαλέσει τό θυμό τών εργοδοτών, άκόμα και τόν φιλοκυβερνητικό συνδικαλισμό.

Παρόλα αυτά δέν θέλουν νά φύγουν. Στά δεκάξι χρόνια πού πέρασαν δημιουργήσαν μιάν ιστορία. Καί τώρα γαντζώνονται σ' αυτήν. Φοβούνται ότι στήν πατρίδα πού θά γυρίσουν ίσως όλα θά είναι χειρότερα. Δέν ξεχασαν άλλωστε τούς λόγους πού τούς έκαναν νά ξενιτευτούν...

ὁ Γ.
καὶ ἡ



Σκληρός
ἐποχή του

Τὸ κείμενο πού ἀκολουθεῖ, εἶναι παρμένο ἀπὸ τὴν εἰσαγωγή τοῦ Λουκά Ἀξελού στὴν ἔκδοση τῶν ἔργων τοῦ Γ. Σκληροῦ. Τὸ βιβλίο κυκλοφορεῖ σὲ λίγες μέρες μὲ τὸν τίτλο: «Ἔργα» τοῦ Γ. Σκληροῦ, ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «ΕΠΙ-ΚΑΙΡΟΤΗΤΑ», μὲ εἰσαγωγή, σχόλια καὶ ἐπιμέλεια Λουκά Ἀξελού. Στὸν τόμο αὐτό, περιλαμβάνονται ὅλα τὰ αὐτοτελῆ ἔργα καὶ ἄρθρα, γράμματα, συνεντεύξεις κλπ. πού βρίσκονται διάσπαρτα στὸν τύπο τῆς ἐποχῆς.

«Εἶναι γνωστὸ ὅτι στὸ βαθμὸ πὺν ἀναπτύσσεται ἡ ἀστική τάξη, στὸν ἴδιο βαθμὸ ἀναπτύσσεται καὶ τὸ προλεταριάτο: «Ἡ καπιταλιστικὴ συγκέντρωση, πὺν καθορίζεται ἀπὸ τὸν τρόπο παραγωγῆς, παράγει μιὰν ἀνάλογη συγκέντρωση ἐργαζομένων μαζῶν»⁽¹⁾. Βέβαια, στὰ πρῶτα στάδια, ὁ χαμηλὸς βαθμὸς ἀνάπτυξης καὶ ἡ ἔλλειψη ὁμοιογένειας τῆς ἀστικῆς τάξης ἀντανακλῶνται ἄμεσα καὶ στὸ προλεταριάτο. Στὸ βαθμὸ ὅμως πὺν ἡ ἀστική τάξη ἔχοντας πιά πετύχει τοὺς βασικοὺς τῆς στόχους καὶ τὴν ἀπαραίτητη συγκεντροποίησή τῆς περνᾷ ἀπερίσπαστη στὴν ἀνοιχτὴ ἐκμετάλλευση τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἀργότερα, ἀνάλογα μὲ τὴν ἐσωτερικῆς τῆς δύναμη, τῆς ἐξωτερικῆς ἀγορᾶς, τὸ προλεταριάτο ὀρθώνεται ὀλοένα ἀποφασιστικότερα ἐναντίον τῆς, ζητώντας τὴν αὐτονομίῃς του καὶ τὴν καταστροφή τῆς.

Ὁ Γ. Σκληρὸς ἔζησε καὶ ἔδρασε σ' αὐτὴ τὴ μεταβατικὴ γιὰ τὴ νεοελληνικὴ κοινωνία περίοδο. Ὅταν δηλαδὴ

ἀπὸ τὴ μιά, ἡ Ἑλλάδα, ἀνορθωμένη ἀπὸ τὴν ἦττα τοῦ 1897 καὶ διπλασιασμένη ἐδαφικὰ καὶ πληθυσμιακὰ μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, ἔτεινε νὰ συμπληρώσει τὴν ἐθνικὴ τῆς ὀλοκλήρωση καὶ ὅταν, ταυτόχρονα, ἀπὸ τὴν ἄλλη, οἱ ἀστικὲς σχέσεις παραγωγῆς, ξεμπλοκαρισμένες ἀπὸ τὴν ἰσχυρὴ φεουδαρχικὴ - μισοφεουδαρχικὴ παρουσία, ἀρχίζαν νὰ ἐπικρατοῦν στὸν ἑλλαδικὸ χῶρο, ἀνατρέποντας μέσα σὲ τριάντα χρόνια τὸ συσχετισμὸ δυνάμεων καὶ περιορίζοντας τὰ ἰσχυρὰ φεουδαρχικὰ ὑπολείμματα σ' ἓνα δευτερότερο οἰκονομικὸ ρόλο, μέχρι τὴ χαριστικὴ ἐκείνη βολὴ πὺν τοὺς δόθηκε στὰ χρόνια γύρω καὶ μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφή.

Ὀυσιαστικὰ τὸ ἴδιο τὸ 1909 φαίνεται νὰ σημαίνει τὴν καταστροφή τῆς ἀστικοτσιφλικιάδικης κοινωνικοπολιτικῆς ἰσορροπίας. Ἐχοντας περάσει τὸ στάδιο τῆς πρωταρχικῆς του συσσώρευσης, τὸ ἑλληνικὸ κεφάλαιο μπορεῖ πιά νὰ ἐκρηάσει ἀνοιχτὰ τὴ σχηματοποίησή του αὐτὴ καὶ στὸν πολιτικὸ χῶρο.

Παρ' ὅλη του τὴν ἐξάρτηση καὶ τὴν ἔνταξή του σὰ βοηθητικὸ τοῦ καπιταλιστικοῦ κέντρου, δὲ μπορεῖ νὰ λειτουργήσει, ὅπως καὶ κάθε κεφάλαιο, ἐναντία στὴν ἡγεμονία τῶν «τζακιῶν», ἐκφραστῶν μιᾶς ἄλλης οἰκονομικῆς καὶ ἱστορικῆς ἰσορροπίας. Στὴν πάλῃ του ὅμως αὐτὴ ἡ δύναμη τοῦ φεουδαλισμοῦ, ἢ μᾶλλον ἡ ἀδυναμία ἢ δικιὰ του, θά'ναι σημαντικὸς παράγοντας γιὰ συνεχεῖς ὑπαναχωρήσεις καὶ συμβιβασμούς.

Ἐτσι ὀλοκληρώθηκε ἡ διαδικασία γιὰ τὴν κυριαρχία τοῦ κράτους τοῦ φιλελεύθερου καπιταλισμοῦ (χωρὶς νὰ φανταζόμαστε μιὰ μηχανικὴ καὶ αὐτόματη ἐξαφάνιση τῆς φεουδαρχικῆς ἐπιρροῆς, πὺν βασικὰ πιά ἐπιβιώνει στὸ χῶρο τῆς ἱδεολογίας), γιὰ νὰ μετατραπεί κι αὐτὸ μὲ τὴ σειρά του σὲ κράτος

τοῦ μονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ μέσα στὶς ἐπόμενες δεκαετίες.

Ἡ ραγδαία διαφοροποίηση στὶς κοινωνικοοικονομικὲς δομὲς δὲν ἄφησε ἀνεπηρέαστο τὸ ἱδεολογικὸ ἐποικοδόμημα. Ἡ νεαρὴ ἐργατικὴ τάξη πὺν συγκροτεῖται στὸ Βόλο, τὴν Πάτρα, τὸ Λαύριο, τὴν Ἀθήνα, τὴν Ἐρμούπολη, ἢ τὸν Πειραιά, ἀλλὰ καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια τοῦ μικροσκοπικοῦ, τότε, νεοελληνικοῦ κράτους, στρατολογημένη ἀπ' ὅλες τὶς τάξεις τοῦ πληθυσμοῦ, δὲ μπορεῖ, γιὰ μιὰ ὀλόκληρη ἱστορικὴ περίοδο, παρὰ νὰ κουβαλᾷ, παράλληλα μὲ τὴ δικιὰ τῆς ξεχωριστὴ προλεταριακὴ ἱδεολογία, πὺν διαρκῶς ἀναπτύσσεται, ὅλη ἐκείνη τὴν παρδαλὴ ἐπιβίωση τῆς ἄλλοτε τοπικιστικῆς ἄλλοτε μικροαστικῆς κι ἄλλοτε προσδεδεμένης σ' ἐθνικιστικὰ ἢ θρησκευτικὰ πρότυπα ἱδεολογίας.

Γιὰ πάνω ἀπὸ σαράντα χρόνια ἀπὸ τότε πὺν ὁ Λῆμος Παπαθανασίου ἔμνησε τὴν Παρισινὴ Κομμούνα στὴν ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα «Μέλλον»⁽²⁾, πληρώνοντας γιὰ τὴν πράξη του αὐτῆ, ἢ κυριαρχοῦσα ἱδεολογία στοὺς κόλπους τῆς ἐργατικῆς τάξης δὲν ἦταν παρὰ ἓνα ἀμάλαγμα ἀπὸ προουντοιστικὲς, φαβιανές, οὔτοπικὲς σοσιαλιστικὲς, μακουνικὲς⁽³⁾ ἢ ἀστικὲς ριζοσπαστικὲς θεωρίες, ἀναμεμειγμένες μὲ τοὺς ντόπιους ἐθνικοαπελευθερωτικοὺς ἀπόηχους ἢ τὶς μετεπαναστατικὲς κοινωνικὲς ἐμπειρίες τῶν «Ναππαίων» καὶ τοῦ Γουσταύου Ἐἰχτάλ, πὺν πέρασαν ὄχι χωρὶς ἀπήχηση μέσα στὸ ἔργο καὶ τὴ δράση τοῦ Π. Σοφιανόπουλου καὶ τῶν μεταγενέστερων του Μανώλη Λαούδογλου, Ἀριστείδη Οἰκονόμου, Ρόκου Χοῖδᾶ καὶ Κλεάνθη Τριανταφυλλοῦ.

Σήμερα, ἐρευνώντας τὸν τρόπο μὲ τὸν ὀποῖο ἔδρασαν οἱ πρωτοπόροι ἐκεῖνοι τῆς προῖστορίας τοῦ ἐργατικοῦ μας

κινήματος, δὲ μπορούμε παρὰ νὰ σημειώσουμε μιὰ σειρά ἀπὸ ἀδυναμίες καὶ ἀντιφάσεις τους, τόσο στὸ χῶρο τῆς καθαρῆς πρακτικῆς ὅσο καὶ στὸ χῶρο τῆς ὀλοκλήρωσης τῆς «ἰδεολογίας». Βασικὸ γεγονός ὅμως παραμένει ὅτι οἱ σημαντικότεροι ἀπὸ τοὺς ἰδεολόγους αὐτούς, κάτω ἀπὸ ἓνα κλίμα ἰδιαίτερα ἀντίξοων ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν, κάνανε ἀξιόλογες καὶ ἐπίμονες προσπάθειες νὰ ξεπεράσουν τὸν ἰδεολογικοπολιτικὸ πρωτογονισμό τῆς ἐποχῆς τους καὶ στάθηκαν συνεπεῖς καὶ ἀλύγιστοι στὴν ἀντεπαναστατικὴ βία τοῦ ἀστικοτσιφλικαδικοῦ συγκροτήματος ἐξουσίας πληρώνοντας, πολλές φορές, μὲ τὴν ἴδια τους τὴ ζοὴ τὴν αὐταπάρησή τους⁽⁴⁾.

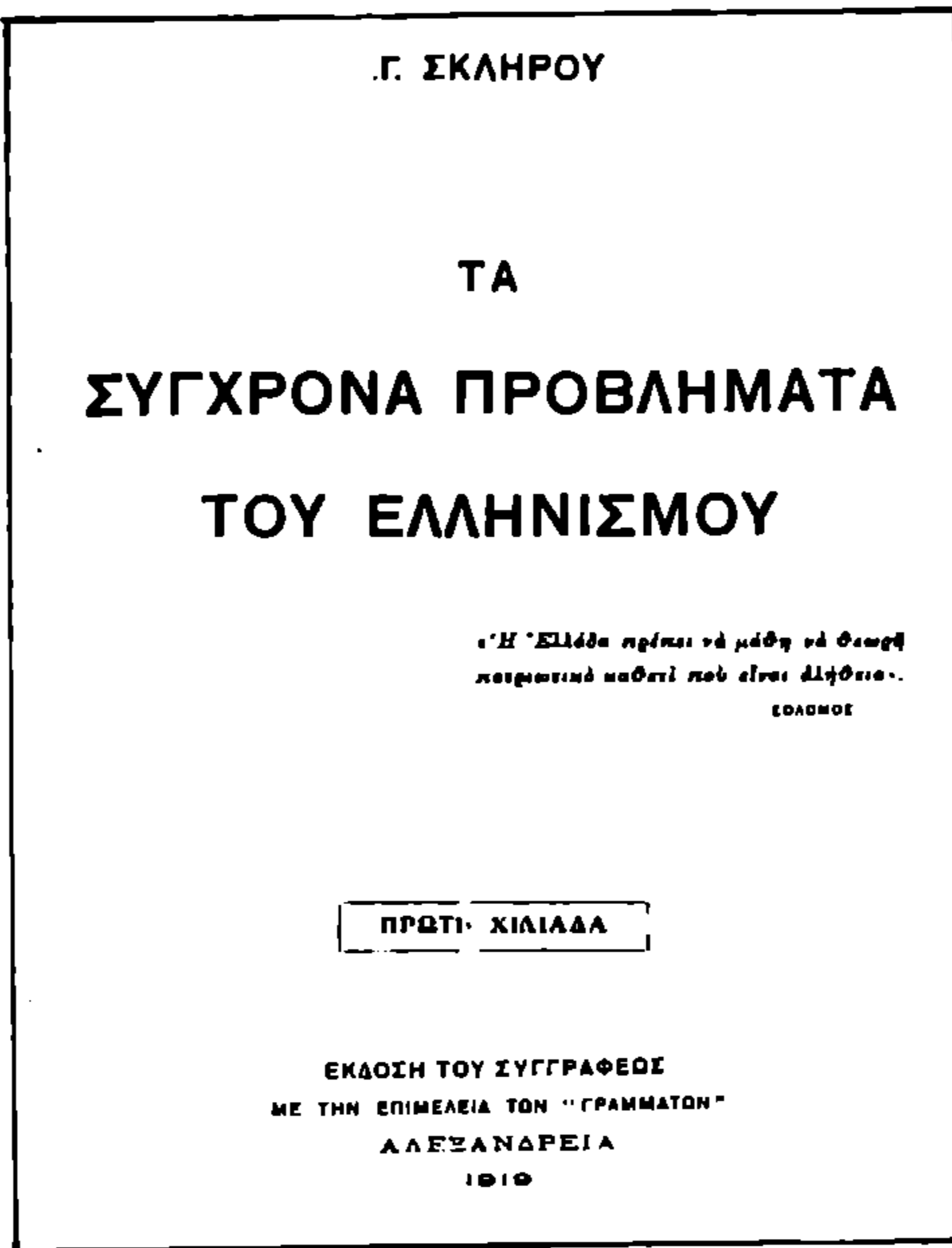
«Τὸ Κοινωνικὸν μας Ζήτημα», τὸ πρῶτο ἀλλὰ καὶ τὸ καλύτερο ἀπὸ τὰ τρία βιβλία πὸν πρόλαβε νὰ γράφει, εἶναι μιὰ συνθετικὴ ἀλλὰ καὶ ἐκλαϊκευτικὴ προσπάθεια παρουσίας τῶν ἀντιλήψεων τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμου, σὲ σχέση μὲ τὴν εὐρωπαϊκὴ καὶ τὴ νεοελληνικὴ πραγματικότητα.

Ὁ μικρὸς του ὄγκος καὶ ἡ σχηματικὴ ἀναφορὰ καὶ περιδιάβαση ἀπὸ κάθε θέμα πὸν ἀναλύει, δίνουν ἀρχικὰ σ' αὐτὸ ἓναν περιληπτικὸ τόνο, πρᾶγμα πὸν δυσκολεύει καὶ τὸν ἴδιο τὸ Σκληρὸ νὰ μᾶς δώσει μιὰν ἀναλυτικότερη καὶ πληρέστερη αἰτιολόγηση στὰ θέματα πὸν θίγει. Γιατὶ ἂς μὴ μᾶς διαφεύγει ὅτι τὸ βιβλίον αὐτό, ὄντας τὸ πρῶτο πὸν γράφτηκε στὴν Ἑλλάδα κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ διαλεχτικοῦ ὕλισμου, ἦταν ὑποχρεωμένο νὰ δίνει ἱκανοποιητικὴ ἐξήγηση σὲ θέματα πὸν σήμερον πιά εἶναι κοινὸς τόπος καὶ γιὰ τὴν ἴδια τὴν ἀστικὴ σκέψη.

Στὶς σύντομες ἀναφορὰς του γύρω ἀπὸ τὴν πάλιν τῶν τάξεων καὶ τὰ στάδια τῆς κοινωνικῆς ἀνάπτυξης, προσεγγίζει τὸ θέμα του μὲ ἐγκυκλοπαιδικὴ συντομία καὶ σχηματικότητα, πὸν δὲν ἀφήνει περιθώρια γιὰ βαθύτερες καὶ ἀναλυτικότερες προεκτάσεις, ἀλλὰ ταυτόχρονα καὶ μὲ ἱκανοποιητικὴ διαύγεια πὸν μᾶς τὸν φανερῶνει γνώστη, σὲ γενικὲς τουλάχιστον γραμμές, τῶν βασικῶν ἀρχῶν τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμου.

Ἡ γνώση καὶ ἡ διάκριση τῆς διαφορᾶς μεταξὺ ἐργασίας καὶ ἐργατικῆς δυνάμης, διαφορᾶς πὸν ἔμενε ἄγνωστη καὶ γιὰ ἀξιόλογους εὐρωπαίους σοσιαλιστές, καλύπτεται ἀπὸ τὴν ἄγνοια ἢ σύγχυση τῆς διάκρισης κεφαλαίου καὶ χρήματος, ὅπως θὰ διαπιστώσει κανεὶς διαβάζοντας τὸ δεύτερο κεφάλαιο γιὰ τοὺς ἀστους.

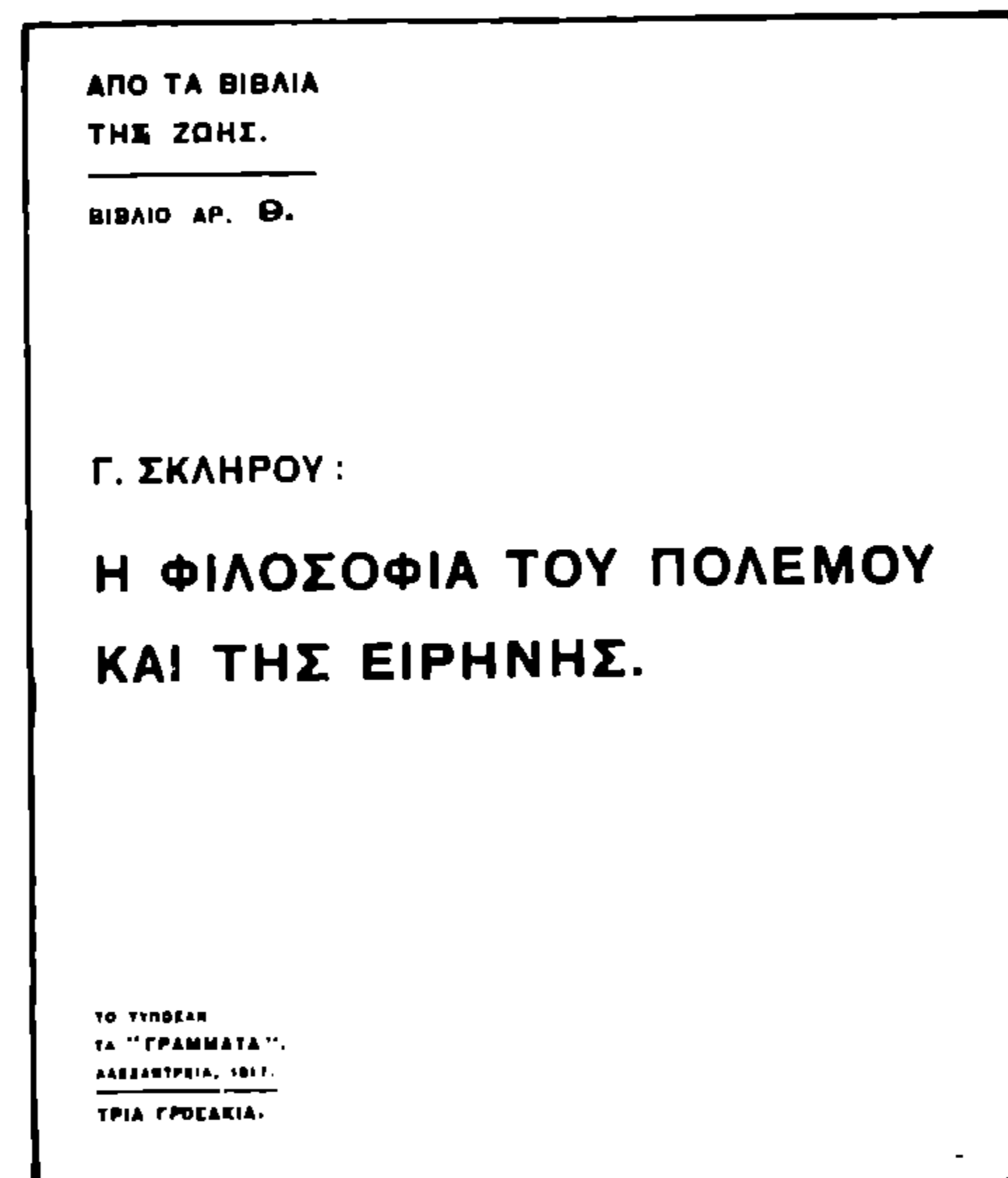
Στὸ τρίτο κεφάλαιο, ὅπου μιλά γιὰ τοὺς προλετάριους, μᾶς δίνει μιὰν ἀρκετὰ σαφὴ εἰκόνα τῆς διαμόρφωσής τους σὰν «γέννημα τοῦ σημερινοῦ βιομηχανικοῦ καὶ ἐν γένει καπιταλιστικοῦ



Ἐξώφυλλο τῶν «Σύγχρονων Προβλημάτων τοῦ Ἑλληνισμοῦ». (Πρώτη Ἐκδόση).

καθεστῶτος), κι ἓνα λίγο πολὺ ἀξιόλογο ὄρισμὸ τοῦ ἴδιου τοῦ ὄρου, «...προλετάριος πρέπει νὰ ἐννοηθῇ πᾶς ὁ στερούμενος οἰασδῆποτε ἰδιοκτησίας, ὡς μόνον δὲ περιουσίαν ἔχων τὰ δυὸ του χέρια, τὰ ὁποῖα θέτει εἰς ἐνέργειαν ὅπως μὴ ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν πείναν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του, ἐργαζόμενοι διὰ ξένα συμφέροντα!», ἀγῆνοντας ὅμως σιγὰ σιγὰ νὰ ξεδιπλωθεῖ καὶ ἡ ἀποψὴ του γιὰ τὸ ἐργατικὸ κίνημα σὰν ἀναμορφωτικὸ κίνημα βαθμιαίας καὶ ἀργῆς μετεξέλιξης τοῦ καπιταλισμοῦ.

Ἐτσι στὰ εὐρωπαϊκὰ παραδείγματα δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ ἀντιπαραταχθεῖ ἀνοιχτὰ στοὺς Ρώσους μπολσεβίκους γιὰτὶ «οἱ ρῶσοι προλετάριοι... ἐθεώρουν καλὸν νὰ ἐπιτίθενται ὄχι μόνον κατὰ τῆς ἀριστοκρατίας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς δολλίου μπορζουαζίας ἐτοιμαζομένης νὰ διαδεχθῇ τὴν ἀριστοκρατίαν εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἐργα-



Ἐξώφυλλο τῆς «Φιλοσοφίας τοῦ πολέμου καὶ τῆς Εἰρήνης» (Πρώτη Ἐκδόση).

τικοῦ λαοῦ» ἔτσι πὸν «Δυστυχῶς ἡ τοιαύτη ἐχθρικὴ στάσις τῶν ἐργατῶν ἐψύχρανε φυσικὰ τοὺς ρώσους ἀστους καὶ ἠλάττωσε...». Ὑποστηρίζει δηλαδὴ καθαρὰ τὴν ἀποψὴ τοῦ δασκάλου του Γεώργιου Πλεχάνωφ σχετικὰ μὲ τὸ ρόλο τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, ἀποψὴ διάχυτη σ' ὄλους σχεδὸν τοὺς ὀπαδοὺς τῆς Δεύτερης Διεθνούς πὸν ὀδήγησε βαθμιαία σὲ ἀνοιχτὴ ρήξη μὲ τὸ νεοδιαμορφούμενο Λενινισμό καὶ ἀργότερα μὲ τὴ θεωρίαν καὶ πρακτικὴ τῆς ἐπανάστασης τοῦ Ὀκτώβρη.

Μὲ αὐτὲς τὶς γενικὲς ἀναφορὰς καὶ ἐκτιμήσεις μπαίνει σ' αὐτὸ πὸν θεωρεῖ «τὸ σπουδαιότερον δι' ἡμᾶς μέρος τοῦ βιβλίου», δηλαδὴ τὰ ἑλληνικὰ παραδείγματα.

Ἐδῶ βρίσκει τὴν εὐκαιρία νὰ κάνει ὀρισμένες οὐσιαστικὲς παρατηρήσεις καὶ νὰ ἐπισημάνει δυὸ βασικὰ στοιχεῖα γύρω ἀπὸ τὸ '21 καὶ τὴν κατοπινὴ ἐξέλιξη τοῦ Νεοελληνικοῦ κράτους.

Τὸ πρῶτο νὰ καταδείξει τὸν ἀστικὸ ἀντιφειοδαρχικὸ χαρακτήρα τῆς ἐπανάστασης παραμερίζοντας ὅμως τὸν θεμελιακὸ ἐθνικοαπελευθερωτικὸ ἄξονα, δηλαδὴ τὴν κύρια ἀντίθεση, ἢ καὶ τὶς πολὺπλοκες ἰδιαιτερότητες τοῦ κοινωνικοῦ της περιεχομένου, καὶ τὸ δεύτερο τὸν σκεπασμένα ἀντιδραστικὸ χαρακτήρα κάθε μεγαλοϊδεατισμοῦ.

Ἡ κριτικὴ του πιά παίρνει πιὸ συγκεκριμένη μορφή. Ὀλόκληρο τὸ ἰδεολογικὸ ἐποικοδόμημα τοῦ κυρίαρχου ἀστικοτσιφλικαδικοῦ συγκροτήματος ἐξουσίας κρίνεται σὰν «σύστημα ψεύδους καὶ αὐταπάτης συστηματικῆς καὶ ἀσυνειδήτου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διαστροφῆς τῆς πραγματικότητος, μονομεροῦς κρίσεως κ.λ.π.».

Ἐτσι ὁ Σκληρὸς ἀνοίγει τὸ δρόμο γιὰ μιὰ ρεαλιστικὴ καὶ ἀντικειμενικὴ μελέτη τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας, καρπὸς τῆς ὁποίας ἦταν, μετὰ δεκαεπτὰ ὀλόκληρα χρόνια, «Ἡ Κοινωνικὴ Σημασία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821» πὸν ἔγραψε ὁ Γιάννης Κορδάτος.

Βέβαια κι ἐδῶ τὰ λάθη δὲν ἀποφεύγονται, ὅπως λ.χ. στὸ σημεῖο πὸν ἀναφέρει ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δέχτηκε «Ἐν τῷ εἰλικρινεῖ ἐνθουσιασμῷ του τὴν ξένην ἀριστοκρατίαν». Ἡ ἱστορικὴ ὅμως ἔρευνα ἀποδεικνύει τὸ ἀντίθετο. Ὅτι τὸ σύνολο τῶν λαϊκῶν ἀγροτικῶν μαζῶν, μὲ ἐπικεφαλῆς τοὺς πιὸ συνειδητοὺς καὶ πρωτοπόρους ἀγωνιστές του, στάθηκε ἀνοιχτὰ ἐχθρικὸ σὲ κάθε ξένη ἐπέμβαση καὶ ἐξάρτηση. Οἱ αἱματηροὶ ἐσωτερικοὶ ἀγῶνες, μαρτυροῦνε τὴν ὑπαρξὴ ἀξιόλογων ντόπιων λαϊκῶν δυνάμεων, πὸν ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία ἐπιβολῆς εἶχαν σαφὴ πρόθεση νὰ ἐκπληρώσουν τὰ βασικὰ ἐθνικὰ καὶ κοινωνικὰ καθήκοντα τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1821.

Ἐδῶ πρέπει ἐπίσης νὰ σημειωθεῖ ἡ παράλειψη ἀναφορᾶς τῆς ἀγροτιᾶς σ' ἄν βασικῆς, δηλαδή μαζικῆς (ὄχι ὁμῶς ἡγετικῆς) κινητήριας δυνάμεις στὴ διάρκεια τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ ἀγῶνα. Ἡ ἔνταξί της μέσα στὴν καθόλου ἀστική τάξη, θὰ τὸν ὀδηγήσει φυσιολογικὰ στὴν κατοπινὴ του ἀνάλυση στὴν ὑποτίμηση τῆς συμμαχίας τῆς φτωχῆς τῆς πτέρυγας μὲ τὸ προλεταριάτο, πράγμα ποὺ ἀντανανκλᾷ τὴ μενσεβίκικη ὀπτική συνεχοῦς ὑποτίμησής της καὶ τελικὰ παραμερισμοῦ της, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸν περισσότερο ἢ λιγότερο σημαντικὸ ρόλο ποὺ ἔπαιξε στὶς κοινωνικοπολιτικὲς ἐξελίξεις. «Τὸ συμπέρασμα» καὶ ἡ «Ἀναγκαία ἐξήγηση» εἶναι ἀνάλογα μὲ τὴν ὄλη του προβληματική. Ζητᾷ τὴν ἀναμόρφωση τοῦ νεοελληνικοῦ κράτους καὶ τῆς νεοελληνικῆς κοινωνίας μέσω μιᾶς δυτικοποίησής της, ὅπου ἡ ὑπαρξη κομμάτων «ἀρχῶν», ὁ πολιτικὸς ἀγῶνας σ' ἓνα πλαίσιο «σωστὰ λειτουργοῦντος πολυκομματισμοῦ», ἡ ἐσωτερικὴ ἀναμόρφωση μέχρι καὶ ἡ διοργάνωση τοῦ στρατοῦ, θὰ γίνεῖ κάτω ἀπὸ τὴν ἡγεμονία τῆς μεγάλης καὶ μεσαίας ἀστικῆς τάξης, στὰ χέρια τῆς ὁποίας «εὐρίσκετο μέχρι σήμερον ὄλη ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος». «Ὅλα αὐτὰ φυσικὰ ἐφ' ὅσον ὑπάρξει μιὰ ἐκλογίκευσή της, μιὰ παραδοχὴ ἀπὸ μέρους τῶν φωτισμένων ἀντιπροσώπων τῆς τῆς «ἀντικειμενικῆς πραγματικότητας», μιὰ συνείδηση τῆς «διαφθορᾶς καὶ τῆς σαπίλας».

Ἔτσι ὁ Σκληρὸς καταλήγει στοὺς Δημοτικιστὲς. Ἐδῶ ὁμῶς τοῦ δίνεται ἡ δυνατότητα νὰ κάνει μιὰ ἀπὸ τὶς καλύτερες κριτικὲς ἀναλύσεις του, διαβλέποντας ταυτόχρονα μὲ τὴ θετικὴ προσφορὰ καὶ τὴ «φιλολογικὴ» τους ἀδυναμία.

Ἡ κριτικὴ του, σκληρὴ καὶ δίκαιη,

τάραξε τοὺς δημοτικιστικοὺς κύκλους καὶ χάραξε εὐθύς ἐξαρχῆς τὰ ὄρια καὶ τὴ δυνατότητα αὐτοῦ τοῦ ἐξαιρετικοῦ ἀστικοῦ πνευματικοῦ κινήματος.

Εἴκοσι χρόνια ἀργότερα, τὸ πιὸ ὀλοκληρωμένο καὶ ριζοσπαστικὸ ἴδρυμα τοῦ δημοτικιστικοῦ κινήματος διασπώταν μιὰ καὶ τὸ γενναιότερο καὶ συνεπέστερο τμῆμα του κατάλαβε ὅτι τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας εἶναι ἄρρηχτα δεμένο μὲ τὰ καθόλου κοινωνικὰ προβλήματα καὶ ἐπομένως ὅτι ἦταν ἀδύνατο νὰ λυθεῖ χωρὶς τὴν ἐπίλυσή τους⁽⁵⁾.

Μὲ τὴ διεισδυτικὴ αὐτὴ καὶ μοναδικὴ γιὰ τὴν ἐποχὴ τῆς ἀνάλυσης ὁ Σκληρὸς ἔφτασε στὸ Κροτσιανὸ «μὴ περαιτέρω» γιατί, ὅπως θὰ ἐπισημάνει καὶ στὸ «Ζήτημα τῆς Ἀνατολῆς», «μονάχα μὲ τὴν ἀνάλυση κάθε ἴσαμε σήμερον ὅψης ἐνὸς ζητήματος μπορεῖ νὰ γνωριστῆ ἡ τωρινὴ του θέση, καὶ μονάχα στὸ γνωρισμὸ τῆς πραγματικότητος μπορεῖ νὰ μᾶς δοθῆ ἡ φάση τῆς κατοπινῆς ἐξελίξεώς του, καὶ ἀπάνω σ' αὐτὴ νὰ βασιστῆ μιὰ λογικὴ ταχτική».

Μὲ τὸ βιβλίον αὐτὸ* ἡ προδρομικὴ σοσιαλιστικὴ σκέψη κλείνει, οὐσιαστικά, τὸν κύκλο ζωῆς τῆς στὸν ἑλλαδικὸ χῶρο.

Ὁ Σκληρὸς ἀποτέλεσε τὴν πιὸ ὀλοκληρωμένη, μέσα σ' ὅλες τὶς ἀδυναμίες καὶ ἀντιφάσεις του, περίπτωσή της. Τὸ τέλος του, παράλληλο μὲ τὸ τέλος τῆς Δεύτερης Διεθνούς στὴν Εὐρώπη, ἀνοιξε τὴν προοπτικὴ γιὰ τὸ πέρασμα σὲ μιὰ νέα πραγματικότητα ποιοτικὰ διάφορη ἀπὸ τὴν προηγούμενη.

Οὐσιαστικὰ καὶ ὁ ἴδιος καὶ ὅλος ὁ ιδεολογικὸς χῶρος, ποὺ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς ἐπιμέρους ιδιομορφίες ἐκφραζότανε μέσα στὸ ἴδιο ιδεολογικὸ φάσμα, λειτουργήσε περισσότερο σὰν ιδιότυ-

πος κοινωνικὸς μεταρρυθμιστής, «αἰδιόμορφη» καὶ «μισοαυταγωνιστικὴ» ἀριστερὴ πτέρυγα τοῦ ἀστικοδημοκρατικοῦ κινήματος, παρὰ σὰν ὁμητήριο γιὰ ἓνα καθεαυτὸ αὐτόνομο ἐπαναστατικὸ κοινωνικὸ προβληματισμὸ καὶ δράση. Εἶναι πιὰ φανερὸ πὼς ὁ βασικὸς σκοπὸς τους ἦταν ἡ ὁμαλὴ καὶ βαθμιαία μεταλλαγὴ τῆς ὑπάρχουσας κοινωνικῆς δομῆς, ποὺ καὶ θὰ γίνονταν, φυσικὰ, κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγηση μιᾶς «φωτισμένης καὶ ἀποφασιστικῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης».

Ἀπὸ τὴν ὄλη τους ὀπτικὴ ἀπουσίαζε, λοιπὸν, ἡ συνειδητοποίηση τῆς ἐξάρτησης καὶ τοῦ ρόλου τῆς ἱμπεριαλιστικῆς μητρόπολης, οἱ θέσεις γύρω ἀπὸ τὸ ἐργατικὸ κράτος καὶ τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἀλλὰ καὶ ἡ κρουστάλλωση καὶ κατανόηση τῆς συγκεκριμένης προβληματικῆς γύρω ἀπὸ τὰ ὀργανωτικὰ προβλήματα τῆς σοσιαλδημοκρατίας καὶ τὴν ἀναγκαϊότητα γιὰ τὴ δημιουργία ἐνὸς κόμματος «νέου τύπου».

Τέλος, τὴν ἀδυναμία τους ἐπέτεινε ἡ σὰν ἀποτέλεσμα τῶν παραπάνω ἀπουσία μιᾶς συγκεκριμένης ἐναλλακτικῆς λύσης καὶ ἡ ἔλλειψη ὀργανικῆς σύνδεσης μὲ τὶς ἐπαναστατικὲς πολιτικοστρατιωτικὲς παραδόσεις τῶν «Ραμπαγᾶδων» — «Ποπολιστῶν» καὶ τῶν διάφορων ἀναρχικῶν ἀγωνιστῶν, ποὺ παρ' ὄλη τὴ διαπάλη τους κάτω ἀπὸ ἰδιαίτερα σκληρὲς συνθήκες, κατόρθωσαν μὲ τὴ γεμάτη ἡρωϊσμό καὶ αὐτοθυσίαν δράση τους νὰ παίξουν ἓνα σημαντικὸ ρόλο στὴ συνέχιση τῶν ἐπαναστατικῶν παραδόσεων τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ ἀγῶνα τοῦ '21, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ὅτι ἡ ταξικὴ τους βάση ἦταν ἰδιαίτερα στενὴ καὶ ἡ φιλοσοφία τῆς πράξης δὲν ἀποτελοῦσε τὴν ιδεολογικὴ τους σημαία.»

1. Γιὰ περ. βλέπε: Ἄ. Γκράμσι: «Ἡ κατάκτηση τοῦ Κράτους», ἄρθρο ἀπὸ τὴν ἐνότητα «Τὰ ἐργαστασιακὰ Συμβούλια καὶ τὸ Κράτος τῆς Ἑργατικῆς Τάξης» στὸν τόμο «Opere di Antonio Gramsci: L'Ordine Nuovo 1919 - 1920», ἐκδ. «Giulio Einaudi», 1970.

2. Γιὰ περισ. βλέπε: Ἐφημερίδα «Μέλλον», ἀρ. 769, 20 Ἰουλίου, Ἀθήνα, 1871.

3. Γιὰ περισ. βλέπε στὴ χρονογραφία Γ. Σκληροῦ, σελ. 11 ἐπ. καθὼς καὶ τὰ κεφάλαια τρίτο καὶ ὄγδοο ἀπὸ τὴν «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἑργατικοῦ Κινήματος», β' ἐκδοση, ἐκδ. «Π.Δ. Καραβάκος», Ἀθήνα, 1956 τοῦ Γιάννη Κορδάτου.

4. Δὲν εἶναι ὁμῶς μόνο οἱ Ἕλληνες τοῦ ἐσωτερικοῦ ποὺ μὲ τὸ ἔργο καὶ τὴ δράση τους συνεισέφεραν στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν αὐτονομία τῶν καταπιεσμένων τάξεων. Πολλοὶ Ἕλληνες τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὅπως ὁ Πλωτίνος Ροδοκανάκης, ἐνεργὸς ἀναρχικὸς καὶ μεταφραστὴς στὰ ἰσπανικὰ ἔργα τοῦ Προυντόν, ὁ Περιοκλῆς Ἀργυρόπουλος, ἰδρυτὴς τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τῆς «Zemliya i Volga», «Νέα Ρωσία», συν-

ειδητὸς Μπλακιστῆς καὶ πρωτοπόρος ἐπαναστάτης (πέθανε στὴ φυλακὴ ἓνα χρόνο μετὰ τὴ σύλληψή του), ὁ ἀναρχικὸς Ν. Δούμας, ἰδρυτὴς τοῦ «Ἑργάτη» στὴν Αἴγυπτο, καὶ ὁ φίλος καὶ συναγωνιστὴς του Σταῦρος Κουχτσόγλου, γνωστὸς ἀπὸ τὴν ἀναρχικὴ του προσοῦρα «Κάτω ἢ Μάσκα», ἢ τὸ ἐνεργὸ μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπαναστατικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Παρισινῆς Κομμουνίας, ὁ Παῦλος Ἀργυριάδης, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀνώνυμοι ἀγωνιστὲς τῆς Πόλης, τῆς Λευκωσίας, τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Ἀλεξάνδρειας, τοῦ Κάιρου, τῆς Σμύρνης ἢ τῶν μικρότερων ρωσικῶν, τουρκικῶν ἢ αἰγυπτιακῶν πόλεων, βοήθησαν σημαντικὰ μοιλιάζοντας μὲ τὶς διεθνεῖς ἐμπειρίες τους τὸν κορμὸ τοῦ ἀδύναμου καὶ φτωχοῦ σὲ ιδεολογικὰ πετάγματα ἐλληνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ἄλλωστε ἡ ἱστορία τῆς ἐπίδρασης τῶν Ἑλλήνων τοῦ ἐξωτερικοῦ στὴ διαμόρφωση καὶ ἀνάπτυξη τόσο τῆς ἀστικῆς δημοκρατικῆς ὅσο καὶ τῆς προλεταριακῆς ιδεολογίας κρατᾷ ἀπὸ παλιά. Δὲν εἶναι ὁ μεγάλος Ρήγας Βελεστινλῆς ποὺ μὲ τὴν ἀκαταπόνητὴ ἐπαναστατικὴ του δράση

στὴ Βαλκανικὴ καὶ τὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη ἔβαλε τὶς βάσεις γιὰ τὴ διαμόρφωση τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ιδεολογίας ἐπιδρώνοντας ἔτσι ἀποφασιστικὰ καὶ στὴ νεοελληνικὴ ἐνδοχώρα; Γιὰ περισ. βλέπε: Γιάννη Κορδάτου: «Ἱστορία τοῦ Ἑλλ. Ἑργ. κ.λπ.», σελ. 171 ἐπ., Κ. Μοσχόφ: «Ἐθνικὴ καὶ Κοιν. κ.λπ.», σελ. 173, καθὼς καὶ τὴ σύντομη εἰσαγωγὴ μας πάνω στὴ δράση καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ρήγα: Ρήγα Βελεστινλῆ: «Κείμενα», σελ. 7 ἐπ., ἐκδ. «Στοχαστής», Ἀθήνα, 1969.

5. Γιὰ περισ. βλέπε: «Ἡ Διακήρυξη τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου» στὴ συλλογὴ Δ. Γληνοῦ: «Ἐκλεκτὲς Σελίδες», τόμος Γ', σελ. 24 ἐπ., ἐκδ. «Στοχαστής», Ἀθήνα, 1972, καὶ Ἄ. Δελμούζου: «Ἡ Διάλυση τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου», ἀπὸ τὸ βιβλίον του «Παιδεία καὶ Κόμμα», σελ. 31 ἐπ., ἐκδ. «Ν. Ἀλικιώτης καὶ Υἱοί», Ἀθήνα, 1947.

* Σ. «Ἀντί»: Ἐννοεῖ «Τὰ Σύγχρονα Προβλήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ», τελευταῖο βιβλίον τοῦ Γ. Σκληροῦ.

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ

ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ 1821

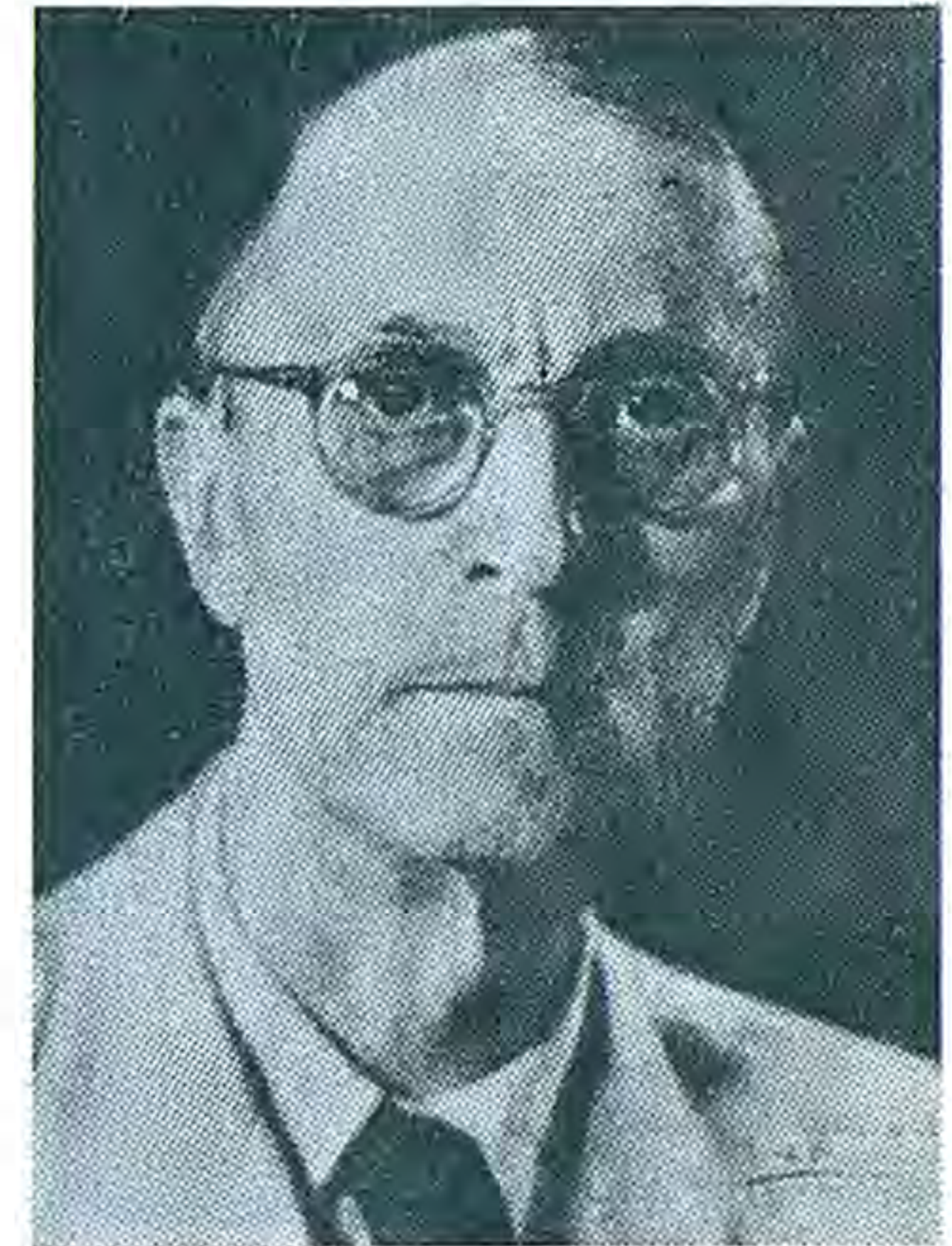
Παρουσίαση: Φίλιππος Ήλιου

Δημοσιεύουμε σήμερα τὸ δεύτερο μέρος μιᾶς ὀξύτατης συζήτησης, ἀνάμεσα στὸν Γιάννη Ζεῦγο καὶ στὸν Γιάννη Κορδάτο γιὰ τὸν χαρακτήρα τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1821, πὺ ἀρχισε τὸ 1933. Πρόκειται γιὰ δύο ἀπόψεις γύρω ἀπὸ ἓνα «γεγονὸς» πὺ πάντα στάθηκε στὸ ἐπίκεντρο τῆς προβληματικῆς τῆς ἐλληνικῆς μαρξιστικῆς σκέψης. Στὸ ἐπόμενο τεῦχος θὰ δημοσιεύσουμε τὸ ὑπόλοιπο κείμενο τῆς πολεμικῆς καὶ τὴν ἀνάλυση τοῦ Φίλιππου Ήλιου γιὰ τὴν «Ίδεολογικὴ χρῆση τῆς Ίστορίας».



**Ὁ Γ. Κορδάτος
σάν ἱστορικός
τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1821**

Γιὰ τὴν ταξικὴ πάλη καὶ τὶς ἀλληλοσχέσεις τῶν τάξεων τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ στὴν περίοδο τῆς ἐπανάστασης. Στὴν πορεία τῆς ἐπανάστασης ἀνάμεσα στὶς διάφορες τάξεις τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ ἀναπτύχθηκε ὀξύτατη πάλη, πὺ ἐπανελημμένα ἔφτασε σ' ἐνοπλὴ σύγκρουση, κι' ἦταν πάλη γιὰ τὴν ἡγεμονία τῆς ἐπανάστασης καὶ γιὰ τὴ λύση τῶν ὑπόλοιπων μπουρζουαζικῶν προβλημάτων τῆς, τοῦ ἀγροτικοῦ, τοῦ πολιτειακοῦ, γλωσσικοῦ κ' εἶχε ἄμεση σχέση μέ τὴν ἐθνικὴ πάλη. Καὶ σ' αὐτὸ τό ζήτημα ὁ Γ.Κ. πιστὸς στὴν ἐρευνητικὴ του μέθοδο βρὶσκει τὶς δύο τάξεις, τὴν ἀντιδραστικὴ φεουδαρχία καὶ τὴν ἐπαναστατικὴ μπουρζουαζία κιὰποδείχνει πὺς σ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ ἀγῶνα ἡ ἀστικὴ τάξη πάλευε ἐνάντια στοὺς φεουδάρχες-κοτσαμπάσηδες καὶ καπεταναίους- καὶ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐπιβλήθηκε καὶ καθιέρωσε δημοκρατικὰ πολιτεύματα ἐνάντια στὰ φεουδαρχικὰ στοιχεῖα, πὺ ἤθελαν ἀπολυταρχία καὶ βασιληᾶ. Μὰ ἐδῶ ὁ Γ.Κ. δέν δίνει μόνον ἱστορικοὺς τίτλους στὴν ἐλληνικὴ μπουρζουαζία μὰ πολιτικὰ κεφάλαια σύγχρονα, πὺ ἔχουν ἄμεσα πέραση, σὰ συνάλλαγμα γερὸ, στοὺς σημερινούς ταξικὸς ἀγῶνες. Ὁ Γ.Κ. σ' ὄλα τὰ σχετικὰ κεφά-



**Παραχαράκτες
κειμένων καὶ
κομπογιαννίτες τοῦ μαρξισμοῦ**

Στὸ δεύτερο μέρος τῆς «κριτικῆς» τοῦ ὁ Ζ. ἀφοῦ πρῶτα ἀράδιασε διάφορα ἄρητ' ἀθέμιτα γιὰ πολλὰ καὶ διάφορα πράγματα καὶ ἀκόμα γιὰ τὴ Ρούσικη Ἐπανάσταση τοῦ 1905 καὶ μᾶς πληροφόρησε πὺς τὸν καιρὸ ἐκείνο τό ρούσικο προλεταριάτο δέν ἐπαναστάτησε κατὰ τοῦ Τσάρου ἀλλὰ κατὰ τοῦ Τρότσκη – ὅλος ὁ κόσμος ὁμως ξέρει πὺς ὁ Τρότσκη στὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1905 ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τῆς – ἀσχολεῖται καὶ μέ τό βιβλίο μου: *Νεοελληνικὴ Πολιτικὴ Ίστορία*.

Μὰ κι' ἐδῶ ἡ ἴδια κακοπιστία, ἡ ἴδια λαθροχειρία, καὶ ἡ ἴδια παραχάραξη τῶν γνωμῶν μου. Τὸ μοτίβο του, εἶναι, πὺς ἔγραψε τὴν πολιτικὴ ἱστορία τοῦ 1821 «πρὸς τό συμφέρον τῆς μπουρζουαζίας» καὶ «διαστρεβλώνω τὰ ἱστορικά γεγονότα ἔτσι πὺ κανένας φανερός μπουρζουᾶς δέν τόλμησε νὰ τό κάμει»!! Μάλιστα, αὐτὰ γράφει χωρὶς τσίπα ντροπῆς. Μπορεῖ ὁμως νὰ μοῦ πει καὶ σέ ποιές σελίδες, σέ ποιά κείμενα στηρίζει αὐτὰ πὺ λέει τόσο κατηγορηματικά!

Φυσικὰ ἀντρίκια ἀπάντηση ἀπὸ τοὺς ἀργόσχολους καφενολόγους τύπους τῶν Ζεύγων δέν περιμένουμε. Οἱ ραμπαγά-

λαιο του βιβλίου του παρουσιάζει τή μπουρζουαζία σαν πρωταγωνιστή στην καθιέρωση δημοκρατικῶν πολιτευμάτων και προσπαθεῖ νά βασίσει ιστορικά μέ τίς «μαρξιστικές» του ἔρευνες τούς ισχυρισμούς τῆς μπουρζουαζίας μας, πῶς ἦταν ἀνεκάθεν και εἶναι δημοκρατική. Παραθέτουμε λίγες περικοπές κι' ὁποῖος θέλει περισσότερες, δλόκληρο βιβλίο, μπορεί νά διαβάσει τήν ἱστορία τοῦ Γ.Κ. «...Τό ἴδιο και ἡ ἑλληνική μπουρζουαζία τοῦ 19ου αἰῶνα. Ἦθελε νά γκρεμίσει τά φεουδαρχικά δεσμά γι' αὐτό ἔδωκε στά πρώτα πολιτεύματά της (ἐννοεῖ κείνα τῆς ἐπανάστασης. Σημ. Ζ.) δημοκρατική μορφή» (Γ.Κ. Πολιτική ἱστορία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, σελ. 317) «... οἱ ἡγέτες τῆς ἀστικής τάξης... ὄχι μονάχα στά πολιτεύματα δώσανε μορφή δημοκρατική ἀλλά και σ' ὄλα τά νομοθετήματά τους φανήκανε συγχρονισμένοι, φιλελεύθεροι, προοδευτικοί, ὅπως και οἱ μεγάλοι ἡγέτες τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασης στήν ἐποχή τους» (στό ἴδιο σελ. 323). «Οἱ δύο ἀντίπαλες τάξεις (φεουδαρχισμός και ἀστισμός)... θελήσανε ἡ κάθε μία χωριστά νά δώσουν μορφή στό νέο πολίτευμα τέτοια, πού νά... ἐξυπηρετεῖ τά οἰκονομικά της συμφέροντα. Οἱ νησιῶτες (οἱ ἐμποροκαρaboκυραῖοι. Σημ. Ζ.) ἄν και λιγότεροι, δώσανε αὐτοί τή μορφή, πού θέλανε (δηλαδή τή δημοκρατική. Σημ. Ζ.) Στο πολίτευμα, γιατί εἶχανε μαζί τους τούς φτωχοχωριάτες τῆς ἄλλης Ἑλλάδας...» (στό ἴδιο σελ. 323).

Ἄ Γ.Κ. διαστρεβλώνει τά ιστορικά γεγονότα ἔτσι πού κανένας φανερός μπουρζουᾶς ιστορικός δέν τόλμησε νά κάνει, ἴσαμε τώρα. Σημειώνουμε μόνο τά πιό βασικά σημεία, ὅπου κατακρουρεῖ τήν ἱστορία, πρὸς τό συμφέρον τῆς μπουρζουαζίας.

1) Οἱ ναῦτες τῶν νησιῶν διεξήγαγαν, ἀπ' τά 1800 ἀκόμα, ὀξύτατη πάλη, ἐνάντια στούς ἐμποροκαρaboκυραῖους οἱ ὁποῖοι γιά νά τούς ἀντιμετωπίσουν ἔκαναν ἐνιαῖο μέτωπο, ὅπως θά λέγαμε σήμερα, μέ τόν «ἐθνικό ἐχθρό», τόν τούρκο και μέ τή βοήθεια τοῦ τούρκου ναυάρχου ἐπέβαλλαν διχτατορία στά νησιά, διορίζοντας διχτάτορες, ζαμπίτες, ὅπως τούς ἔλεγαν τότες. Ἄ ζαμπίτης τῆς Ὑδρας διατηρήθηκε ὡς τά 1821, ὅποτε τόν σάρωσε ἡ ἐξέγερση τῶν ναυτῶν, πού ἀνάγκασε και τούς ἐμπόρους νά συμμετάσχουν στόν ἀγῶνα. Ἦ πάλη τῶν ναυτῶν μέ τούς ἐμπόρους διατηρήθηκε και σ' ὄλη τήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης, ὡσότου στά τελευταῖα χρόνια τῆς ὀ Μιαούλης μπόρεσε νά τούς καταστρέψει μέ τή συνηθισμένη μπουρζουαζική ἀγριότητα, ἐπειδή ἀπ' τήν πείνα τῶχαν ρίξει πολλοί σέ πειρατεία. Ἦ πολύχρονη αὐτή πάλη τοῦ νησιώτικου πρην-προλεταριάτου, πού ἀποτελεῖ ἕνα ἀπ' τά δραματικώτερα ἐπεισόδια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης και πολύτιμη κληρονομιά τοῦ προλεταριάτου μας, στήν προεπαναστατική τῆς περίοδο ἀγνοεῖται ὀλότελα ἀπ' τό Γ. Κ. ἐνῶ εἶναι γνωστή στόν Κ. Παπαρηγόπουλο.

Ἄ Γ.Κ. ἐνῶ ὀλόκληρα κεφάλαια διαθέτει γιά ν' ἀποδείξει τίς πρωτότυπες ἀνακαλύψεις του γιά τήν ἀντιδραστικότητα τῶν παπάδων, οὔτε λέξη δέν ἀναφέρει γι' αὐτό και γιά τή μετεπαναστατική πάλη και ἐξέγερση τῶν ναυτῶν ὀταν μιλάει, τό κάνει πάντα σέ ὑποσημειώσεις.

2) Στήν ἐπανάσταση ἐκδηλώθηκε ἐπιβλητικά τό ἀριστερό, λαϊκό, δημοκρατικό μπλόκ ἀπ' τήν ἐπαναστατημένη ἀγροτιά, τούς χειροτέχνες, ναῦτες, μικροδιανοομένους. Κι' αὐτό τό μπλόκ, ἄν δέν διαμορφώθηκε πολιτικά, γιατί ἔλειπε συμπαγές προλεταριάτο και συμπαγεῖς μικροαστικές μάζες, ὀλογο τῆς ἔλλειψης μεγάλων πόλεων, πού ἐκπροσωποῦσαν «ὀλιγῶτατοι μόνο νέοι σπουδάσαντες ἐν Εὐρώπῃ» ὀπως λέει ὀ Σ. Τρικούπης και ὀρισμένοι μικροκαπεταναῖοι ἦταν κείνο πού ἐπέβαλε τούς δημοκρατικούς θεσμούς, ὀπου ἐπεβλήθηκαν. «Δέν ἦταν οὔτε ἕνα μπουρζουαζο-ἀπελευθερωτικό κίνημα στόν κόσμο-λέει ὀ Λένιν-πού δέν ἔδωκε παραδείγματα και ὑποδείγματα ταχτικής «ἀριστεροῦ μπλόκ» ὀλα δέ τά νικηφόρα σημεία αὐτῶν

δες και οἱ κομπογιαννίτες τοῦ μαρξισμοῦ μόνο μέ θρασύτητα και ἔτσιπρωσιᾶ εἶναι ὀπλισμένοι.

Και νά τώρα μερικές (ὄχι ὀλες γιατί ἄν θέλαμε μιὰ μιὰ νά ἀραδιάσουμε ὀλες τίς ψευδολογίες τοῦ Ζ. θά χρειαζόνταν νά πιᾶσουμε και τίς σαράντα σελίδες τῆς «Ν. Ἐπιθεώρησης») ὀπιό χτυπητές ἀπό τό μωσαϊκό τῶν πλαστογραφιῶν του.

Γράφει: ὀ Κορδάτος θέλει τούς ἡγέτες «τῆς ἀστικής τάξης»... ὀμοίους μέ τούς ἡγέτες τῆς μεγάλης «Γαλλικῆς Ἐπανάστασης». Δηλαδή «Μαυροκορδάτος = Ροβεσπιέρος». (Κομ. Ἐπιθ. Νο 21, σελ. 31). Δηλώνω πῶς αὐτό εἶναι ἕνα χοντροκομμένο ΨΕΜΜΑ. Ἦσα ἴσα χαρακτηρίζω τό Μαυροκορδάτο σαν ὀστό διανοούμενο και ἡγέτη συντηρητικό, δεξιό κ.λ.π. (ὀλ. Νεοελ. Πολ. Ἦστορία σελ. 270 και 272), ἄλλο ζήτημα ἄν τότε θεωρῶ - πού εἶναι και τό σωστό - πῶς ἦταν τό καθαυτό διπλωματικό μυαλό τῆς Ἐπανάστασης. Μά ἡ ψευδολογία τοῦ Ζ. δέν ἔχει τό σωμό της.

Διαβάστε τώρα και θαυμάσατε τό ὕψος τῆς ἀμάθειας και τῆς ψευδολογίας τοῦ σαρανταπέφτη, πού μαγαρίζει τό μαρξισμό-λενινισμό μέ τίς «Ἦστορικές» και «θεωρητικές» κἰβδηλες και ἀσυνάρτητες παραλαπίπες του:

«Στήν Ἐπανάσταση τοῦ 1821 -γράφει ὀ ψευδολόγος Ζ. - ἡ ἀστική τάξη, ἀποτελώντας βασικά μπλόκ μέ τούς κοτσαμπάσηδες, ἐνάντια στό «ἀριστερό μπλόκ» πού ἦθελε δημοκρατικό πολίτευμα (sic) και ἐνάντια στούς μεγαλοκαπεταναῖους, πού ἦθελαν ἀπολυταρχία, πάλεψε νά καθιερώσει και νά ἐπιβάλλει πολίτευμα ὀλιγαρχικό, Βασιλεία μέ περιορισμένο σύνταγμα (ὑπογρ. Γ. Κ.) πού θά ἀπέκλειε τίς μάζες. Και τέτοιο ἦταν τό πρώτο πολίτευμα τῆς Ἐπιδαύρου (ὑπογρ. Γ. Κ.) πού ὀ Γ. Κορδάτος τό θεωρεῖ «δημοκρατικό». Ὄπως παρατηρεῖ ὀ Παπαρηγόπουλος αὐτό τό πολίτευμα δέν ἔδωκε στίς μάζες τό δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν και ἐκλέγεσθαι. Τό πολίτευμα δημοκρατοποιήθηκε πλέρια στήν III Ἐθνοσυνέλευση κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν μαζῶν» (Κομ. Ἐπιθ. Νο 21 σελ. 31).

Αὐτά τά ὀλότελα ἀγνωστα ἴσαμε τώρα, μᾶς τά σερβίρει γιά Ἦστορικά γεγονότα, και γιά περισπούδαστες κρίσεις. Κι' ὀμως πρόκειται γιά φληναφήματα και γιά μπουρδες, πού πρώτη φορᾶ, «ἐν ὀνόματι τοῦ μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ» διατυπώνονται μέ θρασύτητα και πλαστογράφηση τῆς Ἦστορίας. Μά ἀνιστόρητε Ζ. ἀφοῦ «ἡ ἀστική τάξη (ὀλα τά στρώματά της;) ἀποτελώντας βασικά μπλόκ μέ τούς κοτσαμπάσηδες, ἐνάντια στό ἀριστερό μπλόκ, πού ἦθελε δημοκρατικό πολίτευμα κ.λ.π.» γιατί δέν μᾶς ξεκαθαρίζει ποιό ἦταν αὐτό τό ἀριστερό μπλόκ, δηλαδή ἀπό ποιᾶ κοινωνικά στρώματα ἀποτελοῦνταν; Κι' ἀκόμα οἱ μεγαλοκαπεταναῖοι πού ἦθελαν «ἀπολυταρχία» σέ ποιᾶ κοινωνική τάξη ἀνήκαν; Κι' ἔπειτα ἀφοῦ οἱ μεγαλοκαπεταναῖοι ἀγωνίζονταν γιά τήν ἀπολυταρχία, γιατί οἱ πραγματικοῖ μεγαλοκαπεταναῖοι (Κουντουριώτηδες και Σια) πάλαιψαν ἐνάντια στίς διχτατορικές τάσεις τοῦ Κολοκοτρῶνη και πιό ὕστερα ὀργάνωσαν τή δολοφονία τοῦ ἀπολυταρχικοῦ Καποδίστρια; Ἦραγε οἱ χρονογράφοι και οἱ Ἦστορικοί τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1821, Σηληιάδης, Φρατζῆς, Φωτάκος, Φιλῆμων, Τρικούπης, Οἰκόνομου, Κολοκοτρῶνης κ.λ.π., πού γράφουν πῶς τό μεγαλύτερο μέρος τῆς μπουρζουαζίας (πραγματευτάδες και καρaboκυραῖοι) και πρῖν τοῦ Εἰκοσιένα και στόν καιρό τοῦ Εἰκοσιένα, πάλεψε κατά τῶν κοτσαμπάσηδων και ὀργάνωσε τίς μαζικές ἐξεγέρσεις ἐνάντια τοῦ κοτσαμπασιδισμοῦ και πολλές φορές και δολοφονικές συνωμοτικές πράξεις, ἔλενε ψέμματα ἡ μήπως ὀ Ζ. δέν ἔξερει τί τοῦ γίνεται, παρά γράφει στά κουτουροῦ ὀτι τοῦ κατέβει, διορθώνοντας ἔτσι «μαρξιστικῶτατα» τήν Ἦστορία τοῦ Εἰκοσιένα, μόνο και μόνο γιά νά «ἀναιρέσει» τίς γνώμες τοῦ Κορδάτου; Μά ὀ Ζ. δέν ἀναιρεῖ μέ τή μέθοδο τῆς ψευδολογίας και ἀσυναρτησιολογίας τόν Κορδάτο ἀλλά και πλαστογραφεῖ τόν Παπαρηγόπουλο.

των κινημάτων συνδέονται πάντοτε με τις επιτυχίες αυτής της ταχτικής, με την κατεύθυνση της πάλης σ' αυτό το δρόμο ενάντια στις ταλαντεύσεις και στις προδοσίες του φιλελευθερισμού. 'Ακριβώς «ή ταχτική του άριστερου μπλόκ», ή σύμμαχία της «πλεμπάγιας» (του σύγχρονου προλεταριάτου) με τη δημοκρατική αγροτιά, έδωκε έκταση και δύναμη στην αγγλική επανάσταση του XVII, στη Γαλλική του XVIII αιώνα» (Λένιν, τ. XV σελ. 347). 'Ο Γ.Κ. άγνοεί αυτό το «άριστερό μπλόκ» στην επανάσταση του 1821, πού τό διαισθάνεται ό Σ. Τρικούπης, γιατί άγνοεί τις μάζες, γιατί μπρός του βλέπει μόνο επαναστατική και προοδευτική μπουρζουαζία. Βλέπει σχηματικά δυό κοινωνικές δυνάμεις: την «επαναστατική» μπουρζουαζία και τους «άντιδραστικούς» φεουδάρχες.

Γιά νά μήν «άδικήσουμε» τό Γ.Κ. και συνάμα νά του άφαιρέσουμε τή δυνατότητα για κλαυθμηρισμούς και παράπονα για «κακοπιστία», είναι ανάγκη ν' αναφέρουμε ότι τά ιστορικά γεγονότα είναι τόσο επιβλητικά, πού ό Γ.Κ. αναγκάζεται κάποτε νά μιλάει μέ τ' άλλα και για τή δράση των μαζών. 'Ετσι λ.χ. αναφέρει τό κίνημα των Βερβαίνων, τήν έξέγερση της 'Υδρας στις αρχές της επανάστασης. Κι' άλλου στίς υποσημειώσεις μ' ένα δυό λόγια υπενθυμίζει πώς υπάρχουν μάζες.

Σ' ένα μέρος, στή σελ. 422, μιλάει μ' δλότελα άντιμαρξιστικό, μηχανιστικό τρόπο, για τό σύνολο των μαζών. «Σέ κάθε του άπόπειρα ό μικρός λαός, στην 'Υδρα, στα Ψαρά και στην άλλη 'Ελλάδα νά σήκώσει κεφάλι χτυπήθηκε άλύπητα. Δέν μπόρεσε λοιπόν μιά πού ήταν και μειοψηφία πολύ μικρή (άν και είχε τάσεις γιακομπίνικες) νά πάρει τήν πρωτοβουλία στην όργάνωση του κράτους στην τελευταία πρό πάντων περίοδο».

Μά αναφέροντας τά παραπάνω ό Γ.Κ. δλότελα ως έν παρόδω και μέ άντιμαρξιστικό τρόπο τά βλέπει ξεκάρφωτα, μονωμένα έπεισόδια κι' όχι σαν εικόνες, σαν κομμάτια της όλης κίνησης των μαζών, πού άρχισε πολύ πριν από τήν επανάσταση κι' άποτελούσε τή βασική κινητήρια δύναμη στην έθνικοκοινωνική πάλη. 'Ετσι τά παραπάνω άπολύτως σε τίποτα δέν έπισκιαίζουν τή συνολική εικόνα πού δίνει ό Γ.Κ., πού στηρίζεται στο σχήμα των δυό τάξεων, όπως δέν αλλάζει αυτό τό ίδιο μηχανιστικό σχήμα και ή νύξη πού κάνει έδώ και κει για τή συντηρητικότητα των νησιωτών έμποροκαρδοκυραίων και πού δέν τόν έμποδίζει νά τους βλέπει σαν πρωτόπορα δημοκρατική δύναμη (βλέπε πιο μπρός περικοπή πού παραθέτω άπ' τή σελ. 323).

3) Στην επανάσταση του 1821 ή άστική τάξη, άποτελώντας βασικά μπλόκ με τους κοτσαμπάσηδες, ενάντια στους μεγαλοκαπεταναίους, πού ήθελαν άπολυταρχία, πάλεψε για νά καθιερώσει και νά επιβάλει πολίτευμα όλιγαρχικό, βασιλεία μέ περιορισμένο σύνταγμα, πού θ' άπόκλειε τις μάζες. Και τέτοιο ήταν τό πρώτο πολίτευμα της 'Επιδάουρου, πού ό Γ.Κ. τό θεωρεί «δημοκρατικό» (στό ίδιο σελ. 277). 'Οπως παρατηρεί ό Παπαρηγόπουλος αυτό τό πολίτευμα δέν έδωκε στις μάζες τό δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι. Τό πολίτευμα δημοκρατικοποιήθηκε πλέρια στην III 'Εθνοσυνέλευση κάτω άπ' τήν πίεση των μαζών. «Αί ναυτικά νήσοι έν τοις έγγραφοις των και ή άνατολική 'Ελλάς έν τή συνλεύσει των έθεώρησαν έπισήμως και όμογνωμόνως τήν βασιλείαν ως τό πολίτευμα των ευχών των» λέει ό Σ. Τρικούπης στην ιστορία του (τ. II σελ. 97). Μά ό Γ.Κ. θέλει τους «ηγέτες της άστικής τάξης» πλέρια όμοιους μέ τους ήγέτες της «μεγάλης Γαλλικής 'Επανάστασης». Δηλαδή Μαυροκορδάτος = Ροβεσπιέρρος. 'Η ιστορία και τό προλεταριάτο μας μόνο νά σαρκάσουν μπορούν τό φιλισταίο, πού θέλει νά εκδηλώνεται σαν μαρξιστής.

Προσέξτε. 'Αντικρούοντας τή δική μου γνώμη πώς τό πρώτο πολίτευμα ήταν δημοκρατικό (και πού τή στηρίζω σε έγγραφα έπίσημα και στις γνώμες όλων των συνταγματολόγων), πλαστογραφεί και τις γνώμες των ιστορικών Παπαρηγόπουλου και Τρικούπη, για νά επιβεβαιώσει τις ψευτιές του. Λοιπόν ό Παπαρηγόπουλος δέ λέει αυτά πού τόν βάζει νά πει ό Ζ. 'Ο Παπαρηγόπουλος ίσα ίσα βρίσκει πώς χρειάζονταν όχι δημοκρατικό πολίτευμα μά συγκεντρωτικό. Γι' αυτό και κατηγορεί τό Μαυροκορδάτο πού μέ τήν έπιρροή του άφισε και ψηφίστηκε πολίτευμα «πολυαρχικόν άν μή άναρχικόν», (Παπαρηγ. τόμ. 6ος σελ. 41 - 42). Και ό Τρικούπης πάλι (τόμ. 2ος έκδ. 1888, σελ. 106) παραδέχεται πώς τό πολίτευμα της 'Επιδάουρου ήταν δημοκρατικό και τονίζει πώς «έκήρυξεν όλους τους 'Ελληνας ίσους ένώπιον των νόμων και δεκτούς έν πάση ύπηρεσία του κράτους». Μά άνεξάρτητα άπ' τις γνώμες των ιστοριογράφων και των συνταγματολόγων μιλάνε τά ίδια έπίσημα κείμενα του πολιτεύματος της 'Επιδάουρου. 'Ορίστε:

«Γμήμα δον 5': «'Οσοι αυτόχθονες κάτοικοι της 'Επικρατείας της 'Ελλάδος πιστεύουσιν εις Χριστόν, εισίν 'Ελληνες, και άπολαμβάνουσιν άνευ τινός διαφοράς όλων των πολιτικών δικαιωμάτων» και σ' «όλοι οι 'Ελληνες, εις όλα τά αξιώματα και τιμάς έχουσι τό αυτό δικαίωμα, δοτήρ δέ τούτων μόνη ή άξιότης εκάστου» (βλ. Μάμουκα: Τά κατά τήν 'Αναγέννησιν της 'Ελλάδος τόμ. Α' σ. 16).

Μήπως χρειάζεται νά σχολιάσουμε ακόμα πιο πολύ τις όλοφάνερες αυτές πλαστογραφίες του Ζ. και νά χαρακτηρίσουμε τους «μαρξιστικούς» του μαργαρίτες; 'Η μήπως δέν είναι όλοφάνερο πώς ό Ζ. στο κομμάτι πού αναφέραμε σχηματοποιεί πέρα για πέρα τά ιστορικά γεγονότα και εφαρμόζει όχι άγοραίο, αλλά χίλιες φορές χυδαίο μαρξισμό στην κριτική του άνάλυση;

'Ας πάμε παρακάτω, γιατί θά χρειάζονταν βιβλίο δλόκληρο άν θέλαμε μιά προς μιά ν' αναφέρουμε τις ψευδολογίες, τις άσυναρτησίες και τις παραποιήσεις του Ζ.

Προχωρούμε λοιπόν και άντιγράφουμε ένα νέο ούκάζιο του κριτικού μας. «'Ο Κορδάτος παραγνωρίζει τό ρόλο των ναυαγών των νησιών, των χειροτεχνών και ακόμα άγνοεί τό ρόλο του «άριστερου λαϊκού δημοκρατικού μπλόκ κλπ.». Είν' άλήθεια αυτά πού γράφει: Χίλιες φορές όχι.

'Αν πραγματικά διάβαζε τό βιβλίο πού κρίνει, κι' άν δέν ήταν τυφλωμένος άπ' τό κίτρινο πάθος του συκοφάντη, θά έβλεπε πώς (Νεοελλ. Πολ. 'Ιστορία σ. 110-160 και 198-200, 204, 205, 206-209, 235, 265, 281, 291, 292, 295, 297-298, 322, 323, κ. άλλ.) παρακάνω μάλιστα λόγο και για τή διαφοροποίηση των τάξεων και τό ρόλο των λαϊκών μαζών, (χειροτεχνών, αγροτών, ναυτών κλπ.) και τους εμφύλιους πολέμους, πού πήραν ταξικό περιεχόμενο. Γιατί όμως, όπως λέμε σε παρόμοιες περιπτώσεις, δέν άνοιγε τά στραβά του, πριν καθήσει νά γράψει; 'Απλούστατα γιατί ό Ζ. δέν σκέφτηκε ποτέ του στα σοβαρά νά γράψει μιάν άληθινή - άλλο ζήτημα βέβαια άν είναι σε θέση άπό άποψη μορφωτικού και έπιστημονικού καταρτισμού - κριτική. 'Ο παραχαράχτης και κομπογιαννίτης του μαρξισμού, βλέποντας νά διαλύεται τό τσελιγκάτο του και νά κινδυνεύει ή στρουγγά του προσπαθεί μέ όπλα τή συκοφαντία, τήν πλαστογραφία, τήν παραχάραξη, τήν ταχυδαχτυλουργία και τήν άσυναρτησία νά περισώσει τό «γόητρο» της παρέας του. 'Ετσι μέ τά «προσόντα» αυτά πουλάει τό «μαρξισμό - λενινισμό» μέ τό καντάρι στους άνύποπτους άναγνώστες της Κομμουνιστικής 'Επιθεώρησης, και άντιστάσεως μή ούσης, αυτορεκλαμάρεται για τρανός και σπουδαίος, ως πού νάρθει ή σειρά του νά φάει κλωτσιά και νά πεταχτεί στο καλάθι του όππορτουνισμού και τυχοδιωχτισμού ά la Χαϊτά και Σιάς. Για τήν ώρα όμως είναι ένας αυτο-

Ἡ ἑλληνική ἀστική τάξη στὰ 1821, συμμαχώντας βασικά μέ τούς κοτσαμπάσηδες μ' ὅλες τίς διαφωνίες τους, πού κατέληξαν σ' ὀρισμένες στιγμές σέ συγκρούσεις, καί τρέμοντας κάθε πραγματικά ἐπαναστατική ἐκδήλωση, κατάφευγε πάντα στήν ἀγκαλιά τῆς ἀπολυταρχικῆς μερίδας καί γιά νά στεγάζει τό πολιτικό της οἰκοδόμημα, ἄρχισε ἀπ' τούς ὑπουργούς καί ὑπασπιστές τοῦ Τσάρου-Καποδίστρια καί Ὑψηλάντη- Ξανάρθε στόν Καποδίστρια καί κατέληξε στόν «ἠλίθιο Βαυαρό» Ὁθωνα.

4) Ὁ Γ.Κ. σβύνει τό ρόλο τῶν χειροτεχνῶν. Μιά ἐξέγερση τῶν χειροτεχνῶν τῆς Τρίπολης στὰ 1824 ἐνάντια στόν Κολοκοτρώνη, πού τήν ξαίρει ὁ Σ. Τρικούπης, ὁ Γ.Κ. τήν ἀγνοεῖ.

5) Ὁ Γ.Κ. ἀγνοεῖ κι' εἶναι ἀνίκανος νά ἐχτιμήσει τό ρόλο τῆς ἀγροτιᾶς στούς ταξικούς ἀγῶνες, πού κινιόταν ἀπ' τό ἄλυτο ἀγροτικό ζήτημα. Κι' ἀκριβῶς σ' αὐτό τό σημεῖο, πού ἀποτελοῦσε τό περιεχόμενο τῆς πάλης στό ἀγροτικό ζήτημα, πού ἀπ' τόν τρόπο τῆς λύσης του ξαρτιόταν ἡ πορεία καί ἡ ἐκβαση τῆς ἐθνικῆς πάλης κι' ὁ ρυθμός τῆς προόδου τῆς χώρας, ἀποδείχτηκε ἐκδηλα ἡ ἀντιδραστικότητα τῆς μπουρζουαζίας. Ἡ ἀγροτιᾶ γύρευε μοίρασμα τῆς γῆς κι' ἐκμηδένιση τῶν τζακιῶν. Ἐνοπλη ὅπως ἦταν, μποροῦσε νά ἐπιτύχει καί τό ἓνα καί τό ἄλλο κι' ὁ Ν. Φλογαῖτης πρότεινε στὰ 1826 στήν οὐσία δωρεάν μοίρασμα τῆς γῆς στήν ἀγροτιᾶ. Μά ἡ ἀστική τάξη, παίροντας τήν ἡγεμονία τῆς ἐπανάστασης σέ συμμαχία μέ τούς κοτσαμπάσηδες, λανσάρησε τό σύνθημα τῆς κρατικοποίησης τῆς γῆς, καί ἐπέβαλε αὐτήν τήν ἀποψη. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν νά μή μοιραστεῖ ἡ γῆ, νά μή δημιουργηθεῖ τό κέντρο πού θάριχνε τήν ἀγροτιᾶ μέ πιό ψηλό ἐπαναστατικό ἐνθουσιασμό στήν πάλη καί θάκανε ἀνίκητη τήν ἐπανάσταση. Τό παράδειγμα τῆς Γαλλικῆς ἐπανάστασης, ὅπου τό ἐπαναστατικό λύσιμο τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος, ἀπ' τή γιακωβίνικη διχτατορία, ἔδωκε στήν ἐπανάσταση τήν ὑπεροχή στόν ἐπαναστατικό πόλεμο ἐνάντια στήν ἐνωμένη εὐρωπαϊκή ἀντίδραση, τίποτα δέν λέει στόν ἀνιστόρητο ἱστορικό μας. Κι' ὁ Γ.Κ. δικαιολογεῖ μέ τήν πρωτότυπη «μαρξιστική» του μέθοδο τῆ μπουρζουαζία. Τά ἀστικά στοιχεῖα σύμφωνα μέ τό Γ.Κ. δέν δέχτηκαν τήν ἐκποίηση τῆς γῆς γιατί τήν ἐπαιρναν οἱ «κοτσαμπάσηδες γιά ἓνα κομμάτι ψωμί... κι' ἀπό τήν ἄλλη οἱ φτωχοαγρότες θά ἐξεγειρόντανε καί οὔτε θά ἔδειχναν ἐνδιαφέρον καί προθυμία γιά τόν πόλεμο» (στό ἴδιο σελ. 306). Γι' αὐτό «εἰσηγήθηκαν μία μέση λύση» (σελ. 306). Ὅσον ἀφορᾷ γιά τήν πρόταση τοῦ Φλογαῖτη ὁ ὀππορτουμιστής μας τῆ βρίζει «πολύ πρόωρη μία τέτοια σοσιαλιστική λύση». Τό κοινωνικό περιεχόμενο τῆς ἐπανάστασης ποῦταν τό μοίρασμα τῆς γῆς καί ἡ διάλυση τῶν φεουδαρχικῶν σχέσεων ὁ Γ.Κ. τό βρίζει «σοσιαλιστική» λύση «πρόωρη» κι' ἔτσι δικαιολογεῖ τῆ μπουρζουαζία, πού ἄφικε ἄθιχτες τίς κοινωνικοοικονομικές ρίζες τοῦ ἑλληνικοῦ κοτσαμπασιδισμού, μέ τόν ὅποιο, σύμφωνα μέ τή γνώμη του, διεξήγαγε ὀμηρικούς ἀγῶνες σ' ὅλη τήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης.

Ἡ συνέχεια στό ἐπόμενο.

διορισμένος «σπουδαῖος» θεωρητικός τοῦ μαρξισμού - λενινισμού καί σάν τέτοιος παίρνει τά ἄπαντα τοῦ Λένιν γιά τυφλοσοῦρη, γι' αὐτά καί γράφει πῶς ὑπῆρξε στό 1821 ταξική διαφοροποίηση, ὥστε νά ὑπάρχει ξεκαθαρισμένη πολιτική συνείδηση στήν ἀγροτιᾶ.

Ὅσο δέ μένει εὐχαριστημένος μέ τό κατόρθωμά του. Πρέπει οἱ ρωμιοί ἀγρότες τοῦ 1821 νά σκέφτονταν καί νά δροῦσαν ὅπως οἱ Ροῦσοι ἀγρότες τοῦ 1917. Ὅλα κι ὅλα, ὁ «μαρξισμός - λενινισμός» τῶν ἐπιγόνων καί τῶν φωνακλάδων τῆς ἐπανάστασης καί τῶν κάθε λογιῆς νεομπλανκιστῶν «μπολσεβίκων» δέν βγάζει μόνο ρετσέτες τό πῶς θά γίνει στό μέλλον ἡ Ἐπανάσταση (ὅπως καί στή Γερμανία;) μά καί διορθώνει καί τίς ἐπαναστάσεις πού ἔγιναν ἐδῶ καί ἑκατό χρόνια! Γι' αὐτό καί κατακεραυνώνεται «ὁ ὀππορτουμιστής Κορδάτος πού βρίζει πολύ πρόωρη τῆ σοσιαλιστική λύση τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος» στὰ 1821. Μή γελᾶτε, αὐτά γράφει ὁ «μπολσεβίκος» Ζ. Ὅσο δ' ὁ «ὀππορτουμιστής Κορδάτος» δέν ἔγραψε δύο λεξοῦλες γιά τό σπουδαῖο αὐτό ζήτημα μά ἑφτά ὀλόκληρες σελίδες (βλ. Νεοελ. Πολ. Ἱστορία, σελ. 304-311) καί μέ κείμενα καί ἀρχεῖακό ὑλικό δίνει μία διεξοδική ἀνάλυση καί καταλήγει ὀχι στήν ἀπομονωμένη φρασούλα πού ἀναφέρει κακόπιστα ὁ Ζ, μά σέ ὀλόκληρο ντοκουμανταρισμένο συμπέρασμα. Διαβάστε:

«Ἀνάμεσα ὅμως στίς δύο αὐτές ἀντιλήψεις (δηλαδή στίς ἀντιλήψεις τῶν κοτσαμπάσηδων καί τῶν ἀστῶν) ἀκούστηκε καί μία ἄλλη φωνή καθαρά σοσιαλιστική. Βέβαια γιά τήν ἐποχή ἐκείνη ἦταν φωνή βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. Μά ἀπό ἱστορική ἀποψη ἔχει μεγάλη σημασία, γιατί φανερώνει καί πιστοποιεῖ τό κοινωνικό περιεχόμενο τῶν ἐμφυλίων σαραγμῶν τῆς τοτινῆς ἐποχῆς. Κι' ἀκόμα γιατί εἶναι ἡ πρώτη θαρραλέα καί τίμια ὑπεράσπιση καί ἀπολογία τῶν σκλάβων τῆς γῆς. Ὁ ὑπερασπιστής αὐτός... εἶναι ὁ Ν. Φλογαῖτης... προπαγάνδιζε καί ἀγωνιζότανε γιά τήν δωρεάν σχεδόν παραχώρηση τῶν ἐθνικῶν γαιῶν στούς γεωργούς. Γιά τήν ἐποχή ἐκείνη ἦταν ὁ κοινωνικός ἐπαναστάτης, ὁ πρωταπόστολος τοῦ ἐργατοαγροτισμοῦ. Στίς ἀλληλοσυγκρουόμενες γνώμες... ἐπρότεινε σοσιαλιστική λύση» (βλ. Ν. Πολ. Ἱστορία σ. 308-309).

Μά ὑπάρχει καί συνέχεια:

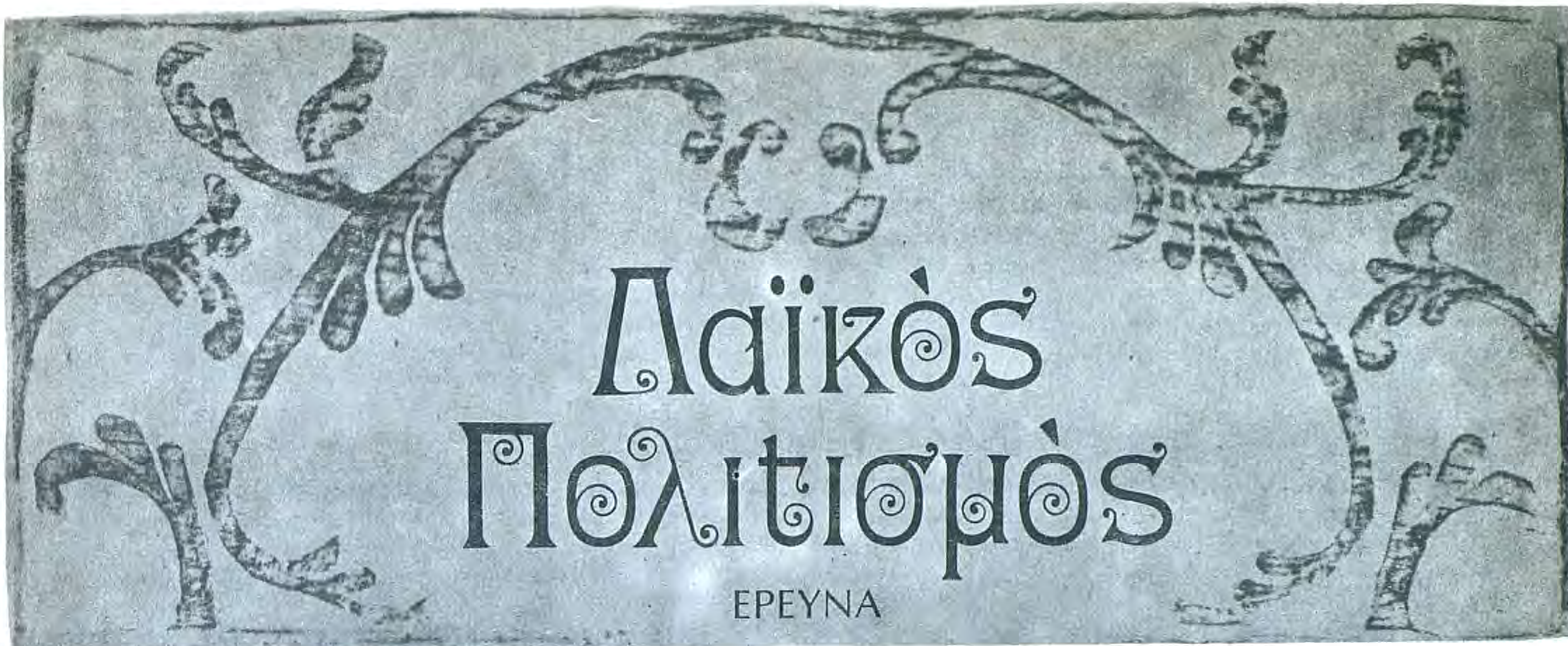
«... Αὐτές ἦταν οἱ βασικές ἀρχές τοῦ γεωργικοῦ προγράμματος τοῦ Ν. Φλογαῖτη... Ἀλλά ἀπό τούς κρατοῦντας δέν τόν ἄκουσε κανεῖς, οὔτε καί οἱ ἴδιοι φτωχοαγρότες τόν ἀκολουθήσανε. Ὁ φτωχοαγροτικός πληθυσμός τῆς ἐπαναστατημένης Ἑλλάδας δέν εἶχε - ἀφοῦ καί στή σύγχρονη ἐποχή εἶναι δυσκίνητος καί μοιρολάτρης - συνείδηση οὔτε τῆς δύναμῆς του, οὔτε τῆς κοινωνικῆς του ὀντότητας. Στό μεγαλύτερο ὀγκο του ἐπηρεαζότανε ἀπό τούς ἡγέτες τῆς ἀστικῆς τάξης καί γι' αὐτό στάθηκε στήν ἀρχή ὁ κομματικός στυλοβάτης τοῦ ἀστισμοῦ στό Εἴκοσιένα...» (βλ. σελ. 310).

Ἡ συνέχεια στό ἐπόμενο.

στὶς ἐπάλξεις τῆς Δημοκρατίας

ἢ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

ἢ ἀπογευματινὴ σου ἐφημερίδα



Χρησιμοποιεῖτε τὸν ὄρο «ὁ λαϊκὸς μας πολιτισμὸς»; Ἄν ὄχι, γιατί; Ἄν ναί, ποιὸ εἶναι τὸ συγκεκριμένο περιεχόμενο πού τοῦ δίνετε;

Τὸ ΑΝΤΙ, μὲ τὸ ἐρώτημα αὐτὸ —πού ἔθεσε σὲ μιὰ σειρὰ ἀπὸ εἰδικούς— ἐλπίζει πὼς θὰ προωθήσει τὸν διάλογο γιὰ τὸν καθορισμὸ ἐνὸς ὄρου πού χρησιμοποιεῖται εὐρύτατα ἀλλὰ καὶ μὲ διαφορετικὸ περιεχόμενο.

Στὰ προηγούμενα τεύχη εἶχαμε δημοσιεύσει τὶς ἀπαντήσεις τῶν Κ. Μοσκόφ, Σπ. Ἀσδραχᾶ, Ἄλκης Κυριακίδου - Νέστορος, Χρ. Γιανναρᾶ, Γ. Ἰωάννου καὶ Ἀλέξη Πολίτη.

Σήμερα: μιὰ κριτικὴ παρεμβολή τῆς Ἐριφύλης Σαμουηλίδου - Βλάχου καὶ τῆς Βέτας Μπέσιλα - Στάγκου.
Στὸ ἐπόμενο: Θανάσης Φωτιάδης, Παναγιώτης Κουβελάκης. Κριτικὴ παρεμβολή.

7. ΒΕΤΑ ΜΠΕΣΙΛΑ-ΣΤΑΓΚΟΥ:

«Στὰ πλαίσια μιᾶς προκαταρκτικῆς ἐρευνας πού ἔκαμε ἡ Κίνηση Δημοκρατικῶν Γυναικῶν Θεσσαλονίκης, γιὰ νὰ βρεῖ τίς συνθηκὲς τῆς ζωῆς τῆς ἐργαζόμενης Ἑλληνίδας, 40 περίπου γυναῖκες, ἡλικίας 20-40 χρονῶν, πού δουλεύουν σὲ ἐργοστάσια ἢ μικρὲς βιοτεχνίες καὶ κατοικοῦν στὰ ἐργατικὰ προάστια τῆς πόλης, παρακλήθηκαν νὰ ἀπαντήσουν στὰ ἐξῆς ἐρωτήματα:

- Τί σημαίνει γι' αὐτὲς ἡ λέξη πολιτισμός;
- Ποιὸν ἄνθρωπο θεωροῦν πολιτισμένο;
- Μποροῦν νὰ μᾶς ἀναφέρουν δύο ὀνόματα πολιτισμένων ἀνθρώπων;

Τὸ πολὺ μικρὸ δείγμα πού πάρθηκε (ἡ ἐρευνα ἦταν προκαταρκτικὴ) καὶ ἡ ἐπιλόλαια τομὴ στὴ στρωμάτωση, δὲν μποροῦν νὰ δώσουν παρὰ μόνο ἐνδείξεις πάνω στὸ θέμα.

Ἅλλες ἀποτελοῦν ἓνα μικρὸ ντοκουμέντο βάσης, πάνω στὸ ὁποῖο εἶναι δυνατὸ νὰ στηριχθεῖ μιὰ διεξοδικὴ ἐρευνα, πού θὰ συμπεριλάβει ἓνα ἀριθμητικὰ σοβαρὸ δείγμα κι ἓνα ἀναλυτικὸ καὶ καλὰ ἐπεξεργασμένο ἐρωτηματολόγιο.

Οἱ ἀπαντήσεις πού πάρθηκαν, μποροῦν νὰ κατανεμηθοῦν σὲ δύο μεγάλες κατηγορίες:

ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ, τὸ 40%, περίπου, τῶν γυναικῶν πού ρωτήθηκαν δίνουσε τὴν παρακάτω πρώτη ἀπάντηση:

- Πολιτισμὸς εἶναι μιὰ ἀξία ἀστική, κάτι πού μαθαίνεται: οἱ σπουδές, τὰ διπλώματα, οἱ καλοὶ τρόποι. Εἶναι κάτι πού δὲν τίς ἀφορᾶ. Αὐτὲς δὲν ἔχουν τίς προϋποθέσεις.

Πιὸ συγκεκριμένα:

- Δύο γυναῖκες ἀπαντᾶνε: Ἄν ἔχεις τὸ παραδάκι, γίνεσαι πολὺ γρήγορα πολιτισμένος. Ἄς εἶχα κι ἐγώ, καὶ θὰ σοῦ ἴλεγα τί πολιτισμένη θὰ ἦμουν.
- Μιὰ καπνεργάτρια ἐξανίσταται: Τί πᾶ νὰ πεῖ πολιτισμός; Τί σχέση ἔχουν αὐτὰ μὲ μᾶς; Ἐμεῖς κυνηγάμε τὸ ψωμάκι...
- Μιὰ κοπτοράπτρια, ἀνύπαντρη, 25 χρονῶν, νομίζει ὅτι θὰ γίνεαι πιὸ πολιτισμένη, πιὸ ἀνώτερη, «ἂν παντρευτεῖ ἓνα πλούσιο ἄντρα».

Ἅλλες μένουσιν οκεφτικὲς κι ἀμήχανες στὸ ἄκουσμα τῆς λέξης, πού ἴσως χρησιμοποιοῦν γιὰ πρώτη φορά. Ἐχουν ἓνα αἶσθημα

μειονεξίας καὶ τὴ σιγουριά ὅτι «σ' αὐτὸν τὸν παράδεισο», δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ πατήσουν τὸ πόδι.

- Παράλληλα, παραδέχονται ὅτι οἱ ἀγράμματοι, οἱ ἄπλοιο ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, ἔχουν ἓναν δικό τους, ἑξῆς πολιτισμὸ πού ἀναφέρεται σὲ μιὰ κλίμακα ἠθικῶν ἀξιών: καλοσύνη, σεβασμὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἀνθρωπιά, ἐπικοινωνία καὶ καλαμπούρι, ἀπλότητα, καθαριότητα, γενικὰ ἀγάπη.

Αὐθόρμητα ἀναφέρονται σὲ μερικοὺς πού θεωροῦν πολιτισμένους. Λένε:

- Γ. Παπανδρέου, Καραμανλῆς, Μαῦρος, Ἑλ. Βενιζέλος, ἡ Μερκούρη, ὁ Μεταξᾶς...
- Ὁ ἄντρας μου, πού εἶναι μορφωμένος.
- Τὸ ἀφεντικό μου.

ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ, τὸ 60% τῶν γυναικῶν πού ρωτήθηκαν, θεωροῦν τὸν πολιτισμὸ σὰν κάτι πού δὲν ἀποκτᾶται μέσα στὰ σχολεῖα μόνο, καὶ δὲν ἔχει σχέση μὲ τὴ μόρφωση καὶ τίς γνώσεις. Ὁ πολιτισμὸς —λένε— εἶναι ἓνας, ἐνιαῖος, κοινὸς γιὰ ὅλους, φτωχοὺς καὶ πλούσιους, γραμματισμένους καὶ ἀγράμματος. Συνίσταται στὴν ἐλευθερία ἔκφρασης, στὴ δικαιοσύνη, στὴν ἀγάπη γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἄνοιγμα τῆς σκέψης. Ψυχικὴ καθαρότητα, συναδελφικότητα, ἐντιμότητα, συμμετοχὴ στὶς κοινωνικὲς διαδικασίες καὶ δημοτικότητα. Γενικὰ εἶναι ἡ κοινωνικὴ συνείδηση, ὁ ψυχικὸς πλοῦτος. Παραδείγματα:

- Μπορεῖ νὰ εἶσαι μορφωμένος καὶ νὰ εἶσαι γαϊδούρι —δὲν ἔχεις παρὰ νὰ δεῖς τὸ ἀφεντικό μου καὶ μερικὰ ἄλλα ἀφεντικά.
- Πολιτισμένος εἶσαι ἂν ξέρεις γράμματα καὶ πράματα, ὅχι σκέτα γράμματα, νὰ εἶσαι δηλαδὴ ἄνθρωπος. Στὴν ψυχὴ καὶ στὸ πνεῦμα...

- Δὲν ξέρω τί θὰ πεῖ αὐτό. Εἶμαι ἀγράμματη. Στὸ ἐργοστάσιο πού δουλεύω, δὲν ὑπάρχουν πολιτισμένοι ἄνθρωποι.

- Πολιτισμένη, νομίζω, ὅτι εἶσαι καὶ σὺ πού μὲ καταδέχεσαι, μοῦ ἐξηγεῖς, μ' ἀφήνεις καὶ μένα νὰ μιλήσω. Πολιτισμὸς θὰ πεῖ νὰ συνεννοοῦνται οἱ ἄνθρωποι.

- Πολιτισμένη ἦταν ἡ κυρὰ Χρυσούλα στὸ χωριό μου, ἔξω ἀπ' τὰ Γιαννιτσία. Νοικοκυρὰ γυναῖκα καὶ ἄξια. Νὰ δεῖς τί ἔφτιαχνε μὲ τὰ χεράκια τῆς. Βοηθοῦσε κι ὅλους τοὺς συγχωριανούς. Στὸ σπῆτι τῆς μαζευόμασταν ὅλοι. Κι ἓνα γιατρὸ πολιτισμένο ξέρω,

πού πέθανε. Άνώτερος άνθρωπος, τίμιος, συμπονετικός. Θεός σωρέστον.

● Πολιτισμένος είσαι, άμα ζητάς τὰ δικαιώματά σου κι άγωνίζεσαι για τὸ δίκιο. "Όταν σ' άφήνουν νὰ κάνεις τὴ ζωὴ πὸν θέλεις μὲ τὴν οἰκογένειά σου. "Έτσι ὅπως ζοῦμε τώρα, τί πολιτισμὸ γυρεύεις;

Ἡ ἐπιλογή τῶν πιὸ χαρακτηριστικῶν ἀπαντήσεων πὸν παρατέθηκαν, καταμαρτυρεῖ, νομίζουμε, ὅτι ἀκόμη κι αὐτὲς οἱ ἐργαζόμενες γυναῖκες, οἱ διπλὰ καὶ τριπλὰ καταπιεσμένες, ἔχουν σαφεῖς ιδέες περὶ πολιτισμοῦ καὶ συγκεκριμένη ἀντίληψη τῶν πολιτιστικῶν ἀναγκῶν τῆς τάξης τους.

● Πολιτισμὸς εἶναι ἡ ἀπόληξη μιᾶς κοινῆς προσπάθειας ὄλων μας. Προϋποθέτει τὴ συμμετοχή μας. Δὲν δωρίζεται ἀπ' τοὺς πνευματικούς εὐεργέτες, γιατί αὐτῶν ὁ πολιτισμὸς μᾶς εἶναι

8. ΕΡΙΦΥΛΗ ΣΑΜΟΥΗΛΙΔΟΥ-ΒΛΑΧΟΥ

«Ἡ ἀστική τάξη στὸν τόπο μας, ὄντας ἀνίκανη νὰ ἀναπτύξει αὐτόνομη οἰκονομία, στάθηκε καὶ ἀνίκανη νὰ δημιουργήσει λαϊκὸ πολιτισμὸ. Ἡ ἰδεολογία τῆς ἦταν ἀπόρροια τῆς ἐξάρτησης ἀπὸ τὴν ἀναπτυγμένη κεφαλαιοκρατικὰ Εὐρώπη. Ὁ ξενόδοσλος χαρακτήρας τῆς ποτὲ δὲν ἀγκάλιασε τὰ λαϊκὰ στοιχεῖα, ἀνοίγοντας τὰ ἐθνικοαστικά τεφτέρια τῶν ἁμαρτιῶν τῆς. Ἐθνικὴ φόρμα καὶ ὀργανικὸ συνταίριασμα μόνον στὰ σιωπητῆρια γειτόνευαν. Οἱ λαϊκὲς κατακτήσεις, τὰ ἀγροτικά καὶ ἐργατικά κινήματα για οἰκονομικοπολιτική, συνακόλουθα καὶ πολιτιστικὴ ζωὴ, μὲ ἓνα ἀπέλπιδο ποδοβολητὸ προσπάθησε νὰ ἀπομακρύνει ἀπ' τὶς πηγὲς τους, ἀφήνοντας πίσω τὰ μελανὰ σημάδια μιᾶς διανοουμενιστικής κάστας. Μόνον ὅταν ἡ κοινωνικὴ ἀνάπτυξη ἀποτελεῖ στοιχεῖο για τὴ ζωὴ ὄλων τῶν μερῶν τῆς κοινωνίας ὁ ὅρος λαϊκὸς-ἐθνικὸς πολιτισμὸς εἶναι σωστός.

Σήμερα ὅμως παίζεται στὸν τόπο μας τὸ πρελούτιο τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Πουθενὰ ἓνα ἀλῶνι νὰ λιαστεῖ, μῆτε ἀργαλειὸς νὰ ὑφάνει. Ὑπάρχουν βέβαια καὶ οἱ καλοθελητὲς πὸν ἀρκοῦνται στὸ ξέγνεμα τῆς ρόκας. Μεγαλοστομίες πὸν μεταθέτουν τὸ πρόβλημα ἀπ' τὸν κοινωνικοοικονομικὸ χῶρο. Γιατὶ δὲν εἶναι μόνον τὰ ἐρείπια θέλητρα, ἀλλὰ καὶ οἱ λαϊκὲς κατακτήσεις, αὐτὰ τὰ βροντερὰ ταξίδια. Καὶ γράφουμε αὐτὲς τὶς λέξεις χωρὶς νὰ μᾶς διακρίνει καμιά μηχανικὴ ἀπλοποίηση, μονάχα τὸ πάθος για τὸ «λαὸ» καὶ τὸ λαὸ. Τὸ θέμα εἶναι στὰ εἰσαγωγικά. Λύση, ἡ παραδοχὴ τους ἢ ὄχι. Μονάχα στὸ λαὸ κι ἀπ' τὸ λαὸ συνειδητοποιοῦμε τὴν καθολικότητα τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ, αὐτὸ τὸ προσάναμμα για ἐθνικὴ συναδέλφωση, για νὰ περάσουμε τὸν πολιτισμὸ μας ἀπ' αὐτὴ τὴ «στενότητα» στὸ ἄνοιγμα καθορίζοντας τὴ θέση μας συνειδητά.»

Ἡ κ. Ἄλκη Κυριακίδου - Νέστορος σὲ δύο μελέτες τῆς πὸν δημοσιεύονται μαζί μὲ ἄλλες δεκατρεῖς στὸ βιβλίο τῆς «Λαογραφικὰ Μελετήματα», ἔκδ. Ὀλκός, 1975 — καὶ τώρα ἀπὸ τὶς στήλες τοῦ «Ἄντι» — τροποποιεῖ τὸν ὀρισμὸ τῆς Λαογραφίας πὸν ἔδωσε ὁ ἀείμνηστος Στίλιων Κυριακίδης «Λαογραφία εἶναι ἡ ἐπιστῆμη τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ» σὲ «Λαογραφία εἶναι ἡ ἐπιστῆμη τοῦ παραδοσιακοῦ πολιτισμοῦ». Κι αὐτὸ γιατί θέλει νὰ ἀποφύγει «τὴ σύγχυση πὸν προέρχεται κυρίως ἀπὸ τὴν ἀσαφῆ ἔννοια τοῦ ὄρου "λαὸς" τῆς λαογραφίας» (σελ. 91)². Πιστεύει ὅτι ἡ λαογραφικὴ ἔρευνα ἀρχικὰ «εἶχε ὡς ἀντικείμενό τῆς τὸν πολιτισμὸ τοῦ λαοῦ τῆς υπαίθρου, σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν πολιτισμὸ τῶν μορφωμένων ἀστῶν. Σήμερα ὅμως τόσο ἡ λέξη λαὸς ὅσο καὶ τὸ ἐπίθετο λαϊκὸς ἔχουν πολὺ εὐρύτερη σημασία, καὶ ἔτσι ὁ ὅρος λαϊκὸς πολιτισμὸς δὲν μᾶς λέει ἀπολύτως τίποτε» (σ. 43). Ἀπὸ τὶς στήλες αὐτὲς ἀκόμη ἀκούστηκε ἡ ἄποψή τῆς ὅτι λαϊκὸς πολιτισμὸς ὡς ἱστορικὴ πραγματικότητα δὲν ὑπάρχει πᾶ καὶ ὅτι ἡ λαογραφία θὰ μεταβληθεῖ σὲ ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ τῆς τουρκοκρατίας «ἐφ' ὅσον αὐτὸς ἀποτελεῖ τὴν τελευταία φάση τῆς ἀκμῆς τοῦ παραδοσιακοῦ μας πολιτισμοῦ».

Νομίζω πὸν ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀντιφατικά καὶ τελικά δὲν μᾶς πείθουν. Ἀφοῦ οἱ λέξεις λαὸς - λαϊκὸς ἔχουν τόσο εὐρύτητα σημασιολογική, ἀπὸ πού πηγάζει ἡ δυσκολία στὴ χρῆση τους; Καὶ γιατί νὰ προσαρμοθεῖ ὁ ὅρος στὰ σημερινὰ δεδομένα - ἂν προσαρμόζεται τελικά - ἀφοῦ θὰ χρησιμοποιηθεῖ ἀναγκαστικά ἐξετάζοντας τὸ πλούσιο ἀπὸ λαϊκὲς ἐκδηλώσεις παρελθόν;

Ἄλλος εἶναι ὁ λόγος βέβαια πὸν ἡ κ. Κυριακίδου - Νέστορος προτείνει τὴν ἀλλαγὴ τοῦ ὄρου. Δὲν θεωρεῖ φορεῖς τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ τοὺς ἀγρότες, ἀλλὰ τοὺς ἐμπόρους καὶ τεχνίτες πὸν ἦσαν κάτοικοι τῶν πόλεων καὶ ἐπομένως ὁ πολιτισμὸς «δὲν εἶναι λαϊκὸς - ἀγροτικός, ἀλλὰ ἀστικός» (σελ. 46). Τὸ συμπέρασμα

ξένος καὶ ἀπρόσιτος. Ὅποιαδήποτε πνευματικὴ ἐλίτ ἐπιχειρήσει, λοιπόν, νὰ βοηθήσει ὡστε ἡ κουλτούρα νὰ γίνε κτῆμα ὄλων ἀνεξάρτητα τῶν κοινωνικῶν τάξεων, δὲν ἔχει παρὰ νὰ εὐθυγραμμιστεῖ μὲ τὰ αἰτήματα τῶν ἴδιων τῶν ἐνδιαφερομένων.

Οἱ ἐκπολιτιστικοὶ σύλλογοι σὲ τοῦτο μποροῦν, βασικά, νὰ συμβάλουν: νὰ βγάλουν τοὺς ἀγνωστούς μεταξύ τους ἀνθρώπους μιᾶς συνοικίας ἀπὸ τὴ στενὴ τους ἀτομικότητα καὶ ἀπὸ τὸ γκέτο τῆς ἀπομόνωσης καὶ νὰ τοὺς φέρουν σ' ἐπαφὴ καὶ ἐπικοινωνία.

Ἀφοῦ ξεπεραστεῖ πρῶτα ἡ ἀποξένωση καὶ ἡ πνευματικὴ νωθρότητα, ἡ πολιτιστικὴ ἀλλοτρίωση, λογικὴ συνέπεια τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος, θὰ βρεῖ μὲ τὸν καιρὸ τὴ γιατρεία τῆς καὶ νέες μορφὲς λαϊκοῦ πολιτισμοῦ, αὐθόρμητα, θὰ ξεπηδήσουν».

αὐτὸ μᾶς λέει πὸν βγαίνει ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Μακεδονίας στὰ χρόνια τῆς ἀκμῆς του, πὸν εἶναι χρόνια τοῦ ἑλληνικοῦ διαφωτισμοῦ (1770-1820), ὅταν «ἄλλωστε ἡ διάκριση ἀνάμεσα σὲ πόλη καὶ χωριὸ δὲν εἶναι καθόλου ἔντονη» (σ. 46).

Δυσκολευόμαστε πολὺ νὰ συνδυάσουμε τοὺς δύο συλλογισμούς: πὸν ἡ πόλη δημιουργεῖ δικὸ τῆς ἀστικὸ πολιτισμὸ σὲ μιὰ ἐποχὴ πὸν δὲν διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὸ χωριὸ, καὶ οἱ κάτοικοί τῆς ἐπομένως δὲν ἔχουν διαφοροποιηθεῖ, ἀστικοποιηθεῖ; Ἀσφαλῶς κάθε ἄλλο παρὰ οἱ ἔμποροι εἶναι οἱ φορεῖς π.χ. τοῦ κλέφτικου τραγουδιοῦ πὸν ἀνθεῖ στὰ χρόνια τῆς ἀκμῆς. Οἱ τεχνίτες πὸν γύριζαν στὶς πόλεις (τὰ ἰονάφια τῶν κουδαρέων - ταλιαδῶρων κ.ἄ.) ἦταν ἀστοὶ ὅσο εἶναι ἀριστοκράτες σήμερα οἱ οἰκοδόμοι τῶν ἐπαύλεων τοῦ Π. Ψυχικοῦ ἢ τῆς Πολιτείας.

Ὅμως ἐνῶ ἡ σύγχυση πὸν ἔφερε κάποτε ἡ λέξη λαὸς ἔχει διαλυθεῖ μετὰ τὸν Sramet, πὸν ὀρισε πὸν ἡ πολὺκροτὴ λέξη ἔχει δύο σημασίες, μιὰ εὐρύτερη καὶ μιὰ στενότερη, τὸ ἐπίθετο «παραδοσιακὸς» μᾶς φέρνει ἤδη ἀρκετὴ σύγχυση. «Ἡ παράδοση», μᾶς λέει ἡ ἴδια, «δὲν εἶναι ἀποκλειστικὴ ἰδιότητα τοῦ παραδοσιακοῦ πολιτισμοῦ· ἔχει τὸ ρόλο τῆς καὶ στὸν σύγχρονό μας πολιτισμὸ, ἀλλὰ ἓνα ρόλο διαφορετικὸ» (σελ. 92). Ἐπομένως ὁ χαρακτηρισμὸς «κατὰ παράδοσιν» δὲν ἀποτελεῖ εἰδοποιὸ διαφορὰ τῶν λαϊκῶν ἐκδηλώσεων, ὅπως ἡ ἴδια ἀναφέρει: «οὔτε (τὰ φαινόμενα) ἐκεῖνα πὸν ἐμφανίζονται ἀπλῶς μὲ παραδοσιακὴ μορφή, οὔτε ἐκεῖνα πὸν τὸ μόνον πὸν διαθέτουν εἶναι ὁ αὐθόρμητος χαρακτήρας δικαιουῦνται νὰ μετέχουν στὸν ὀρισμὸ τῆς λαογραφίας» (σελ. 91). Ἐδῶ μᾶς κάνει ἐντύπωση τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἀναφέρει τὸν ὀμαδικὸ χαρακτήρα τῶν λαϊκῶν ἐκδηλώσεων, ὁ ὁποῖος για μᾶς εἶναι ὁ σπουδαιότερος, γιατί ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν προσωπικὴ δημιουργία, πὸν εἶναι ὁ ἀντίποδας τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ ἔννοια τῆς ὀμαδικῆς δημιουργίας ὑπονοεῖται περίφημα στὸν ὄρο «λαϊκὸς πολιτισμὸς» κι αὐτὸς εἶναι ὁ σοβαρότερος λόγος πὸν δὲν συμφωνοῦμε μὲ τὴν ἀντικατάσταση τοῦ ὄρου.

Ἡ παραγνώριση τοῦ δημιουργικοῦ ρόλου τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ὀμαδικοῦ χαρακτήρα τῆς λαϊκῆς δημιουργίας, μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει σὲ πολλὰ λάθη τὴ λαογραφικὴ ἔρευνα. Παράδειγμα ὁ πατέρας τῆς ἐπιστῆμης τῆς ἑλληνικῆς λαογραφίας Ν. Πολίτης, πὸν δὲν πίστεψε στὴν ὀμαδικὴ δημιουργία οὔτε στὴ δημιουργικὴ ἰκανότητα τοῦ λαοῦ ὅσον ἀφορᾶ τουλάχιστον τὸ δημοτικὸ τραγούδι· «Ἡ ὀμαδικὴ ποίηση εἶναι πρᾶγμα ἀδύνατον... Οὔτω δὲ ὁ λαὸς παρουσιάζεται ὄχι ὡς παραγωγὸς δύναμις, ἀλλ' ὡς φθαρτικὴ, πάντοτε εἰσδεχόμενος καὶ οὐδέποτε δίδων»³, καὶ ὀδηγήθηκε στὶς κατασκευὲς τῶν «Ἐκλογῶν».

Βέβαια ἡ κ. Ἄλκη Κυρ. - Νέστορος στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου τῆς «Λαογραφικὰ Μελετήματα» βρίσκει πολλὲς ἀπὸ τὶς ἀπόψεις τῆς ἐπιβιώματα «παλαιότερου προσανατολισμοῦ» τῆς. Θὰ ἦταν σωστὸ ἂν στὸν πρόλογο αὐτὸ ἢ μὲ τὴν εἰκαιρία τῆς ἔρευνας τοῦ ANTI ἀναιροῦσε καὶ τὴν ἄποψή τῆς τὴ σχετικὴ μὲ τὸν λαϊκὸ πολιτισμὸ - πὸν θυμίζει τὴ θεωρία περὶ ἐκπεπτωκῶτων στοιχείων τοῦ Nauman - καὶ τὴν ἀντικατάσταση τοῦ ὄρου, ἀφοῦ μάλιστα στὸ τέλος θέτει τόσο καίρια τὴν ὀμαδικὴ δημιουργία σὰ λυδία λίθο για τὸν καθορισμὸ τῆς ὑπαρξης ἢ ὄχι λαϊκοῦ πολιτισμοῦ στὶς μέρες μας.

1. Αὐτὲς εἶναι: α) «Λαογραφία εἶναι ἡ μελέτη τοῦ παραδοσιακοῦ πολιτισμοῦ» καὶ β) «Ἡ ὀργάνωση τοῦ χώρου στὸν παραδοσιακὸ πολιτισμὸ».

2. Οἱ σελίδες παραπέμπουν στὸ βιβλίο πὸν ἀναφέραμε.

3. Ν. Πολίτου, Γνωστοὶ ποιηταὶ δημ. ἀσμάτων» Λαογρ. Σύμμεικτα Α', Ἀθῆναι 1920, σ. 211-236.

4. Στὸ «Ἄντι» χρησιμοποιεῖ τὴ φράση «λαϊκὸς ἄνθρωπος» ἐνῶ στὰ «Λ. Μελετήματα» «παραδοσιακὸς ἄνθρωπος» (!) (σελ. 92).

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Ένότητα και δράση

Ένας αντιστασιακός άθλος, μέσα στους τόσους που επιτέλεσαν οί καλλιτέχνες πλαστικών τεχνών κατά τη γερμανική κατοχή, στάθηκε βρόγχος κι έπνιγε ως τώρα κάθε απόπειρα για όργάνωση της επαγγελματικής τους ζωής, μιά κι είχε συλληφτεί μ' άλλες κοινωνικές προοπτικές, που δέν έπαλήθεψαν. Πρόκειται για τόν ιδρυτικό νόμο του Καλλιτεχνικού Έπιμελητηρίου, που απόσπασαν, ύστερ' από τεράστιον άγώνα, άπ' τις άρχές της κατοχής. Η πρόσφατη δικτατορία όξυνε τ' άρνητικά του σημεία: διόρισε διοικήσεις κι έμπασε σά μέλη τους περισσότερους καλλιτέχνες που μπήκαν ποτέ στο ΚΕΕ, χωρίς τυπικά προσόντα. Δέν προβαίνουμε σ' εκτιμήσεις προσώπων, νά έξηγούμαστε, αλλά μεθόδων.

Με την άνατροπή της δικτατορίας, οί καλλιτέχνες, σέ μιάν «άντιστασιακή» ένότητα και διαθήση, βάλαν κάτω τó ζήτημα, και συμφώνησαν με τις κρατικές ύπηρεσίες για ριζική ρύθμισή του. Συνεργάστηκαν γι' αυτό μαζί τους γι' άναδιαμόρφωση του θεσμού. Η έλπιδοφόρα αυτή πορεία, διαταράχτηκε από τó διορισμό μιās διοίκησης στο ΚΕ, που έπιχείρησε νά κάνει έκλογές, με τó παλιό καθεστώς, πράμα που τó απότρεψαν οί δικαστικές άρχές. Στο μεταξύ ή υπόθεση μπήκε στο γνωστό ρυθμό, κι έπαψε ν' άκούγεται. Χρειάστηκε ή άνακοίνωση για νέα συγκέντρωση τών ενδιαφερόμενων, για νά σπεύσει τó ύπουργείο νά δηλώσει πώς τó νομοσχέδιο θά κατατεθεί σύντομα στη Βουλή. Μά τότε πρόκυψε και τó κυριότερο πρόβλημα σχετικά με τή συνεργασία: τί περιέχει αυτό τó νομοσχέδιο; ποιές άπ' τις άπόψεις που άναπτύχθηκαν κατά τή γνωστή συνεργασία γίνηκαν δεκτές; Η ύπηρεσία δέν θέλησε νά τ' άποκαλύψει. Έτσι ή συγκέντρωση τών καλλιτεχνών πραγματοποιήθηκε, μαχητική κι άποφασισμένη. Από κει βγήκε ένα ψήφισμα και μιá έπιτροπή άγώνα, αύξημένη σ' άριθμό και δυναμικό, άρχισε δηλ. ή κινητοποίηση. Ήδη οί καλλιτέχνες είχαν μιá πρώτη έπιβεβαίωση της δραστικότητάς της: ό άρμόδιος ύπουργός, άπροσπέλαστος ως τώρα, δέχτηκε άντιπροσώπους της έπιτροπής κι ύποσχέθηκε πώς θά τους δοθεί ή εύκαιρία νά πούνε τις άπόψεις τους πάνω στο νομοσχέδιο, πριν κατατεθεί στη Βουλή. Υπάρχουν βέβαια άπεριορίστες δυνατότητες για βελτίωση του κειμένου αυτού, και σ' όλες τις φάσεις στη διαδικασία για τήν έπιψήφισή του. Υπάρχουν πολλές έλπίδες, μά ή πραγμάτωσή τους βρίσκεται βασικά στα χέρια τών καλλιτεχνών: ένότητα και δράση. Είναι ή μόνη άποτελεσματική πρακτική.

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Με ιδιαίτερο ένδιαφέρον περιμένει ό δημοσιογραφικός κόσμος τή γενική συνέλευση της ΕΣΗΕΑ, που θά γίνει μέσα σ' αυτόν-μáλλον-τόν μήνα. Πολλά τά áλυτα προβλήματα του κλάδου, πολλές οί πολυσυζητημένες ένέργειες (ή.. μή ένέργειες) του Δ.Σ. πολύ τó ύλικό για τή συνέλευση. Άνάμεσα σ' όλα, από τά πρώτα, ξεχωρίζει τó θέμα της κάθαρσης, που (κι εδώ!) καρκινοβατεί: μετρημένες στα δάχτυλα του ένός (κυριολεκτικά!) χεριού οί περιπτώσεις τών διαγραφέντων ως τώρα... Και κάτι ακόμα: στο τελευταίο «Δελτίο Ένημερώσεως» της ΕΣΗΕΑ διαβάζουμε ότι τó Δ.Σ. άποκατέστησε (τώρα;) 31 δημοσιογράφους-μέλη του σωματείου, που ή χούντα είχε διαγράψει τó 1967 «λόγω κομμουνιστικής και άντεθνικής δράσεως». Δημοσιεύεται, μάλιστα, και έμπειριστατωμένη γνώμáτευση του νομικού συμβούλου-του ίδιου, που σ' όλη τή διάρκεια της δικτατορίας προσέφερε τις νομικές του συμβουλές στα έκάστοτε Δ.Σ....

Τó θέμα, όμως, της άποκατάστασης, δέν είναι τόσο άπλο, ούτε περιορίζεται μόνο στους «31 διαγραφέντας δημοσιογράφους». Είναι εύρύτερο: άφορã όλους τους επαγγελματίες δημοσιογράφους, μέλη ή όχι της ΕΣΗΕΑ, που λόγω δικτατορίας ή βρέθηκαν στο έξωτερικό, ή φυλακίστηκαν, ή έξορίστηκαν, ή δούλεψαν μèn σέ έφημερίδες και περιοδικά, αλλά δέν έγιναν τότε μέλη της ΕΣΗΕΑ (όσοι δέν ήσαν) για λόγους πολιτικούς. Πρέπει νά δοθñ σ' ΟΛΟΥΣ ή εύκαιρία, με τήν ΕΛΑΧΙΣΤΗ ΔΥΝΑΤΗ οικονομική έπιβάρυνση νά κερδίσουν (σ' όλους τους τομείς: ύγεια, σύνταξη κλπ) τó χαμένο χρόνο.

Οί ύποστηρικτές της δικτατορίας δέν διώχτηκαν-οί περισσότεροι. Τουλάχιστον, ν' άποκαταστα-

θούν (ουσιαστικά, όχι μόνο «στα χαρτιά»), τά θύματά της...



ΓΥΝΑΙΚΑ, ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Με σκοπό «νά άγωνιστεί σαν όργανο συλλογικό, για τή μελέτη και τή βαθμιαία επίλυση τών γυναικείων προβλημάτων, και νά συμβάλει, έτσι, έμπρακτα στον εκδημοκρατισμό του τόπου», ιδρύθηκε τó Νοέμβρη του 1974 ή Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών.

Άπό τόν περασμένο Φλεβάρη, ή Κίνηση βγάξει ένα προσεγμένο μηνιαίο δελτίο, με ιδιαίτερα ένδιαφέρουσα ύλη.

● Και μιá άξιοπρόσεκτη πρωτοβουλία: τó παράρτημα Έξαρχείων της Κίνησης, όργάνωσε ένα παιδοτόπο-ένα χώρο, δηλαδή, για παιδιά μικρά, (2-6 χρόνων) στον όποιο «οί γονείς με τή βοήθεια και τήν έπιβλεψη ειδικών (παιδαγωγών, παιδοψυχολόγων κλπ) καθορίζουν από κοινού και ισότιμα τόν τρόπο όργάνωσης και λειτουργίας του». Πληροφορίες: τηλ. 639-045 και 603-223.

ΑΙΤΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

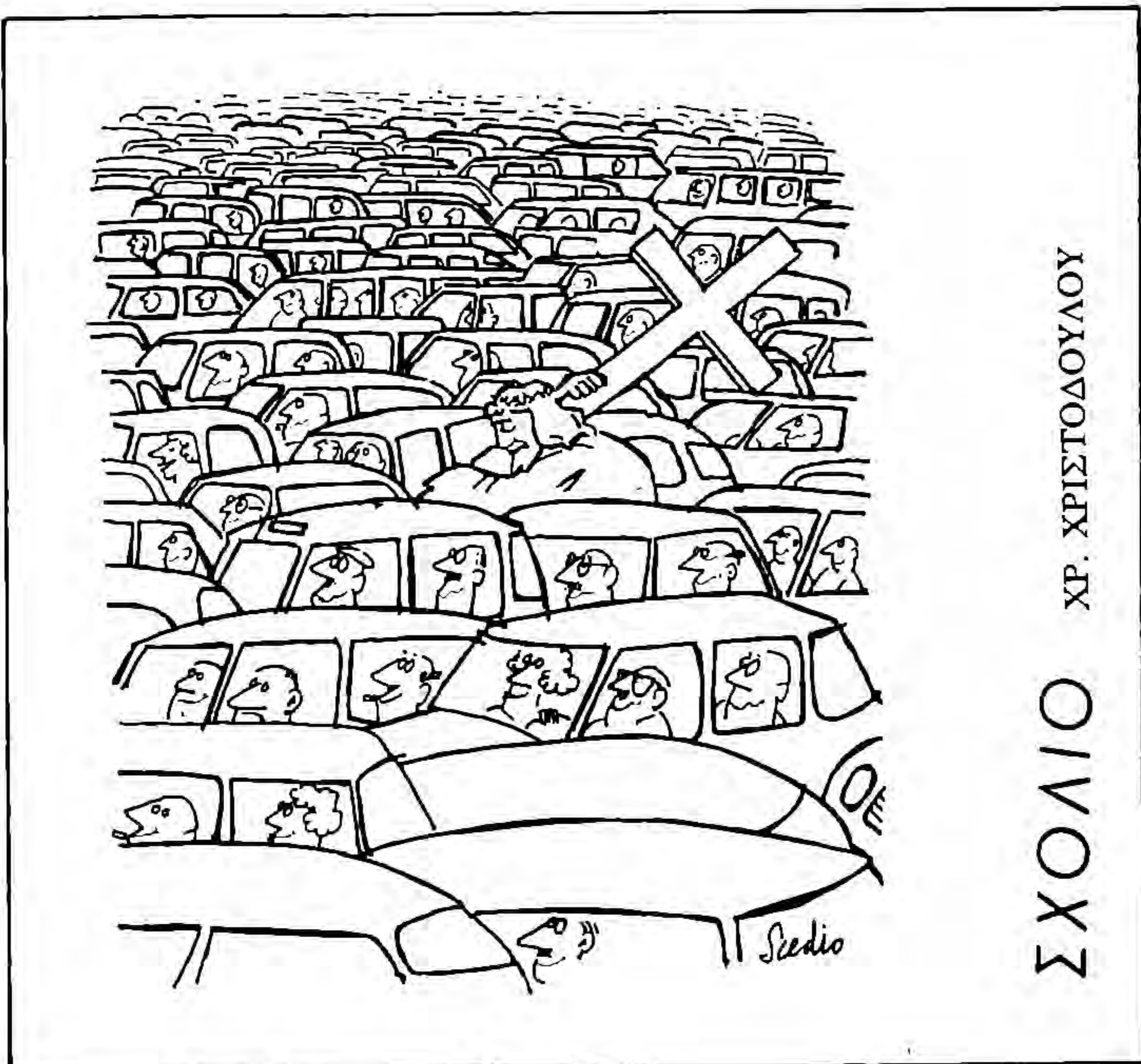
«Στήν προκήρυξη διαγωνισμού για τήν κατάληψη πέντε θέσεων έρευνητών μεταδιδακτορικού επιπέδου στο Κ.Π.Ε. «Δημόκριτος» άναφέρεται ότι «ή προθεσμία ύποβολής σχετικής αίτησεως και δικαιολογητικών λήγει τήν 10ην ήμέραν από της δημοσιεύσεως της παρούσης εις τόν ήμερήσιον Τύπον».

Η προθεσμία τών δέκα ήμερών πρακτικά άποκλείει Έλληνες έπιστήμονες που εργάζονται στο έξωτερικό και που άποτελούν ένα ποσοτικά και ποιοτικά άξιόλογο δυναμικό. Μιά τέτοια πολιτική άποκλεισμού θά έχει σά συνέπεια τήν άποδυνάμωση κατά μέσο όρο του έπιστημονικού επιπέδου του Κ.Π.Ε. «Δημόκριτος» και έρχεται σέ φανερή αντίθεση με τις έπίσημες διακηρύξεις περί δημιουργίας

κινήτρων για τήν έπιστροφή Έλλήνων έπιστημόνων του έξωτερικού.

Γι' αυτό ζητάμε από δά και στο έξής ή προθεσμία ύποβολής αίτησεως και δικαιολογητικών νά λήγει τρεις μήνες μετά τή δημοσίευση στο τύπο της προκηρύξεως για τήν πρόσληψη έπιστημονικού προσωπικού».

Τó αίτημα, ιδιαίτερα λογικό αλλά και ένδεικτικό της έγνοιας για τόν τόπο, ύπογράφουν 89 έπιστήμονες του έξωτερικού. Καιρός ν' άρχίσουμε-ήδη πολύ έχουμε άργήσει-νά προγραμματίσουμε τήν άξιοποίηση του δυναμικού μας: καιρός νά καταλάβουμε πώς ή διαδικασία αυτή είναι μέρος της όλης προσπάθειας για τήν πραγμάτωση της άνεξαρτησίας μας.



• Τηλεόραση •

«Καί... όλίγη από γιουβέτσι»

Άτίθασα μέλη, διαφανή ρούχα
γλοιώδη στόματα ύποκριτικά
άνυποψίαστα, μηδενικά
πλάσματα, και γιαυτό προνομίουχα.

Κ.Γ. Καρωτάκης

Του Γιάννη Κακουλίδη

Άς ξαναθυμηθούμε τον Γκράμσι: Κάθε έθνος έχει τον ποιητή του ή τον συγγραφέα στον όποιο συμπυκνώνεται ή πνευματική δόξα του έθνους και της φυλής. Ό Όμηρος για την Ελλάδα, ό Δάντης για την Ιταλία, ό Θεοβάντες για την Ισπανία, ό Κάμοενς για την Πορτογαλία, ό Σαίξπηρ για την Άγγλία, ό Γκαίτε για την Γερμανία. Ό χρόνος στον όποιο έμφανίστηκαν οί μορφές αυτές στην ιστορία κάθε έθνους είναι ενδιαφέρον στοιχείο για να προσδιορίσουμε τη συμβολή κάθε λαού στον κοινό πολιτισμό και επίσης την «πολιτιστική της πραγματικότητα».

Άν είναι έτοι (και γιατί να μην είναι;) φαίνεται ότι ή πολιτιστική πραγματικότητα της πατρίδας μας, ταυτίζεται με τον κ. Ζάχο Χατζηφωτίου.

Καταλήξαμε σ' αυτό τό συμπέρασμα μετά από έναν άπλο συλλογισμό: Κατά κόρον λέγεται, από έπίσημα και μη χείλη, ότι ή Τιβί μας θά είναι ό καθρέφτης της κουλτούρας μας. Άρα, φορείς αυτής θά είναι τά υπεύθυνα πρόσωπα (συγγραφείς, καλλιτέχνες ή γενικώς πρόσωπα προβολής που και τά έφόδια και τά έχέγγυα έχουν γι' αυτό τό λειτουργημα) που αναλάβανε υπεύθυνα να καθοδηγήσουν, να πληροφο-

ρήσουν, να ψυχαγωγήσουν ή να διδάξουν όλους έμάς που αποτελούμε τό άπλό, τό άώνυμο κοινό. Τους τηλεθεατές.

Έσχάτως, ό γνωστός κοσμικός Άθηναίος και αυτοβιογραφικός συγγραφέας κ. Ζάχος Χατζηφωτίου, έχρισθη... «φορέυς».

Ξαφνικά κι άναπάντεχα, από τό κανάλι της YENEΔ μπροστά στα έκπληκτα κι άπορημένα μάτια μας, με μία άνεση που θύμιζε τό λαϊκό... «ζαμανφου κι άπάνω τούρλα», άρχισε να μάς αναλύει την ιδιοσυγκρασία του Έλληνα. (!!;) Έδειχνε βαθιά γνώση των προβλημάτων του λαού με τά δσα είπε. Μάς έπεισε ότι έχει μελετή-

σει πολύ τη συμπεριφορά του εργαζόμενου και κυρίως τους λόγους εκείνους που ύπαγορεύουν τις άντιδράσεις του. Γιατί, δέν νομίζουμε ότι διαφωνεί κανείς πώς όταν ό κ. Χατζηφωτίου έξηγούσε για ποιο λόγο ό οδηγός-ιδιοκτήτης μιας Μερσεντές δέν άφήνει να τον προσπεράσει ό οδηγός ιδιοκτήτης μιας Τζάγκουαρ, στο νοϋ του είχε όλους εκείνους τους Έλληνες (γύρω στα 85% του συνολικού πληθυσμού) που κάθε πρωί ξυπνάνε άπ' τά μαύρα χαράματα, παίρνουν τό έγλέζικο μπρέκφαστ τους και φεύγουν έπιβαίνοντας του Ι.Χ. τους για να προλάβουν την πρώτη βάρδια της φάμπρικας που δουλεύουν. Φυσικό είναι σ' όλη τη διάρκεια της διαδρομής, όταν τό μόνο τους πρόβλημα είναι τό που θά βρουν να παρκάρουν τ' άμάξι τους (άφου τό πάρκινγκ της ΙΖΟ-ΛΑ —ας πούμε— που εργάζονται σαν τορναδόροι —ας πούμε— χωρά μόνο 50 αυτοκίνητα, ενώ οί εργάτες είναι 2000 κι έχουν όλοι αυτοκίνητα) να έκνευρίζονται.

Νομίζουμε ότι έχει δίκιο ό κ. Χατζηφωτίου. Είναι χαρακτηρισική και γνωστή σε όλους ή πρωινή... «ζοχάδα» των Έλλήνων, όπως είναι χαρακτηρισική και γνωστή σ' όλους ή κοινωνική συμπεριφορά και τό στομαχόσπασμα, τόσο όταν βρίσκονται σε δεξιώσεις (έχουμε δει εργοστασιαρχή να εκλιπαρεί την καταδεχτική καλησπέρα της φοντοράφτρας του σε δεξίωση στην Άμερικάνικη Πρεσβεία και κείνη να τον στομαχόσπασμα...) ή όταν εν πάση περιπτώσει άνταγωνίζονται τους διπλανούς τους με σκέψεις σαν κι αυ-

τές: «Γιατί ό τάδε πήρε έξοχικό στο Λαγονήσι; Καλύτερος είναι αυτός από μένα; Άύριο θά πάω στο μεσίτη να πάρω κι έγώ».

Θά είχε άδικο ό κ. Χατζηφωτίου, τόσο στην έπιλογή του άντικειμένου που κατατιάστηκε όσο και με τον τρόπο που τό χειρίστηκε, αν ή Ελλάδα ήταν μια χώρα φτωχή. Άν ή Ελλάδα ήταν μια χώρα εργατών και άγροτών και μικροϋπαλλήλων. Άλλά στη μεγαλοαστική Ελλάδα, στην Ελλάδα του Κεφαλαίου, στην Ελλάδα των καθημερινών δεξιώσεων (κάθε σπίτι και δεξίωση, κάθε γειτονιά και χοροεσπερίδα), στην Ελλάδα των 16.000 δολλαρίων κατά κεφαλήν εισοδήματος, άρκεί ή ματιά που ρίξε στις άντιδράσεις των περι τό κολωνακιώτικα μπιστρό συχναζόντων, για να βγάλει τά συμπεράσματά του και στη συνέχεια να τά κοινοποιήσει σχολιάζοντας τα μεγαλοσχήμως, βάζοντας και βγάζοντας τά γυαλιά του —άλά Παπαληγούρα— χαιδεύοντας κάθε τρεις και μία τά μαλλιά του, άνεβοκατεβάζοντας τά χέρια του, λύνοντας και δένοντας τη γραβάτα του και... νεύρα; κολπάκια; ή σκηνοθετικά εύρήματα; Ίσως νέα αντίληψη (έκλαικουμενη) τηλεοπτικής συμπεριφορής.

Έχετε δίκιο κ. Χατζηφωτίου! Έμεις οί Έλληνες —παρά τά εκατομμύριά μας— είμαστε μπανάλ, vulgaires και διόλου chic. Πόπολοι!!! Κι άς λείει άλλα ό Νίκος Δήμου στις θεωρίες του περι της «δυστυχίας του να είσαι Έλληνας». Στην Ελλάδα του τουρνεντώ και του φασιανού ροτί, τί δουλειά έχουν τά μαγέρικα και τά... «όλίγη από γιουβέτσι»;

ΦΤΩΧΟ «ΒΑΠΤΙΣΜΑ» ΠΛΟΥΣΙΟΥ «ΑΝΑΔΟΧΟΥ»

Τό Θέατρο Τέχνης κατά Φρέντνυ Γερμανό

Καθόλου ευχάριστα δέν κολυμπώ σε ξένα κανάλια και δη σε τηλεοπτικά, που είναι ρηγά και... πιάνω πάτο. Άς μου τό συγχωρέσει κι ό άρμόδιος κολυμβητής της διπλανής σελίδας. Έπειδή όμως ή συγκεκριμένη έκπομπή βάπτισε στο «κανάλι τό καλό» (βλέπε Ε.Ρ.Τ.), όχι όποιοδήποτε θέατρο άλλά τό Θέατρο (βλέπε Θέατρο Τέχνης), δέν μπορώ παρά να «πέσω» αυτή τη φορά και μάλιστα με τά ρούχα.

Άννυ Θ. Κολτσιδοπούλου

Έχω την έντονη ύποψία, πώς για πρώτη, τό πολύ δεύτερη φορά κατέβαινε ό Φρέντνυ Γερμανός στο υπόγειο του Όρφεία. Και κατέβηκε για να κάνει την πρώτη, την παρθενική τηλεπαρουσίαση μιας 43άχρονης προσφοράς στο κοινό μιας Ελλάδας, που —έξω άπ' τά άστικά κέντρα— ή μισή τη γνώρισε από την κότα του κ. Τσάτσου κι ή άλλη μισή... ούτε κι άπ' αυτήν. Πώς να χειριστεί κανείς ένα θέμα που δέν κατέχει; Πώς άλλιώς από... τουριστικά. Ρίχνει μια ματιά σ' ένα-δυό χάρτες (στην προκειμένη περίπτωση άναμνηστικά λευκώματα), μαζεύει τά σύνεργά του (διάβαζε συνεργεία του), βάζει σ' ένα πούλμαν όχι έναν άλλά καμιά τριανταριά ξεναγούς (μαθητές του Κούν) και ξεκινάει για ταξίδια μεγάλα. Περιορίζεται στα

γραφικά και περιγραφικά. Τά ούσιαστικά δέν τά παραλείπει, τά άγνοεί (όχι από πρόθεση άλλά από άγνοια). Παρουσιάζει τον Κούν και τό Θέατρο Τέχνης σε μια και μόνη διάσταση, της σχέσης δάσκαλου-μαθητή. Κι αυτή έρχεται σε δεύτερη ίσως μοίρα όταν ύπάρχει μια τόσο πολυδιάστατη προσφορά κι όταν παρουσιάζεται εν ψυχρώ κι όχι επί τώ έργω. Πολύτιμοι οί μαθητές κι ή παρουσία τους, μα όχι εν την κοζερύ που θέλησε ό Φρέντνυ Γερμανός. Μερικοί, έπιχείρησαν κάτι να πουν, κάτι ούσιαστικό. Ό τηλεπαρουσιαστής, τους επανέφερε στην τάξη λέγοντας από μια «βλακεία τσέπης» κάθε φορά.

Αυτό λοιπόν που μάς έδειξαν είναι τό Θέατρο Τέχνης, κι αυτή ή βουβαμένη σχεδόν, βιβλική φι-

γούρα, ό δημιουργός του πρώτου Θεάτρου-συνόλου στον τόπο μας; Αυτός, ό πιο φανατικός έραστής της γής και του λαού της Ελλάδας, αυτός που με τό έργο του έδωσε ένα μεγάλο μάθημα έλπίδας κι έπιμονής μέσα σ' ένα παρανοϊκό θεατρικό σύστημα; Αυτός ό «ανάδοχος» από 12 νεοέλληνες συγγραφείς, 13 σκηνογράφους ένδυματολόγους, 25 μεταφραστές, 6 συνθέτες, χωρίς τις φουρνιές των μαθητών και των φίλων;

Αυτό λοιπόν που μάς έδειξαν είναι τό πλατύ σταυροδρόμι άπ' όπου πέρασαν και περνούν άμέτρητες προσωπικότητες της τέχνης και του πνεύματος, όπου διασταυρώθηκαν και διασταυρώνονται άμέτρητες τάσεις και ρεύματα της παγκόσμιας και ντόπιας πρωτοπορίας; Αυτή λοιπόν ή έστία μιας όλόκληρης πολιτιστικής αναγέννησης; Βέβαια όχι. Είδαμε μόνο φωτογραφίες με ύπότιλους Γερμανού. Κι αυτοί οί ύπότιλοι, ήταν ξένοι και προς τό άντικείμενο και προς τό θέατρο γενικότερα.

Άς ευχηθούμε μόνο, την επόμενη φορά που ό Φρέντνυ Γερμανός θά κατεβαίνει τά σκαλιά του Όρφεία, να τον περιστοιχίζει ή αίγλη ενός δημοφιλοϋς θεατή κι όχι τό κινητό συνεργείο της Ε.Ρ.Τ. Ούτε βέβαια και της Y.Ε.Ν.Ε.Δ. Άμήν Διόνυσε...

Με τον Φρέντνυ Γερμανό, δέν έχω προηγούμενα. Ούτε τά νοίκια του Θείου του Άκύλλα έχουμε να μοιραστούμε ούτε και τίποτε άλλο. Ήταν μάλιστα ή πρώτη έκπομπή του, που έβλεπα στην τηλεόραση.

Είχα ως τώρα την έντύπωση, πώς όταν κανείς μπαίνει σ' ένα όρυχείο, φοράει τουλάχιστον μια κάσκα άσφαλείας στο κεφάλι. Ό τηλεπαρουσιαστής Γερμανός, μπήκε σ' ένα από τά πλούσια θεατρικά όρυχεία του κόσμου, πένης, «άσκεπής» κι άνυποψίαστος. Έκανε μια δειγματοληψία «όρυκτών», τ' άράδιασε σε σειρές και πάλευε επί μία ώρα να προσδιορίσει τη χρονιά «έξορύξέως τους». Κάλεσε ύστερα και τον δάσκαλο Κούν σε μια «σουρπρίζ-τηλεπαρουσία» για να τον διακόπτει ανά τρίλεπτο, να προσπαθεί να τον κατευθύνει στα ρηγά, να τον κάνει για πρώτη φορά μέσα σε 22 χρόνια να νιώσει άμήχανα στο ίδιο του τό θέατρο. Άν υπήρξε μια ζεστή στιγμή σ' όλη την έκπομπή, ήταν εκείνη που δέν μπόρεσε να επηρεάσει ούτε ό Φρέντνυ Γερμανός ούτε τό συνεργείο του: Τό σμίξιμο με τους μαθητές του. Άπό κεί και πέρα, όλα θύμιζαν προσπάθεια συνάντησης παλαιών συμμαθητών για να θυμηθούνε τά παλιά και να πιούνε τσάι. Κι ό ρόλος του Κούν; Μήπως να παίξει τό...σαμοβάρι;;

• ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ •

Του Γιώργη Πετρή

ΑΝΕΥΘΥΝΟΤΗΤΕΣ

Σέ κάποιο χωριό στή Λακωνία, φαίνεται πώς κάποιος άσυνείδητος επισκέπτης, άπόσπασε ένα κομμάτι άπό μία τοιχογραφία σέ κάποιαν εκκλησία. 'Ο δράστης πιάστηκε και τώρα τό λόγο τόν έχει ή δικαιοσύνη. "Ως έδώ πρέπει νά καυτηριάσουμε τήν έπιπολαιότητα αυτού πού χάλασε έστω ένα μέτριο λαϊκό μνημείο, και φυσικά νά σημειώσουμε τήν έλλειψη όχι μόνο προσωπικού, μά και ευθύνης, γιά τή διαφύλαξη τών όποιων έργων τής έθνικής λαϊκής μας κληρονομιάς. Νά όμως πού τήν επαύριο άκριδώς, τρεις ειδικοί, πού δέν άνήκουν όμως σέ καμιά κρατική υπηρεσία, πήγανε στό χωριό, συνάντησαν τόν παπά του και τόν παρακάλεσαν νά τούς άνοιξει τήν καθυστερημένα κλειδωμένη εκ-

κλησία γιά νά δούν τί άκριδώς άντιπροσωπεύει ή ζημιά. 'Ο παπάς μέ διάφορα προσήματα δέν τούς άνοιξε. Αυτό είναι τό άλλο σκέλος, πού συνθέτει τήν κακή άντιμετώπιση τού όλου ζητήματος. Νά φυλάγονται τά κειμήλια, όλοι είμαστε σύμφωνοι, μά νά άποκρύβονται και τά μνημεία και οι ζημιές τους είναι μία πράξη τό ίδιο άστοχη, όσο κι ή στάση τού άσυνείδητου καταστροφέα. Έχουμε μνημεία κάθε λογής και πελώρια σ' αριθμό και ποιότητα. Δέν έχουμε όμως καμιά πολιτική γι' αυτά, και προπαντός καμιάν ευθύνη. 'Ο καθένας, άπ' τόν πιό μικρό ως τόν πιό μεγάλο, συμπεριφέρεται σάν ιδιοκτήτης τους. Κάνει ό,τι τού καπνίσει.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΩΜΑ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ
(Ζωγραφική, Κρεωνίδης, 23/3 - 8/4)

Πρόκειται άναμφίβολα γιά έναν ώριμο καλλιτέχνη. Τό έργο του, άπλό κι άρμονικά ρυθμολογημένο, στέκεται μέσα σ' ένα μούχρωμα, πού διατηρεί έτσι τήν ένότητα και τήν ύποβλητικότητα του. Βέβαια, άν θέλει κανείς νά ταξινομήσει τυπικά τό έργο, θά μιλήσει γιά ρεαλισμό, μά άς μή μάς διαφεύγει πώς ή βασική του αυτή τεχνολογία, σημαδεύεται άπό μία προσω-

πική όραση, πού οδηγεί σέ κάποιαν επανερμηνεία τού κόσμου· θεματικά προτιμά τά σπίτια, τίς όψεις δηλ. μιάς πόλης, και τίς άνθρώπινες φιγούρες, κυρίως ήμίγυμνα. Μά σ' όλα τά έργα του είναι έντονα ζωντανή ή άνθρώπινη παρουσία γιατί ξέρει νά τήν εκφράζει έστω και μόνο μέ τ' άντικείμενα. Σέ μερικά πορτραίτα του είναι φανερή μία έπεξεργασία άδρόστατη, παρόλο τόν προσωπικό λυρισμό πού χρησιμοποιεί γιά νά τ' άποδώσει. Τό σχέδιο είναι πολύ

μελετημένο, οι φιγούρες του σταθερές. Χωρίς μπλεγμένες άναγωγές ή καλλιτέχνης δίνει τή θέση τής πραγματικότητας, όπως τή συλλαμβάνει ή ευαισθησία του.

ΣΤ. ΜΑΜΙΝΑΚΗΣ (Ζωγραφική, Πνευματικό Κέντρο Δήμου 'Αθηναίων)

Τό τεράστιο σέ όγκο τούτο έργο, άποτελεί ένα έξπρεσιονιστικό γύμνασμα, πού, γενικά, καταλήγει σέ μάλλον διακοσμητικά άποτελέσματα. 'Ο ζωγράφος ξεκαθαρίζει έντιμα τίς μορφές του, και άναλύει τή φόρμα του, δηλ. πάει νά ξεδιπλώσει τόν όγκο του, χρησιμοποι-



ώντας μία κάποια νεοκubιστική προσπάθεια, άρκετά τυπική είν' αλήθεια. Μία έντονη χρωματική κλίμακα, χρώματα καθαρά, ζωηρά, σαφώς περιγραμμένα μέσα σέ σαφείς επιφάνειες μέ δύο διαστάσεις, σύμβολα σ' αυτή τήν πανηγυρική διατύπωση τού κόσμου του. 'Η θεματική του είναι γνωστή, προσιτή. Πού και πού συναντάς μάν επίσης καθαρή συμβολική διάθεση. Ένας μεγάλος συνωστι-

σμός άπό μορφές, γεμίζει τήν τεράστια αίθουσα τής έκθεσης. Κι ό θεατής κυκλοφορεί μέσα σ' έναν πλατιά ξετυλιγμένο κόσμο, πού είναι προικισμένος μέ κίνηση και πάθος. 'Ο καλλιτέχνης μπορεί μέσα σέ τούτο τό έργο νά στέκεται ταυτόχρονα κοντά στήν καθημερινή πραγματικότητα μά και μία μυθοποίησή της, μέ μιάν επίπεδη συμβολικότητα, πού άναδίνει ή κοσμογονική θέαση τού κόσμου του.

ΜΠΛΑΟΥΝΤ (Ζωγραφική, ΩΡΑ 29/3 - 14/4)

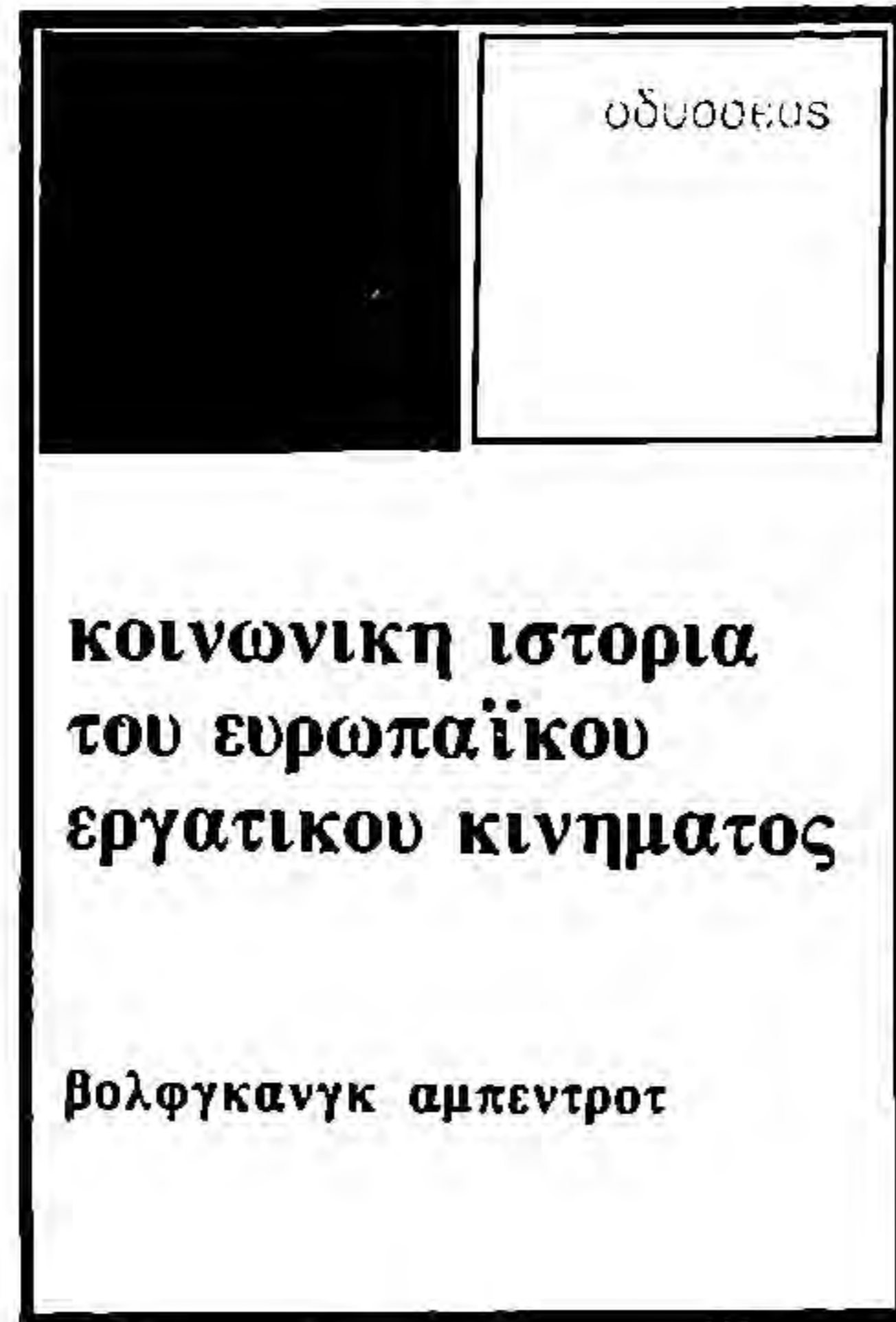
Τό πρώτο πράγμα πού σου χτυπά στό μάτι άπό τούτη τή ζωγραφική τού Γερμανού καλλιτέχνη, είναι ή έπιμελημένη ύλη του και ή άνεση στό χειρισμό της, γιά νά διατυπώσει τόν κόσμο του. Τό έργο του έχει κάποια, σχεδόν κάποια, μόνιμη τεχνολογική θέση. Μέσα άπό ένα στυλινό μά πολύ βαθύχρωμο χάος, θγαίνουν οι άδρές μορφές του. Στοιχεία όνειρικά, ενός καλού όνείρου, και παραμυθένια. Τό σουρεαλιστικό κλίμα τού έργου του καθορίζει τή σκοπιά γιά τή θέαση τού κόσμου τού ζωγράφου, μά δέν οδηγεί σ' έφιάλτες. 'Αντίθετα, οδηγεί σ' ευχάριστα δράματα, σέ ένα λεπτό όνειροπόλημα. Σέ μερικά πολύ περιποιημένα έργα του, διαπιστώνουμε μάν άκρα ευαισθησία, πού οδηγεί ώστόσο σέ διακοσμητικά άποτελέσματα, π.χ. σάν τίς γαλάζιες κορδέλες του.

ΤΖΟΥΛΙΑ ΑΝΔΡΕΙΑΔΗ (Ζωγραφική, ΩΡΑ 29/3 - 14/4)

'Η ζωγράφος εκθέτει μία σειρά πίνακες, μέ κάποιαν έντονη σου-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΟΔΥΣΣΕΑΣ»

κυκλοφορούν



ρεαλιστική διάθεση. 'Ακόμα και στά σπίτια της, πού αποτελούν, νομίζω, τό πιό προωθημένο τμήμα του έργου της, υπάρχει διάχυτο μαζί με τό πραγματικό και τό όνειρικό στοιχείο, πού τά καταφέρνει νά υποβάλλει κάποιαν άπέραντη μοναξιά. 'Αλλού, ένα συγκεκριμένο σήμα, πού επαναλαμβάνεται σέ μιάν άλλη ομάδα έργων της, τά άσπρα σεντόνια και τό ματωμένο κομμένο κεφάλι ενός άρνιου, αποδίνουν μιάν παγερή κι άνατριχιαστική ιδέα όχι άπλά νοσοκομείου, μά, θά 'λεγες, κρεματόριου. 'Αλλού πάλι τά μορφικά της γυμνάσματα δέν δικαιώνονται στό νά διατυπώσουν τήν ύλη, άπό τ' άντικείμενα πού τήν άπασχολούν, κι εκεί πρέπει νά τοποθετήσουμε όλους τούς ποταμούς με τά λευκά ύφάσματα. 'Υπάρχει παντού μιá λεπτή παρατήρηση και μιá άκόμη λεπτότερη αίσθηση του κόσμου πού διατυπώνει τό έργο του. Μόνο σέ μερικές στιγμές, νομίζεις πώς κάτι τό τεχνολογικό άστόχησε στην κλίμακα της έπεξεργασίας του, και δέν του έπέτρεψε νά ολοκληρωθεί.

Λίντα Βακιρτζή (ζωγραφική στην "Ωρα). Λιτή, προσωπική και συγκινημένη είναι ή δουλειά της ζωγράφου, όπως τήν είδαμε στην πρόσφατη έκθεσή της. Καθημερινά άντικείμενα, γραφικά είτε



άναισθητικά, κερδίζουν τήν πλαστική τους δικαίωση μέσα σ' ένα συμβατικό έξωπραγματικό χώρο, περασμένα πάντα άπ' τό μάτι πού τά επέλεξε, και τά καταξίωσε σάν πλαστικές παραστάσεις. 'Ενα λουλούδι, φυτρωμένο εκεί όπου δέν τό 'σπειρε ποτέ κανείς, τοποθετημένο δίπλα σ' ένα κοινό βιομηχανικό παράγωγο! 'Η ζωγραφική δέν άντλεί άπό κεί όπου ένταξε τ' άντικείμενα ή καθημερινή μας έμπειρία. 'Η ζωγράφος ξέρει νά τά μεταφέρει αλτούσια σ' άλλη σφαίρα, με άκριβό έφόδιο τήν ευαισθησία της. Τά σχήματα στέκονται πάντα, σταθερά περιγραμμένα, χωρίς άλλο διάλογο με τό χώ-

ρο, εκτός άπ' τό ποιόν και τόν τόνο στη διαλεκτική τους σχέση μ' αυτόν. Πράματα καθημερινά, πού τά συναντούμε άκόμα: τό σκιαχτρο, τό κασελάκι του λούστρου, μιá επιγραφή, κι άλλα πού χάθηκαν: οί λαμπάδες με τά κορδελάκια π' άγοράζουν οί μεγάλοι για τά παιδιά, για νά συμμετάσχουν στη γιορτή της 'Ανοιξης. 'Αντικείμενα άκόμη χρηστικά μά και ξεχασμένα, πού δέν είναι μόνο ιδωμένα μά και διωμένα, άπευθύνονται στην ευαίσθητη όραση του θεατή, χωρίς συγκρούσεις, ξεκολλημένα θαρρείς άπ' τό βάθος τους. 'Η ειδικότητα του χώρου και ή διάταξη των μορφών πάνω σ' αυτόν, είναι πού τούς προσδίνει μιá διάθεση άφηρημένη.

Μηνάς (Ζωγραφική, Αΐθουσα Τέχνης 'Αθηνών 2 - 30.4.76)

Στην πραγματικότητα ή σειρά άπό τούς μεγάλους πίνακες πού παρουσιάζει ο ζωγράφος είναι έργα «όπ», μόνο πού ή ιδιότητα αυτή δέν λειτουργεί με τή γνωστή εξισωτική διαδικασία προς τά γνωστά πρότυπα, όπως τό διαπιστώνουμε σ' άλλες άνάλογες περιπτώσεις. 'Ο ζωγράφος διαθέτει μιá δική του όπτική και άπ' αυτό τό αποτέλεσμα πού προκύπτει είναι περισσότερο εξειδικευμένο. Τό κύριο ύλικό για τήν κατασκευή του πίνακα, του τό παρέχει ή πραγματικότητα ιδωμένη όσο γίνεται πιό άντικειμενικά, με τρόπο δηλαδή φωτογραφικό. Προτιμά όμως, ίσως για νά έπικυρώσει τήν πρωτοβουλία του πάνω στον πίνακα, νά τή ζωγραφίσει. Είναι άναμφισβήτητο πώς με τόν τρόπο αυτό μπαίνουν στο παιχνίδι προσωπικότεροι συντελεστές, μά ο καλλιτέχνης έχει τήν ευθιξία νά μ'ην επέμβει ως μιá τυπικά ζωγραφική μεταγραφή του πραγματικού, πού θά δημιουργούσε επικίνδυνες ρήξεις. Σέ μερικά πικρά πράσινα ώστόσο μπορούμε νά οδηγηθούμε σέ κάποιο όραμα συγγενικό με του τελωνειακού Ρουσώ, μά πρόκειται για συνάντηση με τά ίδια άντικείμενα, κι όχι με τίς ίδιες ιδέες. 'Η λεπτομερειακή άπόδοση του τοπίου οδηγεί σέ κάποιο υπερεαλιστικό όραμα. Μά τά μεγάλα μέσα μπαίνουν σέ δράση όταν ο ζωγράφος εισάγει στον πίνακα κάποιο άλλο συνθετικό του στοιχείο, μαζί θετικό κι άρνητικό: άνθρωπομορφολογικά περιγραμμένα σχήματα, σέ φυσικό μέγεθος, δηλ. στην ίδια κλίμακα του έργου, πράμα πού οδηγεί άναγκαστικά σέ μεγάλους πίνακες, πού διαθέτουν εκτός άπό τό φωτογραφικό τους πάλι περίγραμμα, ένα μαζί ισχυρό και με λεπτές διαβαθμίσεις χρώμα, συνήθως χωρίς τονική σχέση με τό περιβάλλον, μά πού άρκεϊται σέ κάποιαν άμβίβολα διακοσμητική γειτνίαση μαζί του. 'Ενα ζευγάρι, πού διεκδικεί τήν άπροσωποποίησή του, διατυπώνει τό αίτημα του ζωγράφου, πού ή κριτική του λειτουργεί, ένδεχόμενα, σάν σαρκασμός στη μικροαστική καθημερινότητα, έστω κι αν τό άντικείμενο-φορέας τοποθετείται σέ κάποιο κλίμα,

πού θά μπορούσε κανείς εύλογα νά τό υποθέσει φυσιολογικό. Στο αποτέλεσμα λειτουργούν σύγχρονα ρήξεις και συνδέσεις, κι ίσως και κάποια άμφιθυμία ίσως για τό ποιό είναι τό θέμα και ποιό είναι τό φόντο. Μά τό έρώτημα δέ φτάνει νά θέσει τό ζήτημα ποιá είναι ή πραγματικότητα. Αυτή τή βλέπει κανείς δεσμευτικά διατυπωμένη πάνω στον πίνακα. 'Από κεί ξεκινά ή προβληματική του έργου.

Β. Κελαϊδής (Ζωγραφική "Αστος): Δέν πρόκειται άπλά για ένα ζωγράφο πού έχει ταξινομηθεί άπό τό έργο του, σέ μιá άπ' τίς



γνωστές σύγχρονες καλλιτεχνικές κατηγορίες, κι όπου τό έργο του άντλεί άποκλειστικά άπ' τήν τάξη όπου άνήκει. 'Υπάρχει άσφαλώς και ή τέτοια τακτοποίηση του έργου του, για όσους ένδιαφέρονται πρώτα-πρώτα γι' αυτή τήν ιδιότητα. 'Ο ζωγράφος είναι υπερεαλι-

στής, μά δέν μπορούμε νά επιμένουμε σέ καμιά τέτοια είτε άλλιώςτική τελική ταξινόμηση. 'Ο Κελαϊδής είναι ένας προσωπικός ζωγράφος κι άντλεί, άσχετα άπ' τήν τεχνοτροπία όπου άνήκει τό έργο του, άπό τήν προσωπική του βίωση της σύγχρονης πραγματικότητας. Τά σαφή ξερά περιγράμματα πού έχουν οί μορφές του, δέν τίς αποκολλούν μονάχα άπ' τό φόντο του έργου, ένα χώρο συνήθως δλότελα συμβατικό, μά και τίς προβάλλουν σάν κάποιαν ένδειξη μιás άγχώδικης εποχής, όπου λείπει δλότελα ή άνασαμιά, γενικότερα κάθε ύπόνοια για κάποιο άτμοσφαιρικό στοιχείο. 'Ενας μεγάλος συνωπισμός άπό φιγούρες, πέτρες είτε άνθρώπινα κεφάλια, είκονογραφούν έξ ίσου τό ίδιο άγχος. Σφιχτές συνθέσεις, εικόνες μισοϊδωμένες, μισοαναγνωρίσιμες, κάποτε κόκαλα ή άλλα στοιχεία άπ' τό άνατομικό όπλοστάσιο του άνθρώπινου σώματος, προβάλλουν πάντα τήν ίδια πρωτογενή άγωνία. Καμιά άνασαμιά, καμιά έλπίδα. Οί όγκοι του, έντονα μοντελαρισμένοι, διαγράφονται συνήθως άπειλητικοί. Πού θά βρει τήν κάθαρσή της αυτή ή ζωγραφική, δέν διαγράφεται παρά άμυδρότατα στον όρίζοντα της, ίσως με τή χρωματική έπεξεργασία σέ μερικά έργα του. Μνησκακεί άπό τώρα για τή ζωή; κι είναι τόσο νέος!

για σοβαρές επενδύσεις

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

ΠΥΛΑΡΙΝΟΣ

Σοφοκλέους 7-9 32.10577

•βιβλίο•

Επιμέλεια βιβλιοπαρουσίασης:
Αντεια Φραντζή

ENRICA PISCHEL COLLOTTI
Ιστορία της Κινέζικης Επανάστασης

Έκδόσεις: Έξάντας, Αθήνα 1975

Μετ.: Έρση Σωτηροπούλου

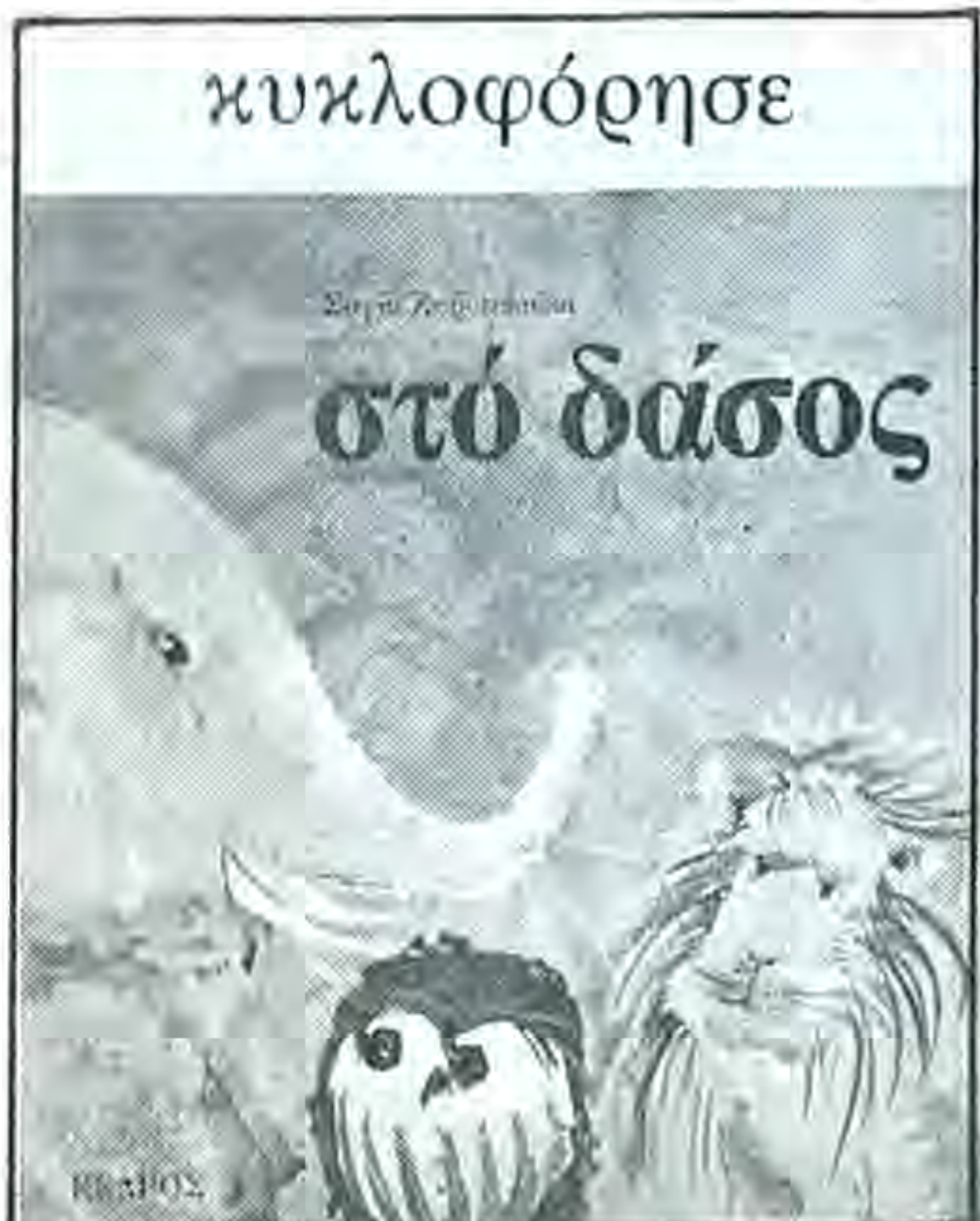
Οι χρονικές οριοθετήσεις μέσα στην ιστορία έχουν ένα συμβατικό χαρακτήρα· η διαδικασία κάθε αλλαγής βρίσκεται πολύ πιο πίσω από τις ημερομηνίες που τεμαχίζουν την ιστορική εξέλιξη. Έτσι, ενώ μπορούμε να πούμε πως το 1949 η επανάσταση απόκτησε τον έλεγχο ολόκληρης της Κίνας, είναι πολύ δύσκολο να καθορίσουμε το πότε άρχισε ή επαναστατική διαδικασία. Στο βιβλίο αυτό γίνεται μια ανάλυση ανάλογα με τα προβλήματα και έρευνούνται οργανικές ακολουθίες φαινομένων και όχι συναθροίσεις γεγονότων ή χρονολογικές διαιρέσεις. Νομίζουμε πως σ' αυτή τη διαφορετική μεθοδολογική ποιότητα βρίσκεται και το μεγαλύτερο ενδιαφέρον αυτού του βιβλίου.

Αναλυτικά περιέχονται: 1. Οι βάσεις της Κινέζικης Επανάστασης, 2. Η ιμπεριαλιστική εισβολή, 3. Οι άποτυχημένες προσπάθειες για «μεταρρύθμιση», 4. Περιμένοντας την επανάσταση, 5. Η επανάσταση των διανοουμένων, 6. Η γέννηση του Κομμουνιστικού Κόμματος, 7. Το μεγάλο έθνικό επαναστατικό κύμα, 8. Η νίκη και η καταπίεση, 9. Η έναρξη του ένοπλου αγώνα, 10. Σε αναζήτηση της στρατηγικής του αγώνα, 11. Η Κίνα του Κουομιτάνγκ, 12. Από τη «Μεγάλη Πορεία» στον άντιγιαπωνέζικο πόλεμο, 13. Ο πόλεμος ενάντια στην Ιαπωνία, 14. Η νέα πολιτική και κοινωνική ισορροπία, 15. Η νίκη της Επανάστασης, Σημειώσεις.

Ο Καπιταλισμός πεθαίνει;
32 Είδικοι στο προσκέφαλο ενός κόσμου σε κρίση.

Έκδόσεις 70 - Πλανήτης, Αθήνα
Μετ.: Καρά Ντάλη - Έλλη Πεπουργού

Το γαλλικό σοσιαλιστικό κόμμα προσκάλεσε στις 5 και 6 Ιουνίου 1975 τους καλύτερους οικονομολόγους της Δύσης, των σοσιαλιστικών και των χωρών του τρίτου



κόσμου, σε συνάντηση στην πόλη Συρέν, όπου και συζήτησαν με τους γάλλους συναδέλφους τους. 32 ειδικοί, λοιπόν, συζητούν κι ανάμεσά τους ο Γκαλμπραϊθ, ο Λεόντιεφ, ο Τίνμπεργκεν, ο Μπογκομόλοφ, ο Μάνσχολντ, ο Σουήζυ, ο Άμιν, ο Λέβινσον, ο Μάργκλιν, ο Γκοζαλί, ο Άτταλί, ο Ντελόρ, ο Ροκάρ, ο Ύρι και ο Περγουί.

«Ολόκληρο το φάσμα των εμπειριών και των ευαισθησιών» είπε ο Μιττεράν παρουσιάζοντας τους καλεσμένους του, και κοινή ή διπλή τους άρνηση, όπως είπε ο Πιέρ Ύρι «στο διεθνές επίπεδο, ή άρνηση της εκμετάλλευσης των άλλων λαών μέσω της βίας ή του έμπορεύματος και στο έθνικό επίπεδο, ή άρνηση να πέσει στις πλάτες των εργαζομένων, με τη μορφή της ανεργίας, ο αγώνας ενάντια στον πληθωρισμό και στο έξωτερικό έλλειμμα».

ΣΑΡΑ ΜΠΕΤΤΕΛΕΜ-ΖΑΚ

ΣΑΡΙΕΡ-ΕΛΕΝ ΜΑΡΣΙΖΙΟ

Η οικόδομηση του σοσιαλισμού στην Κίνα.

Έκδόσεις: Στοχαστής, Αθήνα 1976

Μετ.: Μπάμπης Γεωργούλας

Το βιβλίο αυτό, όπως μας λένε στον πρόλογό τους οι συγγραφείς, γράφτηκε μετά από μια περιδεία που έκαναν, στο τέλος του 1964, στην ΕΣΣΔ, την Κίνα, τη Λαοκρατική Δημοκρατία του Βιετνάμ, την Καμπότζη και την Ινδία. Στη δεκαετία που μεσολάβησε έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές αλλαγές στην Κίνα κάτω απ' την έμπειρία της Πολιτιστικής Επανάστασης· παρ' όλα αυτά, το βιβλίο εξακολουθεί να παρουσιάζει ενδιαφέρον ακριβώς γιατί αποτελεί μια προσπάθεια εξέτασης των ιδιαίτερων πλευρών της οικόδομησης του σοσιαλισμού στην Κίνα την εποχή εκείνη, με κέντρο ενδιαφέροντος την κινέζικη οικονομία και τον κινέζικο σχεδιασμό.

«Η πραγματικότητα που ζει ή Κίνα στα χρόνια του σοσιαλισμού μας δείχνει πως, πέρα από τους επαναστατικούς απελευθερωτικούς αγώνες, ή μόνη σταθερή έγγυση ανεξαρτησίας και ανάπτυξης, ή οικόδομηση του σοσιαλισμού, είναι μια μακρόχρονη προσπάθεια που απαιτεί επιμονή, συνειδητή πειθαρχία, μαρξιστική ιδεολογία και κόμμα επαναστατικό και δημοκρατικό. Οι όροι αυτοί είναι πάρα πολύ δύσκολο να υπάρξουν αρχικά και ίσως είναι ακόμα πιο δύσκολο να διατηρηθούν».

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΔΙΑΓΩΝΙΟΣ

Τετράμηνο λογοτεχνικό και καλλιτεχνικό περιοδικό

Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 1975

Έκδότης: Ντίνος Χριστιανόπουλος.

Με το τεύχος αυτό ολοκληρώνεται ο τέταρτος τόμος, 1975, του

περιοδικού «Διαγώνιος», που εδώ και χρόνια έχει δημιουργήσει μια ιδιαίτερη παράδοση μέσα στο χώρο του λογοτεχνικού έντυπου· παράδοση ποιότητας και όμορφιάς. Ένα έντυπο που, κατά την άποψή μας, έχει δώσει ήδη πάρα πολλά στη λογοτεχνία και γενικά στην καλλιτεχνική δημιουργία και που είναι αναμφισβήτητο ή πιο καταξιωμένη προσφορά στο χώρο.

Σ' αυτό το τεύχος διαβάζουμε κείμενα των: Σάκη Παπαδημητρίου, Πιέρ Πάολο Παζολίνι, (μετ. Ξ. Α. Κοκόλη), Ευγένιου Ίονέσκο (μετ. Λουκία Γκαντίνα), Βασίλη Καραβίτη, Άλέκου Δαμιανίδη, Κώστα Ριτσώνη, Μ. Γεωργίου, Κλαίρης Σωτηριάδου, Χρήστου Λεττονού, Ντίνου Χριστιανόπουλου, Παναγιώτη Σ. Πίστα, Ξ.Α. Κοκόλη, Λάμπρου Μυγδάλη και Τόλη Καζαντζή.

ΣΠΕΙΡΑ

Γλώσσα-Ποίηση

Αθήνα, Δεκέμβριος 1975

Έκδότης: Αντρέας Μπελεζίνης
Τεύχος 4.

Η «Σπείρα» μπορούμε να πούμε πως επιθεδαιώνει την παλαιότερη κρίση μας, ότι ακολουθεί ένα δρόμο σοβαρού και δύσκολου προβληματισμού γύρω απ' τη γλώσσα και την ποίηση. Με το τεύχος αυτό προωθείται ακόμη περισσότερο ή ιδιαιτερότητα αλλά και ή σημαντική αυτής της προσπάθειας.

Αναλυτικά περιέχονται τα ακόλουθα κείμενα:

Άνδρέα Έμπειρικού: Άνέκδοτα ποιήματα από την Όκτάνα, Eduard Stankiewicz: Η

Γλωσσολογία και ή Μελέτη της Ποιητικής Γλώσσας, Τέντ Χιούζ: Τσίχλες, Οι φιλενάδες του Φώλγκρηφ, Διάσημος Ποιητής, Νανά Ήσαϊα: Στην πόλη, Γρηγόρη Χ. Γκιζέλη: Οι Σύγχρονοι Μέθοδοι Άναλύσεως της Έντεχνης Άφηγηματικής Έπικοινωνίας: Μελέτη



Το νέο βιβλίο του Σπ. Λιναρδάτου που φωτίζει μια από τις πιο σημαντικές όψεις του Μεταξικού καθεστώτος.

μιας Περιπτώσεως, Ύβ Μπονφουά: Πέρασμα και Άκινησία της Ροής, «Τελευταίες Κινήσεις», Κωστή Παπαγιώργη: Για το «Χαμένο Κέντρο», Μιχάλη Σαντορινιού: Από τα Σύνολα, Άντρεά Μπελεζίνη: Η Νεώτερη (και Σύγχρονη) Ποίηση στην Παιδεία, Π. Άρη Μπερλή: Η άνημπόρια της Ποίησης και ή άνημπόρια των Ποιητών.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τεύχος 7

Αθήνα

Οι «Σημειώσεις» είναι μια ομαδική περιοδική έκδοση που με ιδιαίτερη σεμνότητα —σπάνια στις μέρες μας— προωθεί έναν προβληματισμό που κυρίως άρνεϊται την τόσο διαδεδομένη τάση για α ριοσι θεσιοποίηση. Στο τεύχος 7, βρίσκουμε τα ακόλουθα κείμενα: Γιώργου Τσουγιόπουλου, Άπόσπασμα περι μουσικής κριτικής. Στέφανου Ροζάνη, Historia Calaminatum. Το πολύ ένδιαφέρον κείμενο για τον Νίκο Καβαδία του Γεράσιμου Λυκιαρδόπουλου, καθώς και ξι μικρά δοκίμια που σαν έναυσμα είχαν το κινηματογραφικό έργο «Άλonzανφάν» των αδελφών Ταβιάνι και που κάτω από το γενικό τίτλο, Ίδεολογικές παράγραφοι για την επαναστατική πράξη, γράφουν οι: Άνδρέας Μυλωνάς, Γ. Λυκιαρδόπουλος, Σ. Ροζάνης, Ρένα Κοσσήρη, Μαρία Μυλωνά, Βύρων Λεοντάρης.

ΦΙΛΜ

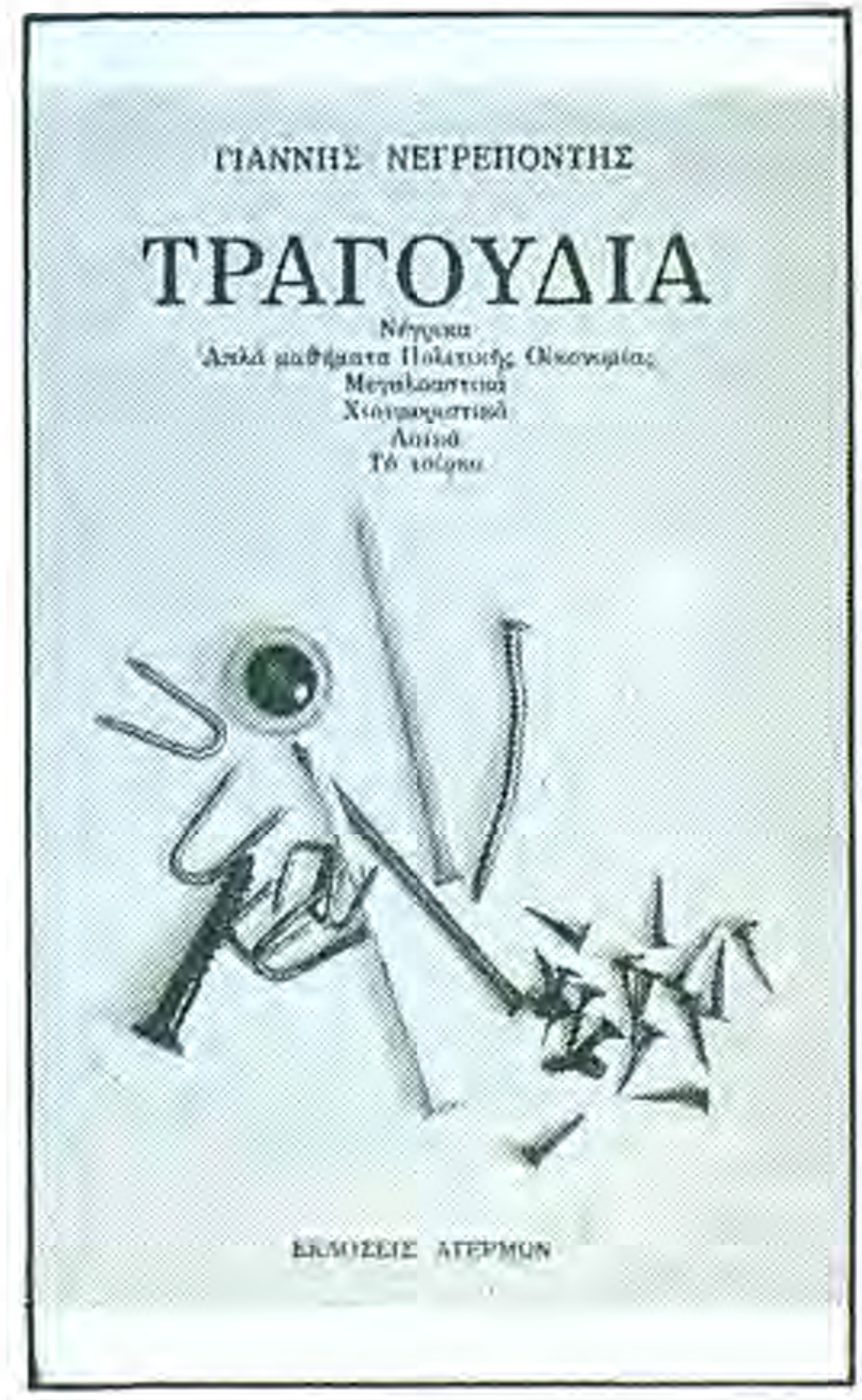
Περιοδική έκδοση ανάλυσης και θεώρησης του κινηματογράφου

Τόμος Β', Τεύχος 8

Χειμώνας 75/76, Αθήνα

Έκδόσεις: Καστανιώτη

Με το τεύχος 8, κλείνει ο δεύτερος τόμος του περιοδικού Φίλμ. Το διπλό αυτό τεύχος είναι αφιερωμένο στις Πρωτοπορίες, την Πολιτική και το Νέο Έλληνικό Κινηματογράφο. Περιέχει κείμενα των Ίταλών φιλολόγων Sandro Topi και Gianni Toti για το Νέο Έλληνικό Κινηματογράφο, καθώς και κείμενα νέων Έλλήνων φιλομοργών για τις ταινίες τους.



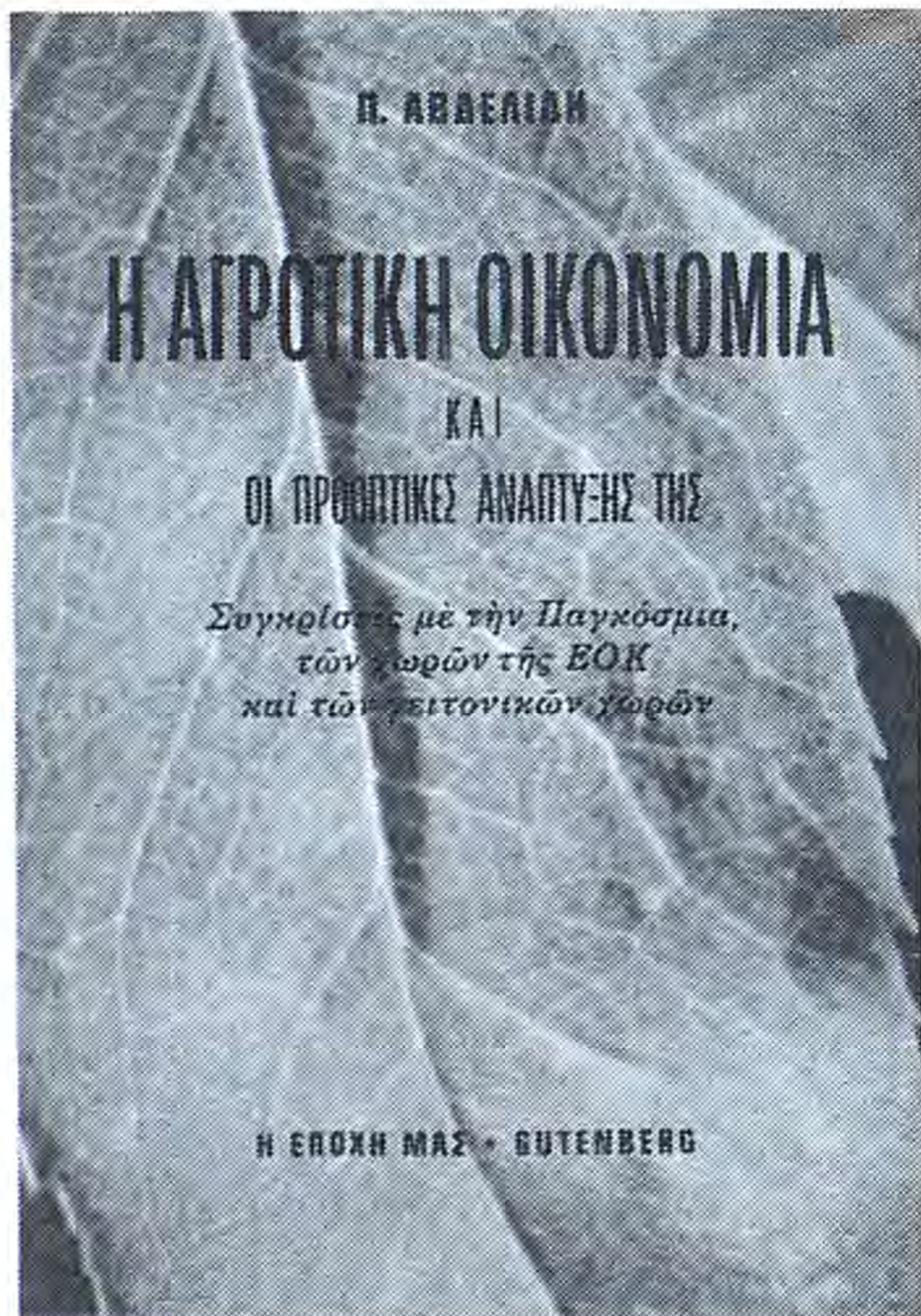
ΕΚΔΟΣΕΙΣ 'ΕΞΑΝΤΑΣ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Λουκάς Θεοδωρακόπουλος
Ο ΚΑΙΑΔΑΣ

Μιχάλης Σαντορινιός
Η ΜΕΛΑΝΑ



ΕΚΔΟΣΕΙΣ GUTENBERG
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ



Βρίσκουμε ακόμη: R. Camprell, 8 σημειώσεις για τὸ Ἄντεργκράουντ. R. Munitic, Ἡ Σχολὴ τοῦ Ζάγκρεμπ. W. Benjamin, Τὸ ἔργο τέχνης στὸν αἰῶνα τῆς μηχανικῆς ἀναπαραγωγῆς. C. Zimmers, ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίο του «Κινηματογράφος καὶ Πολιτικὴ», καθὼς καὶ ἄλλα ἐνδιαφέροντα κείμενα.

ΔΕΛΤΙΟ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑΣ

Περιοδικὴ ἔκδοση τῆς Λέσχης τοῦ Δίσκου
Περίοδος Β', Φύλλο 18-19
Ἀθήνα Ἰούλιος 1975 - Γενάρης 1976

Στὸ φύλλο 18-19 βρίσκουμε ἓνα ἐνδιαφέρον ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴ «Μουσικὴ Ποιητικὴ» τοῦ Ἰγκὸρ Στραβίνσκυ, καθὼς καὶ κείμενα τοῦ Γιάννη Ξενάκη. Ἀκόμη περιλαμβάνονται καὶ θέματα γιὰ τὸν Μπετόβεν, Σοῦπερτ, Ραβέλ, γιὰ τὴν Παλιὰ Μουσικὴ, τὴ Ρομαντικὴ Μουσικὴ, τὴ Μουσικὴ τοῦ 20οῦ αἰῶνα κ.λπ.

Μὲ τὴ γνωστὴ του ὑπευθυνότητα ἀλλὰ καὶ τὴ μοναδικότητά του στὸ εἶδος, τὸ Δελτίο Κριτικῆς Δισκογραφίας «τολμᾷ» νὰ ἀκολουθεῖ τὸν ἐπίπονο δρόμο «τῆς καινοτομίας». Δὲν μποροῦμε παρὰ νὰ εὐγνωμονοῦμε τὴν πρωτοβουλία ποὺ μετέχει μιᾶς τέτοιας ἀρετῆς.

ΘΕΜΑΤΑ ΧΩΡΟΥ - ΤΕΧΝΩΝ
7/1976

Κυκλοφόρησε ὁ ἑβδομος τόμος, 7/1976, τῆς ἐτήσιας ἐπιθεωρήσεως «Θέματα Χώρου - Τεχνῶν».

Ὁ νέος τόμος περιλαμβάνει τμήματα ἀφιερωμένα στὴν ἀρχιτεκτονικὴ κατοικιῶν καὶ καταστημάτων, τὶς εἰκαστικὲς τέχνες, τὶς ἐφαρμοσμένες τέχνες, τὸ βιομηχανικὸ σχέδιο καὶ τὶς γραφικὲς τέχνες.

Τὸ τμήμα τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν περιλαμβάνει καὶ μιὰ μεγάλη ἔρευνα γιὰ τὴ λειτουργία τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν. Ἀπαντοῦν οἱ Δανιὴλ, Η. Δεκουλάκος, Β. Δημητρεᾶς, Ν. Κεσσανλῆς, Δ. Κοκκινίδης, Κοσμάς Ξενάκης, Κ. Τσόκλης, Γ. Χαΐνης καὶ Γ. Ψυχουαΐδης.

Στὸ νέο τόμο συνεργάζονται ἐπίσης οἱ ἀρχιτέκτονες: R. Adams, Μ. Χαϊδοπούλου-Adams, Ρ. Βακράτσας, Ν. Βαλσαμάκης, Θ. Διδασκάλου, Μ. Ζεμπύλας, Χ. Καλλιγᾶ, Α. Καλλιγᾶς, Ι. Κούτσης, Π. Μασουρίδης, Γ. Μιχαήλ, Ρ. Παπαγεωργίου-Σεφερτζῆ, Θ. Παπαγιάννης, Α. Πεζανοῦ, Ι. Ρίζος, Ι. Τερζόγλου, Α. Τζάκου, Α. Τριαντόπουλος, Μ. Φωτιάδης, Η. Χατζημιχάλη-Schwartz, Ν. Χατζημιχάλης.

ΟΜΛΑΔΑ ΤΩΝ 5

(Σ. Κουκόπουλος, Ἀ Παπαγεωργίου, Γ. Παρμενίδης, Ἰ. Πετρίδου, Ἀ. Πούπη)
Λαϊκὴ Ἀγορὰ καὶ SUPER MARKET στὶς ἐλληνικὲς συνθήκες. Θεσσαλονίκη 1976

Στὸ βιβλίο γίνεταὶ προσπάθεια νὰ διαλευκανθοῦν οἱ ἱστορικὲς διαδικασίες, κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες δημιουργήθηκαν καὶ λειτουργοῦν οἱ λαϊκὲς ἀγορὲς καὶ τὰ super markets στὴ χώρα μας, καθὼς καὶ ὁ τρόπος ποὺ παρουσιάζονται σὲ σχέση μὲ τοὺς καταναλωτές.

Οἱ ξένοι μ' ὄλη τὴν ἐπιρροὴ καὶ τὸ κεφάλαιό τους ἀνοίγουν στὰ ἀστικά κέντρα super markets ἄλλοτε ἄμεσα μὲ δικές τους ἐπιχειρήσεις κι ἄλλοτε χρησιμοποιοῦντας ντόπιους ἐπιχειρηματίες. Κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο συντελοῦν στὴ δημιουργία τῶν παρασιτικῶν στρωμάτων, καθὼς τοὺς παρέχουν ἓνα ὑψηλὸ ἐπίπεδο ζωῆς, ποὺ δὲν ἀνταποκρίνεται στὶς πραγματικὲς δυνατότητες τῆς χώρας, γιὰ νὰ τοὺς ὠθήσουν στὴν ὑπερκατανάλωση τῶν προϊόντων τῶν βιομηχανιῶν μέσω τῶν super markets. Παράλληλα μ' αὐτὴν τὴν κατανάλωση ὑπάρχουν καὶ τὰ στρώματα τοῦ περιθωρίου. Ἡ περιθωριακότητά τους ἐκφράζει τὴν κατάσταση στὴν ὁποία τὰ στρώματα αὐτὰ βρίσκονται στὸ περιθώριο τῶν ἐμπορευματικῶν σχέσεων καὶ δὲν συμμετέχουν στὴν κατανάλωση τῶν ἀγαθῶν ποὺ παράγονται μέσα στὰ πλαίσια τῆς καπιταλιστικῆς οἰκονομίας. Τὰ στρώματα αὐτὰ ἐκανοποιοῦν τὶς ἀνάγκες τους στὴ λαϊκὴ ἀγορὰ.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΗΣ

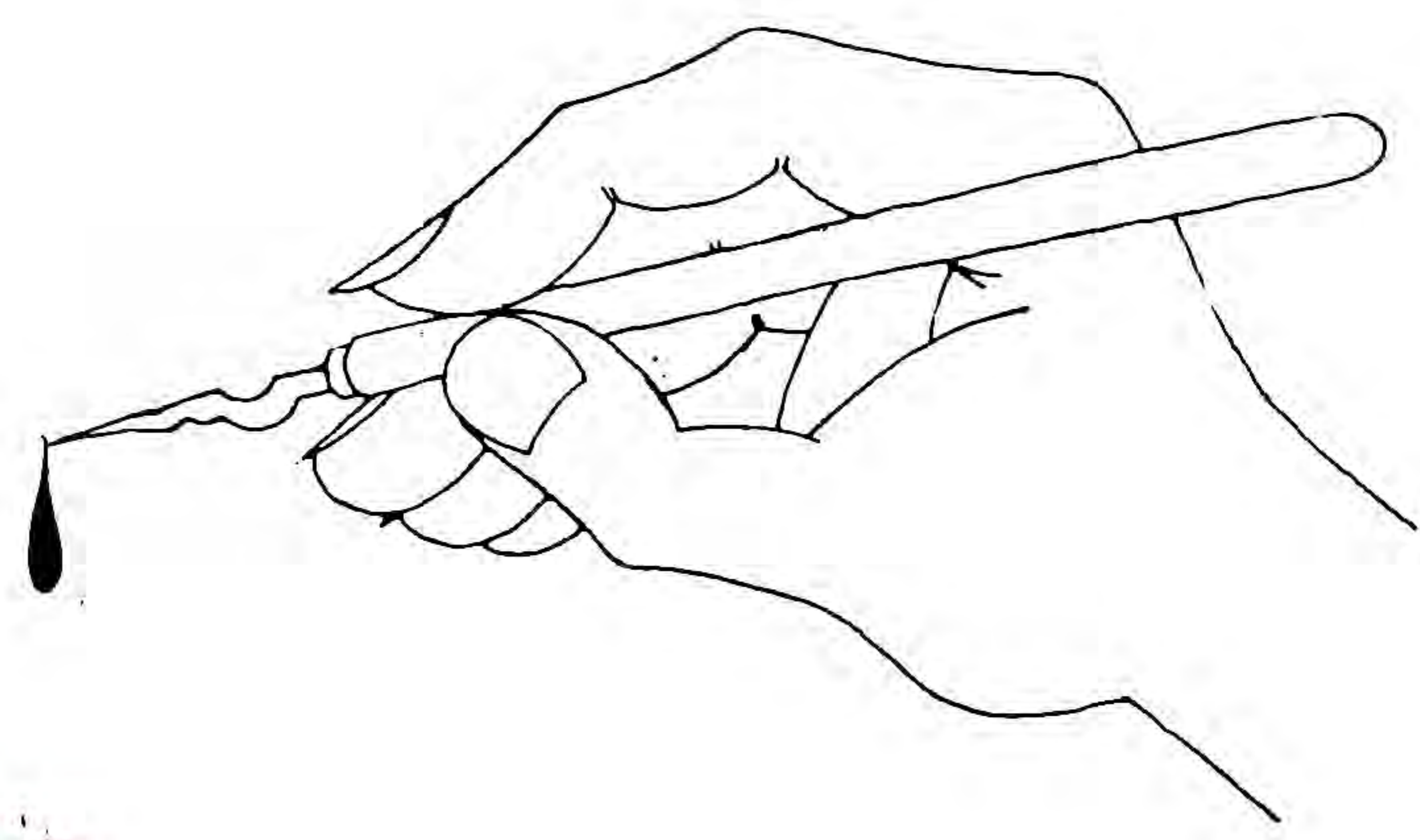


ΗΓΙΑΝΝΟΣ
ΑΘΗΝΑ 1975

Βασίλη
Βασιλικού



Τὸ πιὸ ἀντιπροσωπευτικὸ ἔργο τοῦ Β. Βασιλικού: Ἐδῶ, πέρα ἀπὸ τὴν πορεία ἐνὸς συγγραφέα, ἀντικατοπτρίζεται ἡ μοίρα μιᾶς γενιᾶς, τῆς πρώτης μετεμφυλιακῆς γενιᾶς.



Ἡ συζήτηση πού ὀργάνωσε τὸ «ΑΝΤΙ» γιὰ τὴν «κρίση ἐξουσίας» καὶ τὰ κείμενα πού ἀκολούθησαν σχετικὰ μ' αὐτή, στάθηκαν ἀφορμή, ἐρέθισμα, γιὰ τὸ παρακάτω κείμενο πού ἔγραψε καὶ μᾶς ἔστειλε γιὰ δημοσίευση ὁ ἀναγνώστης μας Β. Καστανόπουλος:



Πρόθεση τοῦ σημειώματος αὐτοῦ εἶναι νὰ τονίσει τὴν ἀνάγκη τῆς ἀναφορᾶς στὸν πλατιά χρησιμοποιοῦμενο ὄρο «μεσοστρώματα» μὲ ἕναν τέτοιο τρόπο πού, πέρα ἀπὸ μιὰ σειρὰ «κλασικὲς παραδοχές», νὰ σχετίζεται μὲ τὴν ἑλληνικὴ κοινωνικὴ πραγματικότητα. Γιατί, βέβαια, ἡ σημασία τῶν μεσοστρωμάτων δὲν ἐξαρτᾶται μόνο ἀπὸ τὸ πολυἀριθμὸ τους, ἀλλὰ καὶ ἀπ' τὴ θέση τους μέσα στὸ συγκεκριμένο σύστημα παραγωγῆς, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴ νομικὴ, εἰσοδηματικὴ καὶ πολιτικὴ μορφή μὲ τὴν ὁποία ἐμφανίζεται ἡ συμμετοχὴ τους στὴν παραγωγικὴ διαδικασία. Καὶ πρόκειται γιὰ μιὰ σημασία διαρκῶς ἀυξανόμενη. Δὲν ἰσχύει ἄλλωστε μόνο γιὰ τὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα, ἀλλὰ καὶ γενικότερα γιὰ τὶς καπιταλιστικὲς κοινωνίες τοῦ 19ου καὶ 20οῦ αἰῶνα, πὼς καμιά κοινωνικὴ μεταβολὴ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ προλεταριάτου καὶ γενικότερα τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ δὲν μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ, ἂν προηγουμένα δὲν ἔχει ἐξασφαλίσει τὴ σύμπραξη, ἐνεργητικὴ ἢ παθητικὴ, τῶν μεσαίων στρωμάτων τοῦ κοινωνικοῦ σχηματισμοῦ.

στικὸ τρόπο παραγωγῆς κι ὅπου ὁ κυρίαρχος καπιταλιστικὸς τρόπος παραγωγῆς ἀφομοιώνει καὶ διαπερνᾶ τοὺς ὑπόλοιπους, τοὺς ἀφομοιώνει ὄχι βέβαια μὲ τὸν τρόπο πού ἀφομοιώνονται τὰ ὑπολείμματα, ἀλλὰ μὲ τρόπο πολὺ πὺλὸ περίπλοκο, ὅπου ὁ μικροστος ὡς μονάδα παραγωγῆς ἔτσι ἐμπυριέχεται, ὥστε ἡ κοινωνικὴ του μορφή δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ιδιότητά του νὰ εἶναι ταυτόχρονα κεφάλαιο καὶ ἐργασία, ἐπειδὴ ἀκριβῶς δὲν εἶναι οὐτε ξέχωρα κεφάλαιο, μήτε ἐργασία. Οἱ δύο ιδιότητες συμπίπτουν ἐπειδὴ ἀκριβῶς δὲν μπορεῖ καμιά τους νὰ ὑπάρχει ξεχωριστὰ στὸ κοινωνικὸ του πρόσωπο.

διαστρωματικῆς σύνθεσης τῆς μεταπολεμικῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, σὲ σχέση κυρίως μὲ τὴ μεσαία στρώματά της. Εἰδικὰ μόνο θὰ προσπαθήσουμε νὰ θίξουμε τὸ θέμα τῶν «νέων μεσοστρωμάτων» τῆς σύγχρονης ἑλληνικῆς κοινωνίας. Ὅταν λέμε βέβαια νέα μεσοστρώματα ἐννοοῦμε κυρίως τὸ φαινόμενο τῶν ἐμμισθῶν μικροαστῶν. Αὐτὸς καθ'αυτὸς ὁ ὄρος εἶναι ἀντιφατικὸς, ἄλλωστε ἡ λέξη «ἐμμισθός» πλησιάζει τὴ λέξη «κακόχη». Σ' αὐτὸ τὸ σημείο πρέπει ν' ἀντιμετωπισθεῖ τὸ ἐπιχείρημα πού συχνὰ ἀνακύπτει ἐδῶ. Πρόκειται γιὰ τὴν ἀποψη πού θέλει τοὺς ἐμμισθούς μικρο-

πού κατέχει στὴν κοινωνικὴ ὀργάνωση τῆς ἐργασίας. Εἶναι θέση ποιοτικὰ ἀνώτερη ἀπὸ αὐτὴν τοῦ προλεταριάτου. Τὸ γεγονός αὐτὸ πρέπει νὰ κοιταχτεῖ ἐκτὸς ἀπὸ τὴ στατικὴ καὶ ἀπὸ μιὰ δυναμικὴ ἄποψη. Μιὰ μορφή πού παίρνει ἡ ἀποψη αὐτὴ εἶναι ἀκριβῶς ἡ μορφή τῆς ταξικῆς προοπτικῆς.

(β) Ἡ συμμετοχὴ τους στὸ κοινωνικὸ προϊόν εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλύτερη ἀπὸ αὐτὴν τοῦ προλεταριάτου.

(γ) Εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὸς ὁ ὀρόλος πού παίζουν σχετικὰ μὲ τὴν ἀναπαραγωγὴ τῶν καπιταλιστικῶν σχέσεων παραγωγῆς.

Η ΣΥΝΤΟΜΙΑ, βέβαια, δὲ

ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΣΟΣΤΡΩΜΑΤΑ ΝΕΟΥ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥΣ

ΣΤΗ χοντροειδῆ παρουσιάσή τους μὲ ἕνα δέντρο, δὲ θὰ ἀποτελοῦσε βέβαια ὑπερβολὴ νὰ ποῦμε πὼς τὰ μεσοστρώματα ἔχουν τὶς ρίζες τους στὴν παλιὰ τάξη πραγμάτων πού σήπεται καὶ τὰ κλαδιά τους στὴ νέα κατάσταση πού ἀντικειμενικὰ ὀρμάζει — τρέφονται κι ἀπὸ τὰ δύο, μ' ἕναν τρόπο πού περισσότερο τὰ δυναμώνει παρὰ τὰ ἐξασθενεῖ. Ἡ πλεονεκτικὴ αὐτὴ κατάσταση εἶναι βέβαια καὶ ἀντιφατικὴ. Ἡ ἀντιφατικότητά της αὐτὴ εἶναι ἀπλῶς μιὰ λογικὴ μορφή ἐμφάνισης τῶν ὄρων τῆς κοινωνικῆς ὑπαρξῆς τῶν μεσοστρωμάτων, στὰ πλαίσια ἐνὸς παραγωγικοῦ συστήματος πού ὁ κυρίαρχος τρόπος παραγωγῆς εἶναι ὁ καπιταλιστικὸς καὶ ἡ κυρίαρχη ἀντίθεση στὰ θεμέλια τῆς κοινωνίας εἶναι ἡ ἀντίθεση μεταξὺ τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας.

Ὁ ΜΙΚΡΟΑΣΤΟΣ εἶναι τόσο κεφάλαιο, ὅσο εἶναι καὶ ἐργασία. Ὡστόσο, μέσα στὶς δομὲς ἐνὸς παραγωγικοῦ συστήματος πού κυριαρχεῖται ἀπὸ τὸν καπιτα-

ΑΠΟ τὴ σύνδεση τοῦ χαρακτήρα τῆς κοινωνικῆς ὑπαρξῆς τῶν μεσοστρωμάτων μὲ τὸν κυρίαρχο τρόπο παραγωγῆς —καὶ συνεπῶς μὲ τὸν τρόπο πού αὐτὸς λειτουργεῖ καὶ ἐκδηλώνεται— προκύπτει ἡ ἀνάγκη τοῦ συσχετισμοῦ κάθε μερικῆς ἐρευνητικῆς ἀποψῆς τῶν μεσοστρωμάτων μὲς συγκεκριμένης κοινωνίας, ὅπως ἡ ἑλληνικὴ, λ.χ. τῆς ἐνδοστρωματικῆς ἐξέτασης, μὲ τὸν τρόπο πού λειτουργεῖ ὁ παράγοντας πού μέχει τῶρα ἀντικειμενικὰ τὸν δεχτήκαμε ὡς γενεσιουργὸ αἴτιο καὶ πού, ἀργότερα, γιὰ νὰ μείνουμε συνεπῆς σὲ κάποια μορφή διαλεκτικῆς θεώρησης, πρέπει νὰ τὸν δεχτοῦμε καὶ ὡς ἀποτέλεσμα. Ὁ παράγοντας αὐτὸς εἶναι βέβαια οἱ συγκεκριμένες σχέσεις παραγωγῆς. Καὶ ἡ κινούσα μορφή τους, ἡ ἐξέλιξη τῆς ἀντίθεσης ἀνάμεσα στὸ κεφάλαιο καὶ τὴν ἐργασία, δηλαδὴ μὲ ἄλλα λόγια ἢ πάλι τῶν τάξεων.

Τὸ σύντομο αὐτὸ σημείωμα, δὲ μπορεῖ βέβαια νὰ θίξει τὸ πολὺ λίγο ἐρευνημένο φαινόμενο τῆς

στούς, λ.χ. τοὺς τραπεζικοὺς καὶ τοὺς δημόσιους ὑπαλλήλους, ὡς προλετάρους. Ἡ ἀποψη αὐτὴ βασίζεται πάνω στὴν παρακάτω θεμελίωση: ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ὡς κοινωνικὲς μονάδες μέσα στὴν παραγωγή —δὲν ἐξετάζουμε θετικὲς ἢ ἀρνητικὲς— πωλοῦν τὴν ἐργατικὴ τους δύναμη καὶ δὲν κατέχουν τὰ παραγωγικὰ μέσα, στὴν οὐσία λίγο διαφέρουν ἀπὸ τοὺς «παραδοσιακοὺς» χειρῶνακτες ἐργάτες. Κυρίως τὸ θέμα αὐτὸ ἀντιμετωπίζεται μέσα στὰ πλαίσια τῆς θεώρησης τοῦ κρατικομονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ νὰ περνᾶ σὲ μιὰ νέα φάση καὶ σὲ μερικὲς δυτικὲς χώρες ἔχει τὸ πρόσθετο ἐπιχείρημα τῆς διαρκοῦς τάσης προσέγγισης τῶν ἀμοιβῶν, μεταξὺ τῶν προλεταρίων καὶ ἄλλων ἐργαζόμενων στρωμάτων.

ὩΣΤΟΣΟ ὁ ἐμμισθός μικροστος δὲν εἶναι προλετάριος. Ἀπ' αὐτὸν διαφοροποιεῖται σὲ τρία σημεία:

(α) Ριζικὰ διαφέρει ἡ θέση

μᾶς ἐπιτρέπει τὴ λεπτομερῆ ἀνάλυση τῶν παραπάνω παραγόντων. Νομίζουμε ὅμως πὼς κάθε καλόπιστος συζητητὴς θὰ βρεῖ ἀπὸ τὰ παραπάνω κάποια βάση προσέγγισης.

ὉΠΩΣ εἶναι πιά παραδεκτὸ, ἡ ἐξέλιξη τοῦ καπιταλισμοῦ εἶναι ἀδιάρρηχτα συνδεδεμένη μὲ τὴ μορφή πού προσλαμβάνει, τῆς ὁλοένα καὶ ἀυξανόμενης συγκεντροποίησής του, μὲ τὴν τάση του, τόσο στὸ πεδίο τοῦ οἰκονομικοῦ ὅσο καὶ τοῦ μὲ εἰδικὴ ἔννοια πολιτικοῦ, νὰ ἐκφαινεται μὲ μιὰ ἀκατάπαυστη τάση γραφειοκρατικοποίησης πάνω σὲ παρασιτικὲς ὑποδομὲς, εἴτε σὲ συνθήκες «ἐλεύθερης οἰκονομίας» εἴτε σὲ συνθήκες μετασχηματισμοῦ τῆς μορφῆς ιδιοκτησίας τοῦ κεφαλαίου ἀπὸ ιδιωτικὸ-ἀτομικὸ, σὲ ἐθνικὸ-συλλογικὸ κεφάλαιο (ὅπως ἐκφράστηκε στὶς λεγόμενες σοσιαλιστικὲς χώρες). Εἴτε μὲ τὴ μιὰ μορφή, εἴτε μὲ τὴν ἄλλη, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ συνδέεται μὲ τὴ δημιουργία ἐνὸς γραφειοκρατικοῦ στρώματος, πού ἡ διαδικασία τῆς ἀνά-

πτύξης του είναι παράλληλη με τη διαδικασία αποδυνάμωσης των μεσοστρωμάτων παλαιού τύπου —κυρίως εκείνων που συνδέονται με τη μικρή ιδιοκτησία. Καί βέβαια εδώ υπάρχουν περιορισμοί σε σχέση με τις οικονομικές λειτουργίες που συνδέονται με τα «παλιά» μεσοστρώματα, και που δημιουργούν μακρόχρονες προοπτικές για την επιβίωσή τους, στα πλαίσια όμως όχι μιας τάσης ανάπτυξης, αλλά μιας εξαίρεσης που επιβεβαιώνει τον γενικό κανόνα, πώς η διαδικασία ανάπτυξης του νέου τύπου μεσοστρωμάτων που συνδέονται με τη γραφειοκρατικοποίηση της καπιταλιστικής κοινωνίας, σάν όρο ύπαρξης της, είναι παράλληλη με τη διαδικασία αποδυναμώματος των παλαιού τύπου μεσοστρωμάτων.

ΚΑΙ η ίδια αυτή εξέλιξη των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής σε περισσότερο προηγμένες μορφές, όπως ο λεγόμενος «γραφειοκρατικός καπιταλισμός» των ανατολικών χωρών (δεν συμπεριλαμβάνουμε εδώ την Κίνα), μάς κάνει οικεία την άποψη πώς ο ιστορικά αναγκαίος όρος κοινωνικής επιβεβαίωσης των νέων μεσοστρωμάτων, είναι ο μετασχηματισμός του ατομικού σε εθνικοκρατικό-συλλογικό κεφάλαιο, μ' έναν τέτοιο τρόπο ώστε τα στρώματα αυτά να πάρουν στην κοινωνική οργάνωση της παραγωγής τη θέση που προηγουμένα κατείχε η παραδοσιακή αστική τάξη, ή με άλλα λόγια ν' αποτελέσουν τον παραπλανητικό μανδύα της ύπαρξης, με άλλη μορφή, της αστικής τάξης σε μία οικονομία σχεδιασμένη.

ΤΑ νέα μεσοστρώματα έχουν γνωρίσει μετά τον πόλεμο μία πρωτοφανή αριθμητική ανάπτυξη στη χώρα μας, σε όλες τις βαθμίδες τους, ιδιαίτερα όμως τα στρώματα εκείνα που βρίσκονται σε κάποια σχέση με το κράτος και τους άλλους φορείς επέκτασης του μονοπωλιακού κεφαλαίου, όπως π.χ. οι τράπεζες. Η εξέλιξή τους διακρίνεται από την πρόσδεσή τους στη διαδικασία σταθεροποίησης του μεταπολεμικού κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού, ειδικά από την εξάρτησή τους από την ανάπτυξη του κρατικού τομέα και του κρατικού παρεμβατισμού. Άλλο χαρακτηριστικό τους είναι η ιδιάζουσα σχέση με το προλεταριάτο και τους ταξικούς αγώνες του, κυρίως βέβαια αυτούς που σχετίζονται με τη βελτίωση των όρων ζωής και εργασίας, με τη λεγόμενη «αστική» πολιτική του. Το πόσο ή σημασία των στρωμάτων αυτών είναι βαρύνουσα για την κανονική αναπαραγωγή των καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων παραγωγής και για το κράτος (ουσιαστικά εδώ ταυτολογούμε, μια και δεν πρόκειται για τίποτε περισσότερο από την πολιτική εξουσία του κεφαλαίου, τουλάχιστον στην κυριότερη από τις μορφές της), τα μεσοστρώματα αυτά αποτελούν εύκολη λεία στην προσπάθεια του κεφαλαίου και του κεφαλαιοκρατικού κράτους να κερδίσει κάποια κοινωνική,

συμπεριλαμβανομένης και της ειδικά εκλογικής, βάση.

ΑΚΡΙΒΩΣ αυτό είναι το σημείο που ταυτίζεται η γενεσιουργή ιδιότητα των κοινωνικών σχέσεων παραγωγής, που γεννά τα νέα μεσοστρώματα, με την καθοριστική επίδραση των στρωμάτων αυτών στις τέτοιες σχέσεις. Πρόκειται βέβαια για την αντικειμενική θέση που κατέχουν τα νέα μεσοστρώματα, δίχως ή έκφραση να θέλει να αποκλείσει και τα παλιά, στην εξελικτική διαδικασία σχηματισμού της καθημερινής, τυφλής και έξ αντικειμένου ταξικής πάλης και σύγκρουσης, σε όλα τα επίπεδα του κοινωνικού σχηματισμού, ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία, ανάμεσα στις κοινωνικές σχέσεις παραγωγής και τις παραγωγικές δυνάμεις του τόπου μας που μονόπλευρα αναπτύσσονται.

ΣΤΗ σημερινή φάση ανάπτυξης του μονοπωλιακού καπιταλισμού στην Ελλάδα, σά συνείδηση της όλης μεταπολεμικής του εξέλιξης, σημαντική είναι η συμβολή του ιδεολογικού πεδίου στην τακτική της έκβασης της ταξικής σύγκρουσης, όπως παραπάνω τοποθετήθηκε. Πρόκειται βασικά για τη «μαγική» ιδιότητα του κεφαλαίου να επιβάλλεται στους εργαζομένους έξω από τον τόπο της δουλειάς με έναν τρόπο, που χωρίς να ταυτίζεται με την αστυνομική βία, δίνει όλο και περισσότερο τους μισθωτούς με τις σχέσεις παραγωγής που επικρατούν στον τρόπο παραγωγής. Με άλλα λόγια πρόκειται για την πολυβασανισμένη λέξη «άλλοτρίωση». Κυρίως βέβαια πρόκειται εδώ για τον χαρακτήρα της ενέργειας του ιδεολογικού στοιχείου μέσα στον κοινωνικό σχηματισμό, αναμφίβολα πολιτικό χαρακτήρα. Η πολιτική λειτουργία της ιδεολογίας, ένα φαινόμενο πολύ καλά ερευνημένο, αποκτά στα πλαίσια αυτού του σημειώματος σημασία, κυρίως όταν εννοούμε την ιδεολογία της αστικής τάξης, την αστική ιδεολογία. Η ιδεολογία αντανάκλα τις παραγωγικές σχέσεις της κοινωνίας ακριβώς από την άποψη ότι αποτελεί την κοινωνικά αναγκαία μορφή ύπαρξης των πολιτικών μηχανισμών που θα συντελέσουν στην αναπαραγωγή αυτών των κοινωνικών παραγωγικών σχέσεων. Έτσι η ιδεολογία εμφανίζεται σαν απολογητική, απολογητική όμως αυτοτελής και αποξενωμένη από το αρχικό της αντικείμενο.

ΜΑΚΡΙΑ από κάθε πρόθεση να θίξουμε εδώ αυτό το ακανθώδες θέμα θέλουμε μόνο να υπενθυμίσουμε τον διπλό χαρακτήρα της ιδεολογίας της άρχουσας τάξης, μέσα στην πολιτική λειτουργία του. Αναφερόμαστε στην σύμπτωση τόσο ενός άμυντικού, όσο και ενός επιθετικού στοιχείου, στην ιδιότητα δηλαδή της ιδεολογίας να συνδέει την τάξη από την οποία προέρχεται και μέσω μιας άλλης πλανεμένης μορφής να αποσυνδέει τις άλλες, τις κυριαρχούμενες τάξεις.

ΑΥΤΟ σχετίζεται —είναι άλλ-

λωστε αδιάσπαστο— με την ιδεολογία του προλεταριάτου, στο σημείο εκείνο που καθιστά αναγκαία μία συνθήκη για την προλεταριακή ιδεολογία, που δίχως αυτήν ο ρόλος της παύει να είναι πολιτικός και καλύτερα, ή έλλειψη αυτού του ρόλου ταυτίζεται με την έλλειψη προλεταριακής, στην κυριολεκτική σημασία του όρου, ιδεολογίας. Πρόκειται για τη δυνατότητα της ιδεολογίας του προλεταριάτου να σκεπάζει το προλεταριάτο με μία «άσπίδα» από την επίδραση της αστικής ιδεολογίας, που παίρνει άλλωστε εδώ πλανεμένη μορφή.

ΑΚΡΙΒΩΣ στο σημείο αυτό, είναι σπουδαίος ο ρόλος των μεσοστρωμάτων γενικά, και στην περίπτωση μας των νέων μεσοστρωμάτων, σά φορέων τόσο αυτής της καλυμμένης αστικής ιδεολογίας, όσο και μιας ιδεολογίας που ανταποκρίνεται στα ιδιαίτερα ταξικά συμφέροντα των μικροαστών, τόσο στο πεδίο του πολιτικού, όσο και ειδικά στο επίπεδο των σχέσεων μέσα στο προλεταριακό στρατόπεδο. (Πρόκειται βέβαια για έννοιες που έχουν αναπτυχθεί επανειλημμένα στο παρελθόν. Η άφομοίωσή τους ωστόσο στην πολιτική πρακτική του χώρου μας φαίνεται σχεδόν ανύπαρκτη).

ΣΧΕΤΙΚΑ με την ιδιότητα των μεσοστρωμάτων που θίχτηκε, σά φορέων μιας ιδιαίτερης ταξικής ιδεολογίας με πολιτική λειτουργία στην πρακτική των κοινωνικών αγώνων, πρέπει να γίνει ή παρατήρηση πώς στην περίπτωση όπου ή αστική ιδεολογία (ανάλογα με την έκβαση των αγώνων αυτών) εμφανίζεται ενισχυμένη, ή ιδιαιτερότητα της αυτόνομης μικροαστικής ιδεολογίας βαίνει όλο και περισσότερο προς μία φθορά, που προέρχεται από την έντατικοποίηση των στοιχείων της αστικής ιδεολογίας που δρούν στους κόλπους της και την επηρεάζουν καθοριστικά. Οί ίνες, οί αστικές ίνες που διαπερνούν τη μικροαστική, όπως και κάθε ταξική ιδεολογία, πυκνώνουν. Μπορούμε να πούμε πώς ισχύει και το αντίστροφο. Η υπόχωρηση της επιρροής της αστικής ιδεολογίας —και βέβαια εδώ νοείται ή πολιτική της λειτουργία— ενισχύει την αυτονομία της μικροαστικής ιδεολογίας και ειδικά τον πολιτικό της χαρακτήρα και την ιδιότητα που παράγεται από δώ, να ενεργεί δηλαδή ανασταλτικά στην αυτόνομη ανάπτυξη του πολιτικού κινήματος του προλεταριάτου.

ΣΤΟ σημείο αυτό της συνάντησης της μικροαστικής με την αστική ιδεολογία, λειτουργεί στο επίπεδο του πολιτικού, ή δυνατότητα των μεσοστρωμάτων νέου τύπου να αποτελούν την κοινωνική βάση αποδοχής του ολοκληρωτικού χαρακτήρα της μεταπολεμικής ελληνικής κοινωνίας. Πρόκειται ακριβώς για το φαινόμενο της πυκνώσης των αστικών ίνων, σε τέτοιες όμως συνθήκες της πολιτικής σφαίρας, ανάμεσα στις όποιες συμπεριλαμβάνεται και ή έλλειψη «αποτελεσματικής» προλεταρια-

κής ιδεολογίας και πράξης, που να επιτρέπουν την άφομοίωση της ιδεολογίας της αστικής τάξης από τους μικροστούς, μέσα στα πλαίσια όμως αυτόνομης της αντίστοιχης των νέων μεσοστρωμάτων. Δεν εννοούμε εδώ μια «άλλοιωμένη» μορφή της αστικής ιδεολογίας —υποχρεωτικά— για την άφομοίωση που υπαινισσόμαστε. Πρόκειται για μια συνειδητή αποδοχή. Για μια καθόλου πλανεμένη συνείδηση αυτής της αντιφατικότητας.

ΣΤΟ επίπεδο του πολιτικού, ή ιδιότητα της μη πλανεμένης συνείδησης δεν περιορίζεται καθόλου στη διάδοση στα μικροαστικά στρώματα και στη γειτνίαση τους —συγκυριακή— με τα προλεταριακά, της ίδιας συνείδησης με πλανεμένη μορφή. Δεν πρόκειται μόνο για απολογητική, όπου εμφάνίζεται, αλλά για κάτι πολύ περισσότερο. Για μια γενική διαδικασία αλληλουχίας «διαπιδυτικών» φαινομένων, από τον ταξικό χώρο των νέων μεσοστρωμάτων προς την υπόλοιπη κοινωνία, με φορά μονής κατεύθυνσης, που εκφράζεται —στην πιά άσχημάτιστη μορφή της— με τη μονοπώληση από την πλευρά των μεσοστρωμάτων της πνευματικής ζωής, στον τομέα της τέχνης και της «έπιστήμης». «Όσο κι αν δύσκολα φαίνεται παραδεκτό, αυτή ακριβώς ή μονοπώληση εγείρει σινικά τείχη για τη δυνατότητα, από την πλευρά των αστών και μικροαστών διανοητών, που ή έπιστημονική—σε μια πιά κυριολεκτική της μορφή— αναζήτησή τους, τους ώθησε σε μία προσέγγιση με το προλεταριάτο, σε επίπεδο πλανεμένης έστω ιδεολογίας, να υλοποιήσουν την έπαφή αυτή με κατεύθυνση άμφιμονοσήμαντη. Τους αφαιρεί το ζωτικό χώρο κίνησης, δημιουργώντας μεταξύ των αστών διανοητών που αναζητούν το προλεταριάτο και του προλεταριάτου που αναζητεί τους αστούς διανοητές-φορείς νέων στοιχείων για την υπόθεσή του, ένα ιδεολογικό και πολιτικό ναρκοπέδιο.

ΑΥΤΟΣ ο ανασταλτικός-αποπροσανατολιστικός ρόλος της μικροαστικής ιδεολογίας για το πολιτικό κίνημα του προλεταριάτου — που ιστορικά αποδεικνύεται τουλάχιστον για την περίοδο 43-49, στην «Ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας» του Νίκου Ψυρούκη — είναι εμφανής στον τομέα της μεταπολεμικής «κουλτούρας».

Τα παραπάνω δεν αποτελούν βέβαια καμιά απόπειρα αντιμετώπισης του θέματος, μα απλώς μια νύξη, με άφορη τη συζήτηση για την «κρίση έξουσίας». Μια νύξη που δεν αποχωρίζεται την ευκαιρία να κλείσει με ένα επιμύθιο. Πώς οί Έλληνες δεν διαχωρίζονται σε δεξιούς, αριστερούς και κεντρώους. Ένας τέτοιος διαχωρισμός είναι ψευδοπρόβλημα. Οί Έλληνες χωρίζονται σε τάξεις. Κι εδώ επιστρέφουμε στην εκκίνηση που ελπίζουμε ότι δεν θα είναι μόνο για μάς βάση άφετηρίας για την προσέγγιση του θέματος.

Lotus

φοιτητής ή σπουδαστής

ΛΟΝΔΙΝΟ-ΠΑΡΙΣΙ

ΚΟΠΕΓΧΑΓΗ-ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

ΜΠΑΝΓΚΟΚ-ΤΟΚΙΟ-ΟΖΑΚΑ

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

διεθνής φοιτητική
ταυτότητα

Lotus

ΣΟΛΩΝΟΣ 114, ΤΗΛ. 625-770

ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ 7

322-5266-322-1680

λεμπάνυ



Γ. Σ. Γ. Κ.

Όδοντιατρικά και Ιατρικά μηχανήματα
CHIRANA - ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑΣ

Γενικοί Αντιπρόσωποι για την Ελλάδα
ΚΩΣΤΑΣ ΦΡΑΝΤΖΗΣ & ΥΙΟΙ Ε.Π.Ε.
Χαλκοκονδύλη 13 Αθήνα, Τηλ. 536029
Διάθεση για τη Β. Ελλάδα
ΟΔΟΝΤΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΝΩΣΗ Ε.Π.Ε.
Βασ. Ήρακλείου 28Α, Θεσσαλονίκη, Τηλ. 276608

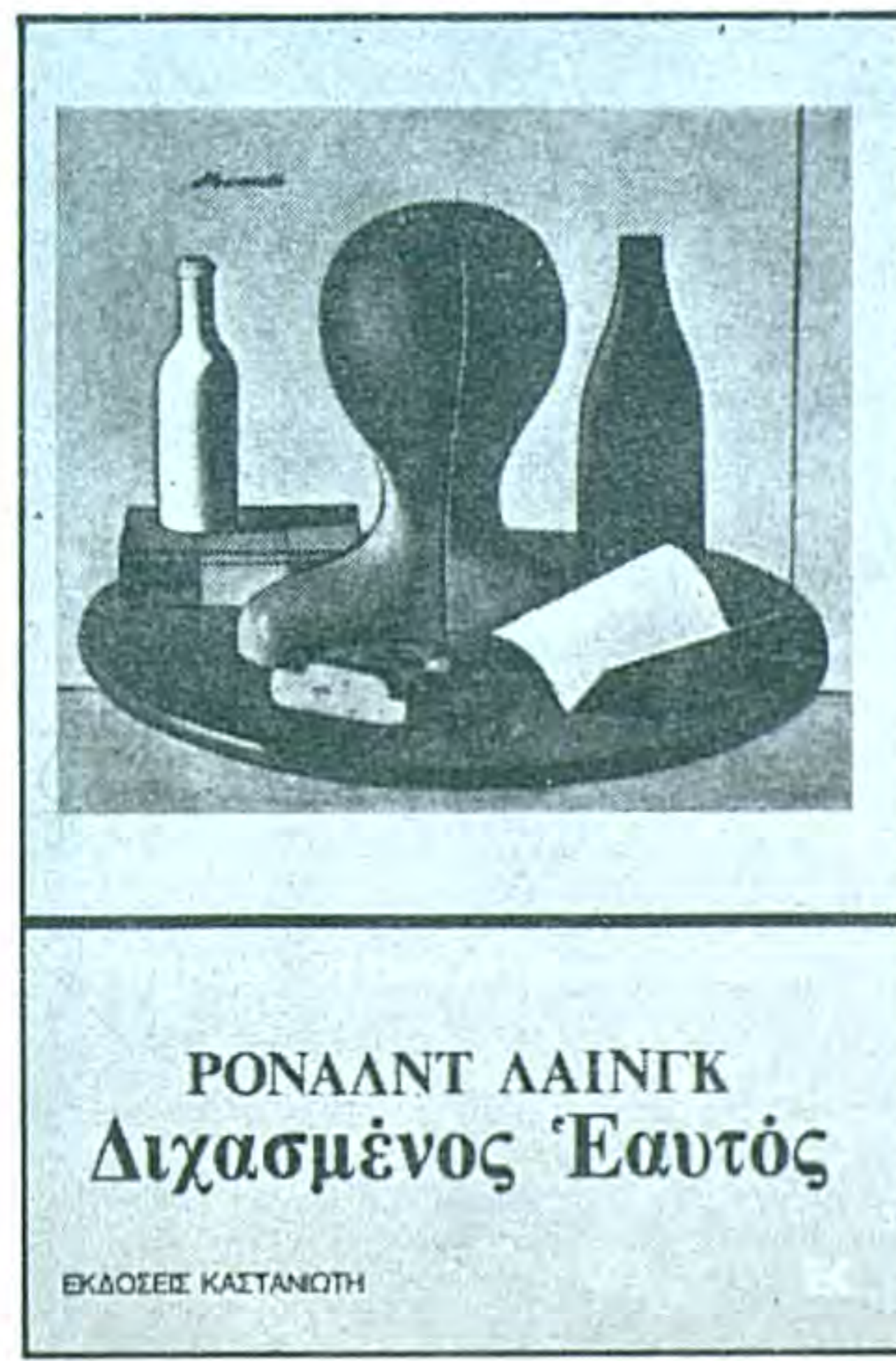
ΕΚ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 39 * ΤΗΛ. 324.6633

κυκλοφορούν

⊗ νέα σειρά * ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ * νέα σειρά ⊗



ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Πανεπιστημίου 44 - Τηλ. 615.783

ΑΡΜΕΝΙΑ 1915



Στήν Κύπρο σήμερα
έπαναλαμβάνεται ή γενοκτονία ένός λαού.

ΝΑΖΙΜ ΧΙΚΜΕΤ

Ποιήματα

μεταφραστής: Άρης Δικταίος



ΕΚΔΟΣΕΙΣ: Σ.Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ



**Φοιτητές ταξιδέψτε
μαζί μας**

- ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΠΤΗΣΕΙΣ
- ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ
- ΦΘΗΝΑ ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ σέ
αεροπλάνα
πλοία
τραίνα
- EXPRESS ΠΟΥΛΜΑΝ ΓΙΑ ΛΟΝΔΙΝΟ
- ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΟΔΗΓΟ
δωρεάν από τά γραφεία μας
- Έκδίδουμε τήν
ΔΙΕΘΝΗ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

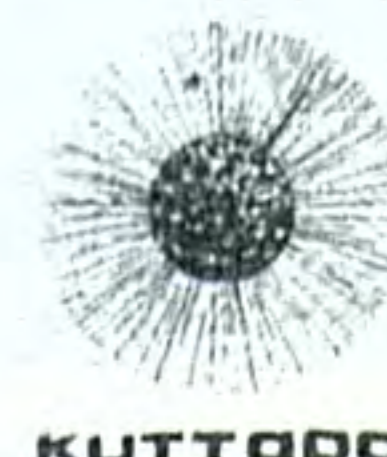
GAST HELLAS

- ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 2 ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΓΩ-
ΝΙΑ 6' δροφος. Τηλ. 600.233 - 604.777
- ΣΟΛΩΝΟΣ 68, ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΟ-
ΜΙΚΗ ΤΗΛ. 613.087 - 629.095.

ΦΙΛΙΠ ΑΙΗΤΖΥ

Τό ήμερολόγιο τής

CIA



ΚΥΤΑΡΟ